

Doctrinale mortis ve-
nerandi patris artū ac sacre pagine
pfeſſoris Pariſienſis. Joānis Raulin
ordinis Cluniacenſis. Opus egregium
Corporalis mortis doctrinas leges
et cōcomitātia: ac detestabilis culpe
mirabilia: necnō gehenne documēta
vias horribiles et tormenta diffuse
complectēs. Ad paradysum via veri-
tatis pedites: aut misericordie tra-
mite equites ire accurate inducens.
Jamiam diligenti accuratione reco-
gnitum et a multis mēdis castigatū.

Cum Privilegio

Consultissimo viro magistro Joanni de Bony
Jurium gemina scientia ex cultissimo doctore. Nec
non Parrhisiensi senatus presidii meritis equissi
mo: suus humillimus ac obseruantissimus orator
R. R. haurire salutem ab eo qui operatus est salu
tem in medio terre.

Consueuerunt preses circumspe

ctissime equissimere arduas loca inuia et inaccessa
studiose aggressuri viros bonos: industrios: sagaces:
rerum agendarum peritos: fortes: magnanimos: du
ces sibi presides: precibus premijs vel honoribus
allicere: comparare aut conciliare. Cuius sententie ac
cōsiliū fuit Jerpho Lyneus legislatorū Moysi inq̄ens.
Proinde de omni plebe viros sapientes et timentes
deum (in quibus sit veritas et qui oderunt auaritiā)
qui iudicent populum omni tempore. Inc Moyses a Thermute Pharaonis
filia precibus impetratus: Egyptiorum exercitui dux et princeps cōstituitur: ac
ceptaq; vrbē Saba (quam Dereoen Lambises appellauit) regali Therbi
dis cōnubio honoratur. Obab Madianita promissis obsequijs et muneribus
Israelitice peragratiōis per desertum dux illucitur. Leon et Jephre oblata
iudicandi potestate: Judaica certamina tractant. Joseph patriarcha Egyptia
ci imperij secunda sede a Pharaone donatus: prouide et insigniter septenni fa
me Egyptum eripuit. Vincē filijs Israel transmaraturis potentuosa maris rui
bus pericula. Peragrituris viam desertam et inaquosam. Penetraturis inco
gnita Jordanis fluenta: prefecit sunt Moyses Bar. et Jesus naue (quē Des
bri Josue nominant) duces prudentissimi atq; sapientissimi. Vincōte sunt il
le tres politie regalis: scilicet Aristocratica et Thimocratica: quarum quilibet
sibi prescit viros bonos et studiosos vnum vel plures. Que omnia egregie ac
prudenter obseruauit: atq; ita nobis obseruandū duxit: boni equiq; studiosissi
mus defunctus patris (cuius spiritus celesti perfruatur gloria: velim) tibi
deuotissimus: mihi vero beneficentissimus. Animo siquidem reuolutis huma
ne nature ad malum promptitudinem: atq; q̄ plurimos in via morum errare
animaduertens: ne sicut ovis que perijt vagaretur post greges sodalium reli
gionis: monasticęq; obseruantie architypum: diuum Benedictum vite sue ius
tra sanctorum patrum Luniacē. sanctiones ducem sibi cōcilauit ipso sua ad
Basilien. custodem epistola his verbis id asserente. Cum arderet in huius
dus falleretq; plurimum: inter decipiendum videbam plurimorum mores ter
ribiles: mirabiles: nonnullos quidem doctos quasi stultos et idiotas moietes
Alios in tremore marino ac si ad patibulum posset existerent. Alios diuitijs re
fectos q̄ plurimum post mortem sic pauperes vt omnia (velut in vtrum puluis)
spargerentur: et tunc vt verbis vtar Salomonis: laudau magis mortuos q̄ vi

uentes. Inde vt mortuus et per dei gratiam fractis catenis ferreis quibus deti
nebar: mortis discipulus efficerer: que multos erudit quis tarde. Longaui su
giens parentes meos distantia quasi ducentorum octoginta miliarior: et Par
rhios distantia fere ducentorum: et in hac solitudine Luniacā iam nuper mor
tuus sum. Idcirco. Preterea circumspecta celestis ascensus difficultate vjs nos
stris ducem perficiendum docuit. Docuit enim vt qui operibus luti et palearum
diuitiarū scilicet et honorum in Egyptiaco medo a Pharaone et prefectis ope
rum eius opprimuntur: posthabita Egypto transfreratur hoc mare magnum
et spatiosum vbi re, tilla visio: quorum nō est numerus itineris ducem (vt
Moysen filij Israel) Archimarinum habeant. Moyses enim aquaticus vel ex
aquis assumptus interprete Hieronymo dicitur: quod Archimarinus (iuxta sui
nominis etymologiam) preclare congruit: vtpote qui velut aquaticus sepius
mare transiciens sciat enarrare pericula eius: quibus ereptos Iudeos ad peni
tentialis deserti vastitatem prospere traducat. Quāobrem virū generosum Lu
donicum de Biauilla Archimarinū appellatione dignatū: ab Egypto in desery
tum per mare rubrum nostris ve sanguinibus: id est peccatis rubricatum: itines
ris ducem: in eo libro qui de penitētia dicitur capitali epistola edixit. In quo ru
bri maris aquas diuidendas sistendasq; Pharaonem cum curribus et equis
bus aquis obuendū: superbie ventis sedendos sirenū illecebras scyllę/sy
ris/charybdis: voragines: et id genus deuitanda maritima pericula scire et con
cinitur explicat. Quibus excepte nostre corporee naues penitentis all deserto fe
liciter appellant. Docuit insuper suis quadragesimalibus concionibus: postpo
sita seculari sapientia: spiritusq; Egyptiacis virulentis: lecto mari rubro in vas
tam deserti solitudinem traductis: vie antistitem nobis deligendum: vitio: um
supplaratorem. Qui (velut Aaron) iniquitates sanctuarij deuoret: vel eas vt
virtum emissarium in desertum deponet. Qui inter dei furorē et ipsius pos
puli irritantia demerita: medius existat. Qui aquas Marath/infuetarum sci
licet virtutum (immissio crucis dominice ligno) deducet. Qui verbi diuini nau
seam (obiecto veteris nequitię fermento) prohibeat. Qui Moabitidarū Ma
dianitarumq; cupidinea lenocinia (velut Phinees) ecclesiastice vel secular
ris potentie gladio vindicet. Qui Amalechitas Idumeos et Amorreos indus
tus armis charitatis: et logica fidei euertat inimicos omnes crucis Christi per ar
ma iustitie virtutis dei a dextris et a sinistris: prorsus exterminans. Huius pro
uincie partes Jacobo Ambasiano Luniacē eremi generoso cultori et principi
(directis eidē suis prenominationis quadragesimalibus concionibus) credidit.
Qui virga virtutis: virga in qua sanctitatis et directionis (velut virga Aaron)
monasticę reformationē gloriose germinauit: atq; turgētibz gēnis erupit pas
sim flores sanctitatis et religionis. Porro traiecto mari rubro superatisq; deser
ti penitentialis asperitatibus: angustatibus: et angustijs: reliquū est ad terrā pa
missionis anhelatibus: Jordanē transire. Cuius transitus ordinem et discer
mina prefatus patruus in hoc suo volumine (cui Doctrinale mortis nomen ins
ditur) diffuse explanata reliquit. Quādoquidē Jordanis auctore Hieronymo
iudicij riuum signat. Mortis vero humidi radicabilis riuus est: quo traiecto: vi
ta (inquiunt Phisici) extinguitur: deueniturq; ad iudiciū quo Israelitis popu
lo dei terre pmissionis possessio: gentibus vero exterminij diffinitur et arresto

adiudicatur. Hinc sapiens. *Mors* bonum est iudicium tui homini indigenti
et q̄ minoratur viribus defecto etate. Hinc mors equissime iudicis munere fun
gitur que nec prece nec precio flexa: unicuique quod suum est tribuit. corpus scilicet
terre: animam vero deo vel diabolo dicente sapiente. Pulvis reuertatur in ter
ram suam: spiritus redeat ad eum qui dedit illum. apud quem non est perfo
rarum acceptio: nec miseretur pupillo: aut orphanum nec timet potētem: nec ve
retur nobilem: nec dimittit diuitem: nec contemnit pauperem: nec parit sapien
ti: nec condonat insipienti. Unde. *Mors* dominos seruis: et sceptrā ligonibus
equat. Dissimiles simili conditione trahens. Et *Horatius*. pallida mors equo
pulsat pede pauperum tabernas Regūq; turres. Verum q̄ tremēdus sit istius
Iordanis transitus: verbis insinuat qui dicit. *Timor* mortis conturbat me. Et
sapiens. *Mors* q̄ amara est memoria tua. Et dominus Iesus effectus demon
strat qui hunc transitum recogitans cepit trīstari et mēsus esse: ita ut factus sit
sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Idcirco transitorio: du
ce prudente et circumpecto conducenter opus est. Atqui reuera sublatis sunt e
medio Archimarinus ab Egypto in desertum marine traiectionis ducatu insi
gnitus: et Ambasianus deserte religionis antistes prehabitus. Quāobrem cō
sultus dominus quis in tam arduo negotio nobis presideat precat ve? *Queris*
te bonum (inquit Amos varicinio) ut v^{er}itatis: et erit dominus exercituum vos
discum. Vir enim bonus si fuerit (testatur Salomon) non caderet: nec vnus quis
dem capillus in terram. Quod confitendo admiratur celi ianitor Petrus. Et
quis est qui vobis noceat si boni emulatores fueritis? *Rationem* subnectit sa
piens. Qui bonus est hauriet gratiam a domino. Et quibus cōcludit idem. In
omni opere bono erit abundantia. Quibus idem persuasus Iordanem transi
turum quemq; hortatur. In bono sit cor tuum. Cui obediēs Iesus Sirach sua
oratione susurrabat domino. Zelatus sum bonū et nō confundar. Que omnia
de viro re bono et prudente (qualem vir reperit vllum. Milibus et cunctis ho
minum consultus Apollo) dicta nullus potest inficiari. Verum etiam bono no
mine nequa q̄ deroganda docet preallegatus sapiens: qui interrogatus respo
deret. Curam habere de bono nomine. Cum itaq; preses optime bonus sis re ne
dum nomine in bonitate tua (velut alter Iosue: qui saluatorē sonat) doce nos
transire Iordanem istum: quo feliciter ad terram lacte doctri^e et melle glorie
manantem perueniamus. Satis enim superq; omnibus manifestum est: quia
eduxit dominus quasi lumen iustitiam tuam: et iudicium tuum tāq; meridiem.
Idcirco parauit tibi in iudicio presidis tibi: omniū ut iudices orbem terre in equi
tate: et populos in veritate tua. eo q̄ de vultu tuo iudicium prodeat: et oculi tui
videant equitates: ita ut cognoscat dominus iudicia faciens. Noscunt enim
omnes quia equitas iudicia tua. Verū altiora sunt iudicia domini dicente Apo
stolo. *Altitudo* diuitiarum sapientie et scientie dei: q̄ incomprehensibilia sunt
iudicia eius. Ad que iudicia per mysticum Iordanem mortem scilicet indubie
transitur. Pro quorum diuinorum iudiciorum quantulacumq; comprehenden
da cognitione et intelligētia. Ecce fructuose doctrine: doctrinalis ve mortis vo
lumen: tuo nomini et vere bono dicat ac deuouer: tui quondam obseruantissi
mus: mihi quidem pater: et *Mecenas* munificentissimus: prefatus patruus
frater Iohannes Raulin (cuius anima beatorum pace fruatur) Et hoc suū vo

lumen nunc primum in lucem eductum (velut Iosias repertum ab Helechia se
deris) vnum in edum publicandum mantes: sed etiam (iuxta Ezechielis sen
tentiam) iunctis interiori cibo comedendum impere: ut quasi mel se prester in
ore dulcedine doctrine: et exinde penarum et hororum infernalium in eo descri
porum terrore amaricentur ventres legentium. Ne (sicut Iosias legio li
bri repudiatis) ignominiose incidant captiui in manus Nabuchodonosor
regis Babylonis. Ea censo: circumpectissime: leta fronte: hilari animo susci
pe feminum fructus: quos dominus in defuncto patruo seminauit: quos a sus
pocatione et putrefactione ereptos: defuncti patris noie: humillimus tibi offer
ro. Quibus sustentatus traiectionis Iordanem (velut alter Iosue) pressis: tuis
equissimis iudicijs dirigens eos in viam pacis. Vale.

Stupea conculcans macta uirtute flagella
Suscipe gratanti xenia parua manu.
Inuidet incinctus spinosa sepe molossus
Deficiet fracta praeda sepe cani.

Tabula.

Tabula huiusce pre-
sentis de doctrina mortis alphabetico or-
dine disposita.

Aduocatus.

Ad balneo infernali cō Nerone puniuntur
aduocati. in ver. Aduocati. D. fo. xxxij.

Alexander.

Philosophorum dicta circa tumbam Alex-
andri. in ver. Tumba. C. fo. f.
Alexander altitudo reprehensus est a philo-
sophis q̄ male vixeret. in verbo Alexander.
E. fo. ij.

Anima.

De penis aie. in ver. Anima. E. fo. ij.
Sepulcrum monet ad considerationem se-
pulture anime. in ver. Anima. B. fo. v.
Conturbatio anime peccatoris cum in eis
pit solui a vinculis tactus. in verbo Ani-
ma. E. fo. xxiij.
Verba anime conturbate desperatione. in
ver. Cogitatus. V. fo. eodem.

Angelus.

Quomodo poterunt sancti et angeli vides
re peccata damnatorum. in verbo Angeli.
B. fo. lxxvj.

Agathon.

Exemplo Agathonis cuiuslibet in morte tis
mendū est. in ver. Agathon. D. fo. xxiij.

Aristoteles.

Responsum Aristotelis sententia plenū in
morte. in ver. Aristoteles. B. fo. ij.

Arbor.

Arbori vita hominis comparatur. in ver.
Arbor. D. fo. viij.

Afinus.

Qualis sit sepultura afini. in ver. Afinus.
B. fo. v.

Amici.

Mors amicorum non est immoderate lue-
renda. in ver. Immoderate. K. fo. xxvij.

Utrum lugendi sunt amici. in ver. Lugens
di. D. fo. xxvij.

Pro amicis mortuis cōceditur moderatus
luctus. in ver. Luctus. B. fo. eodem.

Bestia.

In morte hominis sit sicut in excoiatione
bestie. in ver. Bestia. E. fo. x.

Bonum.

Infirmas corporales homini ser bona fa-
ciunt impedire peccatum: hominē feruentior
rem reddit ad tria scilicet ad operandum;

ad citius surgendum a peccato: et ad faci-
lius christum recipiendum. Vnde rem bu-
miliorem reddit. Constantem efficit. Ad
perfectionē adducit: diuini amoris signū
prestat. in ver. Infirmitates. D. fo. xviij.
Alimenta que ex temporalibus bonis se-
cum portant damnati. in verbo Alimenta.
E. fo. ij.

Que incommoda bonis temporalibus cō-
traria reperiuntur. in morte. in ver. Temporalibus.
B. fo. ij.

Utrū dānari scient bona que acceperunt a
deo. in ver. Zenebre. O. fo. lxx.

Quatuor bona necessaria quorū penuriam
patietur damnatus. in verbo Necessaria.
E. fo. liij.

Quatuor sunt bona adiuvantis. in verbo
Adiuuantia. E. fo. liij.

Biuium.

Mors biuium est in quo due sunt videri
tra scilicet et sinistra. in verbo Biuium. E.
folio. vj.

Caro.

Pulchrum documentum ad domandā car-
nis desideria. in verbo Documentum. E.
folio. ij.

Calcaria.

Duo calcaria ad stimulandum nos vt per-
viam arcam que est paradisi incedamus
in ver. Calcaria. F. fo. lxxij.

Cereus.

Cereus benedictus in manu morientis po-
nitur propter .iij. uo. in verbo Cereus. P.
folio. xxiij.

Cognosca.

Quotupliciter potest aliquid cognosca. in
ver. Cognosca. V. fo. lxx.

Comestor.

Petrus comestor epitaphio commouet ad
mortis commemorationem. in ver. Come-
stor. D. fo. xj.

Compta.

Quid est compta. in verbo Compta. E. fo.
lio. liij.

Corpus.

Tria sunt corporis necessaria: sobrietas. in
ver. Sobrietas. E. fo. xij.

Disciplina in verbo Disciplina. B. fo. eo.
Onus mandatorum in verbo Mandata.
D. fo. eodem.

Oculus corporis est ianitor cordis. in ver.
Oculus. C. fo. xliij.

Damnatorum corpora infirma ponderosa

Tabula.

ligata: putrida: nuda: deformia: omni des-
nig. in ver. Eria plena erunt. in verbo Corpora.
S. folio. l.

Clamor.

Exemplis probatur quantum clamor in
femalis sit penalis. in verbo Penalis. N.
folio. xliij.

Curatus.

Curatus non debet deserere plebem suam
nisi prouiderit de vicario idoneo. in verbo
Curatus. E. fo. xx.

Confusio.

Magna confusio et verecundia erit dam-
natis in quatuor. in verbo Confusio. K.
folio. xliij.

Verecundia seu confusio spiritualis qua
duplex erit in damnatis. in verbo Confusio.
P. fo. lxxvj.

Duplex est confusio in verbo Duplex. K. fo.
lio eodem.

Confanguinei.

Confanguinei bellant contra mortuum. in
ver. Confanguinei. K. fo. xx.

Cor.

Quid sit cor durum in verbo Durities. Q.
folio. lxxvj.

Credulitas.

Falsa credulitas nullum infernum/ purga-
torium/ aut paradysum esse suadet. in ver-
bo Credulitas. D. fo. v.

Confidere.

Exemplo cuiusdam prepositi non est in ho-
mine confidendum. in ver. o Prepositus
P. folio. vj.

Christus.

Christus fecit pontem cuius soluere pedas-
gium est agere penitentiam. in verbo Pe-
dagium. C. fo. xij.

Culpa.

Propter ser deestabilis est mors anime.
in ver. Culpa. C. fo. xxxij.

Carcer.

Tribus de causis aliquis in carcere ponit.
in ver. Carcer. N. fo. xliij.

Desolatio.

Desolatio in dānatis et quatuor prouenit.
in ver. Desolatio. B. fo. lxxij.

Dives.

Dives similes sunt instrumento quod di-
cit la tirelire. in ver. La tirelire. O. fo. ij.

Defuncti.

Defuncti nos inuitant ad mortis memoriā
in ver. Defuncti. E. fo. liij.

Dentes.

In inferno magnus est dolor dentium. in
ver. Dentes. J. fo. xliij.

Desperatio.

Eria facit demon vt inducat hominem ad
desperationem. in verbo Demon. E. fo.
lio. xliij.

Demonis suasionem vt ad desperationē in-
ducatur. in ver. Suasione. E. fo. xliij.

Eria debet facere peccator in morte ne des-
peret. in ver. Necessitas. B. fo. xliij.

Disponere.

Quatuor nos movent ad disponendum de
nobis in morte. in ver. Disponere. N. folio.
cet periculū. in ver. Periculum. O. Scis-
ptura. in ver. Scriptura. P. fo. xviij.

Exempla eorum qui sine dispositione sui
et suorum mortui sunt. in ver. Exempla.
K. folio. xliij.

Diuina iustitia. in verbo Iustitia. Q. fo.
lio. xliij.

Domus.

Quatuor domibus nobis est disponendū.
in ver. Domus. E. fo. xliij.

Domus conscientie. in verbo Conscientie. E.
folio eodem.

Corporis in ver. Corpus. E. fo. xij.

Familie in ver. Familia. F. fo. xx.

Eternitates in ver. Eternitas. N. fo. eodem.

Qualiter disponendum est deui conscientie.
in ver. Qualiter. E. fo. xij.

Domus eternitatis edificatur misericordia
in ver. Eternitas. N. fo. xx.

Itur ad eam per misericordiam et custodit
tur dei timore. in verbo Disponitur. O.
folio eodem.

Declinare.

Quid sit declinare ad dextram et quid ad si-
nistram. in ver. Declinare. B. fo. lxxij.

Demones.

In morte peccantur demones contra mor-
ientem. in ver. Demones. S. fo. vj.

Demonēs et damnati perpetuo quasi co-
nes clamabunt propter quatuor. fo. xliij.

Uiso demonum quatuor mala damnatis
inuit. in ver. Uiso. E. fo. xliij.

Deus.

Deus venit quasi fur. in verbo Deus. J. fo.
lio. viij.

Utrum deus damnet et perdat malos. in
ver. Obscuro. K. fo. xliij.

Utrum ire dei possit quis resistere. in ver.
Deus. O. fo. lxxij.

Quadrupliciter loquitur nobis deus in ver.
Loquitur. R. fo. lxxv.
Dies et nos solius dei sunt: licet dies sit ho-
minis: in ver. Di. Z. fo. xviij.

Damnati.
Nuditatem omnium membrorum puniuntur
damnati. in ver. Nuditatem. A. fo. xlvij.
Circum membrum omni quatuor sunt pene spe-
dales damnatis. in ver. Os. E. fo. eodē.
Damnati dupliciter erunt in maxima serui-
tute. in ver. Seruitus. O. fo. xliij.
Damnati in triplici mala societate erunt. in
ver. Societas. P. fo. eodē.
Ex quadruplici contactu damnatorum corpo-
ra pariuntur. in verbo Zocus. R. fo. l.
Damnati manibus et pedibus ligabuntur.
fo. eodē.

Post resurrectionem anime damnatorum
tres penas contrahent a corpore: pater il-
las quas spirituales habent. in ver. Res-
urrexerunt. A. fo. liij.
Inopia multiplicitate damnatum apphe-
ditur. in ver. Inopia. D. fo. liij.
Utrum vermis in damnatis sit spiritualis
an corporalis. in ver. Damnati. R. fo. lviij.
Fracundia in damnatis contra quatuor con-
tingit. in ver. Fracundia. N. fo. lviij.
Damnatorum iracundia ex. xij. causis proce-
det. in ver. Deprehenditur. P. fo. eodē.
Utrum pene damnatorum possint mitigari. in
ver. Mitigatio. R. fo. lviij.

Utrum damnati irascantur contra eos qui
non fuerint occasio peccandi. in ver. Occa-
sio. S. fo. lviij.
Utrum cum damnati habeant propriam vo-
luntatem velint nunquam peccasse. in verbo
Peccasse. A. fo. eodē.
Damnati quatuor maxime inuidebunt. in
ver. Inuidebunt. Y. fo. liij.
Utrum damnati mallent omnes esse dam-
natos quam quidam esse et quidam non. in
ver. Inuidi. Z. fo. eodē.
Utrum voluntate deliberatius damnati
mallent non esse quam esse. in verbo Volun-
tas. B. fo. l.
Utrum damnati sciant bona que acceperunt
a deo. in ver. Zenebre. O. fo. lviij.
Damnati certi sunt de quatuor. in ver. Cer-
ti. C. fo. l.
Utrum maior erit numerus damnatorum
an saluandorum. in verbo Multitudo. E.
folio. lxiij.

Quatuor rationibus sancti non compatiuntur

damnationi. in ver. Compassio. J. fo. lxiij.
Utrum damnati mutuo cognoscant beatos
et e converso. in ver. Damnati. Z. fo. lxiij.
Nunquid damnati poterunt gaudere de di-
lectione sui. in ver. Paudere. M. fo. lxiij.
Damnati quatuor bonis dei in seipsis desi-
derant privari. in verbo Desiderium. N.
fo. eodē.

Quare non sit confundatur peccatores de
peccatis suis sicut damnati. cum sciant quod
aperta sunt et nuda oculis dei. in ver. Pec-
catores. O. fo. lxiij.
An in damnatis erit memoria bonorum ac-
ceptorum a deo. in verbo Memoria. Z.
folio eodē.

Utrum damnati cognoscant ea que apud
nos geruntur: similiter et beati. in verbo
Dices. X. fo. lxiij.
Damnatorum pena debet esse eterna. septē
rationibus. in ver. Eterna. A. fo. eodē.
Tribus de causis damnati sunt incorrigibi-
les. in ver. Incorrigibiles. B. fo. lxiij.
Utrum in penis damnatorum sit interpol-
latio. in ver. Interpollatio. C. fo. eodē.

Damnati.
Pena damni ex quatuor procedit. in verbo
Pena. A. fo. liij.

Dapes.
Dapes sunt sumende tamque medicine. in ver-
bo Dapes. B. fo. xlvij.
Damnandi.
Utrum maior erit numerus saluandorum
an damnandorum. in verbo Multitudo.
E. fo. lxiij.

Et mortuus est.
Consideratione mortis et auditione huius
verbi et mortuus est voluptuosus litera-
tus effectus est magne sanctitatis. in ver.
Et mortuus est. O. fo. ij.

Emorroydes.
De pellis leoniscianar emorroydes pulchra
moralisatio. in ver. Emorroydes. Y. fo. ij.

Eucharistia.
Eucharistia morientibus solet dari propter
quatuor. in ver. Eucharistia. O. fo. xvj.

Esse in extremis.
Quid sit aliquem esse in extremis. in verbo
In extremis. D. fo. xvj.

Empyreum.
Quid est celum empyreum. in verbo Em-
pyreum. B. fo. liij.

Ezechiel.
Per ea que ostensa sunt Ezechiel tria ho-

minum genera figurantur. in verbo Eze-
chiel. X. fo. xlvij.

Esaia.
Esaia non dixit falsum Ezechie significans
eum mortuum quia prolongati sunt dies
eius. in ver. Esaia. B. fo. xlvij.

Fides.
Exemplo cuiusdam doctoris fidem natura
liratione cognoscere non est tentandum.
in ver. Doctor. N. fo. xlvij.

Frigus.
Frigus infernale a frigore huius mundi qua-
tuor modis differt. in verbo Frigus. D.
fo. xlvij.

Exhortatio ad considerandum horrendum
inferni frigus. in ver. Exhortatio. J. fo. xl.
Fumus.

Ex fumo infernali proveniunt damnatis
quatuor pene. in ver. Fumus. Z. fo. xlvij.

Fictus.
Quomodo damnati lebant in inferno. in
ver. Fictus. P. fo. eodē.

Fetor.
Fetor infernalis ex quatuor procedit. in ver-
bo Fetor. S. fo. xlvij.

Fames.
Fames infernalis quadrupliciter affligit
damnatos. in ver. Fames. Y. fo. xlvij.

Fornicarius.
In hereditatione fornicariorum quatuor res
periuntur. in ver. Fornicarius. S. fo. liij.

Gloria.
Sagitta volans est vana gloria animi ele-
vans de benefactis. in verbo Gloria. D.
fo. xlvij.

Gloria.
Demonis verba suggerentia vanam gloriam
homini. in ver. Suggestio. E. fo. xlvij.

Gloria.
Assistentes mortui quatuor remedia des-
bent reprimere vanam gloriam. in verbo
Reprimetur. S. fo. xlvij.

Gehenna.
Mors gehenne plura mala facit. in verbo
Gehenna. S. fo. xlvij.

Gloria.
Fragilitas humana luto fauile cineri com-
paratur. in ver. Fragilitas. S. fo. ij.

Gloria.
Tria genera hominum querit diabolus ex-
terminare quos ad eius suggestionem susci-
piendam credit promptos esse. in ver. Ber-
nera. Z. fo. xlvij.

Gloria.
Putredo pater et mater: et vermis soror et
frater sunt hominis. in verbo Putredo.
A. folio. x.

Heretici.
Multi heretici reuera sunt de inferno pro-
bantes infernum esse. fo. eodē.

Helena.
Exemplo helene commouentia ad libidinem
putrefactum commouet ad horrorem. in
ver. Helena. Z. fo. x.

Habitatio monachalis.
Locus sepulture in tribus comparatur habi-
tatio monachali. in ver. Habitus. Z. fo. xlvij.

Hospitium.
Infernus hospitium est damnatorum. in
ver. Hospitium. D. fo. xlvij.

Iudicium.
Mors propter multa appellatur iudicium
in ver. Iudicium. Y. fo. liij.

Iudicium.
Iudicium mortis in executione non differtur.
in ver. Non differtur. A. fo. liij.

Iudicium.
Tria sunt que solent iudices corrumpere. in
ver. Iudices. A. fo. vij.

Joannes elemosynarius.
Joannes elemosynarius ut memoraretur
nouissima voluit sepulcrum suum esse im-
perfectum. in ver. Solentitas. S. fo. v.

Jesus.
Dominus Jesus duplici iure celi regni ob-
tinuit scilicet propinquitate et belli. in verbo
Jesus. E. fo. xlvij.

Infirmus.
Ad quatuor facienda aduertendum est infir-
mus. in ver. Aduertendum. O. fo. xlvij.

Infirmus.
Sey obseruanda circa infirmum. in verbo
Obseruanda. P. fo. eodē.

Infirmus.
Tria hominum genera debet infirmum hos-
tari scilicet amici: medici: et sacerdotes. in ver.
Oratio. A. fo. xlvij.

Infirmus.
Demonis tentatio in morte circa infidelita-
tem. in ver. Tentatio. R. fo. xlvij.

Infirmus.
Quatuor exteriora iuuantia infirmum contra
tentationem infidelitatis. in ver. Inuari.
O. fo. xlvij. scilicet Eceus benedictus. in ver.
Eceus. R. Eucharistia. in verbo Eucharis-
tia. O. fol. xlvij. Imago crucifixi. in verbo
Crux. R. Deus. in ver. Deus. S. fo. eodē.

Infirmus.
Angeli. in ver. Angeli. A. fo. eodē.

Infirmus.
Impatentia.
Remedia danda infirmo contra impatentiam.
in ver. Remedium. Z. fo. xlvij.

Infirmus.
Iusti.
Iusti summe mortem desiderant propter
multa. in ver. Iusti. O. fo. xlvij.

Infirmus.
Iusti.
Iusti moriuntur pleni dierum: impij vero

non dimittant dies suos. in verbo Pleni.
Z. fo. xiiij.
Utrum mors iustorum quibus contingunt
vari casus felix esse potest. in verbo Iusto
rum. E. fo. xvi.

Iuuenes.
Mors periculosus occurrit iuuenibus q̄
sensibus propter multa. in verb. Iuuenes.
Z. fo. xiiij.

Infernus.
Q̄ multi reuerſi sunt de inferno. probantes
infernū esse. in ver. Veretia. Z. fo. xxiiij.
De situ inferni. in ver. Situs. Z. fo. xxv.

Propter sex fugienda est terra inferni. in ver
bo Terra. Ad. fo. xxv.
De quantitate inferni. in verb. Quantitas.
Z. fo. eodem.

Quid infernus continet omnia corpora dās
natorū. in ver. Capacitas. O. fo. eodē.
De qualitate inferni. in verbo Qualitas.
P. fo. xxvi.

Infernalis turbatio ex tribus prouenit. in
ver. Turbatio. O. fo. eodem.
Infernus mala est taberna in qua si quid
ponitur pro vadio nō potest trahi. in ver.
Taberna. R. fo. eodem.

Locus inferni bonus est propter quatuor.
in ver. Bonus. S. fo. lxxv.
Q̄ in inferno nullus est ordo: sicut Aristos
telis regula docet. Omne quod patitur ab
alio corrumpitur: in eo patitur instantia.
in ver. Ordo. B. fo. xxviiij.

Septuaginta est via inferni. in verbo Infer
nus. N. fo. lxxviij.

Ignis.
De prima pena / scilicet ignis ardentissimū. in
ver. Ignis. Z. fo. xxviiij.

Ignis inferni differt a nostro in quinq̄. in
ver. Differt. U. fo. eodem.

Ignis infernalis acerbitas cōprehēdi pōt
et tribus. in ver. Acerbitas. X. fo. eodē.
Quomodo ignis infernalis (cum sit elemē
tum corporale) est eternus. in verbo Eter
nus. Y. fo. xxviiij.

Triplex est ignis. in ver. Ignis. Z. fo. eodē.
Erematio ignis infernalis sine cōsumptio
ne tripliciter potest fieri. in verbo Crema
tio. E. fo. xxviiij.

Ignis infernalis licet corporeus tamē qua
tuor modis infert anime penam. in verbo
Corporeus. E. fo. xxix.

Quando creatus est ignis infernalis et ad
quid. in ver. Creatus. S. fo. xxix.

Impudentia.
Impudentia in homine dupliciter concipi
tur. in ver. Impudentia. Z. fo. lxxv.

Inopia.
Inopia multipliciter damnata apprehens
dit. in ver. Inopia. D. fo. liij.

Joculatores.
Abundanti similes sunt ioculatoribz. in ver
bo Joculatores. E. fo. clvj.

Tracundia.
Tracundia in dānatis contra quatuor cons
tinget. in ver. Tracundia. N. fo. lxx.

Tris.
Duplex est ira. in ver. Ira. O. fo. eo.
Utrum ire dei possit quis resistere. in verbo
Deus. Q. fo. lxxij.

Inuidia.
Quid est inuidia. in ver. Inuidia. X. fo. lix.

Inuidere.
Damnati quatuor modis inuidebunt. in
ver. Inuidebunt. Y. fo. eodem.

Lapis.
Incipies similes sunt lapidi precioso qui
solus ponderosissimus est alijs rebus: sed
asperius pulvere est minus ponderosus
q̄ aliqua res. in ver. Lapis. S. fo. liij.

Tabia.
Duobus modis lat. is peccamus. in verbo
Tabia. B. fo. lxxij.

Zugendi.
Utrum lugendi sint amici defuncti. in ver.
Zugendi. D. fo. xxviiij.

Zug.
Lucis et corporalis et spiritualis tres sunt
actus. in ver. Zug. O. fo. lxxv.

Ziber mortis.
In libro mortis legens multa pcedara dis
cere solet. in ver. Ziber mortis. D. fo. j.

Mors.
Mortis consideratio ad philosophandam
vtilis. in ver. Philosophandum. B. fo. j.

Pro humana mortis consideratione quidā
eremite circūferēbant ossa mortuorum. in
ver. Ossa. D. fo. j.

Mortis cōsideratio valet ad cognitionem
sui ipsius. in ver. Cognitione. R. fo. ij.

Mortis cōsideratio valet ad cognitionem
sue essentie. in ver. Quidditas. Z. fo. ij.

Mortis cōsideratio valet ad repressionem
carnalium desideriorum. in verbo Deside
ria. X. fo. ij.

Consideratio mortis valet ad humiliatio
nem. in ver. Humiliatio. B. fo. liij.

Mors est veluti centrum circuli omnes ho
mines qualiter respiciens. in ver. Pun
ctus. E. fo. ij.

Consilium sapientis super consideratione
mortis. in ver. Con^usum. D. fo. ij.

Consideratio mortis valet ad cauendū pec
catum. in ver. Peccatū. R. fo. ij.

Unde dicitur mors. in verbo Morteo. Z.
folio. ij.

Mors est effectus peccati. in verbo Mors.
Ad. fo. eodem.

Mortis dimissiones. in verbo Diuersio. N.
fo. eodem.

Mortis consideratio valet ad remissionem
fratris odi. in ver. Odium. O. fo. eo.

Item ad temperandā lenitiam. in ver. Leni
tia. P. fo. eodem.

Item ad futurorum prouisionem. in verbo
Futura. Q. fo. liij.

Item ad penitentiam assumendam. in ver.
Penitentia. S. fo. eodem.

Item ad perseuerandū in penitētia. in ver
Perseuerantia. Z. fo. eodem.

Sacra scriptura nos inuitat ad mortis me
moria. in ver. Inuitat. U. fo. eodē.

Consideratio mortis valet ad regimen ro
tis vite. in ver. Regimen. E. fo. j.

Mortis consideratio quidā dux ad mun
di contemptum ductus est. in ver. Crespi.
P. fo. j.

Gratus mortuū et tota ecclesia et moni
menta nos inuitant ad mortis memoria.
in verbis Status morient^{is}. in. D. et Ecce
ssa. E. fo. v.

Mortis iudiciū est optimū propter qua
tuor. in ver. Extremū. Z. fo. liij.

Eria debet facere homo ante mortē: scilicet cō
ponere vitam: christum amicum facere
sanctos in amicitiam prouocare. in verbo
Zheriaca. Z. fo. clxij.

Mors puerorum et innocentium non est in
ordinare lugenda: patet quatuor rationi
bus. in ver. Innocentes. X. fo. xxviiij.

Periculosus transitus in morte. in verbo
Transitus. O. fo. vj.

Mors gladius est acutissimus. in ver. Gla
dius. Y. fo. r.

Reddere se morti voluntarie est testamen
tum facere: aliena restituere: vitā bene or
dinare ante mortē. in verbo Reddere. B.
folio. xv.

Sancti triplici ratione expectant mortem
omni die. in ver. Sancti. D. fo. xv.

Utrum mors hominis sit p peccatis satis
factoria et alicuius boni meritoria. in ver.
Satisfactoria. J. fo. xviiij.

Quatuor modis inferi mors iniuste et vno
naturaliter. in ver. Inferi. R. fo. eodem.

Mors timenda est pluribus de causis. in
ver. Mors. N. fo. vj.

Exemplo Lorboungie ducis mortis timor
plurimum valet ad mundi contemptū. in
ver. Lorboungia. U. fo. vj.

Mors est aratio peremptoria. in ver. Cita
tio. Z. fo. vij.

Multiplices sunt mortes. in verbo. Multis
foimitas. E. fo. vj.

Incerta est mors quo ad tempus locum
et statum. in ver. Incerta. D. fo. vij.

Mors est optimus iudex. in verbo Iudex.
Z. fo. eodem.

Mortis vincula septem. in verbo Vincula
N. fo. ix.

Mors est veluti centrum circuli omnes ho
mines qualiter respiciens. in ver. Pun
ctus. E. fo. ij.

Consilium sapientis super consideratione
mortis. in ver. Con^usum. D. fo. ij.

Consideratio mortis valet ad cauendū pec
catum. in ver. Peccatū. R. fo. ij.

Unde dicitur mors. in verbo Morteo. Z.
folio. ij.

Mors est effectus peccati. in verbo Mors.
Ad. fo. eodem.

Tabula.

Amarus morsellus diuitibus: viro
queto in delicijs: fortunato in hoc mun-
do et valenti corpore. in ver. **Amarus**. O.
fo. eodem.

Sepem sunt concommitatio mortis. fo. ix.
Mors mundi amatores quatuor bonis spo-
liat. in ver. **Spoliat**. R. fo. x.

Quadruplex mors: nature/culpe/gebens-
ne/et gratie. in verbo **Quadruplex**. B. fo.
lio. xxiij.

Propter sex detestabilis est mors anime.
in ver. **Eulpa**. C. fo. eodem.

Mors culpe in tribus principaliter inueni-
tur. in ver. **Inuenitur**. D. fo. xxij.

Mors gehenne plura mala facit. in verbo
Gehenne. F. fo. eodem.

Mors: sicut oues depascit herbam: sic des-
pascit damnatos tripliciter: scilicet in verbo
Oues. A. fo. xxvij.

Exemplo lumentorum/aurum/et piscium
nos regere debemus: canda mortis. in ver-
bo **Lauda**. F. fo. j.

Mortis consideratio valet ad terrenorum con-
ceptum. in ver. **Conceptus**. J. fo. j.

Mors ostendit oia inuidia esse vana et inu-
tilia. in ver. **Superueniens**. R. fo. j.

Monumenta.

Monumenta ad quatuor dicuntur mouere
mentem. in ver. **Mouent**. E. fo. v.

Mouens.

Exemplo Eusebii quantum impugnat moien-
tes demon. in ver. **Eusebius**. X. fo. xxv.

Quare moientes quicquid videt spiritus bonos
et malos. Et vtrum scire hois mortis an-
te anime exitu moientes semper videant
demon. in ver. **Spūs**. B. fo. xxvj.

Quadrupliciter exhortandus est moiens.
in ver. **Exhortandus**. AD. fo. xxix.

Non est moienti detrahendum. in ver. **Des-
trahere**. A. fo. xi.

Mortuus.

Mortui tres sunt heredes: parentes/very
mes/et demon. in ver. **Heredes**. E. fo. x.

Differentia inter mortuos huius seculi et
mortuos alterius. in ver. **Mortuus**. O.
folio. xlv.

Mortui.

Boni et mali differenter moriuntur pluri-
bus modis. in ver. **Differenter**. R. fo. xi.

Aliqui moriuntur in Egypto: alij in deserti-
corali in terra promissionis. in verbo **De-
serto**. A. fo. xliij.

Misericordia.

Misericordia est via paradisi pro equibus:
in ver. **Misericordia**. AD. fo. lxxij.

Misericordia.

Exemplo vsurarii Misericordia ea que cordi in-
fixa sunt impossibilia est deponere. in ver.
Misericordia. O. fo. ix.

Nuntij.

Decem nuntij quibus communiter premu-
niuntur senes antequam moriantur. in ver.
Nuntij. A. fo. xv.

Natura.

Natura humana aqua est. in ver. **Natura**.
C. folio. vij.

Nobiles.

Sex rationes quare nobiles nolunt adesse
predicationibus. in verbo **Nobiles**. Z. fo.
lio. lxxvj.

Oculus.

Oculus corporis est sanctor cordis. in ver.
Oculus. O. fo. xliij.

Oido.

Ex parte dei punientis in inferno summus
est ordo in septem. in verbo **Oido**. J. fo.
lio. xliij.

Nullus est ordo in damnatio quinque modis.
in ver. **Pervertitur**. AD. fo. xliij.

Operandum.

Ad bene operandum tria exiguntur. in ver-
bo **Operandum**. D. fo. lxx.

Opera.

Opera mala insidie sunt morientis. in ver.
Insidie. R. fo. vj.

Obsinatio.

Septem inducentia ad oblationem. in
ver. **Inducentia**. S. fo. lxxv.

Duo remedia contra oblationem. in ver.
Remedium. X. fo. lxxvj.

Per oblationem diabolus infirmum ad vo-
luntatem suam deducit. in ver. **Obstinat-
io**. B. fo. xxv.

Obsinatus.

Obsinatos tria mala sequuntur. in verbo
Obsinatio. A. fo. lxxvj.

Orationes.

Que debet esse consuetudinarie orationes.
in ver. **Orationes**. A. fo. xxij.

Princes.

Princes similes sunt regi ludis scaciorum.
in ver. **Scaciorum**. J. fo. liij.

Peccantes.

De diuersis sepulchris peccantium. in ver. **Se-
pultura**. D. fo. v.

Patientia.

Tabula.

Quomodo affantes infirmum ad patien-
tiam commouere debent. in verbo **Affan-
tes**. A. fo. xxv.

Prouerbum.

Solatio miserorum est habere pares. pa-
ritur instantiam pro. **Proverbum** hoc. in ver.
Proverbum. O. fo. i.

Penitentia.

Quatuor rationibus vir potest haberi ver-
ra penitentia in extre: in verbo. **Suffi-
cien**. F. fo. xxvj.

Quid vera penitentia: in ver. **Penitentia**.
E. fo. eodem.

De penis non corrigentium suos subditos:
in ver. **Non correxerunt**. Z. fo. xlvj.

Tria penarum genera sunt in inferno fm
poetas: in ver. **Pena**. F. fo. xlvj.

Consideratio penarum inferni ad noue est
utilis: in ver. **Consideratio**. D. fo. lxx.

Penitere.

Utrum in extremis possit quis digne peni-
tere. in ver. **Penitere**. C. fo. xxvj.

Parentes.

Parentes in eodem sepulchro reponi hones-
tum est: in ver. **Parentes**. A. fo. xxvj.

Plangendum.

Quam sit plangendum pro peccatis: et
quando: in ver. **Plangendum**. R. fo. xl.

Prebenda.

Utrum aliquis possit saluari in pluribus
prebendis: in ver. **Prebenda**. Z. fo. xlv.

Potentia.

Zeyanni reges et principes damnati alius
vulabatur quatuor rationibus: in ver. **Pos-
tentes**. AD. fo. xliij.

Pauor.

Utrum pauor infernalis cessare possit: in
ver. **Pauor**. E. fo. xlvj.

Pueri.

Utrum pueri non baptizati carebunt visio-
ne dei: in ver. **Pueri**. Z. fo. liij.

Peccatum.

Peccati proprietates: in verbo **Peccatum**.
Z. fo. lxxvj.

Peccata: porte sunt inferi: in verbo **Porte**.
Y. fo. xliij.

Paradisus.

Ad ascensum paradisi tria requiruntur: in
ver. **Ascensus**. D. fo. lxxvj.

Que sunt vie paradisi: in ver. **Paradisus**.
R. fo. lxxvj.

Predicatio.

Multipliciter prohibetur diuini verbi pre-

dicatio: in ver. **Intelligentia**. Y. fo. lxxvj.

Quatuor.

Dumiliatur homo considerando quatuor in
morte: in ver. **Quatuor**. E. fo. ij.

Rosa.

Par in substantijs comparatur rose. in ver-
bo **Par**. P. fo. ix.

Remorsus.

Remorsus conscientie ex quatuor puenit:
in ver. **Remorsus**. J. fo. lv.

Reprobatio.

Duo signa eterne reprobationis: in verbo
Signa. P. fo. lxxvj.

Saluandi.

Saluandis quinque sunt necessaria: in ver.
Quinq. F. fo. lxxvj.

Sapientia.

Sapientia mundi in tribus consistit: in ver.
Sapientia. B. fo. j.

Spiritus.

Tripliciter possunt fieri spirituum visiones
in ver. **Spiritus**. B. fo. xxvj.

Salmo.

Et salmo maris amaritudine refugit: sic
homo peccatum refugere debet. in verbo
Salmo. P. fo. ij.

Superbia.

Optimum remedium ad belendum super-
bie tumorem: in ver. **Remedia**. D. fo. ij.

Scandalizare.

Quid est scandalizare. in ver. **Scandaliza-
re**. A. fo. lxxvj.

Synteresis.

Synteresis tres habet actus. in ver. **Syn-
teresis**. D. fo. lv.

Sepulchra.

De diuersis sepulchris peccantium. in verbo
Sepulchra. D. fo. v.

Sepultura.

Utrum licet homini curare et honorifice ses-
peliatur. in ver. **Cadaver**. O. fo. xxxj.

Mortuorum qui bene vixerunt sepulchra sum-
ptuosa licite fieri possunt potest ser rationi
vire: in ver. **Sepultura**. R. fo. eodem.

Sepultura inuilis est mortuis damnatis
multis exemplis. in verbo **Inuilis**. Y.
folio. xxxij.

Fidelis quilibet debet curare de sepultura
proximi: in ver. **Proximus**. S. fo. xxxj.

Sepultura magnifica utilis est viuus et de-
functis tribus obseruatis. in ver. **Obser-
uanda**. Z. fo. xxxj.

Sepultura magnifica utilis est viuus ad

Tabula.

quatuor. in ver. Utilis. A. fo. eodem.
Sepultura magnifica utilis est mortuis in
quatuor. in ver. Mortuis. A. fo. xxxij.
Senex.
Sex sunt deoiantia senem. in ver. Decora-
tia. D. fo. xv.
Stultitia.
Mundi stultitia hominē ad illecebras pro-
ducit. in ver. Stultitia. A. fo. v.
Spes.
Spes stulta iuuenibus vite longitudinem
inutiliter promittit. in ver. Spes stulta.
L. fo. eodem.
Sotiores.
Res sunt sotiores vitam hominis dispo-
nes. in ver. Sotiores. B. fo. vij.
Saladinus.
Saladinus solum sudarium ex omnibus
bonis secum portaturum in sepulcrum ac-
clamari fecit. in ver. Saladinus. B. fo. x.
Salamandra.
Exemplo salamandre aliquid comburitur
et non consumitur. in ver. Augustinus.
D. fo. xxxvij.
Sitis.
Sitis octava pena corporalis. in ver. Si-
tis. D. fo. xlvij.
Quid faciendū ut non sitiamus in alio mō-
do. in ver. Documentum. B. fo. xlvij.
Tentatio et tentare.
Remedia quatuor obuiantia tentationi. in
ver. Remedia. A. fo. xxiij.
Utrum diabolus adueniente termino vite
acrius hominem tentet. in ver. Diabo-
lus. C. fo. xxi.
Demon quinq; modis morientem tentare
solet. in ver. Inuadere. A. fo. xxi. Despes
ratione. in ver. Nocturnus. B. fo. eodem.
Uana gloriā. in ver. Gloria. Infidelita-
te. in ver. Infidelitas. J. fol. xxiij. Im-
patientia. in ver. Impatientia. Y. folio
xv. Obstinatio. in ver. Obstinatio.
B. fo. xxy.
Testamentum.
Testamentum quinq; virtutibus debet pre-
muniri diligentia. in ver. Testamentum.
B. fo. xx. Dumilite. in ver. Dumili. D.
fo. eodem. Discretione. in ver. Discretio.
J. folio eodem. Pietate. in ver. Pietas.
L. folio eodem. Charitate. in ver. Chari-
tas. A. fo. eodem.
Taberna.
Infernus mola est taberna. in qua si aliqd

ponitur pro vadio non potest extrahi. in
verbo Taberna. A. fo. xxxvj.
Timor.
Timor initialis duos habet oculos. in ver.
Initialis. B. fo. xxxij.
Quadruplex est timor. in damnatione. in ver.
Timor. A. fo. lx.
Zenebie.
Zenebie infernales pessime sunt conditio-
nis propter quatuor. in ver. Zenebie.
A. fo. xliij.
Zharilla.
Exemplo zharille ostenditur quātum gau-
dium erit viris iustis cum videbunt fras-
trem suum chystum volentem et valentem
ferre auxilium in necessitate. in ver. Zhar-
illa. L. fo. xxy.
Voluptas.
Exemplo cuiusdam principis ostenso cui-
dam sue curie mimo debemus finem res-
picere et voluptatem fugere. in ver. Vol-
uptas. B. fo. f.
Stultum sit voluptuose vivere et non me-
ditari finem. in ver. Rex. A. fo. liij.
Exemplo cuiusdam stultissimi. qui sedantem
lupatibus stultissimi sunt. in ver. Stul-
tus. P. fo. xxi.
Sicut via amena. Aliq; ducit viatorem ad
malū passum. sic vita voluptuosa ad ma-
lum finem. in ver. Viator. C. fo. vj.
Virgilius.
Virgilius tribus libris componendis labo-
rasse fatetur licet inutiliter. in ver. Virgi-
lius. A. folio. f.
Vita.
Utp terminus vite possit abbreviari an elon-
gari. in ver. Terminus. E. fo. xvj.
Duabus rationibus homini incertus est ter-
minus vite. in ver. Incertus. D. fo. xvij.
Vita hominis horologio continue fluenti
comparatur. in ver. Horologium. B.
folio. xvij.
Vita hominis vnius diei est mora fm diei
partes distincta. in ver. Vita. B. fo. vij.
Vita presens comparatur periculo flumini
nis congelari. in ver. Presens. K. fo. viij.
Vita hominis in manibus lingueveracis.
in ver. Vita. E. fo. xxxij.
Vivere.
Quare ante diluvium homines diutius vi-
uebant q; post. per causas adducit. in ver.
Vivere. B. fo. xvj.
Vermis.

Tabula.

Quid est vermis conscientie. in verbo Ver-
mis. B. fo. lv.
In verme duo sunt consideranda. in verbo
Vermis. L. fo. lvj.
Vermis quadruplici potest deficere. in
verbo Deficere. A. fo. eodem.
Veritas.
Veritas est via paradisi pro peditibus. in
verbo Veritas. L. fo. lxxij.
Vita.

citer differentes. in ver. Vie. E. fo. lxxij.
Utrum via inferni sit facilis. in verbo Via.
J. fo. lxxij.
Vita superbiorum difficilis est tribus ratio-
nibus. et tamen difficultatem huius vie
non sentit superbus. duabus rationibus
in verbo Superbus. O. fo. lxxij.

¶ Finis tabule.

Due sunt vie viatorum inter se quadrupli

Gloriosissimi artium

sacre theologie professoris fratris Joannis Raulin ordinis Cluniacensis. de triplici morte tpali scilicet a. ipe et gebennali opus preclarissimum.

Quoddecim in mortis tpalis consideratione utilitatem. Capitulum. f.

Philosophandum.

Consideratio

mortis ad quoddecim utilis est. Primo ad bene et velle philosophandum. Unde Basiliius. Philosophia est assidua mortis meditatio. Per eam enim philosophat homo de rebus di sapientia summa esse stulticia. Sapientia etenim mundi in tribus consistit. Primo in divitiarum aggregatione. Secundo in deliciarum procuracione. Tertio in honorum acquisitione. Contra quatuor opponunt in hominis morte. Contra primum. Nudus ingreditur terram: sicut nudus egressus est de utero matris: et solum sudarium seculi defert. In quo magna fatuitas ostendit laborantibus ad hec congreganda quod cito perduntur. Contra secundum a vermibus comeduntur: et caro sua ab vermibus efficitur. Contra tertium sub terra ponetur qui super alios esse voluit. Unde Petrus Alphonsus dicit quod cum tuba Alexandri esset aurea: et in popatulo multi philosophi conuenerunt circa illam: quorum unus dixit. Alexander heri ex auro fecit thesaurum: nunc excoquetur aurum de eo fecit thesaurum. Alius dixit. Heri non sufficiebat ei totus mundus: hodie ei quatuor sole sufficiunt vine terre. Alius heri populos multos potuit a morte liberare: hodie nec ei bacula potuit deicere. Veri terram premebat: hodie eadem premitur ipse. Alius heri grecos cum timebat: hodie cum vile reputat. Veri habuit amicos et inimicos: hodie omnes hyequeles: nec enim amicos nec inimicos habet. In libro enim doctrina mortis sepe legimus multa placere dicere solet. Ibi ei inuenit grammaticus quod discat declinationes. f. et variationes rerum per diversos casus: quod per mortem omnia declinant: etiam maxima imperia decidunt et variantur. vñ. ij. Reg. xij. Oes

Sapientia

Abba.

D Liber mortis

morimur: et quasi aque in mare dilabimur. f. declinant. Ibi logicus cognoscit omnes mundi argutias esse sophisticas et vanitates. Ibi videbat mores opponere vire varis argumentis et difficilibus varias infirmitates et casus: iuxta illud Ecclesi. xxxij. Contra vitam moris: ibi aduertit argumenta mortis esse insolubilia. hec ei sonabunda quodam posita metrica in tumulo cuiusdam magistri Parisiensis. Si mortui possent concludere dicta philosophiste. Concludisset ei tumulus quem primum iste. Quicquid opposuit mors et claudit eadem. Dicere fas illi non fuit unde loquens. Ibi res thos: adinuenit quanta vim habeat rethorici colores et suavia eloquia quod morti persuade re non possunt ut non rapiat ipsos. Incredibilis enim est quod nulla allegorice aut piece retardari vel impediri potest quando vult venire. Non enim daret pro toto mundo unius diei indulcias: imo et in fine eloquentes facit eligens et muros. Ibi arithmetici deficiunt qui cum ceterarum rerum numerum discutere possent: suorum dierum numerum per ea cognoscere nesciunt quos mors terminat et concludit. Unde querebat esse David dicens. Quot sunt dies serui tui. et iterum. Notum fac mihi domine finem meum: et numerum dierum meorum. Ibi geometer mensuram et perihodum non terre elementaris sed sue proprie recognoscit: quia quidem mensuram describit David in psalmo. Dies annorum nostrorum in ipso: septuaginta anni. Si autem in poteratibus octoginta anni et amplius: et labor et dolor. Ibi musicus nouum notum nouum cantum et nouam choram discit. vñ est ista vulgaris chorea quod dicitur la dance macabre. Est enim chorea luctus non gaudij sed meroris: ita ut per amorem debet. xij. ois disciplina in presenti non videat esse gaudij sed meroris. Ibi denique astrologus discit velocitatem cursus non solis tantum et planetarum. i. principum et magnorum quod omnia poterat videri breuis est: veritatem variabilitatem terre omnium hominum: velocitatem cursus omnium ad mortem. Unde est quod in mortis meditatione omnes artes quodammodo discunt: et ibi summe quo philosophat. Secundo valet ad regimen totius humane vite: scilicet quod ad finem dirigi debent prece dertia ipsi finem: ideo dicitur homo per memoriam se ponere ad finem vite sue ad vitam regendam: sicut nauta se ponit in sine nauis ad eam regendam et dirigendam. Unde Job. xij. Interroga iumenta et docebunt te quod scilicet sua cauda defendunt a musciis: et ita quo per caudam mortis defendes te a mor

Regis men.

Lauda

di ratiōis et p̄sentis: et volatilia celi et ins
dicabunt tibi. Sicut enim auco volado et pis
ces natando p̄ cauda se dirigunt: sic hoies
in mari tribulationis et in aere p̄spicitatis
nimie se p̄ cauda mortis dirigere debent.
Et sicut videmus p̄ vultu et sensu alius res
spiciuntur terra: sic mens et cogitatio hois
respicit suum mortem. Esa. 1. Videte sub
terra deorsum: leo et terra respiciēs sit au
daciosus venator. Dan. 1. Multosq̄ mens
herebat terre. Inde voluit dñs suos disci
pulos esse in p̄sideratione finis sui. Lūc. 10.
Et dicit illis: Sicut et ipse ante trāstrū scuit:
q̄ ex hoc mūdo trāstrū erat ad patrem.
Sed multi sunt de q̄b̄ p̄d. Quere faciem
suā ne videat in fine. tales enī sunt: q̄ mor
tem suā velut inimicū odio habent: nec eā
possunt audire nec de ea loqui: nec eā vi
dere: iō auerūt faciem suā ab ea ne videant
eā: ideo nō p̄ imparati sepe recedūt de hoc
mūdo. Nō sic regebat princeps qdā reli
giōsus: et semp sui finis cogitatur: qui cū
a quodā vite curie mīmo interrogaret qua
re talem vitā duceret et nō esset in festis et
ludiis sicut ceteri: rēdit ei p̄ exēplū. Parat
uit ei cathedrā altā de lignis antiquis et pu
eris sub qua fecit ignē copiosum: et sup
cathedrā ligauit gladiū acutū et euagani
um: et fecit ibi minimum situari. Quo facto
petit ab eo quare esset tristis: et quare nō
faceret bonū vultus: ille merēs et tristia re
spondit. Quid possum facere letum vultus?
Videō enī q̄ nō possum diu viuere: cathed
ra i qua sedeo debilis est et putrida: ideo
durare diu nō pōt. Si cado inferius: cōbu
stus sum: si erigo me superius mortuus sum.
Tunc princeps adiecit. In tali statu sum:
semp enī considero debilitatē corpis mei:
q̄d semp corrūpit et putrescat: et diu dura
re nō pōt. Considero subitus me ignē inferi
ni: supra me gladiū diuini iudicij: ideo tū
more sollicitus nec possum in p̄nti vita gau
dere. Ite enī bene stas erat in fine nauis
sue: iō bene regebas. Vnde Damascen⁹ in li
bro quē scripsit de vita Barlaā et Iosaphat
dicit q̄ scrii martyres et eremitae interroga
ti a rege Auenur quare secū circūferēbāt
ossa mortuorū: rēderūt ei vt ab eis nō rece
deret memoria mortis. Inde est q̄ hōi de
dit oculos regimē in antentione p̄e faciet:
vt videat qd ante se est: futurū est: et qd

quā oīs hō quotidie in alio experit. Iutta
illud ps. Quis est hō q̄ viuet et nō videbit
mortē? Tertio valet ad terrenorū et t̄p
lū oīm cōtēptū. Nā r̄ oīs sup̄ueniēs ostē
dit hēc oīs p̄fio fuisse vana et inuutilia. In
illud Eccl̄. 1. Ademinisse d̄s hō tenebris
spis: et dierū multorū. I. dierū mortis: q̄ cū
venerint vānitatis arguentur p̄erita.
Altois enī vana p̄b. et fuisse q̄ p̄cesserūt
et sapiētia hui⁹ mūdi vana esse q̄ circa diu
nas delicias et honores attēdit: cū enī nū
hil inde afferat hō secū in morte: apparet
eū fatūū fuisse in sp̄ritu in q̄stio: et cū
sub terra ponat apparet eū fatūū fuisse in
sua exaltatione. Et cū ad m̄b̄ comedat: ap
paret eū fatūū fuisse i delicias et p̄paratu.
Fatūū enī est curare quales carne p̄eritas
sunt comeduri vtrū pingue an macilentū.
Ideo d̄s. Facile cōfemnit oīs q̄ se cogi
tat mortuū. Et legi q̄ cū eccl̄ia de Cret
f. i. in Vallesio esset p̄secranda: et p̄pter hoc
veillent inde extrahere corpus comitis ibi
nuper sepultū: inueniēnt bufēnē sup eū fa
ciem ei⁹ corrodētē: et vernēs alios serpe
tes. ad qd cū exterriti oēs fugerēt: fuit ac
cedēs et vidēs hēc. de hūana morte reco
gitans: post modicū delicias ei⁹ fugit per
mūdā paup fact⁹ et elemosynas querens.
Cū aut sup his p̄seruādo Romā venisset
fact⁹ carbonari⁹: cū illis cardinibus ei⁹ fuit
cōfessus iacens sub gradib⁹ sine hō quies
uit in tantū q̄ in mortis ei⁹ dicitur cap
ne p̄ se pulsasset: sic inducitur ad mūdā cō
tēptū p̄pter mortis considerationē. Secūdo
mors ostendit illa sp̄alia hīc seruata nihil
aut paucū p̄desse suis. r̄atorib⁹. vñ Vir
gilius circa finē vite sue quatuor x̄sus fe
cisse d̄s qui sunt. Pastor arator eques pau
colui sup̄ani. Capas rus hostes fronde li
gone manu. In q̄b̄ ostendit se in cōpilādo
tres libros grauius laborasse. Librum de
bucolicis in quo tradit arē pastoralis car
re. Librū de georgicis in quo tradit artes
agriculture. Librū encidos in quo tradit
artē militie et pugne. et tūc de capis hū
pastio repositauit lac: nec de agria tā bene
facis repositauit segetes. nec de hostib⁹ su
patis repositauit spolia. Nullus ei in mor
te de suis deliciis postare pōt lac alicuius
dulcedinis: nec de suis diuitiis segetes ali
cuius satietatis: nec de suis victoriis digni
tates alicui bononis. Voc dicit ps. Ne ri
mueris (indr) cū diues factus fuerit hōi⁹

Coram
plac.
K
Sup
nemis

Z
Crispi

Ab
Eugie
liu.

multiplicata fuerit gl̄ia dom⁹ ei⁹ quo
ad hunc. q̄s cū interierit nō sumet oīs
nec descendet cū eo gl̄ia ei⁹. Et nō r̄ater
dicit nō sumet oīs qm de bis aliqua secū
portat: qm de deliciis. secū portat amaritu
dinem. Prouerb. 11. Nouissima illi amara
quā absynthiū. de diuitiis extremas elu
nem. sicut diues q̄ gustā aque hīc non po
tuit de honorib⁹ dom⁹ las deiectionem. I.
Dach. 11. Oīs ei⁹ iterum et vernis hodie
erollit: et cras nō inueniet. Q̄d enī d̄s
uites admodū vni instrumentū qd vocatur
Zatirelir: q̄ semp apta est ad recipiendū:
nunq̄ ad emittendū: nec fructificat qd cō
tinet quouisq̄ ad parietē p̄cussa frāgaf:
et tūc fructificat: s; nō cū d̄s aut veller: q̄
pecunia tūc in diuersis partib⁹ effundit et
rapit eam q̄ p̄t p̄tingere. Sic diuites
apti ad recipiendū: clausi ad bandū: p̄cuti
tur a deo et frāgunt in morte: et tūc bonis
effusis fructificant: q̄b̄ nō debēt aut velli
leat: et ita nihil repositant fruct⁹ de eis: ne
p̄o se nec p̄o bis quos veller vt plurimū:
ideo nō mirū si hō cōtēnat eas respiciens
ad finē earū et finē suū. Et salmo sentiens
marinā amaritudinis rēscēdit ad aquā dul
cem: et si occurrat obsta. In caudā ponit i
oc: et illud trāstrū donec ad aquā dulcē re
dierit. Sic hō sentiens hui⁹ mūdā amaritu
dinē et q̄ amarū sit et laboriosum diuitias
et honores acquirere: acq̄sitas custodire:
custodias subito p̄dere et oīs ibi fructifica
re nō pōt: d̄s cōuertit ad deū suū benignū
et misericordē. et si occurrat impedimentū
caudā. i. finē suū: in ore cordis. i. in memo
ria reponat et sic euadat facile mūdū et cō
temnet. Unde qui. i. magnē literature vir
datus mūdū vanitatib⁹ audiēs in maturis
nis semel legi de lōga vita patrū pumiti
noy: et q̄ semp in fine dicebat ad quēlibet
Er mōt et mortuus est: cogitauit q̄ ei sic eueniret
ut. quātūcūq̄ viueret: ex hoc cōcipiēs mun
di cōtēptū religionē intrauit et fact⁹ est vir
Eogm. magne scitatis. Q̄ Quarto valet ad cogni
tionē sup̄nib⁹ p̄p̄iā. Primo ad cognitionē
sue fragilitatis qd valde cōsiderabat Job
xxx. Cōparat⁹ sum luto et assimilat⁹ sum fa
mille et cineri. Xuro p̄pter infirmitatē p̄dera
tionē: q̄ ex vili limo facti sum⁹. Fauille p̄
pter vite breuitatē. Cineri p̄pter mortem.
Inde mater eccl̄ia hoc suis filiis cōmemo
rat in p̄ncipio q̄dragēsimē. Admemento hō
q̄ cinis es et in cineres reuerteris. Ideo si

ab aliquo quereret vñ vñsor qd portat: et
quoadis: facile rēdere posset de cinere ve
nio: cinerē porto: et in cinere padis: iō homo
dicit terra. Dier. xxx. Terra terra terra an
di verbū dñi. I. hō q̄ venit de terra: et va
dis in terrā et portat terrā audierit dñi.
Secūdo ad cognitionē qd dicitur et essentie
sue: vt enī dicit Ber. in libro meditationū.
Multi multa sciūt et seipos nesciūt. Nec
sciūt enī multi se esse mortales: quēdamo
dū Alexander q̄ se putabat esse filiū Iouis
et immortalē q̄ postea p̄cussus sagitta dixit:
oēs putant me filiū Iouis: sed vuln⁹ istud
mōstrat me esse hoīem. Si aut istud vuln⁹
hoīem demōstrabat multo magis mors: q̄
hō est aīal mortale vt dicit p̄b. et hoc val
de vñle est nobis considerare ne de nobis
magna p̄sumam⁹: nec adulem⁹ in mirabili
bus sup nos. Sic enī ps. Scitāt gētes qm
hoies sunt. Et ly multi sciāt se esse mor
tales nō tū hoc facto ostēdit: q̄ viuūt ac si
essent immortales: vñā superēt et intelligē
rent ac nouissima prouiderent de quo qui
dam philosophi leguntur reprehendisse
Alexandrum magnum de quo legitur q̄
transiens p̄ mūdā audiens loqui de q̄bus
dam philosophis: eos ad se accersit fecit
quorū r̄sōdes cū eidē placuissent dixit eis
q̄ peterēt qd d̄ veller. At illi petierūt im
mortalitatē. q̄b̄ Alexander p̄t reputauit
vos sapiētes: nūc insipientes. quare iquūc
Sic: quō possem vobis dare immortalitatē
quā mihip̄ p̄seruare nō possum? Quid
illi. Ergo mortalis es tu? Sū indr. Cui illi
Quare ergo ita cupides et male viuas ac si
esses immortalis? Et sic Alexander ly sciret
postea se esse mortale: nō r̄vixit ac si se sc
ret esse mortalem. Unde prouerbialiter di
citur. Ad oīs remediū est nisi ad mortem.
Veb. ix. Stratum est hōi⁹ semel mor
ri. Eccl̄. ix. Nemo est qui semper viuat:
aut qui huius rei habeat fiduciam. Ter
tio valet ad cognitionē propriē cōsciē
tiē: cum enī homo se sentit mortalem et nes
cit quando morietur: statim velut limax
cum pungitur se retrahit in testam suam.
Sic homo ex illa consideratione mortis se
retrahit in conscientia suam. Unde Moys
ses Exodi. viij. sp̄asit cineres in celum et
conuerse sunt in cynifes qui hoies punge
bant. Sic si cōsideremus celestia spargē
do cineres. i. cōsideramus finem nostrū et
misericordiam: tunc statim gūabunt in nō

Quid
dicitur

Alex
der.

bio cogitationes parue pungenes con-
scientia nostra a interiori hominem. Q. Quin-
to valer ad repressionem carnalis desiderio-
rum: unde Grego. Nihil tantum valet ad do-
manda carnis desideria sicut cogitare qua-
lia erit caro mortura. Sic enim Plinius q.
pellis leonis sanat emorroydes si supple-
derit patiens. Sic si quis sederit cogitando
mortis pcedit amaro carnis a supbo-
rum qualiter male mortui sunt: tunc emor-
roydes. i. fluxus sanguinis a voluntas luxurie
sanari poterit. vñ circa hoc habet. j. Reg.
v. r. figura de Philisteis q. patietes ihu
mitate in mēbris pudibundis fecerunt sibi
sedes pelliceas. Sic q. in mēbris pudibun-
dis per luxuria infirmant debet in pellicis
mortalitatis hūane piugē meditatione se-
dere sive lūm sanari. Un Grego. Quid em sit
carnis substatia testant sepulture. nihil q.
ad domadā carnis desideria valet q. vt
quisq. hoc qd diligit quale sit mortuū pen-
set. Si em ad hoc pēlet luxuriosus q. lectū
carnalē habet a deliciofum videbit in mor-
te se facere in lecto xpm a putredinē. Esa.
xiiij. Subter te sternet tinea et operimetū
tuū vermeo. Sētiēt insup p suauib. odorib.
bus inferni putredinē. Esa. iij. Erīt pio sua
ui odor fetor quādamodū bñ sentiebat q.
dam pater inuitis patrū q. cum vehemētē
tentaret de quadā muliere audies q. esset
mortua latēter iust ad sepulchrū eius a ipso
apro intingit palliū suū in putredine a so-
ne illi: a reuersus ad cellā cum occurreret
ei cogitatio de illa muliere applicat ad nas-
res illū horrore fetidū: dices sibi. Ecce
hoc qd desiderabas/ delectare a faciare in
eo: a sic faciebat donec mortificaret concu-
piscētia ei. Et generaliter si q. consideret
delicias corporis ex vna parte et ex altera
parte mortē nihil illas delicias iudicabit:
q. in morte semp inueniet miserā pceden-
tibus bonis piriariā: cōtra pcedēte pulchri-
tudine deformē turpidinē: cōtra fortitudi-
nem debilitatē: cōtra agilitatē grauitatē:
cōtra appetitū ciborū nausēa a contēptū:
cōtra cōplacētā omni displicētia rē. et que
pū videbant bona ostēdūt q. sunt nouissi-
ma hois illi: peiora prius. ppter ma-
cerē q. dūber pnia vi corpe deficiente aia
lētē in nouissimo. Eccl. xxx. Omni ei tali-
dicat. Viere. xxxj. Est merces opī tuo spes
in nouissimis tuis. J. Sētopaler ad hūilia-
tionē. vñ Elyso. Lum puerus fueris ad

deū a ceperis opera facere iustitie ne aliq.
acta tua recorderis is sine tuū co. a: quia
prieritoz bonorum cogitatio negligētā
operat aut iactantiā: pideratio aut mortis
timorē. Sicut em p. o vifa cauda supbie
visis pedib. eam deponit. sic dō vifa bonia
sua supbie: viso fine causam habet hūilia-
tionis. Exēplū. iij. Reg. xij. de Achab q. au-
dita cōminatio in ius facta illi ab Delia
intantū humiliatus est vt diceret dñs ad
Delia. Nōne vidisti Achab humiliatū corā
me? Eccl. x. Quid supbia terra et cinis: ci-
ro aut humilis homo cū cōsiderat primo
alioz finē: q. lter scs supbi a inflari quōdā
mortui sunt. Sūt em pelles alioz alium
vt serpentū a leonū a lupoz medicinalē.
Sic ea que remanēt in memorijs boniū
de mortib. supboz a crudeliū sunt aie sup-
boz medicā ad tollendā oēm inflaturā.
Ad dolorē em tumous mitigādū necesse ē
apponere frigidā. Sic ad superbie tumore
cēdū optimū remediū est apponere frigi-
ditatē mortis qua mēbra rigida a frigida
apparebit. Multū em supbi a elati cū per-
ueniūt ad finē vidēt q. mala gesserūt
a on ra q. secū gerūt tremētēs horrore dei
iudiciū vellēt nū. i. honore stetit: is mul-
tum tarde est. Sūt em tales alioz equit q.
q. itrauit passum piculosum vapore fossā
rū paludē vel pōrē aratū de quo cū difficul-
tate pōr exire: vellet q. nūp iuxta ascēdū
set equū is atō: placeret sibi. Sic q. sunt in
honorib. a dignitatibus q. erūt in grani-
passu mortis vellet nūp illas dignitates
ascēdisse: sed tūc nimis erit tarde. Securi-
autē est ire peditādō ppter lubricitatē vie
hui. mudi a nō ascēdē. is ad hūilia dedū-
nare. Ver. Abūdas ē vbi malitie plurimū
sapientie modicū: vbi sunt oia vitiosa oia lu-
brica. Secū cū piderat mortē idifferētē
ad equalitatē reducere nobiles scs a rusti-
cos: dñites a paupes: fastidiosos et pāno-
sos: doctos a idocuos. Eccl. ij. Sūt mon-
doi a idoc? et equa vniūscq. pōitio. Regi-
tur em de rege Biagmānoy q. interrogat
ab Alexandro cur ita attente intueret ossa
mortuorū. respōdit seideo respicere vt vi-
deret si discernere posset iter capita pderet
forū suoz a alioz plebanoy. vñ Michē.
vj. Dūliario tuus in medio tui. Licet ei mū-
dus sit multū lotus tū nō est nisi vnu solū
pūctus in medio mudi equaliter respiciē-
sursum a deo: sum ostēte a occidēte: a iustū

a septentrionē: a sup illū fundat mūdus.
Sic l. multi sunt hoies/ cū nō est nisi vn-
solus pūctus q. equali respiciat oēs. i. pūctus
mortis/ a est pūctus gñalissimū q. equali res-
piciat iuuenē a senē. diuitē a pauperem: sa-
pientē a stultū: a idē iste pūctus dy situari in
medio nri. i. i corde p pūctū meditatiōes.
J. Zertio q. hec pideratio statim videt su-
pbia oēs in nihilū p. iortē a infirmitates
decidere. Esa. xiiij. Detracta est ad inferos
supbia tua cōcidit cadaver tuū. Sicut em
magnū vctus p parua pluuia cessat: sic ma-
gnus fastus a supbia p parua infirmitatē
a pūctū a fortiori p mortē. Exēplū de Iabel
la quadā de gñe regali q. in pōpio fuerat
excellētior: in morbo mortis vndiq. p oia
mēbra cūro corrupta: clamabat a ostēde-
bat quā retributionē p scē. fastu habuisset
Sic de Antiocho pculso morbo elephanti-
no. Sic voluit hūiliare Alexandrū magnū
quidā pbs a cōsiderationē hmoi mortis.
Nam sicut legit in gestis ei. fuit ei missū
q. dās lapis pculsus q. in vna parte statere
posset pōderabat pluriq. aliq. vel aliqua q.
posset poni ex altera: positū vero puluere
sup lapidē min? pōderabat q. aliq. quod
posset ex altera pte po. i. cū aut multi sa-
pientes sup hoc mirarent rñdit vn? Dñe
reciste lapis demōstrat vobis qualis estis
nūc em plus pōderatis q. totus mūdus q.
vos sustinere nō pōt. Sed positū puluere
sup vos in morte min? eritis q. aliq. mun-
di. Cōsiderent becigū q. in hmoi dignita-
tib. sunt. Nā talib. quos pñ? vocauit psal-
mista eos dicēdo. Ego dixi dñi estis a filij
erecti oēs. pñr subdit. Vos autē sicut bos-
mines. i. simplices. a idiote moriemini: a si-
cur vn? de pñcipib. i. demonib. cadetis. i.
a supbia vestra. Quarto q. hōz honoz et
hui. glie in morte finis est opprobriū a mi-
seria: vñ volēs emere quātūcūq. ad vltus
ex oi parte pulchritū: in pbatōne ei. i. nne-
nia in posteriori parte ipotēs vel turpis
vel irremediabil? claudicā: nō multū il-
lum equū appciabit: nec care emer nisi sit
fatuus. Sic de mūdo a hīs que in mundo
sunt q. p pulchra exteri vident a delectabi-
lia. si posteriorē illoz partē piderauerim?
inueniem? ea turpitudine vel miseria aliq.
claudicare: diuitie nāq. q. quasi duos pe-
des hīe deberēt vt. i. iuarent a supposita
rent tam in principio q. in finē in moy-
te q. in vira. sed in vltima parte claudicāt:

q. finiunt in paupate. iuxta illud ps. Dor-
miant somnū suū a nihil inuenierūt. r.
Sic sapientia mudi hui? in morte finit in
stultitia a ignotiā. ps. Nō est in morte q.
memor sit tui. Aristoteles em dū in infir-
mitate vltima laboraret a a discipulis ro-
garetur vt diceret eis aliq. verbū snia ple-
teles. nā: in gemiscō ait. Dūliat? in hūc mun-
dū intraui/ anxi? vixi: cōturbat? egredior:
quopadā sum infci? a ignar? Dūliat? q.
pe intraui: q. cū culpa a metu paup a nu-
dus. Nocti em cōparat tps mortis qd est
natural? obscurū: a diei a luminis priuati-
um: ideo bene cōsult Sap. Eccl. xj. Et si
multis dieb. vixerit hō a in oib. his letus
fuerit meminisse debet tenebrorū tps. Sic
erit de pulchritudine a fortitudine a delis-
cia hui? seculi in quibus qd delectat: q. vt
dicat Apoc. xviij. Quantū glorificauerit se
a in delicijs fuerit tantū ei dabit tormētū
a luctus. Sic de honore a potētia hui? se-
culi pūo in vilitate a terre pfunditate: q.
frequenter accidit q. in hoc mūdo q. altio-
rem locū tenēt dū viuūt: pfundiorē in ter-
ra fouē habent post mortē: q. diligentio-
res a fortiores fossiores terre q. pauperes
vt de illis verificet veritat? pmissio. Adar-
ci. ir. Qui voluerit intervyos pñm? effecerit
oim nouissimū: a nō solū nouissimū in ter-
ra: sed etiā in premio a pñm? in tormento:
q. Sap. vj. Eriguo cōcedet mīa: potētes
aut potenter tormēta patient. Accidit em
eis sicut accidit in familia ludī scacari: lu-
do ei durāte rex oia psonagia excellit: vbi
predat a accipit: is in fine cū claudis in sac-
culo cū cetera familia: aliq. est pfundius
in sacco q. ceteri. Sic erūt nouissimi pñmi
a pñmi nouissimi: a tūc erit eis hoc vile tes-
timoniū saluatoris. Lu. xij. Tūc incipies
cū rñbore nouissimū locū tenere. Est ei de
oim glia mudi a oib. mūdanis reb. i. mois-
dinare dilect? sicut de dulci a venenoso po-
tu q. ingredit? blāde a in nouissimo morde-
bit quasi coluber. Prouer. xxiij. Et sicut de
via amena q. ducit p pata ad partibulum.
Prouer. xxiij. Est via q. videtur hōi recta: a
nouissima ei? ducit ad mortē. J. Sēptimo
valer ad cauendū a pēdō. vñ Eccl. viij. In
oibus opib. tuis memorare nouissima a
in eternā nō peccabis. Inde mors dicat a
mordeo mordeo: q. cōsideratio ei? mordet
cōscientiā retrahēdo a multis malis. Doc-
em summū remediū est ptra pēdōes obli-
a iij

Defide-
ria.

Biblio-

Emor-
roydes

Z
Docu-
mentū

Zempe-
ralib.

B
Dūmili-
tatio.

C
Quas-
tuor.

D
Remes-
dium.

S
Lapis.

E
Pūctus.

A
Aristo

B
Cōsiliū

J
Scaca-
rius.

R
Pēctus.

Z
Ador-
deo.

natos ut cōfessor eis inuigat de morte cō-
gitare: ut em̄ dicit liber de donis. Narrat
bat quidā archiep̄s Bisuntin⁹ magister in
theologia q̄ cū quidā pirata esset in pe-
riculo rēp̄tationis p̄uērat q̄ si eua deret cō-
fiterent. Liberat ergo accessit ad quē
dixerunt ei cui cū magr eoz cōfiteretur: et
ipse increpans eū mitteret ad papā turba-
tus cōtra multē ex responsione eius eremi-
ta ipm̄ interfecit. Sicut fecit scdo. Tertius
autē cū ei cōfiteret benigne eū alloquēs et
tractādo iūxit ei p̄pnā hoc solū q̄ gñcūq̄
videret aliquē defunctū iunaret eū ad po-
nendū in terra si posset et tūc cogitaret de
morte suā: qd̄ cū fecisset deuote et frequen-
ter cepit ei horrescere suus status et fugiēs
ad eremū mortuus est in magna p̄nā: ad
quā reduct⁹ ex mort⁹ mēoria: et sicut ad fu-
giēdū statū p̄ti. Et si dicas mortē esse effe-
ctū p̄ti et p̄ p̄ti mortē in aliquē p̄cessū
se: nō ergo mora vel mortis memoria pec-
catū destruit. Rēdes p̄ti q̄ sicut dicit Sap.
j. Deus mortē nō fecit: sed impij manib⁹ et
verbis acciderūt eā. gustato em̄ ligno. i.
fructu ligni quē acceptatū p̄mi parētes
nri manib⁹ suis nō inmediate mortui sunt
em̄ immediate necessitatē moriēdi incurres-
runt: et extēse cepērūt ad mortem tēdere: et
nūtiā mortis affligi: et sic dū uiuerent
tū in fine moriebantur: nec inter illuz q̄ vixit
decē annis et q̄ mille aliqd̄ interest: post q̄
idem finis vite aduenit: nisi q̄ magis se-
ner magis onustus p̄ti. p̄fiscat⁹ et magr
a p̄ti patria differ. vñ Aug. in p̄nōst.
eo. Et de mortē nō a deo sed p̄ errores int⁹
venisse hōib⁹ in paradiso deliciarum: ut
meant p̄inde q̄ delicias vacat ne mors eos
p̄pter delicias occupet: sicut et p̄mōs pa-
rentes. Dicit scdo q̄ nō solū mors est effe-
ctus p̄ti: sed etiā ostendit quāle sit p̄ti: et ef-
fectib⁹ ei cognoscim⁹ causā: et ex artificio
cognoscim⁹ artificē. Nesciuit em̄ Adā p̄fe-
re qd̄ fecerat cum peccauerat: sed mortuo
Abel filio suo quē intellexit mortuū esse
p̄pter p̄ti: plen⁹ agnouit qd̄ peccādo fe-
cerat: et dās se luctuō: ibidē fleuiste centū
annos dolendū est de malo ex quo secus
tunc est tantū malū. i. mors. Attēdam⁹ em̄
hui⁹ mali lō gitudinē latitudinē sublimita-
tem et p̄funditatē. Longitudinē in hoc q̄
mors durabit vsq̄ in finē mudi. j. Eoz. xv.
Nouissime inimica destruet mors. Latitudi-
dinē in hoc q̄ p̄ totū mūdū hoc p̄na extē-

dit. Profundū in hoc etiā q̄ p̄nulus vñ
dicit: vel q̄ est iuxta maternū: vel q̄ apri-
mus ē p̄pter p̄ti mortis. Sublimitatē in
hoc q̄ vsq̄ ad altissim⁹ puenit. i. vsq̄ ad
filium dei. p̄ti ei oēs in quos nros qui
mortui sunt occiderūt: et oēs q̄ remiserūt nos
bis et nosq̄ occiderūt: quāto ergo odio de-
bem⁹ illud odire: cū p̄ morte vñ soli p̄mi
ei nri hostem interēp̄. et summo odio has-
beam⁹. Preterea dñs in cruce de p̄ti hūz
deorū quo occidebat eū dānauit oia p̄ti
scilicet. Rom. viij. De p̄ti dānauit p̄ti sic et
nos de effectu p̄ti. i. mortis cū mali debet
mus p̄siderare malitiā p̄ti et eā odire. Cō-
tra scorpionis mortem nulla melior medi-
cina q̄ ipsi mortui scorpionis sanguis pla-
gā iungi: sic nec melior remediū p̄ti mor-
sum p̄ti venenosū q̄ intingere memoriā
suā malo qd̄ p̄ti gessit in oide introducē-
do mortē. Quidam valet ad remissionē
fr̄tēni oīdū: q̄s ei cogitā q̄ in hora mor-
tis indigebit mīa illi q̄ nō remittit nisi res
mittētib⁹: et debet serbare rancorē: nos em̄
ita oīare iustis: dimittite nobis debita nra
sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nris. Ad
hoc est exēplū. Quidā ei miles fugat⁹ a qd̄
dā alio milite iū. i. suo mortali et tā fere
cōprehens⁹: vertēs se ad illū p̄strauit se co-
rā eo in modū crucis et obtēns hōis dēdī
aliq̄ dixit. Dñe vere ego sum reus mortis
erga vos: sed rogo vos ut amōie illi q̄ p̄
suis crucifixionē orauit mibi remittat⁹:
ut possitis et vos in hora mortis efficaciter
dño remissionē obtinere: allegando ut vos
bis dimittat sicut mibi et vos dimissio.
Ad hec hōa p̄fract⁹ ille corde remisit et dis-
misit eū. Eccl. xviij. Ad nēto nouissimoz
et desine inimicari. p̄pterea cōsiderans hō
q̄ semel erit equalis inimico suo. i. in mor-
te: quia p̄ tūc sit supior cōmouere: ne in-
stetur anim⁹ p̄ti sed ad sibi silem dēdā
net. Seneca li. iij. de naturalib⁹ q̄stionib⁹.
Quid dīctulo tuo trasceris: sustine paulus
lū venit mors q̄ vos pares faciet. Quid
valet ad tēperandū lenitiā q̄ multis nocet
nisi tēperet. Sicut eiynū purū cito febriat:
mixtū dō sobrietatē facit. sic mūdā leni-
tā cito aliam resoluat: mixta hō cū mortis
amaritudine tēperatū facit. Prouer. xij.
Risus dolore miscbitur et extrema gaudij
luct⁹ occupat. Et dicebat dñs dicit⁹ exul-
tanti. Dicit sibi dicit⁹ et quidē in hac die q̄
ad pacē nbi si cognouisses: et tū supple fu-

isus suū te feres. hoc cōsiderabat beatus
Ber. dicens. Dic mibi vbi sunt amatores hu-
ius scilicet q̄ ante paucos dies nobiscū erant:
nihil ex eis remāsit nisi cineres et vermes:
ducerāt in bonis diu suis: et in p̄cto ad
inferna descēderūt. Quidam valet ad fu-
turoz p̄uisionē. Qui ei cogitat alibi se ha-
bituroz p̄petuo: nisi sit fatuus p̄uider iuxta
posse suū quō illuc remittat necessaria.
Exēplū habet ex Damasceno in hystoria
Barlaā: vbi dicit q̄ fuit cōsuetudo in regno
quodā q̄ nullus regnaret ibi nisi p̄ annuū
cū voluptatib⁹ et desiderijs suis: q̄ iuxta vo-
luntatem suā implebat: finito hō anno rex
spoliat⁹ oīdū cū vitupio mitteret ad quā-
dā insulā in p̄petuū exilij: et alij eligebat.
multitudo famuloz regib⁹ sic exulatio et in il-
la insula fame et miseria p̄dicatib⁹: succel-
lit quidā sapiēs q̄ cū regnauit p̄ posse suo
premissit in insula multa necessaria: sobrie
se habens in regno suo et largiētib⁹ mī-
ret vñ uiueret: et ita de illis fuit ei bene cū
illic expulsi⁹ est. et hoc dicit dñs Luc. xij.
Exēplū villici iniquitatis ut faciam⁹ nobis
amicos pauperes et debiles viros scdōs de
māmona iniquitatis: ut recipiāt nos in eter-
na tabernacula. vñ Eccl. iij. Ante obitū
opare iustitij qm̄ nō est apud inferos. i. in
alio sclo inuenire cibū nisi supple p̄uideas
ante de illo. sicut em̄ nauta qm̄ gubernat
naue ponit se in fine nauis ut videat p̄in-
qua picula et futuras maris angustias ut
sic curet eas. sic dñs hō ex fine suo cōsidera-
re futuras angustias et necessitates ut sibi
p̄uideat: qm̄ fin p̄. illic naues p̄trābūt:
scilicet p̄ p̄ti foras: et mortis. O q̄ lōge ante
et q̄ solite p̄uideret sibi nante qm̄ habent
transire p̄ssum piculosus. Et dicebat p̄.
Nō fac mibi dñe finē meū et numerū die-
rum meoz q̄s est: ut scis qd̄ desit mibi: ut
scis mibi p̄uideas autēq̄ transeā. Sunt em̄
multi siles illis quos necessitatē moriū: bene
em̄ debet ponderare hō ut in alio sclo mī-
tar vñ possit p̄petuo uiuere. q̄ Eccl. vlti.
Ebit hō in domū eternitatis sue. Sed mul-
ti sunt siles diuini epuloni: de quo Luc. xij.
dicit q̄ cōgregauerat in hoc sclo multas
diuitias et p̄ annis plurimos: s; nihili alio
seculo cōgregauerat: q̄ a diabolo rapt⁹ est
et perierūt oēs cogitationes ei⁹ in vñ hōz

ra quib⁹ cogitabat iocundari: destruere
horrea sua maiora ea facere: epulari et de
quo et similib⁹ dicit psal. Exibit spūs eius
et reuertetur in terrā suā. Quā fecit suam
suis meritis vel demeritis: in illa die sals
mortis peribūt oēs cogitationes eoz: nec
mirū si pereant: qm̄ psal. oēs cogitatio-
nes eoz in malum. Ratio autē potissima
quare tales sibi nō prouident habet Zhe-
no. j. Cordes eius in pedibus eius: nec est
recordari finis sui. Sicut em̄ siles ranis in
aquis dulcibus habitantib⁹: cauda carenti-
bus et semp clamantib⁹: sed supnientes co-
rimentib⁹ et siles tacentib⁹. sic tales carent
memoria caude sue et clamant p̄ acrantia
sed supnientes morte recedunt timidi fu-
turoz maloz q̄ eis post hui⁹ seculi bona
prouident. Quidam valet ad p̄nam
libenter assamendā. Minuit em̄ ad cōm-
nationem mortis egerit p̄nam. Zon. iij.
p̄pter hoc Luc. iij. inducitur Joannes po-
pū ad p̄nam dicens. Facite dignos fru-
ctus p̄niē: et sequit ratioziam ei securis ad
radicē posita est: hoc ei est cōminatio mor-
tis. Narrat autē q̄ dñs miles flagitiosus
cū veller aliquā sibi inuictrā a papa Alex-
andro p̄nam facere: idē papa dedit ei anu-
lum suū quē pro p̄na portaret tali condi-
tione: q̄ cū cūq̄ respoiceret eū q̄ cogitaret
de morte suā: qd̄ cū fecisset plurib⁹ diebus
redijt ad eū dicens q̄ parat⁹ erat p̄na oēm
aliā p̄nam cōplere q̄ illam. Item de alio
milite dicit q̄ cū nō inueniret cōfessor suū
quā veller agere p̄nam inuixit ei q̄ impo-
neret seruienti suo q̄ in p̄no ferculo semp
apporādo baculus de corticatū diceret ei:
dñe reducat⁹ ad memoriā q̄ necesse ha-
betis mori et nescitis qm̄. cū aut sic factum
fuisset pluries et p̄pter hoc oia q̄ comedes
bar sibi verterent in tediū: rediēs ad cons-
fessorem suum dixit q̄ paratus erat oēm
aliā p̄nas agere magis q̄ istā. et sic mes-
morā mortis inducit ad p̄nam et ad bo-
na opa exercenda. opus em̄ veloci⁹ opes
rari⁹ cum tendit ad occasum ut suū p̄fi-
cere valeat diē. sic cū nos appropinquas
mas ad mortē tanto magis debem⁹ inten-
dere bonis operib⁹ et penitentis: motus ei
naturalis veloci⁹ est in fine q̄ in p̄ncipio
ut dicit p̄bi. sic cū naturaliter tendim⁹ ad
bitudinē: debem⁹ veloci⁹ moneri in opib⁹
bonis cū magis accedim⁹ ad mortē. nō s; a-
ut illi de quib⁹ p̄. Appropinquauerunt

p̄na.

vis ad portas mortis: aia eorum in malis
tabescebat: sed sicut illi de quibus. Vire. xij.
qui ostenderunt thesaurum frumenti olei hor-
dei et mellis et sic euaserunt morte. vñ Chy-
sostomus. Ecce simutuo accepis equum: nōne
assidue oparis opus tuū in eū dices apud
deū tollēdas est a me: et si corruptibili
vasculo: quare non vteris ad vilitate afe-
tue: sciens quia postmodū tollēdas est a te
quia non est tuum. Magis infamia odire
qđ nostrū est: et amare qđ non est nostrū.
Studere seruare qđ seruare non possumus:
et negligere qđ in eternū habebim. Unde
in vitis patrū dicebat senex quidā cuiusdā
iuuent. Gallus alio se verberans nequaquā
horas noctis obliuiscit. Sic tu penitentia
corpus tuum castigādo horas noctis mor-
tis ne obliuiscaris: Est ei mors stimulus sti-
mulans anīm nostrū ad laboriosa opera su-
stinenda et assumēda. ¶ Duodecimo valet
ad perseverandū in penitētia. Vñ Apo. iij.
Esto vigilans et cōfirma cetera que mouit
ra erat. i. penitētia si nō vigilares perseueran-
do: et sequit. et age penitētia: qđ si nō vigi-
laues venis ad te tāqđ fur qđ sit in mor-
te. Omne em̄ tēpus hui⁹ vite nostrū est ad
laborem penitētie peragendū. Sed tēpus
mortis nō est nostrū nisi ad recipiendū qđ
meruimus. qđ iuxta ps. Dñi dñi exercitus
mortis. Unde cū quidā iuuenis nobilis in-
traisset religionē iratus pater accessit ad lo-
cum: persuadēs ei de redeūdo ad statū pri-
mū cum cōminatiōe destructiōis abbatis
nisi hoc faceret: cui post multa dixit filius
patri: pater nullo modo redirem nisi remo-
ueretis quandā cōsuetudinē que est in ter-
ra nostra: pater hō pmissit se facturū quic-
quid veller. et filius ad eū inquit. Cōsue-
do est in terra nostra vt ego vidi qđ ita cito
moriatur iuuenes sicut et senes: et sciatis
qđ nullo modo deponā istā penitētiā inces-
ptā nisi illā tollat: p̄suetudinē. ad qđ hō
p̄fusus p̄f recessit: et alii in penitētia pseue-
rauit p̄ timore mortis de qua cogitauer.
¶ Quisq; iuitātia ad mortē mētiōis. Cap. ij.

Ota qđ multa sunt
que nos iuitāt ad mortis me-
moriā. Primū est scriptura sa-
cra dicē. Eccli. iij. Fili cōita-
tionem mortis facito. hoc est: scias qđ mors
oibus cōicatur. Multi tñ sunt ita occupa-
ti vel exccati delictis hui⁹ seculi: qđ hāc cōi-

cationē mortis nec timent nec cognoscere
volūt: sicut hōi ligato ad arborē circa quē
cautissim⁹ sagittari: multos iaceret sagit-
tas: multos circa eū et ppe eū occidēdo. Alii
quos supra ipsum. Alii quos sub ipso. Et ille
miser sic ligat⁹ qđ euadere nō pot comedit
et bibit educat letos dies quasi nulla sagit-
ta eū ferire posset. Et talē nō diceret iuas-
nirē: immo deberet. Deū iugiter clama-
re. Sic amēres dicat sunt qđ cautissimū sa-
gittariū deū videt de arcu suo nūc nutrire
sagittas supra nos ad prem et matrē et p̄s-
ape: nūc ad illos qđ iuxta nos sunt. i. equa-
lis etatis: nūc ppe nos. i. fratres et forores
nūc a dextris ad amicos: nūc a sinistris ad
inimicos: nūc sub nos ad minores et nō it-
mēt qñ cūq; sagittari⁹ ille de directo ad sis-
gnum: pueniat. Scdm ad hoc nos inuitāt
ipsi defuncti. Eccli. xxxv. ¶ Demor esto in
iudiciū mētic em̄ erit tuū. Adibi berī et tibi
dicit nec immerito reducit eā ad vītēis
memoriā: qđ cito a memoria solet excidere.
¶ Ad hoc autē hic appellat iudiciū ppter
multa. Primo qđ sic hō in iudicio apparet
sicut mortu⁹ est. Eccli. xij. Si ceciderit li-
gnum ad austrū et ad qñlonē in quocūq;
loco ceciderit ibi erit. Scdo qđ mors est pe-
na iusto dei iudicio p peccā hōi inflata. Se-
neca. Oēs capitales supplicia cōdēnari su-
mus. vñ iudiciū mortis p̄io est iudiciū re-
gium nullius appellatiōis deferens Job.
xviij. Calceat sup eā quasi rex iterit. Scdo
est sine acceptiōe psonarū. Eccli. xij. Voc iu-
diciū a dño of carni. Vñ quidā dñficato.
Mors dños seruis et cepera legib⁹ eq̄r. Et res
dñiles nō sūt p̄ditiōe tr̄ hēs. Tertio iudi-
ciū mortis nō est iudiciū suspiciōis: quale
fuit Salomonis cum reddidit infantē vere
matri. iij. Regū. in. sed est iudiciū certitudi-
nis: vbi vere reddidit hō terre m̄ri sue. Eccli.
xj. Daue iugū sup oēs filios Adā a die exi-
tus de vītē m̄ris coꝝ vñ in diē sepulture
in matrē oim. et Job. i. Nud⁹ egressus sum
de vītē m̄ris mee et nudus reuertar illuc.
Quarto hoc iudiciū i exercutiōe nō differt.
vñ dñi in auctōitate allegata: mibi heri et
tibi hodie: nō dicit tibi cras. primo qđ vñ
Augu. dñs p̄mittit remissionē peccāti sed fere-
nulli crastinū diē. scdo qđ moti nō cessam⁹
et sic quotidiē iudiciū mortis exercutiōe de-
mādat. vñ Seneca. Quē mibi dabis qđ alii
qđ precā tpi ponat qui intelligat se quoti-
die mori: in hoc oēs fallimur qđ mortē nou

prospici. magna pars est iam p̄terit cū
mors sit p̄uacatio vītē quātū trāsit de vi-
ta tantū moti de hōie. Unde est qđ q̄ vīcu-
tus erat sexaginta annis et iam vixit quin-
quaginta nō solū sei. imortu⁹ est immo ad
quingē sui partes mortu⁹ esse videt. Tertio
ad hoc nos inuitat stat⁹ mortē. Multi
em̄ debet esse terribile qđ videm⁹ corp⁹ spū
viuidū: colore nitidū. et tēce solidū: tandē
cadauer putridū p̄iici in sepulcrū: tunc
cōsiderare debem⁹ qđ in nobis ita erit. vñ
Ber. Cogita te mortuū quē san de neces-
sitate moritur⁹: discerne qualiter oculiver-
tentur in capite: vne rumpent in corpore:
cor: scindet in dolore: labia spumāt: facies
sudat: pect⁹ anhelat: crura distēdunt: vult⁹
horret: et velut testa pallescit. nescioytrū
in lectulo molli an in crucerigida mori-
mur? Quartū ad hoc nos inuitat solēniter
tota ecclia qđ semel in āno cū magna solēni-
tate et deuotione cuiuslibet capiti cinere
imponit: dicēs. Admēro hō qđ cinis es et
in cinerē reuertēris. hec lectio fuit cantata
primo hōi. Gen. ij. Puluis es et in puluere
revertēris: David sepe incorporata. ps. Cinere
rāq; panē māducabā et sepe postea recor-
data cū dicebat: in puluere mortis deduxi
isti me. i. memoriā meā. Ideo hanc lectionē
nobis a m̄re ecclia publice lectam debem⁹
memoriter tenere et sepe recordari: dicēdo
cum Abraā. Zoquar ad dñm meū in mor-
te. i. cū sim puluis et cinis. Quintū ad hoc
nos incitant innūerabilia monumēta. mo-
numētū em̄ vt dicit Angu. in lib. de cura
pro mortuis agēda dicit quasi mouēs mē-
tem. ¶ Ad quartū autē videt mouere mē-
tem nostrā. p̄io ad cōsiderationē n̄re pro-
prie fragilitat⁹ neinde supbiām. Gen. i.
Vesculā gutturis et plumas p̄iicio in lo-
co cinerū: quasi diceret: si quid habes in sta-
tionis tumoris et vanitatis: si qđ in cōstan-
tie et leuitatis: projice oīa ista in loco cinerū.
i. in sepulcro: vt scy habes pie oculis
mortē et sepulcrū. Unde in legēda Joānis
eleemosynarij habet: fuit p̄suetudo qđ pri-
ma die coronatiōis impatoris cōstantinos
politani cū esset in glia sua: latronē defere-
bat ei tres vel quatuor varietates lapidum
marmoreoꝝ dicēs ipatori vt eligeret de q̄
vellet sibi fieri sepulcrū: vñ hac occasiōe etiā
tūc memo habere mētiōis: cui⁹ etiā memo-
riā habere volebat idē Joānes eleemosyna-
rius patriarcha alexandrin⁹. Qui cū faceret

fieri sepulcrū suū nūc voluit idē p̄fici: ordi-
nans qđ in magnis solēnitatib⁹ cū esset in
honore suo aliquis ad eū veniret qđ diceret
Dñe sepulcrū tuū in p̄fectū est: tūc illud p̄-
fici qđ nescis qua hora fur veniet. Sicut vt
dicit aliqui fuit obseruati⁹ curia romana
qđ creato papa oportebat corā eo stupor
et ipsa cū cadela accēda dicebat ei: sic trāsit
glia m̄di: vt sicut velo iter ignis stupā re-
diget i fauillā: sic recogitaret qđ mors ipm
cito cū tota glia sua reduceret i cinerē. Vñ
em̄ est sicut viella inflata qđ dñi tota die con-
tuit: in fine diei p̄fusa ponit in veteri for-
relo. Sic hō post pōpā et huius sili letitiā
ponit i veteri sepulcro. Scdo mouet ad cō-
siderationē future paupertatis. Tūc em̄ pro-
pe est sepulcrū tuum vt videas domiculā
tuā in qua debes eē in hyeme qñ nemo po-
terit opari: et dñi videbis cū diligēter opere-
ris bonū: vt habcas vñuere possis i eter-
nū in alio sēlo de quo Job. v. Ingredieris
in abundātia sepulcrū: sicut infer⁹ aceru⁹
tritici in tpe suo. ¶ Tertio mouet ad p̄fide-
rationē diuini iudicij qđ sepulcrū est quedā
fouea vel carcer in quo reponit corp⁹ vñq;
in diē iudicij. Sicut ei in castello ponit
captiui i carcere: et dñi extra hūm⁹ ad iudicē
deducunt: vt si criminosi repant ad pati-
bulū deducunt: si innocētes liberent. Sicut
hac fouea educit oēs ad iudiciū dei: et qđ
criminosi inuenient i mittent ad inferni pa-
tibilū: qđ hō boni liberabunt: id sepulcrū
tuū sit semp corā oculis tuis: qñ parat⁹ ad
iudiciū dei deducit. Pauca p̄pterea reges
qđ in bassiori sepulcro et lapide clauso quasi
fortiori carcere sepeliunt: et qñ i bassiori fo-
uea reponant: vt hoc grauitatis delictiōis
sit magis exp̄ssū qđ atque nobilitatis in
signatiōis. fere etiā apud Clareuallē semp
ē parā fouea ad p̄mū religiosum mortuū
reponēdū: quā qñ die vñtāt religiosi quasi
mortis mētiōis p̄bene qđ vñ vñtāt. Quar-
to mouet ad cōsiderationē sepulture anime
tuē: vt cū videris sepulcrū corporis in quo
dñas h̄mes quos hereditabis: tūc nō
fouea aia tua a peiorib⁹ iherm dñib⁹ cor-
rodas. Scdo ciuariatē meritorū vel dñe
ritoy in vñis sepulcris habitabūt. Tūc qđ
in hac vita i fetore luxurie et putredine vñt
rūti p̄ptuis sepulcris ferētib⁹ habitabūt
p̄. Sepulcrū illoꝝ dom⁹ iherm. Et gulosi
sepeliet i sepulcro vulgi ignobilis: qđ ruli
ceuiat de qđ. Diet. xvj. p̄ioicisti cadā

Perse-
ueran-
tia.

Defun-
cti.

Judis-
cum.

Donu-
menta.

Mo-
uent.

Extres-
mum.

Inui-
tant.

Ami-
tia

Se-
pul-
cra.

Tractatus I.

uer eius in sepulchris vulgi ignobilis. gulo
sus em nihil incedit facere nisi sepelire bo
nos mortuos in sepulchro vtrius sui. Tunc.
et. Vocat est locus ille sepulchra concupiscen
tie. f. veter gulo. Dicit ei sepulchra concupi
scencie in plurali quiveter gulosi est multa se
pulchra: quoniam non solum ibi habet sepultura di
versis corpora eiusdem speciei sed etiam diuersi
forum genera ut altitia/perdices/coturni
ces et. Ver. Quidam sunt qui aera spoliatur auis
bus: mare piscibus: terra bestiis: nec aduer
tunt miseri quod hoc permittit. Adde de paradiso
eiecit: Nunc femoralia denudantur: et Loth in
cestu commisit. Os autem huius sepulchri miras
biliter fectur. propter ei differencia et abscondens
tia vinorum. in sepulchro veteris sepulchro: ma
ne oler os coram de quibus. ps. Sepulchrum pas
tens est guttur eorum. Quamvis diuites sepe
lietur in cimiterio sibi iuxta illud. Luce.
xvi. Diues sepulchrum est in inferno: et ro est qui
fuit parochianus? diabolus: sed detractores se
pulchra asini: iuxta illud. Hier. xxi. Sepul
chra asini sepelietur putrefacta: et piecit extra
portas. Hier. lxxviii. em pulcherrimum est
animal cui iuvenis est: sed vox rudis et curpis.
sic detractores pulchre se continet exteriori
apparatu sed vox turpissima et fedissima:
ideoque primo quodammodo asini? est extra
portas paradiis in inferno sepelietur sepulchro
ra asini. Asini autem sepultura talis est qui non
cooperit eis caro: et putre cadaver eis appa
ret in medio capite. sic detractores qui alioquin
putredine discooperunt publicabunt in capite in
ferni sibi oem sui putredine. Secundo fectur asini
caro: sic et post mortem olebunt detractores
opa. Tertio carnes eis lacerantur a canibus.
sic detractores qui suorum primorum carnes
comederunt a canibus inferni lacerabuntur.
Deute. xxxii. Deuorabunt eos aues moysi
amarissimas. in eadem sepultura sepelientur ra
ptores qui alios meretricum deuorant.
et Tria impedimenta mortis peroratione. La. ii.

Quia quod tria nos im
pediunt a consideratione mortis.
Primum est vana delectatio: dicit
em mundi stulticia. si quis semper
mortem cogitare non in corde gauderet: sed
hoc falsum est: quia illa delectatione haberet
in seruicio deo et a peccato se seruando et bene vi
uendo et in hoc est maior delectatio quam male
vivendo et seruando mundo. hoc ei sciunt qui ex
periuntur. ps. Melior est dies vna i iustis

Capitulum III.

tuis et. Magna ei est leticia creature esse
qui suum finem expectant: qui non desunt a crea
tore cui semper deseruiunt. Sed in perpetua le
ticia de deo quod non oculis vidit nec au
ris audiuit nec in corde. et. et cum hoc vitabit
horrendam damnationem. Si em sit aliqua dele
ctatio seruare mundo repleto miseriis: qui de
lectatio est seruare deo totum consolando: cu
stodire precepta eius. et. Iu. viii. et. Sed in im
pedimento est: stulticia spes loquere: dicit em
hoc spe stulticia percussus. Tu iuuenis superest
adhuc iuuentutis tempus in quo tibi de bono
tempore parte concedere potes: dum non senectus
tunc tui finis recordaberis: et tunc tu dispo
nes ut bene moriaris. O stulticia spes quod de
cepisti et decipies: quod plene sic dixerit in
iuuentute qui peiores fuerunt in senectute. Quia
ps. Quidam. Qui non est bodie cras minus
aptus erit. Quot tales merentur morte subis
ta: quis ei dedit tibi securitatem viuendi usque
in senectute. Nam ira cito sepe mouet virum
nunc vacat iuuenis sicut senex. Sed cum ves
nias ad mortem que cor tuum stringit: oculos
claudet: turbabit cerebrum: ligabit linguam:
obstruet aures. quod facies tunc pauper aia ubi
fugiet. Nam tunc consolatione querat: ubi iuue
nit: Tunc cederet oia vane delectatione: et
apparere tibi iudex ad denudandam illam
horribilem sententiam. Tre maledicti et. Pates
bunt tunc per te accusantia: et plectentia: et
omni parte canes inferni ad exequenda senten
tiam parati. Et epila de curioso de quo res
citatur Greg. liii. dialogo. qui veniens ad mortem
et videns demones: pergit iudicium. Symul
ti sunt ad modum pullos. Nam qui milium ras
pit unum pullos tunc oia alii galli et galline
clamant: et currunt pullos suos alii galline. Sy
statim iterum de sub aliis excurrunt: nec curant
nec plus recordantur rapit: primum: et tunc iterum
venit milium: et rapit sicut prius. Sic cum moris
aliquem rapit terrenis alii: et clamant ad deum
et confugiunt ad alas ecclesiarum statim illi non
plus memorantur. ideo plerumque moris subita
venit vel insperata qui eos spouosus rapit.
et Tertium impedimentum est falsa credulitas:
dicit ei insipiens ubi est infernum? purgatorium?
paradysus. Quis vidit: quod reuersus est na
tiare ista noua? sed huius erroris expellere opus
qui de hominibus vult sicut de porcis iudicare.
sed hic finis non est ad amandandum et cognoscendum
deum deum ad quem non possunt perungere cetera
re minores creature. Si autem creatura deo
seruiat: sibi retribuet: aliter non esset deum

De causis timende mortis.

fo. VI.

liberalis. Et qui non videt quod retribuatur hic
in hac vita? qui boni ibi tribulantur: et mali ex
altantur. idem necesse est esse aliam vitam et remun
erationem post istam. Isti autem qui hanc falsam
credulitatem habent sicut non sicutardelint
nolunt semel perire. sed cum expellat suis.
et Quing sunt causae timende mortis ex
parte morientis.

Quia quod tria nos im
pediunt a consideratione mortis.
Primum est vana delectatio: dicit
em mundi stulticia. si quis semper
mortem cogitare non in corde gauderet: sed
hoc falsum est: quia illa delectatione haberet
in seruicio deo et a peccato se seruando et bene vi
uendo et in hoc est maior delectatio quam male
vivendo et seruando mundo. hoc ei sciunt qui ex
periuntur. ps. Melior est dies vna i iustis

societate: hec autem optima si christum nobiscum
habuerimus: qui se nascens dedit socium in neces
sitate ei non desinit ubi oia alii desinant: deli
cie ei in principio morbi ipsum deseruit diu
tie in domo et in morte: amici in fouea vna
cum honoribus ipsum conducunt. christus autem pro
perante in regionem alterius? scilicet ipsum non de
seruit: inde orabat psalm. propter nomen tuum
dne dux mihi esto. Nam rex quidam propositus ha
buit qui multum ei deseruit: et de rebus suis et
de corpore: cum autem infirmus? visitaret a re
ge et offerret ei rex si quid vellet ab eo: petijt
a rege ut liberaret eum ab illa graui infirmi
tate. Cui rex libenter faceret sed non possum.
Cui propositus? et ego permitto illi quod me possum
nare vel liberare. et si bene fecerit amodo seruam
ei non hominem quod non potest me iuuare in tali neces
sitate quod et factum est. Secunda causa quod nescit moueri
dum moritur: si recta via sceleris: cum tunc sit in
terminis: scilicet ei quod bonavita ducit ad bo
num finem: mala ad malum. Arbor enim ad illam
partem ad quam inclinata est cadit: si ad dexteram
cadit ad dexteram: si ad sinistram ad sinistram ca
det. Admirabile est cetum quod arbor inclinata ad
partem sinistram caderet ad dextram: idem ad illam
partem ad quam inclinatus sum? cadam? Qui enim
consueverunt male agere cadunt in infernum cum
moriuntur. et si aliquis accidit oppositum: hoc est
ex gratia et miraculose. Qui pro assueti sunt du
cere bonam vitam bene moriuntur: peccato autem aliqui
scilicet se non iussisse rectam viam sed obliquam: tunc val
de timere debent. quia quod non dubitat aut nescit: et
tunc etiam occasione timendi habet. Sunt enim filios
viatori qui diuisa recta aspera est et dura et vi
deri iuxta se viam mollem et delectabilem: per prae
flosida et amena: declinat a via recta in gre
dies aliam viam: et dum credit perungere ad ter
minum inuenit passum aretum et difficile quod
putauit transire: percutitur in foueam vel lutum.
Sic multi qui via celi duro est et aspera. iuxta
illud Seneca. Non est ad aliam molliorem et terri
liorem illud. ps. Propter non habeo labios tuorum
ego custodiui vias duras: idem declinat ad de
lectabilia mundi et vanitates: et cum intendit si
naliter reduci ad viam rectam iusticie: subito
accidit eis passus mortis aratus et difficilis:
in quo dum credunt redire ad deum: subito cor
dum in infernum. iuxta illud Job. xxi. gaudet ad
sonitum organum. Ducit in bonis dies suos: et
in puncto ad inferna descendunt. Tertia causa quod
inhabitas a tergo. habet opera sua mala quod penitus
sententia non sunt delicta. Apo. xiii. Opa ei illi
loquuntur sequuntur illos: super quo Aug. Opa boni

propos
stus.

cliaros

in die

Tractatus. I.

Capitulum. III.

notum sequuntur bonorum opera malorum sequuntur illa. *Ubi Job. 12.* Dices nostri transferunt velut naues poma portantes. Sicut enim poma post se relinquunt solum odor: sic opera nostra post se maledictionem vel benedictionem. *Ubi Job. 12.* In morte mutabitur ois homo aut rauce loquens et deficiet prater christum: qui da manus emittit spiritum ad denotandum quod coram deo stetit ois loquens opera. Propter, vlt. *Laus est in portis opa ei.* Quarta causa est: quia exspectauerunt. Vincit refert turpitas de exitu caroli magni: quia cum esset in oratorio suo post mediam noctem: audiuit turbam demonum trahentem: et cum interrogaret vna de ultimis dixit ei: ibat ad querendum nam caroli quid parata erat exire de corpore. Vnde et ad exitum christi fuerunt ut viderent si quid ibi haberet: ut dicit glossa super *Zo. 12.* Quasi vinum quoddam in quo sunt ducunt: dextera scilicet bona quae vadit ad paradysum: sinistra et mala quae vadit ad infernum. Et tunc insidiant latrones infernales in viuis istis: ut ad sinistram declinare faciant trahentes: et qui incertum est ad quam viam istarum duarum ducatur anima: ideo necesse est quod cruci christi et imaginibus quae ponuntur in viuis. scilicet christo et sanctis et per deuotionem innitatur homo: ut ad paradysum hospitium per viam rectam deducatur. Sicut enim videmus quando duo homines sunt in via et sequitur eos canis: sciri non potest nisi videret ad viam cuius sit canis. Sed tunc viris ab invicem recedentibus: canis magistrum suum sequitur: siue ad dexteram siue ad sinistram: et sic cuius erat cognoscitur. Sic in via huius vite non potest sciri de homine cuius sit dei. scilicet vel dextera: sed quando ad viam mortis peruenit: tunc sequitur deum dei sui vel diabolum: ut tunc dicat quilibet illud *Job. 22.* Vestigia eius secutus est pes meus: via eius custodiui et non declinaui ex eo. Quinta causa est quod perit in regionem sibi ignota vadit scilicet in regionem vmbre mortis: imo magis ipsius mortis. Unde *Deut. 32.* O anima mea quis erit ille pauper cum dimissis omnibus quorum praesentia tota iocunda tam gratus aspectus: habitatio tam familiaris sola pauca in grege dieris in ignota regionem: vide quod graue est relinquere nostras: grauius transire ad incognitas: sed grauius illuc solus ire. Exemplum ad hoc de quodam duce *Zotho*

ringie iuvene qui cum esset in extremis: respiciens palatium et domos suas multas dedit. *Ubi Job. 12.* O dicit deus quod commendatus est munus istis: quia ecce ego qui tot habui palatia et tot homines potius hospitari: nescio quo hac nocte debeo ire. vel quod me debeat hospitio suscipere. Tu enim timor maxime vas let ad mundi contemptum. Quando enim homo est in loco obliquo et tenebroso et aliqd eorum que naturaliter homines timet ascendit in caput eius: ut pote imaginationes demonum vel mortuos timere solet: et cito se diuertit ad lucem fugiendo. Et ergo moris sit vltimus terribilis quid dicit in hac vita. Si ascendant in caput hominis tenebrosa loca aliorum seculi et quod terribile est mori: quod nescit quo debeat hospitari: nescit si fecit aliqd quod sibi prodesse possit post mortem: et certus est quod multa fecit quae sibi possunt nocere: hoc ipsum debet mouere ad prius fugiendum: et non mussitare sed respicere ad deum suum: scilicet ad finem suum ne pedes male ponat et irreuocabili ruat. *Ubi Job. 12.* Sicut et in carcerati pro furto vel homicidio dum sciunt se habere seuerum iudicem et multos aduersarios et diem appropinquare quo illis comparentur terrenis: et malitiam in carcere multum rabiliter viuere quam extra turpiter mori. Sic fornicarii raptos et adulteri timet illum diem in quo habebunt iudicem inflexibilem quem latere non possunt: et qui errare non possunt: et aduersarios fortiores: cum hoc maxime timet exitum illud in quo sciunt suam damnationem praesentem esse: iuxta illud psalmi. Cum iudicatur creatur condemnatus. scilicet cum iudicatur communis omnium iudicio. scilicet mortis creatur in aliam regionem condemnatus ad eternam mortem: ut moris mortem sequatur. Ideo dicit alibi psalmi. Timor mortis conturbat me. Exemplum ad hoc de quodam qui mortem propinquam valde timeuit quem cum confortarent amici dicentes quod gaudere magis debuit: quod deo et patrie suae appropinquabat: et de peregrinatione et exilio et carcere exibat: et quod esset in fine miserie suae in principio gaudij sui. Respondit. Si beneuicissimam benedictionem: nunc autem quod male viri timet in iudicio appropinquare: et timeo quod gaudij finem et penas meam: quasi diceret illud *Eccl. 12.* In vana cum laboramus sine causa: et vane fortitudinem meam consumimus.

De causis timende mortis ex parte morientis. Fo. VII.

De causa timende mortis ex parte morientis. Capitulum. v.

Ex parte vero ipsi?

mortis multe cause timoris assignari possunt. Prima est necessitas. Adorsus quod quedam sententia est irrevocabilis. *Ubi Job. 12.* De timore sententia mori in iudicio seculi ribus que post reuocari: quantu timenda est ista quod nullo modo est reuocabilis. *Ubi Job. 12.* Ois in Adā mortuus est. *Ubi Job. 12.* Necesse est mori additi sunt. *Ubi Job. 12.* Ois moritur et quasi aequae dilabimur in terram que non reuertuntur: terra enim cum onere suo veniat ad heredes. *Ubi Job. 12.* Caro cum mortalitate venit ad putrefactionem. *Ubi Job. 12.* Putredini dicit pater meus es mater mea et soror mea. *Ubi Job. 12.* Hoc iudicium mortis a domino supplet ois carni. *Ubi Job. 12.* Anaxagoras philosophus nuntiasset quod filij sui morerentur: nihil enim inquit inexpectatum annuntias: ego enim illud ex me natum mortalē sciebam. *Ubi Job. 12.* O necesse est ubi est illud: nequaquam morte moriemini. *Ubi Job. 12.* Sed est propinquitas. Est ei mors valde prope quod est non monitio tantum: sed perceptio citatio: scilicet ad quod pauci cogitant ut per de illo de quo *Grego. in. in. dialogo. 12.* Quidā somnauit se multum victurum: et illa die cum multas diuitias aggregasset: subito mortuus est: ois intacta alio derelicta. *Ubi Job. 12.* De humore epulone, qui dictus est. Stulte hac nocte repetet animam tuam: propterea peccator multum timere debet quod per diuersa flagitia et subterfugia procurauit exceptiones et dilaciones: quando recogitat quod opus est animae facili districti iudicis comparere. *Ubi Job. 12.* Zelus et furor viri non parcat in die vindicte: nec acquiescet cuiusque precibus: nec recipiet pro redemptione dona plurima. Etiam enim sunt qui solent iudices coram refectione supplicatione familiaris et susceptione muneris: sed zelus et furor viri. *Ubi Job. 12.* Non parcat in die vindicte carnalis affectio ne subuersus: nec acquiescet cuiusque precibus familiaris supplicatione seductus: nec suscipiet dona plurima munerum susceptione corruptus. *Ubi Deut. 32.* Iuxta est dies perditionis et adesse festinā reposita. Unde est quod sicut festinat mors ad noverire: tanto magis festinemus ad agere. *Ubi Job. 12.* Filius habes benefactorem et deo dignas oblationes offeris: memores esto quod mors non tardabit:

hoc insinuat mortem. *Eccl. 12.* Adhuc heri et tibi hodie: quasi diceret. Sicut est modica distantia inter heri et hodie: ita inter mortem tuam et mortem meam iudicium tuum et iudicium meum. Credere proinde debemus mortem hoc dicere: et non diabolo nobis longam vitam promittere dicendo. Tu finem cursum nature diu viues: tu multa poteris discere et videre. Isti sunt de schola diaboli: qui cum Eua audiret nequaquam moriemini: scilicet eritis sicut dii. Multi homines tales sunt ut dii reputari quod non credunt esse aliam vitam finem modum et statum vite eorum. Est enim vita nostra breuis: et quasi vnius diei mora cuius diluculum est infantia in qua adhuc nihil percipimus: aurore pueritia in qua lucis paucum per sensum cognoscimus: ortus solis adolescentia in qua crescit corpus et mēte sicut dies tunc crescit lumine et calore meridianus homo iuuentus in qua est feruor diei. Sed postmodum succedit occasus solis qui est vespas senectutis. Deinde superuenit vespas ad decrepita et tunc ubi deficiat lux rationis et intelligētia: tunc venit nox mortis. *Eccl. 12.* Mane vespas ad vespas inmutabitur res tua. *Eccl. 12.* De mane vespas ad vespas ram finies me. Ideo vespas quod longum terminum habere facere festinare solet quando videt noctem appropinquare. Sic qui parat praeparat in uitae labore multum debet in vespas senectutis ne occupet nox mortis: quod *Job. 12.* Venit nox quando nemo potest operari. Ideo *Eccl. 12.* Adhuc semina semen tuum: et vespas ne cesset manere. Ideo dicit psalmi. Vespas et mane et meridianus narrabo et annuntiabo laudem. Quos ei comedat audis vespas quod mane. Sic nemo modo debemus audire comedere pabulum gratiae et doctrine in senectute quam in iuuetute. Operari enim quod opus suum vespas ad vespas non perit: diere premium non repositat. Nam si premium paradisi habere volumus: necesse est vespas ad vespas senectutis finis et mortis inuenire opus: laborem: quod iuxta psalmi. Sententia. Erabit homo ad laborem suum et ad operationem suam vespas ad vespas. In illo autem vespas mortis iusti quiescent: et a laboribus suis fabuntur. iuxta illud psalmi. Ad vespas demoratur bitur fieri: et ad matutinum alteri scilicet letitia et iterum. Exit matutinum vespas delectabilis. Id est delectabilis bonos in exitu vespas mortis et matutinum iudicij in matutino illo interficiet ois peccatoris terre. Et sic patet quod breuis est vita hominis: quod si dixeris multum viuere aliquem hominem: tunc propter alio tempore

Citatio

Ad iudicium

re vivisse. Rndet pñ. q̄ mille anni in cōspe-
ctu dei tāq̄ dies helterna q̄ pterit. Et sic
multi sunt q̄ in diluclorali in aurota: alij
in meridie motiuntur: nōdñ pfecta & plena
die de quo cōquerit Theophrastus Aristo-
telis discipulus de natura pquestus: q̄ cer-
nis & cōicib? lōgissimā etatē dedit q̄ nō
sunt rationabilia: vtpote q̄ vivūt per tricē-
tum annos: tñ homo rōnis capax: cū tūc
sentire incipit & cognoscere: declinat ad fū-
nem suum. Inde sicut Xerxes rex Persarū
vs scribit Diodotus & Hieronymus ad Delio-
domum cū videret de sublimi loco quā in-
finitā hōim multitudinē & innumerabilē
exercitū cuius flētus causam requisit? assū-
gnavit: q̄ post centū annos nullos eorum
quos cernebat supuictur? esset: q̄ sicut scri-
bitur. u. Regū. xij. quā aque oēs dilabi-
mur in terrā. Natura em̄ aque est q̄ semp
ad inferiora descendit nūq̄ ascendit ad super-
iora. sic etas nra naturaliter descendit ad
inferiora senectutis & mortis & sepulcris: nū-
q̄ tñ fm naturā ascendit ad superiora pterite
iuvētutis. sicut ei dicit Damascen? in libro
Barlaā. Vita nostra est quā quedā arbor
ad contrarietate duo mures sunt: vnius alb?
alius niger. l. dies & nox: q̄ incessanter ros-
dunt radicē illi arboris. Et sicut vox trāsit
citō: nūq̄ inde reuertit: sic hōis vita. Vñ
Job. viij. Memoro mei dñe q̄ vterus est vi-
ta mea. Multi enī pfluicant & astrologi
sunt lōgos dies vite: cū tñ astrologi dicāt:
q̄ cū sol est in meridiē: tunc est vmbra dies
ultima: sic qñ hō in fervore suo credit vive-
re: tñ sicut vmbra cito trāsit sic vita eius.
pñ. Homo vanitati filius fact? est dies eius:
sicut vmbra pterēat. Job. viij. Dica mei ves-
locius trāscit q̄ a terente tela lucadit.
Zela em̄ est vita nra q̄ a terēte cū clamore
tele cito succidit: sic hō cū clamore & dolo-
re a vita pñenti separaf. ¶ Tertia causa est
multiformitas interficiēdi. Creature ei in
sensibiles vir destruitur: nistivo mō. l. per
cōtrariā vel saltē paucis modis: sed mo-
habet mille modos interficiēdi hōiem: mō
per ignē: mō per aquā: mō p frigus: mō
per calōrē: mō per cibū: mō p famā: mō
per tristitiā: mō p gaudiū. & sic de alijs in-
numerabilib? peccatē enī contra creatōrē
hōiem immerito sunt oēs creature cōtra
eū puocate. Cap. v. Armabit creaturā ad
vitiōnē suā: sicut rege offēso ab aliquo
sotā regnū insurgit in eum. Vñ & Hippo-

Natus
ra.

Arbor.

E
Multi
formis
tas.

crates summus medicus corporū rediens
de scholis & intelligens q̄ mater l. a sum-
me desiderabat cūvidere: premisit nutitiā:
imponens ei q̄ aliqua tristitia diceret ei: tis-
meno ne pte gaudiū ioteret. quāto ergo
facile innumerabil? & alijs de causis mori
possūt hōies cū pte gaudiū motiunt. Inde
est q̄ Valerius max. mus. lib. ix. c. xij. refert
duas mulieres sub? & interire pte gaudiū
visionis suorū filiorū: qui sospites redierāt
de interfectione quā fecerat Anibal apud
Perusū. Vñ. l. Regū. xij. oēs quā aque
dilabimur in terrā: quā sicut aque sup ter-
ram expāse p varias trāseunt vias: sic non
per diuersas mortis vias p diuersos mor-
bos & p diuersas etates de hoc mūdo trāsi-
mus. Vñ mox ordinat quodāmodo erer-
atū suū cōtra nos. l. famē: sitim: frigus:
calores & innumeros morbos: & ipsa in co-
dei exercitū facit retro custodiā: et sic qui
eua dit aliquos pños de exercitu: velut nō
in fine nō euadit eam. ¶ Sed si querat
quō morte et ipsam eius exercitū illudere
poterim? reddam? nos ei salua vita & es-
ponamus nos penitētie & afflictioni. Dui-
tes enī huius mūdi qui pro posse suo mori
ti resistūt: & ererā. ai ei? fami: sitis: & frigus:
victi capiunt. & mors venit in istis. Luc. xi.
Stulte ac nocte tē. Sed chist? & sui se spō-
te tradidit morti. vñ & tradidit spū: nec ali-
quis tā extorsit: ideo mors nō manet sup
eos sed statim trāseunt a morte in vitā. dis-
ficile em̄ est oēs laqueos eius euadere: q̄
nullus adhuc hōim euasit. ideo ppter mul-
titudinē horum modorū debellā dñs facile
nos intercipit: & interimit. pñ. Dies nostri
sicut aranea meditatibūt. r. sicut opus ara-
nee q̄ facile dissoluit. Esai. xxxv. Preci-
sa est velut a terente vita mea: dum adhuc
ordire succidit me. Zela em̄ tētentis est vi-
ta nostra q̄ diu et cum difficultate tenet: &
difficiliter tēta parū durat & finaliter ves-
locissime succidit: sic vita nostra diu & dis-
ficiliter tēta et cōseruata subito cadit et
dissoluitur. Finxerunt enī poete in inferno
esse tres sorores oīa regentes et disponen-
tes quicquid erat ad vitam: vna nebat: se-
cunda terebat: tertia rumpebat. In vtero
materno nemur: extraheremur ordinur seu
teximur: sed in fine rumpimur & frāgimur
per mortem. Plal. Descenderunt in vinitate
dies eorum: & anni eorū cum festinationē. &
Job. ix. Dies mei velociores fuerunt cursu

Exer-
tus.

S
Soror
res.

vetranterunt quā nauis poma portans:
tes: et sicut aquila volans ad escam. Nam
sicut cursu velocissimus modico tempore
transit multa terrarū vātia: & sicut nauis
cum bono vento multi maria. & sicut avis
volans in aere multa & rō spātia: sic vita
nostra cito transiit vsq̄ in aliud seculū & ci-
to terminatē est. ¶ Quā causa est incer-
tudo. Mortē em̄ valdē incerta est et quo
ad locum & quo ad tēpus: et quo ad statū.
Eccl. ix. nescit homo finē suum scy vel vbi
morietur: vel qua etate vel quādo: vel in quo
statū bono scy vel malo. Sed quēdamodū
ques caputur laqueo: & pisces hamo: ita &
hōies in tēpore malo scy ex improbitate. Est
em̄ mors incerta: primo quo ad tēpus. di-
cit enī dñs Apo. iij. veniam a re tamq̄ fur
scy in morte: quā sicut fur volens furari in
hospitio patrifamilias: latenter venit ad
murū vel parietem hospitij: inde tor lapi-
des et tancū de cemento aufert: donec fiat
tancū foramen q̄ intrare potest: & tunc in-
greditur: et accipit q̄ sibi placet: sic deus
volens quā furtim accipere hōis animā
latenter venit ad murū: & parietē corporis
a quo per infirmitates & miseras subtra-
hit radiū vires donec pterierit corpus: &
aia inde educitur et in sibi debito loco col-
locatur. Vñus incertitudinis rationē assi-
gnat Augu. dicēs. Latet vltim? dies vt ob-
seruatur oēs. vñ de Zullis lib. de Senectute:
te: frustra sperat adolescēs & diu victurū:
quid stultus. ¶ Incerta pro certis habere:
quā etiam illa etas multo plures casus q̄
senect? habet: facilius em̄ adolescētes in
morbos incidūt: & grauius egrotāt: tristius
curātur. Quot enī iunt mō q̄ multa dispo-
nunt in tribus vel quāto: annis se factus
ros: qui ante annum moriuntur. quot edifi-
cant domos: & in eis nō habitāt. quot plā-
tant vineas: & vīnā nō bibēt. quot lucrā-
tur magna: et in breui finē reddidit coram
deo cum maximo dolore representabatur.
¶ Infelix humana cōditio que nō si aduer-
sit hui? tēporis incertitudinē. Vñ em̄
prensus cōparari non immerito pōt pericu-
lo fluminis cōgelatē: q̄ quādoq̄ in prin-
cipio glacies est spissa & fortis: s; in medio
tenuis & debilis: ita q̄ deficiat et frangitur
sub pedibus trāseuntū qui cadētes ibidē
submergūtur: sic vita pñens in principio
inuicta videt fortis & sana: ita q̄ homo
pñis audacter cōfidit in sua fortitudine:

et qñs quādo ē in medio vite sue dñs debe-
ret esse fortior & sanior: subito cadit p mor-
tem: vita deficiat ei. Hoc. iij. vita nra pa-
por est admodicū parēs. Et mirabile est: q̄
huiusmodi incertitudinē tempore mortis
non timem? quā qñ in bello est vnus bo-
nas qui trobit huc & illuc: vñdūq̄ inters-
ficat quilibet illum timer. Dñs autē iuxta
psalmiste sententiā arcū terēdit & parauit
illum: & in eo parauit vasa mortis: & tamē
arcus iste non timetur cum videam? istum
arcum quotidie percutientē ante nos. i. an-
tiq̄ores: & post nos. i. iuniores: & iuxta nos
id est nobis in etate parēs: et supra nos. i.
potēiores: & subus nos. i. inferiores. Tu-
mus em̄ nos sicut signū ad sagittā: tantū
enī circūit sagitta signū nunc de longe nūc
de prope q̄ ad vltimū transfigit illud: ille
etiā q̄ tenet arcū istū fortissim? est: pñissi-
mus: vt qñ voluerit: & sicut voluerit percu-
tiat nos. Esai. xxx. Subito cū non spera-
uerit cōtritiō illius. In hoc autē q̄ minime
pcauem? nobis cū incerti finis de tēpo-
re finis nostri: multo deterioris cōditio
sumus q̄ ques q̄ vidēt arcū extēntū nō
expectat ictum sagittarij: sed ante euolat.
Et miser hō expectat ictum mortis pñis
cōuertat ad dñm. Si homo haberet sagittā
tam in corpore: nō differret extrahere vsq̄
ad mensem: & sagittas pñis retiner vsq̄
ad annū. pñ. Iniquitates mee sicut sagitte
insere sunt mihi. et quā grossius signū ci-
tus percutit cōmuniter q̄ minus: caueat
sibi diuites & potētes qui sepius q̄ paupe-
res ante tēpus moriunt. ¶ Scdō est mors
incerta quo ad locum. vñ Seneca ad Lucil-
lum. Nō vbiq̄ mors se ppe ostēdit: vbiq̄
tñ prope est. Pre idem: nescit homo quo lo-
co mors debeat ei occurrere: ideo in oī lo-
co expectāda est nec solū mors ē incerta quo
ad locū in quo morientē rapit: s; etiā quo
ad locū ad quē hōiem deducit. Inde dicit
Eccl. ix. Nescit homo finē suum: q̄ cōside-
rans. pñ. ait. Notā fac mihi dñe finē meū:
vt frequenter me intelligā esse in hac vita
finiendū: et in tempore suo mea esse dispos-
itōda. ¶ Tercio est incerta mors quo ad sta-
tū mortis vel morientis. Dubium enim
est de modo mortis. Alij enim sunt suspen-
si: alij gladio occasi: alij submersi & sic de cet-
teris. Vñus bene mori alius male. Vñde
Innocētiū cōsiderans labilem cōditionē
vite humane: dixit in persona morientis.

V
Incipit
tu.

¶
pñis.

R
Incipit
tu.

Malere inquit o amici mei / p me orate: iter
em extraneu pgo qd nunq ambulauit: ad
regione loqui qua nūq vidi: et ad scilicet
alteru aia: vñ nullus reuersus est: ad mē
fiones mercedas vbi nullus mibi cōparie
tur: et ad iudiciu terribile vbi nescio qd mi
hi cōtingat. Ecce quero adiutoriu: et nō est
q me eripiat. quero q me alioq: et nullus
mibi cōpariat. Quicqd tñ sit is hora mortis
neicerta: tñ nūq certu morte. Uñ Aug. li.
de spū. c. xxiij. Nihil certu morte: nihil ho
ra mortis certu. nā nescim? aut quō: aut vbi
mouimur: qñ mō: vbiq nos expectat: id
circo semp debem? esse parati: vt cū corp⁹
reuerteret in terrā de qua sumptu est: spū
redeat ad dñm q dedit illi. vñ Eccl. li. xij.
moral. Ad hoc adiutor noster latere nos vo
luit finē nostru: vt dñi incerti sum? qñ mō
riamur: semp ad mortē parati iueniamur.
¶ Quinta cā est cōitas: q mortis oib? cōis
est: nemini ei parat: sicut iust? iudex q nō
respiciat psonā nec alicui parat. Nullus ei
nec precē nec precio: nec allegatiōe aliqua
p mortē impedire vel retardare qñ vult
venire: inuincibilis est: nec daret vnā
die aut vnā horā de iudiciu p toto mūdo.
¶ Iudex. Ideo dicebat quidā q si haberet eligere iu
dicem: mortē pte ceteris eligeret in iudicē
eo q nō est psona: acceptio apud eā: nec
miseretur pupillo aut orphano: nec timet
potentē: nec verec nobilē: nec fortē: nec
parat sapientē: nec cōdonat insipienti. Uñ
nemo pōt ei resistere qñ a quātūcūq forti
euellat aīas ab ei? corpore. Eccl. viij. Nō est
em in diu de hoīs pbiere spū: nec hys pā
tem in die mortis: id vider domū primū
ardentē nō multū dy pssidere de sua domo
Uñ qdam vsurari? graui infirmitate labo
rans: fecit an se apporari vasa aurea et ar
gentea: numos et gemmas: et dixit aīe sue.
Aīa mea ecce oīa ista parauit tibi et plura
alia habeo: q domos et redit? remane me
cū: noli recedere. Et ast sic frequēter dixit
et nō sentierit aliquā alleuatiōe p quā
ppenderet aliqd de remāsiōe predicta: di
xit tandem. Aīa mea ex quo ppter oīa ista
nō vis remanere nec preces meas audire:
vade cōmendo te centū milib? demoni: et
hec dicēs mortu? est: in quo ostēdit q nō
est in aīe pte nō recedere aut etiā mortu
cōtra dicere. ¶ Sexta cā est violentia: para
ta em est mortis omni hora violentia infer:

re hoībus: et pcutere vt cōuerri nō differā
mus. pñ. Nūq cōueri fuerit: iudiciū suū
vibrat: inuicem mortis eterne cōminando
arcū suū retendit: sententiā mortis ptesen
tis cōtestando: vt a Adā. Gen. iij. In qua
cūq hora comed. nō tē. et in eo parauit
sa mortis. I. infirmitates q deferunt mortē
vel inferunt. Si em sagitta extensa pa
rata est pcutere: arcus extēsus sagittam
emittere. sic dñs differētib? cōuersionem
paratus est mortē inferre. Sed multi fa
ciunt vt aīa sup ramū que dux deliberat
quo volabit: a sagitta pcutit. Job. xxxij.
Subito mouent: et in media nocte turbas
bunt popl. Eccl. v. Ne tardeo cōueri ad
dñm: ne differas de die i die: subito ciues
niet ira illi? ad Eccl. xij. An mortē hñfac
amico mo: et sin vires tuas exporrigēs da
pauperi. Nō defraudet a die bono: et par
ticula diei bone non te pretereat. Si ergo
mortis cōsiderem? necessitatē: ppinquita
tem: multiformitatē: incertitudinē: cōita
tem et violentiā: cū hec singula timēda sūt
tamq mortifera: quantu timēda sūt in
simul aggregata? Si em timet vnū similes
mortalis: quāto magis multi aggregati?
¶ Adach. ix. Et videris multitudines exer
citus et timuerunt valde.
¶ Octo cōcomitantia mortē: constantia ti
morem ipsius mortis: quatuor spolia qui
bus moia mouentes spoliat: diuēt heres
des tres complectitur. Capitulum vi.

Ex parte vero con
comitantia mortē: valde timē
da est mors. Primū em cōcomi
tans est is. mitatio acerbitas:
vt frequēter (de qua dicit Greg.) vñ dos
loris impedit hoīes: ne tunc de alio possit
cogitare: ideo ve illis q vsq tunc differēte
disponere de aīa sua: q tñc vix aut nunq
possunt sufficēter penitere. Siles ei sunt
illi stulto peregrino q vult transfricare: et
nihil parat de necessarijs sibi vsq ad horā
qua oportet eū recedere: ideo dī cōuerso.
Eccl. xij. Admemento creatonis tuā ante q
veniat tpus afflictionis. I. infirmitas q
propter afflictionem non poteris. De hoc
est exemplū de quodā vsurario qui cū fa
ceret testamentū astante sacerdotē: et mul
ta daret diuersis amicis suis: et nihil oīdi
naret pro sua suadixit ei sacerdos: dñe res
cordamini de aīa vestra. At ille. Bene

dicis dñe quia ego tradideram obliuioni.
Greg. Tunc animaduersione percutitur pec
cator: vñ cū mouit obliuiscatur sui: qui dī
vixeret oblitus est dei. De quo Baruch. ij.
Quia non audierat? nem tuā dñe. sequit.
et ecce mortui sunt in obliuio? pēsimis: de
quo ps. Defecit in dñe vita mea et anni
mei in gemitu: de quo etiā Ber. li. j. de ex
hortatio ad passionē. Euigila tandē eui
gila miserabilis aīa co. car: si non amore
saltem tremore cruciatum quem iam passu
ra es in morte: certe nulla crux durior est q
mors ad quā quotidie te festinas et nō at
tendis: vide quō te mors crucifigit: corpus
rigescit: crura distēdunt: brachia decidūt:
pectus anhelat: ceruix laqueat: labia spu
mant: oculi itupescūt: facies sudat: vultus
horrescit: et velut testa pallescit. Sicut effi
arbor magnā que plures radices habet in
terra multū deficiat: cū securi inscindit: ma
gno impetu prostermitur ad terrā. Ita cum
anima separatur a corpore p securus mor
tis cū extrahere habeat omnes potentias et
vires ab organis corporeis: hoc fit cū mar
ma violentia et dolore. ¶ Secundū est: cōpositio
et anime amara separatio. Quāto enim se
plus diligunt aliqui: tā est eorū amari
separatio: vt pater in viro et vxore: cū ergo
anima adeo diligit corpus suū naturaliter
q etiā beate anime desiderant in corpore: qui
quis posset dicere quanta est amaritudo in
illa separatione? Hanc amaritudinē pui
debat rex Agad qui dixit. j. g. xv. Sicci
ne separat amara mors. vnde ex epla Eryl
li. Hierosolimitani ad Augustinū de morte
Dionysii: post obitu beati Dionysii sta
tim surrexit in Palestina heresis q anime
nō puniebatur aut premiabatur vsq post
diē iudicij: q nulla erat purgatio. Hec
heresi pullulatē postq Eryllus tridū ietu
niori indigerat populo. Dionysius bea
to Eusebio discipulo suo apparuit dicens.
Die crastina iuxta dñi pcepto quo meū in
humatū est corpus facies tria hoīm corpo
ra hac nocte d functionū deponari: et posito
sacro meo super eos statim resuscitabatur:
et sic heresi destruent: qd et factū est: et res
uscitati confirmauerūt fidē de articulo il
lo. Ad vñ vero illorū se cōsulit Eryllus: et
interrogat: cur lamētare? respondit. Si
omnes qui in mūdo cogitari possent pene et
afflictiones: et minui qd in aīa vita habet
formē cōparatur solatio erūt: mallet em

quibet viuētiū: si illas penas transitorias
experientia nosceret vsq ad finē mundi oīs
bus his simul sine remedio torqueri: etiam
quas oīs hoīes ab Adā hucusq flagitatorum
pertulerūt q vno die in inferno sine purgas
torio minoi q illic habetur pena cruciari.
Noli ergo mirari si plāgo qui me cognosco
peccasse: et deū iustū esse: sed potius admira
re hoīes q se mori non dubitāt: cum alio
rū experimento tāta hic securitate viuunt:
nec caritas cogitat euadere penas: interroga
uit insuper Eryllus. Quid ergo eū erūte
anima peractū est? At ille adueniente hora
mortis tāta in loco quo migraturus iacebā
maligno? affuit spiritus multitudinis: q pie
multitudine dinumerari nō possent: quorū
species talis erat: q nihil ea horribilius ex
cogitari potuit. Qui ad me venientes: omnia
quēcūq in deum deliquerāt ad memoriam
reuocabāt: suadentes vt amplius dei mise
ricordiā non sperarem: et nūq fuisset ex dei
misericordia: eis resistere non valebā. Sed
statim affuit Hieronymus q eos fugauit.
Tunc ad anime exitum tā grauis et acerbā
pena fuit: q certe quante fuerint pssure et
angustie non caperet mēs humana: nisi vel
ego ipse didicissem. Si em omnia humanā
rū intelligētia quas vellet angustias et do
lores estimaret respectu dissolutionis aīe
a corpore: anima illa pro nullo reputaret.
In crastino alter interrogat? dicebat. Anis
ma nostra in exitu in actu oculi fuit ante iu
dicem deū: sed a qbus et quomodo depona
ta? nescio. fuimus tunc ego et socij mei ter
ribus repleti in cogitationib? nostris qd
iudex ageret formidantes: heu cur nesciunt
mortales qbus hoc eueniret nullū eorū que
toto tēpore gessimus peccatorū iudicem la
tere potuit: immo tāq essent presentia: cum
ctis astutibus clara erant. Hic demonium
multitudo stabat: mala testificātes que se
amur: locum et modū et tēpota declarātes.
Nesciebamus qd agere. Sed affuit Hiero
nymus q pio nobis orauit: vt ad sedādum
heresim sic suis meritis rediremus: et impe
trauit. et. dies: vt cū beato Eusebio. Eremo
nensi iterū moriamur: et penitentiā agere
mus de peccatis nostris. hec Eryllus. Et il
lo patet q dolorosus est mortis punctus:
quāta angustia in separatione anime a cor
pore. ps. Ibi dolores vt parturienti: in par
tu ruptis carnibus extrahitur fetus a ven
tre. Sic i morte cuiuslibet impij: statim ex

trahitur anima a corpore et magnis angustis. Unde mox ut quidam voluit a mordeo mordeo dicitur: quia mordeo huius separando unam partem ab alia. s. anima a corpore partem principalem dimittendo. minorem partem assumendo et consumendo per masticationem et digestionem. Sicut accidit in morsu rei estibilis. In morte enim dimittitur anima quod est pars principalis intacta et immortalis: corpus quod est minus principale vernit consumitur. Unde Ecclesi. xij. O mors quod amara est mors tua homini iniusto habet pacem in substatibus suis: viro quieto et cui directe sunt vires in obsequio: adhuc valeret capere cibum. Certe amara est mortis experientia: quando tam amara est mortis memoria: multo amarior est eius gustus: quando tam amarus est eius olfactus. hec amaritudo significata est. iij. Reg. iij. Adors in olla vir dei: mors in olla. Cui enim non delectatur in ollis carnis volatiliu et venationis: bene clamare poterit mors in olla: quando mortis amaritudinem degustabit. Amara quidem est hec mors cogitantibus: multo amarior est in proximis viventibus: sed amarissima est sentientibus. Unde Ecclesi. x. Quod graue super filios Adae a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture in matre omnia. Sub isto enim vinculo ligantur tam diuites quam pauperes septem vinculis: que sunt fames: sitis: frigus: calor: labor: morbus: et mors quibus ligauit dominus hominem post peccatum quasi insulam ne se interficeret. Nec mirum si amara sit mors impii degustantibus eam: quia morsellus est amarissimus quem omnia animalia refugunt. licet enim cardones amari sint hominibus non tam asinus. Sed hunc morsellum omnia animalia naturaliter repudiant quem diximus nominatum ex morsu ventri primi parentis: unde deriuata est mors. vñ Augu. Opinor quod ideo mors hoc vocabulum accepit: eo quod morsu quodammodo venenosus serpentis. i. diaboli in paradiso Adae fuerat interemptus. Rom. v. Per unum hominem. s. Adae peccatum intravit in mundum. s. originale: per peccatum mors. Sed quibus videtur amoris iste morsellus infinuatur scriptura in loco allegato quatuor. s. generibus viros: primo diuitibus: cui dicitur: habet pacem in substatibus suis quas diuitias dominus in morte veret in summam paupertatem. Apoc. ij. Tu dices quod diues sum: et nullus ego et locupletatus sum: et nescis quia mifer eo et miserabilis es. Non enim sunt

vere diuitie que replent arcem: sed que replent mentem. Cum enim homo pace frui inter multas diuitias: subito venit mors que seculum auferit: tunc miser dicere potest. Ecce in pace. s. substatibus et iustitiarum mearum amantudo mea amarissima. hec enim pars ad modum rose est quod cito rubet statim marcescit et moritur. de quibus. Ezech. v. Tu dixerunt pax et securitas: tunc repetitis superueniet eis interitus. ps. Adane sicut herba transeat et rosear: vespere decidat per mortem: induat per oblationem: tunc arefcat in tormentis. Et Secundo amara est viro qui in deliciis. Sic enim modo voluit esse quieti in suis deliciis: quod nulla voluit molestia pulsari. Sed dum inter angustias mortis se reperit: tunc amaritur anima eorum vehementer: et ratio est: quia passum strictum facilius trahit mactetur nisi hil potius: quam impinguitur homo et oneratus. Sed passus mortis si ita est: adeo ut corpus et anima quantumque sint mutuo collegata illis passum simul trahere non possunt immo opus quod abinuit separant: ideo hoc impinguitur deliciis et onusti diuites illo passu angustiant multum et ardeant. Job. xx. Cum satiatus fuerit arcibus et effuabit: et ois dolor irruet super eum. Accidit enim sicut mus mactetur intrare cellarium per passum strictum et parum: ubi inuenit frumentum: carnes: et caseum comedit. ideo impinguit et in grossa: tunc dominus videns bona sua corrola sequi murem et inquit: tunc mus fugio venit finis iter ad fontem per quod exierat: credens intrare sed nimis impinguitur non potest: ideo capitur et occiditur. sic multi intrare cellarium huius mundi pauperes et mactetur immo ita intrant et ibi inueniunt diuitias et delicias diuersas: tunc comedunt et bibunt: et sunt magis potentes. Et tunc dominus cellarium. i. mundi videns bona sua consumpta ipsos persequitur: immittendo infirmitates: ad ipsos videntes fugiunt quantum possunt. Sed qui putat finaliter euadere per viam paupertatis per quam intrauerunt: non possunt demittere cordis affectionem diuitias seque: quod congregauerunt: inordinate dilegerunt. Quod admodum de quodam usurario. Metenon dicitur cui inuenit est quod faceret restitutionem. et ipse si vis inquit quod restituas: cinde ventrem meum: et extrahere cor quod ibi est: et pone aliud: quod quid cor quod habeo remanebit: impossibile est quod ego restituas: ita tales se impingunt: in illa hora capiunt sicut mus. Et Ecce

hic videtur amara mors viris bene fortunatis in hoc. i. do. ubi subditur: colui vie directe sunt in obsequio: quod oia perueniunt ei ad nutum: sed non videtur casum et infortunium suum quod admodum de Babylone. quia dicitur. Apoc. xviij. Dixit enim in corde suo: sedeo vt regina et vi dum non sum: et non videtur lucrum: ideo in vna die venit plaga eius: mors: et lucrum: et famem: et igni comburetur. subit enim fulgur quod magnam turrim destruit. hec subitum infortunium vel subita mors magnam fortunam. Et Quarto his qui sunt valentes et fortes cor pote amara est. vñ subditur: et adhuc valenti capere cibum. Tales enim cum maiori difficultate moriuntur. tum propterea quod delicati sunt in corpore: ideo eorum complexio delicatior et tenerior. Tum etiam quod didicerunt semper in gaudii epulari de melioribus: ideo difficile est eis removere contrarium quam nec amplius mactetur: pnt et sic delectari. Sicut enim multi qui prelatos commendat usque ad celos: quod multa comedunt auteritate sanctitatis: maxime hodie commendantur a vestris curiositate: et ab omni superfluitate. Nunc enim clerici volentes suos commendare prelatos dicunt: bonus est: ipse suis seruus dat multa et prelatum suo quotidie tot habet ferula iuxta illud diuinitus euangelicis: induebat purpura et hyssopum: ecce vestis curio sitat: et epulabatur splendide: ecce ab omni superfluitate: et quibus eduxit ei dominus eterni supplicii: dicens. Abortus est ego diues et sepultus in inferno. Et Tertio concomitans mors est ab oibus rebus spoliatio. Est enim mors sicut fur qui mundi amatores spoliatur crudeliter et ad infernum adducit. Spoliatur autem eos quatuor bonis. Primo quod eos spoliatur huius mundi gloria et populo in qua plures ponunt spem. Sed in morte percipere pnt quod verum sit illud. Esa. xl. Ois caro fenit: et omnis gloria eius quasi flos agri. exiccatus est fenit et cecidit flos. Quid enim portant de gloria sua principes et barones: quid de honore quem homines eis inferant: quid de comitibus: quod de timore subditorum: oia hec in morte perierunt. Unde de Alexandro dicebat quidam philosophi. O Alexander heri tot regna habebas in tua potestate: hodie te tenet mors in sua potestate. heri cedebas tot cibaria de licata: hodie factus es cibum vermis et escam. heri habebas comitatus regum principum duum et baronum: hodie solus iaces in sepulcro

vermis comitatus. Vñ ait Aug. O vis ta fallax et vmbatica plena laqueis multis: nunc gaudeo sepe tristis: nunc gaudeo sepe infirmus: nunc visus statim morior: nunc felix appareo statim miser video: nunc rideo statim timor. Sicque oia mutabilitati subiacent: vt nihil vna hora: vno statu permaneat: hinc tremor: hinc fames: hinc sitis: hinc calor: hinc frigus: hinc labor: hinc dolor: exuperat Et Secundo spoliatur mors mortales a suis temporalibus. Job. xxi. Diues cum dormierit nihil secum afferet: aperiet oculos suos et nihil inueniet. ps. Dormierunt somnum suum et nihil inueniunt. Mandus enim licet inuoluit hospites suos bonis multorum tamen in recessu ab hospitio totum retinet: sicut hospitem receptum. Ribalduus enim quando est in taberna: datur sibi quicquid petit non cogitat de exitu: sed in exitu necesse est ipsum soluere: alioquin spoliatur. Sic diuites huius mundi non cogitant de mortis exitu: cum perueniunt ad exitum illi ex toto spoliati. Ribalduus enim pauper somnians quando se esse diuites: sed cum euigilat nihil inuenit. Exemplum de Saladino qui fuit maximus inter Soldanos: cum autem videret finem suum appropinquare fecit apparari sibi sudarium suum: et illo appenso in lancea fecit acclamari. Ecce videte quod Saladinus de omnibus suis diuitiis nihil aliud secum portabit. Sicut enim serpens transendo per angustum et strictum foramen pellem deponit: ita quod tota nuda ulterius transit. Sic anima per strictissimum foramen mortis dum transit pellem. i. temporalem substantiam: et carnem. i. corpus dimittere compellitur tota nuda: nihil secum nisi peccata portat: tunc cum nuda est anima: ois debitor eius quod suum est reperit: hoc in extrema necessitate est. Natura sanctorum: pulchritudinem: et fortitudinem quas dedit: et etiam alimentum: cum homo tunc sepe egerat. Deus animam quam dedit: terra corpus: et diabolus pro delectationibus concessis de anima contedit. Unde de diuites cum a mundo erunt tres heredes vt communiter dimittunt seque parentes vermes: et demones: de quibus Ecclesiasticus. Cum morietur homo hereditabit serpentes et bestias: et vermes. bestie. i. parentes qui bestialiter postmodum viuunt de male acquisitis: diuitias possident vermes: possident carnes ad comedendum. Job xij. Simul in puluere dormiunt: vermes

comedit eos. Carnem enim sibi vendicat
tāq[ue] rem propriā in qua magnā se reputat
habere iustitiam: cū tanta iustitia et poten
tia illā petunt: q[uod] nullus potest eis illā ne
gare: nec papa nec rex: Et ratio iusta est et
equa. Nā res mortuor[um] debent iure heredi
tario ad propinquiores devenire: nullo au
tem propinquiores habet genere mortuus
q[uam] putredine et vermes: quis putredo pas
ter et mater: et vermis soror et frater. Job
xvii. Putredini dixi: pater meus es: et ma
ter mea et soror: mea vermicibus. Ex putredi
ne enim dicitur oshomo naturaliter: ideo est
pater et mater. Sed dicitur frater qui ex
eodē patre generatur: homo enim et vermes
idem principii habent: ideo equi est et ius
tum vt putredo et vermes hominē heredi
tāt: ab hoc solo eximitur christus qui ex pu
tre dine natus nō est. Sed demones heredi
tant animā: ita q[uod] sicut amici infidiales pa
rati sunt rapere temporalia: sic demones ani
mā vt remaneat miser homo ex omni pars
te obsessus. In morte enim est de homine fis
cure de bestia quā excoziat carnis: vt ex
ter pedē vni: filii autē: carnis expectat fan
guinē ad bibendū: proximi carnes ad comē
dendū. Sic filii et vtō: temporalia: vermes
carne demones animā. de quibus dicitur
Job. v. Ederetur in porta. I. quādo aia ex
bit a corpore: cur messem famelicus comes
det hoc ad vermes pertinet qui comedunt
messem. I. carnē quā male seminavit. iuxta
illud Bala. v. Qui seminat in carne: de car
ne metet et corruptione: et ipsum rapiet ar
matu: hoc ad demones refertur q[uod] nostris
malis operibus contra nos se armāt: et ebi
bēt siccitēs eius diuitias: hoc ad parentes
qui magno desiderio suas diuitias rapiūt:
et tamen nullā elemosinā faciūt: et de hac
partitione conformiter dicitur in Ps. Ipsi
vero introibūt in inferioia terre. I. in sepul
crū: quo ad corpus vbi comedētur a vermi
bus tradētur in manus gladii. I. eterne dā
nationis: quo ad animā partes. I. possessio
nes erunt vulpi. I. parētum. Est enim mors
gladii acutissimus: diuidens terrena bos
na et potentia hominū secularē finem oculū
dei providentia. De illo enim maximo fluio
dange dicit. Quis vult q[uod] vni habeat cētū
passus in profunditate: octo milia passus in
latitudine: Lyus tñ ipm in mille trecetos
et sexaginta alueos diuisit: et sic fluuiū illū
maximū vadabile fecit. Sic nō est dare su

uilem et mortale hominē ita magnū quā
deus q[uod]q[ue] per mortē infortunatū dūdat:
et potentia eius diminuat. Magnū enim flu
uius absorbes oīa fuit Alexander: cuius ta
men imperiū statim p[er] mortuū in quatuor
diuisum est. I. Mach. B. f. Machum sumē
fuit Romanū impe[riū] p[er] quod absorp
tū sunt multe gētes: et in quo multe horrede
belue habitauerūt. Ne mādū suis temporib[us]
bus molestauerūt. Sic in quō partes diui
sum sit: experientia docet. Simile est nūc de
multis auarīs qui multa pro tēpore absor
bent: sed ipsi mortuis oīa condididit: et
ad nihilū declināt. Et pro oībus istis vt cō
muniter in fine thesaurizāt sibi irā dei. iux
ta illud Jaco. v. Thesaurizatis vobis irā
in nouissimis diebus. Et Eia. x. In nouis
simo aggrauata est via maris. Q[uod] tertio spo
liat mors corporis voluptates delicias. Hic
enim nihil prolium deliciose vestes: instrumē
torū melodie: picture in pānis et cameris: ci
harīa delicatā: canes et aues et. tunc oculi
nō videbunt lumē: facies efficiat pallidā:
manus nihil amplius poterūt tāgere: nec pe
des ambulare: nec lingua loqui: nec labia
moueri: nec aures audire. Ad hoc est exten
plū de Helena vidis Zroiane que oēs com
mouebat ad libidinē: que mortua cōmoue
bat ad horrore. Nūc ad hoc est dictū: cuius
dā philosophi. Ingressus sum vt vidēre ca
daver Celsari: et vidi eū liuidū colore color
rātū: putredine archdatū: oluū eius diris
tū: et vermiū oīes teruas p[er] illud discurretes:
duo famelici pascēbāt in foueis oculorū
crines nō adhibebāt capiti: dētes patebāt
labijs cōsumptis. Et dixi vbi est Celsar cho
rus puellarū: magnitudo diuitiarū: cater
ua baronū: ceteros milia. vbi sunt canes ve
nantes: equi veloces: aues rapaces: thala
mus depictus: lectos eburneus: argētum
aurū. vbi sunt vestimenta mutatorū: oīa
ria diuersa: cāticum lyre: organorū sonitus:
odori aromatici. te verebatur hōies: time
bāt principes: colebāt vīces. vbi est tanta
potentia tā preclara facta: et respōdit mihi.
Vere oīa defecerunt in me q[uod] deficit spiritū
me: et reliquerūt me i hoc misero sepulcro
archdato et repleto putredine carnis mee.
Nūc Job. xxi. Dulcedo illi? vermis. I. I.
caro que dulcis fuit luxurioso: vermis erit
et a vermicibus possidebitur. Q[uod] quarto spo
liat mors amicos: presentia et iudiciū. Hic
enim nō erit recū proxi: nō adulari solito mo

re confortā: non aduocatus causam inius
tam de iudē: non procurator pro te com
parēs: q[uod] in causa criminali non per procu
ratorē: sed per se quis debet respondere. Nūc
quidā rex de die mortis p[er] medicos certifi
catus dicebat. deu quī p[er]fectiores et p[re]cur
sotes habere solebāt de parandū mihi ho
spitiū: oīa necessaria nūc ad illud veni
rem: hodie recedo solu ad patriā ignotā:
et nullū inuenio qui mihi velit p[re]cedere vel
meū irremio q[uod] desertus est sic spoliāt
amicis q[uod] apud eos etiā perit memoria eo
rū cum sonitu vt etiā nec p[re]cedat velint eos
suare post mortē. Eia. xxi. Propagines
relicte sunt: transierunt mare. In morte enim
propagines oīs fiducie deserāt: dū pro
pinqui non curāt anime mortui subuenire:
et sic trāscunt mare amaritudinis mortis i
aliud mare amarissimū. Q[uod] quartū cōcomi
tans est peccatorū memoria. Deuter. xxxi. Ocurrēt
vobis mala in extremo tpe cū feceritis
malū in conspectu dñi. Sicut enim v
ro iusto bona q[uod] fecit recordant: dant ei quan
dā securitatem vt cōfidat in morte sua. Sic
procurat diabolo impio cōstituit in exte
mis redit ad memoriā mala que fecit: vt
sint ipsi occasio desperatōis: sicut Iude q[uod]
recogitans peccatū suū dixit: peccator: et
abiens laqueo se suspēdit. et Tullius in Ca
tilinā. Scelerata quāsi quedam furie tibi
occurrunt. Q[uod] quintū est representatio corā
deo: tunc enim oportet aīam deo creatori suo
representari. Ecclā. xii. Et sicut redeat ad
deū qui fecit illū: loquitur de hora mortis.
In vitis patrum dicit abbas Delias. Ego
rem illā timeo quādo aīa mea occurrat est
deo. Si autē viro t[em]p[er]e perfecto terribili vi
debatur illa representatio: q[uod] terribilis des
bet videri viro impio et innumerabilis: cor
ram tāto iudice reo. ideo orandū est pro de
functis cū exeunt ab hoc seculo et nō est eis
detrahendū. Refert legēda Zongobardica
q[uod] in monasterio sancti Gregorij frater q[uod]dā
nimio febri calore vitimā flammam emittere
videbatur circūstantes vero monachi psal
modiā interuēpentes: cū ei detraherēt: ipse
reminiscens et oculos subidēdo concutiens
ait: parcat vobis deus fratres: quare mihi
detrahere voluistis: nā impedimentū mihi
non modicū dedistis. Nam tā a vobis q[uod] a
diabolo sub vno tpe fui accusatus: et nescie
bā cui calūnie prius debui respondere. Ideo
si aliquādo aliquē p[er]igrantē viderimus eis

dem non detractionē sed cōpassionē impen
damus: vt pote q[uod] ad tā districtū iudicē iudi
cū cū criminatore suo vadit. Timeat proin
de quicūq[ue] raptos et odiosos deos hoībus:
ne forte cū discesserint ab hoc seculo non cō
passionē ab hoībus accipiant: sed maledictio
nem p[ro]pter iniustitias suas. Q[uod] sextū cōco
mitans est horredus demonū p[er]cussus. Ber.
Oīa mea q[uod] erit ille pauor: cum tibi cater
uatim occurrerit illa terribilis monstra vi
debis. Veniet enim tūc diabolus primo sicut
pastor ouē suā ne perdat: suscepturus ani
mā. Si enim aīam christi expectaturus adue
nit prout dicit dñs. Jo. xlii. Venit enim prin
ceps mōdi huius et in me nō habet quicq[ue].
quō igit sibi timere nō debet. Chulianus
in pctō natus et nutritus: Et ipsi vt miserū
pctōsem nō perdat: agmine aggregato suc
cessive vadit et veniūt: terrore incutientes et
viā ne egrediatur et euadat obsidētes. Job
xx. Eladēt veniēt sup[er] eis horribiles. Sed
venit sicut fenerator: mutuū repetiturus.
Zuc. xii. Exultate hac nocte repetent a te et
et dō: repetēt pluraliter q[uod] plures cōgrega
bunt vt magis terrestres pctō: et terrendo
desperet. Job. xii. Simul venerūt latrones
eius. I. dei. et hoc p[er]missione eius et fecerunt
sibi viā p[er] me: obsiderunt in gyro taberna
culum meū et hociuslo dei iudicio et pctōis
demerito. Nūc dicit fecerūt sibi viā p[er] me.
Hic pctō: desperatus timet et tremet et nes
cit q[uod] respōdeat aut q[uod] agar. ps. Timor et
tremor venerūt sup[er] me: et contererūt me tes
nebre. Tertio sicut accusator suū p[re]iudiciū
ostēdunt. Nūc dicit mortēs illud. iij. Regū
iij. Ecce creditor venit vt tollat duos filios
meos ad seruendū sibi. Diabolus enim q[uod] cor
pus et animā repetit: chirographū dedit cū
peccauit: et q[uod] nō est deletū p[er] penitentia
illud ostendit. ideo a iusto iudice petit iustit
tiam et p[ro]fertur sententia. ps. Veniat mors
sup[er] illos et descēdant in infernū viuentes.
Quarto sicut raptor: a tortorē reū punitur.
Jo. x. Fur nō venit nisi vt furetur et mactet
et perdat. fur enim de nocte subito venit ipso
uolens inuadit: spoliat: interficit de quo (Die
re. vi. f. dō: peccatorū mouēt. Fac tibi placū
amarū q[uod] repente venit vultor: sup[er] vos.
vultor: est diabolus qui oīa suorum bona
deuastat. q[uod] cū quis est in mortali peccato
oīa bona sua perdit. Si ergo magnū gau
diū est anime iuste cū exit a corpore dū pos
tū ab angelis in celū: iuxta illud Luc. xvi.
b iij

Factum est ut moreretur medicus et portaret
ab angelis in sinu Abrahæ. et iterum p[er] d[eu]m. Offerretur
in letitia et exultatione. Si insuper magna
est illa securitas in depositione illa:
cum non formidat bestias infernales in exitu
eis iudicantes: quantum timendus est ille
incurfus viri nequa et tunc destitutus auxilio
et consilio. Si enim christus timuit et Stephanus:
et orauerunt pro seipso: quantum de
bet orare ante tempus illud ut deus tempus
donec penitet. Exemplum de tremore comitis
Matthæi. et visibiliter a diabolo delatus
est in infernum. Septimum conomitas
est compositio destituta. Moyses enim aus
fert corpus et pulchritudinem et fortitudinem
flore iuuentutis et omnia gloria suam. Et
Sebastianus in legenda sua ait. Moyses oia
intermitte ita ut cum esse desierint nec fuisse
putent. Non autem solum in re sed etiam in spe in
quo est deterior homo vegetabilis: que pri
uata suis bonis per abstractionem rursus recu
perat ea. homo vero per naturam non potest.
Job. ix. Signum habet spem si presens fuit
vitæ rursus viret et rami eius pullulant. Do
movero cū mortuus fuerit nudatus atque
consumptus ubi quiescit. Et. j. Machab.
ij. dicit Machabæus deplorans: ois cōposi
tus eius ablatus est. Quid autem est vilis co
daueris. Moyses enim non solum aufert bona cor
poris. sed etiam hominem redigit in cadaver quo
cūq[ue] cadauere alio vilis. Bern. Quid feli
cius humano cadauere: q[uam] horribili mors
tuo hoīe cuius erat in vita gratissimus am
plexus. fit i morte horribilis aspectus. Quid
ergo profunt delicias q[uod] diuitie: quid bono
res: diuitie non liberant a morte: nec delicias
a vermine: nec honores a fetore. Qui modo
sedebat diues in throno: facit nunc pauper
in tumulo. q[uod] modo delicijs vesebatur nunc
in sepulcro a vermibus consumitur. qui paulo
ante gloriosus astabat in aula: modo facit
ignominiosus in culpa. Ad speculandum autem
in hoc cadauere deberet homo ire frequen
ter ad sepulcrum: salte[m] consideratione: dimissis
alijs vanis spectaculis. Eccles. vii. Me
lus est ire ad domum luctus q[uam] ad domum co
mitionis: in illa enim finis cōtorum. admonetur
hominis: viuens cogitat quid futurum sit.
Exemplum de magnifico Petro comestore qui
super se in tibia sua poni fecit hos versus.
Petr[us] erā quē petra regit diculq[ue] cōctor.
Nunc comedat: viuus docui: nec cello docere
Mortuus: ut discat q[uod] me videri incineratū.

Ad sumus iste fuit: erimus quicquid hic est.
Ad Moys cum suis decem iunioribus uatuor
mortales docet vitare. Capitulum. vii.
De q[uod] mors cū
fuit i ijs specialiter docet
vitare quatuor in quibus ma
ior p[er]is homin[um] errat. i. cupi
ditas. Avaritia. Superbia. et
presumptione lōge vite. Et rationes quare
hec vitanda sunt tanguntur. Job. xii. cū d[icitur].
Domo natus de muliere breui viuēs tēpo
re replet multis miserijs: q[uod] quasi flos egres
ditur et conteritur et fugit velut umbra. In
hac enim auctoritate quatuor tanguntur: bre
uitas et cōtra cupiditatem: miseria contra avaritiam
et cōtra superbiā: et velocitas contra presumptionem.
De breuitate sic
remediū cōtra cupiditatem patet: q[uod] si homo
haberet de cōmuni humane vite cursu vel
ex privilegio speciali: vel quocūq[ue] certitudi
ne: q[uod] per decem milia annorū viveret vel fuis
set per mille vel per ducentos annos: haberet
aliquod motum vel colorem cupiditatis ut
sibi pro tā longa vita prouideret in futurū.
Nō de illis qui nascuntur de omni: nō pers
uenit ad octogēsimū annū: et qui illā attingunt
et amplius autem eorum labor et dolor.
Nā et tunc incedat curui: tussientes pleni mis
serijs: q[uod] senectus seculi multa affert incom
moda: et dato q[uod] viverent mille annos: adhuc
mille anni tam q[uam] dies besterna q[uod] preterit.
Et ideo breuitas fuit ita brevis mirabile est quod
ita cupit aggregare diuitias solitari de
tā breui vita: nihil curantes de eterna. Et
rationabiliter de vite breuitate ordinavit
cōtra mūdī cupiditatem: et q[uod] crescente cupi
ditate vitā abbreviauit cupiditatem. Nā in
principio mundi cū terra esset habitatoribus
plena: q[uod] habitatores tunc erant pauciores:
minus cupidus: minus mutuis brigis et malis
tija se expugnantes. Non dū enim innēre erant
malitie que de die in diē crescunt: tūc habuit
hoīes q[uod] non gēros annos vltra attingerent.
Nunc sicut cū terrarū termini et possessiones
arctantur: q[uod] possessores et habitatores mul
tiplicantur: quib[us] terra vix sufficit. Ita cupi
ditas et avaritia et malitia crescit: tantum
q[uod] quibet fere ab his brigis placitis vel bellis
expugnat: ita insuper dies vite decrevit: et
erant homin[um] abbreviati ut per hoc cōbus
deus patefaceret q[uod] ideo dies abbreviati et
erant: ut destruat cupiditatem ad modum

medicis qui crescente morbo augmetat medi
cina: ostendens cupidus q[uod] cū habuerit q[uod]
cupit. possidere non poterit. Job. xx. Et
est miserata copia sit remediū cōtra inor
dinatam cupiditatem: p[er] q[uod] si corpus ante
mortē vel i morte vixit post mortē esset felix
et bene p[ro]dicator: nō sit mirū si aia ip[s]i
sequeret desideria: nō vero q[uod] tot replet mi
serijs et in morte et aia post videt q[uod]le est
corpus: dissuadet aie nē p[er]sequat volupta
tes. Ante enim mortē vel nō est sanū vel indi
spōnē ad sanitatē vel est cū materia infirmi
tatis vel grauatis vel cū timore infirmitatis
vel cū passionibus alterantibus ip[s]um in morte
aia et post satis p[er] ad sensus et dispositio.
Nolite ergo vni carnē viuere q[uod] si vni carnē
viceris mortemini. Si autē ip[s]i facta carnis
mortificaveritis: viuētis. Ro. vii. Et cōtri
tio destinata supbia p[er] q[uod] q[uod] cito possit
erimus sub pedibus nō solum homin[um] tā amicorū
q[uam] inimicorū: sed etiā canū et bestiarū. Qui nūc
eleuat magna palatia et magnas habitas
nōdes: habebit aulā: cui? luminas nasu
suū tangit: et q[uod] nunc nescit de quo vult indigi
ad p[ro]p[ri]a: habebit tūc vestimentū de terra et
de vermibus: et q[uod] nunc pro verbo offensus cū
hoībus pugnat: tūc gladiū habebit i ma
nibus a miserijs bestijs et criminibus se custodis
re nō possit. Et si hec cōsiderauerim: parū
inueniem: superbiēdi motum: q[uod] Eccles. iii.
Ois cōterit tempus moriēdi: et Eccles. xviij. et
post mortē nō erit tale nomē nostrū. Quod
vero fugae velox nos retrahat a spe lōgioris
vite patet. Nā parū deficiat de lōgavita
haberem: si cōsiderarem: q[uod] sicut exiit in
nauis mota siue comedat: siue dormiat: siue
gaudeat: siue doleat: versus portū mouetur
q[uod] tū nō percipit. nisi portū vel ripa videat
Ita nos versus mortē etiā si corp[us] quiescat:
minus mouemur sicut portus in nauis: sicut
umbra mouet ad motū alteri: ita nos ad
mortē motu ip[s]ius velocissimo. Currunt enim
oēs motu velocissimo tā parui q[uam] magni:
tā potētes q[uod] cōtracti. Etiā pueri atq[ue] gra
diant ad mortis diē tēdūt. Quilibet enim sin
gulis diebus facit vna magnā diē ad mor
tē: de q[uod] cursu dicit Aug. Nihil aliud est ip[s]o
pientia vite q[uam] cursus ad mortē in quo ne
mo vel paululū stare vel tardū ire permitti
tur. Sed oēs vrgemur pari motu. Et q[uod] ve
ro satis apparet q[uod] fatuū sit sectari gaudiū
in isto mūdo illis q[uod] ponit actus p[er]tinet q[uod]
rūs: ut pote q[uod] ad mortē tendit. fatuū enim

esset valde q[uod] ad mortē vel patibulū ducere
tur et rideret. Inde Eccles. ij. ait sapiens. Nihil
sum reputavi errorem. Sedo patet q[uod] fatue
agat qui tantū laborat: ut diu viuāt: valde
enī fatuū est continue ad aliquē locū cur
re et nolle ad eū puenire. vñ Aug. Quanta
cura quāto ope querūt hoīes: ut diu viuāt:
ip[s]i autē viuere q[uod] est nisi ad finē currere. et
dreg. Quid est vita mortalis nisi via: et q[uod]
lis sit fratres mei bene p[ro]p[ri]e. In labore
vie lassari et tū candē via nolle finire. Sicut
enī in flumine nō apparet velocis cursus: nā
uis nō respect? habeat ad stabilitatē litto
ris: si nō apparet velocis cursus: nauis p[re]sen
tia nisi habeat respectus ad eternitatē vite
future: et q[uod] iusti hūc respectū habent: q[uod] ocu
li Jacob in terra frumētū et vini. Non autē
imp[er]ij q[uod] diu viuāt i hoc mūdo: q[uod] oculi stul
torū in finibus terre: ideo stulti nō apprehen
dūt finē suū: et q[uod] ad eū currunt: q[uod] de stabi
litate eternitatis nō cōsiderāt: sed hoc bene
cognoscūt: qui iā sunt in inferno dicentes.
S. p. v. Nos nati continuo delinim? esse: et
virtutis nullū signū valui? ostēdere: ma
lignitate autē nostra cōsumpti sumus. Pre
terea de huius breuitate vite et fuga veloci
quib[us] tēdimus ad mortē: exemplū habem?
in sole de quo d[icitur] Eccles. i. Oritur sol et occi
dit et ad locum suū reuertitur. Quid enim sol
ortus est tā cito tēdit: et occasum: et q[uod] cre
ditur occidisse occulte redit ad locū vñ p[ro]
cessit. sic hō q[uod] cito natus est: incipit ad mors
tē currere: et cū mortuus credis ad actorem
suū reuertitur: ut penā vel premiū recipiat
ex quo fati valde apparent: q[uod] mūdū istū
transitōnū regno eterno p[re]ponunt: sicut fa
tuus esset qui in modica terra haberet ius
dominādū tāto t[em]p[or]e quāto possit transire eā
super vñū velocē equū: et in vno magno re
gno haberet ius illud perpetuo possidēdū:
sed p[ri]mo iure seclio se spoliaret. Equus
autē noster velociter currere ad mortē est
corpus nostrū. Ela. xxi. Equi eorū caro: su
per quā relictet anima nostra.
Quinq[ue] bonas mortis p[ar]ticipes. La. viij.
Prima conditio
bona ip[s]i? mortis: q[uod] scilicet est
pudētissima eruditio: ma
gistra omnium: reducens hos
mines errantes ad lūmē ve
ritatis: vnde et dicitur in psalmo. Non scilicet
mortis illuminatio mea in delicijs meis.
b iij

Com
est.

Condi
tiones.

Secundo mors est iustissima iudicialis et strictissima ordinatrix. Nam in mundo isto multi sunt deo ordinati: quod ipsi peccatores et obediētes in seculo: aliqui per potentia: aliqui per falsitas: aliqui per cautelas obtinuerunt diuitias: alij perponit: et vnus aliterus locū caput: et rapax: et potēs exaltat. Sed per mortis ordinationē oēs ordinantur: suis reponit in locis: ita ut fm cor rā valorem collocetur. Unde et p̄. statim post subdit. Intelligā in nouissimis eoz. i. in morte. Et statim ppter dolos quos fecerūt supple: posuisti eis sup. terminū mortis: deicisti eos dum alleuaretur. Vnde est exēplū de diuite etazar: qui male colloca bātur in hoc seculo: sed dñi mors egit suū officiū iuxta merita sua: sicut collocati sūt. Ad oīs em̄ fm Buill. Paris. est securis de terra maledicta vire presentis: arbores ere ctas secans: vt alibi floreat et fructificet: vt delicta plātate in domo dñi in atrijs dom⁹ dei nostris: inuiles vero in ignē mittentur. de quo Adat. vii. et Zucc. in. Jā securis ad radicē posita est. Unde sicut iust⁹ iudex nō pōt flecti p̄ce nec p̄do: ita nec mors quin maiores etiā destruat: sicut iudex p sentē tiā vnicuiq; dat qd suū est: sic mors: q: cor pus reddat terre: animam deo vel diabolo. Eccl. xij. Puluis reuertatur in terrā suā: et spūs redeat ad eū qui dedit illū. Vñ nec accipit personam: sed oīa reducit ad equalita tē. Vñ quidā versificator. Ad oīs dños ser uis: mors sceptrā ligonibus equat. **T**ertio mors est strictissima purgatrix: q: hic in mūdī cāpo grānū cū palea permittit est: qd quidē per mortē a palea purgatur: et grā nū in horreo celi reponitur: et palea in igne inferni. **Q**uarto mors est largissima eleemosynaria: q: multa priuauare collecta et retēra: large dare facit. patet. f. Macha. f. de Alexandro cui viuēt nō sufficiebat totus mūdus: qui regnū suū mouens diuidebat. Et de Eremelane tyriāno Partorum quo mortuo vnusquisq; tyrānoy resumpsit im perij sicut prius. Jre de multis q multos habet thesauros quos contingere non aus dēt: qui ad successores per mortē deueniūt qui prodigē illos dissipant et consumunt. **Q**uinto est diligentissima stimularix re pido: quia sicut nos appropinquas a via tōibus aadiā fugat: sic mors velocius deū et ea que ad salutē anime pertinet querere facit. iuxta illud p̄. Multiplicare sunt in

firmates eorum: postea accelerauerunt. **S**ext differentie quibus differt. i. mortū tur boni et mali diei mortis iustorum: qua tuor proprietates bonorum mortis deide rium: decem mortis iustior: et senum sex insignia continet. Capitulum. ix.

Nota nultū disse
dit boni i mali: p mortē exeunt hoc seculum: de ipsis est vtriusq; dicitur in p̄. Appropinquauit rñt vñ ad portas mortis: sed differēt. Nā iusti eas appropinquāt letantes et cum gaudio: sicut famelici ad portā vbi magnū preparatur cōuiuiū: pauperes ad portā vbi datur largā elemosyna: peregrini ad portā domus pprie: sicut filius ad portā pala ti in quo sit patrē gloriose regnare: sic bo ni appropinquāt ad portas mortis: p quā itur ad palatiū: in quo gloriose regnat chri stus cū sanctis parētib⁹ nostris: qui amī .s. ad eos venientibus occurrūt in porta mortis. Et si quis illorum in porta sentit pressurā infirmitatis: sicut quicq; intrante ad magna festa: vt etiam dū in purgato rio manus suas lauerit: in igne tñc nō me minerit pressurē. J. ter gaudiū. Sed q male vixerūt appropinquāt ad portas mortis cū desperatione: q: nec elemosynarū largi tiones: nec patrē quem offenderūt sperant adiutoriē: sed magis illis dicere conuenit il lud Eccl. xxiij. Comedamus et bibamus: cras em̄ moriemur. vñ diceret. Accipiam hūc solatiū qd habere possumus: q: aliud post mortē non speramus. Sicut em̄ illi q nūq; in sua sentit cōsuetū debet illud iudiciū dei desiderare vel sepius. nemozari cū dūb cedine: sicut dicit p̄. Admōrā qū iudiciū rā tuoz dñe et cōsolatus sum. Sic qui tam plenā sordibus sentiūt horre re debet illud iudiciū. Vñ aut differentie ratio pōt osten di ex tribus. Primo q: qui habet laceratas vestes et debiles exteri⁹: sed interi⁹ pers pulchras et bonas: non timet nec erubescit deponere vellē exteri⁹ et interi⁹ ostēde re etiā corā multitudine. Ita scī q corp⁹ pre putāt vestimētū fragile et debile habentes interi⁹ nouū hoīem: q fm deū creat⁹ est. i. aīam pulcherrime ornātā: nō timent corp⁹ deponere: nec erubescūt aīam corā deo et to ta celesti curia oñdere: imo cuilibet tali iux ta illud p̄. Inīam. iudiciū tuā socūda. De

illo em̄ dicit p̄ illud Prover. vii. Ridebit i die nouissimo. Adali hō licet exteri⁹ appar reat cū pparatu magno: interi⁹ tñ in die tñ nō est nisi tinea et vermis: iō nō mirū si tristitia exeat magis. Exēplū de diuite q exteri⁹ induebat purpura et bysso: interi⁹ au tē verme cōsuetū rem addēte. **S**ecundo iusti habēt cū socūda ere di ex cōsuetū quā habēt in deū cui purpura uerāt: vt p̄ in vi tis patrē de sancto Di rione: q qñ debuit mori dixit ale sur. Egredere audacter: qre times egredi: nōne. i. annis seruisti deo qre times tre ad eū: si tot annis seruisti regi mortali nō times eū aggredi: **S**z i pñ q: nō seruierūt deo causam habēt timē di eū: quia seru⁹ scīēs et nō faciēs volūtatē dñi sui: plagis vapulabit multis. **T**ertio q: scī cōsuetū cōiter scīōy vñōe et oīo ciatiōe q illis occurrūt in morte et aliqñ chri stus. Exēplū de Tharsilla. iij. dialo. et de Adula cui brā virgo apuit. Jre de Romulo. Jre de quodā paralytico. Jre de Vinsio Jō dñi Job. v. ad aliquē scīōy cōuenerūt: ita vt scī nūc sint faciēdi amīci: vñ et Stepha nus moritur: vidit gloriā dei et celos aper tos: et Iesum stātē a dextris dei. Prover. b. gin. Sperat iust⁹ i morte sua. **S**z cōuerso mali cū moriūt sepe ti. bātur hōrendis vñōib⁹ demonū quoz volūtatē fecerūt: et cū eis qñ sedas inierūt. Exēplū de Theodo ro Triforio et monacho guloso. iij. dialo. c. xxxviij. **S**z oīs differēt exeat boni a ma lis: q: boni i morte adipiscūtū desiderium suū. iuxta illud p̄. Desider. a corā attulit dñs nō sunt fraudari a desiderio suo. Et ite rū. Desideriū ei⁹ tribuisti ei: et volūtatē las bioy ei⁹. **S**z mali ex toto nihil sui deside rij mouēdo obtinē. **S**z oīa ipis perētib⁹ perērit. p̄. In die illa penbūt oēs cogita tiōes eoz. Et ite rū p̄. Desideriū perēp pe ribit. Sicut em̄ mali sagittatores nūq; vel raro nisi fortuito attingūt signū: boni vñt statim attingūt. sic mali hoīes viri fine at tingūt desiderij: boni hō q: recte tēdūt in deū: illud facile attingunt. In morte em̄ lu crātū qd qd piderūt i vita sua: si em̄ tēpo ralia amiserūt: si vitā: si amīcos: ide in mor te oīa recuperāt nō transitoria: sed eterna. Adali vero q multū luserūt i vita ista i fine oīa pdrūt: sic turpissime fallūt. Vnde est q iusti summe desiderāt mortē: et h ppter multa. Primo ppter debiti vel tributi solu tiōē. Obligat em̄ debitis gaudet de sui

acq̄tatiōe. oēs aut obligamur ad mortē. i. Reg. xiiij. Oēs morimur et sicut q dīlabi mur i terrā. vñ et Adat. xvi. dñs p̄ se et p Petro reddidit tributū. glos. i. mortē. **S**z cūdo ppter hūi mūdī miserie declinationē Jone. iij. Percussit sol sup caput Jone et pe tit aīe sue vt morerē et effuabat per solis effuatiōē: tāq; miserie et afflictio mūdī. Est enim morseductio aīe de carcere graui quē qrebat p̄. dīcēs. Educ de carcere amī miā meā. et Paulus Rom. viij. Infelix ego hō qā me liberabit de corpore mortis hui⁹: Sicut em̄ i carceratus gaudet de sui libera tiōē: sic iust⁹ de morte. sicut etiā iust⁹ gau det de sua sanitate. Et em̄ corpus sit carcer grauis ip̄i aīe: p̄. Sap. ix. Corp⁹ qd cor⁹ rūpē aggrauat aīam. Vñ latronē qdāmo do se pbat q exte de hoc carcere formidat. Dign⁹ em̄ suspēdo mirabiliter timet educi de carcere: q: scit qd ad patibulū imediare rapiet. Jre mors est finis vñōis seruitu tis q: corruptiōis. Rom. viij. creatura libe rabit a seruitute corruptiōis. Pcterea est oneris grauiū: vñōis depōitio. i. cor poris: et de furioso equo. i. de carne dedicēdo Jnde dñi Eccl. xj. O mors bonū est iudiciū tuū hōi indigēt i q minoat virib⁹ et defe cto etate. Tertio ppter mūdī piculoy eas nonē: vt hō euades de domo ruinosā: de incēdio: tot⁹ em̄ mūdus in maligno posū est. Sap. iij. et. iij. Cor. xj. Periculis sum⁹ nō: periculis latronū et. Ofec. iij. Maledi cū mēda cū homicidiū: sicut in dāuerūt sup terrā: ecce qualia flumina i qd hñi de bicoz submergūt. **S**z de iustis dñi: Sap. iij. Iust⁹ si pccupat⁹ morte fuerit in refri gerio erit. Possit em̄ in piculo maris gau det de portu: de p̄tib⁹: et pugil gaudet de vi etoria. vt em̄ dicit Buill. lib. de virtutibus. Ad oīs est ppugnatrix aīe: vindicās eā de suo hoste neq̄ssimo. i. carne occidēs ipsam. Jnde. iij. Reg. xix. vidēs Delias p̄secutio nē Jezabel i pphetas petijt aīe sue vt mo rere: q: i. null⁹ audebat pphetisare vel ve ritatē p̄dicare. Sic Aug. legis a dño obis nullis vt morerē cū circūdabatur ciuitas Dipponēis ab Eluadalis vt vitaret hñdī miseries quas videbat affuturas. Quarto ppter pñm adēptionē vt operari⁹ de fine dici vt mercedē recipiat. Job. iij. Expectāt mortē et nō venit: gaudētq; vehemētē cū inuenerint sepulch. Iust⁹ em̄ laborāt i vi tēa dñi vñq; ad finē vitē: et inde expectant

mercede. Apocal. xiiij. Beati mortui qui in dño moriuntur. Est em iustus dies mortis. primo otius eterne claritatis. Job. xj. Cū te cōsumptū putaveris oīeris vt Zuerfer: et quasi meridianus fulgor: p̄surget tibi ad vesp̄rā. Scđo est acquiescentia p̄p̄e quietis. Apocal. xij. Beati mortui &c. Et sequitur. Amodo s̄a dicit sp̄s vt requiescat a labori bus suis. Et p̄s. Cum dederit dilectis suis somnū: ecce hereditas &c. Tertio est possessio p̄p̄e securitatis. Job. xj. et desolus securus domit̄es: & non erit qui te terreat. Quarto ingressus abundantie et satietatis. Job. v. Ingredieris in abundantia sepulcrū: ideo nō mirū si sancti plangūt dñ nō egres diuntur ab h̄mōi carcere & miseria: quēdā modū vnus qui dicebat. Veni mibi q̄ inco latus meus prolōgatus est. Et hoc d̄: Apo cal. xix. Querēt hoīes mortē & nō inueniēt: dñs em permittit suos affligi donec p̄ben tur: vt furnarius panem dimittit in furno donec sit bene coctus. nec minus mirabile si gaudēt cū exēit de corpore dicētes illud p̄s. Cōuertere aīa mea in requiē tuā: quia dñs dñfecit tibi. eo qđ de carcere egressa es ad regnū: de eriliō ad hereditatē: de pericu lis ad securitatē: de pugna ad palmā: de mi seria ad gloriā. ideo dicit sapiens Eccli. xix. Melior est mors q̄ vita amara. Et Eccl̄es viij. Melior est dies mortis q̄ dies nasci tatis. Et iterū Eccl̄es. iij. &c. Zauaui magis mortuos q̄ viuent̄es. & si dicatur quō fan ciui mortē desideret: cū tamē eā timeat et horreat: qđ em timetur procul fugitur: Ad hoc respondēdū. At prima p̄positio. Tu si timēt naturaliter mori: primo ppter na turālē inclinationē q̄ refugit cōtrariū. Qñ em natura mōdi timet & fugit suū cō trariū: vt gallus vulp̄rē et agnus lup̄rē. ergo cū mors sit nature nostre contraria que immortalis in sua creatione est facta p̄ rā tē qđ semp viuere potuisset si voluisset: non est mirabile qđ naturalis inclinatio morē ti met. Sicut etiā naturaliter plus timet hos mo esse solus in tenebris q̄ in lumine: quia etiā tenebre cōtra naturā nōstrā in sua crea tione sunt: qđ hō factus fuit vt semp in lu mine vixeret: & forte corporalibus tenebris caruisset si se a tenebris sp̄alibz diuisisset. Unde et quibz morē timuit. Sic & Petr⁹ qui ante aduētū sp̄s sancti dñi mori timuit virā negauit. Sic Paulus qui pāno (dum obtruncaretur) ioculog operuit. Scđo ppter

Inimē sicut quo videt iustus intra cōsuetudinem
 suā multa nō purgata: et in alio seculo peri-
 cula et horrenda dei iudicia. Regi. et in
 dialogo beati Grego. q̄ cuiusdā viro religio-
 so magne perfectionis Antonio noīe facta
 est vox in nocte dicens. Ego paratus q̄ dñs
 iustus te migrare: q̄ cū valde timens dice-
 ret se sumptus non habere: dicitur est ei. Si
 de patris agis dimi sunt tibi. Qui cū ad
 hoc trepidaret seq̄ in nocte verbus similibus
 dñs admonitus: die quinta defunctus est.
 Itē de Arsenio legitur in vitis patrū q̄ cū
 esset traditurus spm̄: viderunt ei discipuli
 flentes: qui dixerūt ei. Et tu times mortē pa-
 ter? Quibus ille In veritate timeo: et timor
 qui in hac hora mihi est semp̄ fuit in me ex
 quo fui factus monachus: et sic in pace des-
 uit. vñ Prouer. xxxviij. Beatus hō qui sem-
 per est pauidus. Regitur insup̄ Esa. xxxviij
 de Ezechia qui fuit de optimis regib⁹. Ius-
 da: q̄ natiuita suis morte timens iustus val-
 de: et sic de multis alijs scitis legitur q̄ mor-
 tē timebant: immo de sancto sancto: q̄ li-
 cet loco fortissimus fuerit ad nullius paucos
 occurrant: mortē tñ timuit. Et a sanctissimis
 mus p̄pheta David cognosces se mortale
 lebant. Ad diēna ego sum et peregrin⁹: sicut
 oēs patres mei. Timēs p̄pter peccā enī
 subingit. Remitte mihi supplicē peccā vi res
 frigeret prius q̄ abes et ampli⁹ nō eras.
 Cūda p̄positio. Mortē tñ minus timet bo-
 ni q̄ mali pater: q̄ boni hanc vitā nō mas-
 gnā reputat dicētes illud Heb. xij. Nō ha-
 bemus hic ciuitatē manentē sed futurā in-
 quirimus. Ad ali eccl̄iastico: q̄ oīs q̄ diligat
 tēcā amittit. Itē est q̄ cōter diuites p̄
 mortē timet q̄ pauperes: q̄ nihil amittit
 pauperes moriēdo que Alexander. Itē dicit
 ut quidā p̄b⁹ q̄ mors est paup̄i diuitum:
 desiderat pauperū. Itē Zou. in Parado-
 xis. Mortis hīs quoz cū vita extinguuntur
 omnia: terribilis est. Ideo multū terere eos
 debet mors nec securi viuere debet. Et est
 legitim⁹ horribilē et subitā mortē Sodomi-
 tarū et innumerabilū maloz mortuoz in
 hislorijs et legēdis et scripturis scitis. Quis
 assecravit aut primigrauit malos q̄ sunt
 in statu hui⁹ seculi ne similia patiatur. Exē-
 plū est ad hoc et christi auctoritas Luc. xij.
 Ad erant autē quidā ipso tēpore nuntiātes il-
 li de Galileis quoz sanguine miscuit Pila-
 tus cū sacrificijs eoz et respondens dixit il-
 lis. Putatis q̄ hi Galilei pie offendiū Gal-

De diversitate morientium. Fo. XIII.

leis peccatores fuerint: q̃ talia passi sunt: nō dic vobis. Sed nisi penitentia habueritis: oēs simul peribitis. et sicut illi decem et octo viri supra quos cecidit turris in Syloa et occidit eos: p̃ntis q̃ et ipsi debitos res fuerūt: p̃ter oēs abissalēs Hierusalē. Nō dico vobis sed n̄ penitentia habueritis oēs simul peribitis. Sic Symeō q̃ gaudeo recedendo cantauit. ¶ Tercio propofitio. Nilplominus ex magnitudine virtutis iustoy & desiderio essendi cū christo desideratur ipsa mors. Unde glos. ij. p̃f. j. Sic est famulus dei perfectus carnis retinaculū exuere sicut vi: rōibus pio concessio trinare domū propiā adire. Sicut postus in expeditione prostrato hoste ad patriam redire. Sic Andreas gaudēter ibat ad crucē. Sic Agatha ad carcerem: sic Dorothea ad palatium: sic Petrus orabat populū vt nō impediret eius passionē. Sic Symeon qui gaudeo recedendo cantauit. ¶ Tercio differēter monstrat mali a bonis. Nam qm̄ monstrat mali trāfferētur de morte corporis ad mortē aīe. p̃s. Transferētur montes in cor maris: i. superbi in amaritudinis eterne p̃fūditate. Sed sancti de morte corporis trāfferūt ad vitam aīe et ad q̃ erēt eterne beatitudinis. Colof. j. Dignos nos fecit in partē sortis sanctorū in lumine qui eripuit nos de potestate tenebrarū: et trāstulit in regnū dei lecti filij sui. inde est q̃ moribonoy dicitur somnus. iuxta illud Jo. xj. Amicus noster dormit. Et p̃s. In pace in ip̃m dormiā & requiescēt. Et iterū. Cū dederit dilectio suis somnū &c. n. Adacha. xij. Qui cum pietate dormitionē acceptat: optimā habere res postā gloriā. ¶ Mar. ix. Nō est mortua puella sed dormit. ¶ Zribus autē de causis dicitur somnus. Primo q̃ dicitur dormiens tripliciter excitatur. i. p̃pua natura: tactus: et clamore: sic mortuus liberat: p̃pno meritis p̃cedētibz: et bonoy elemosynis: q̃ cū manū porrigat ad dandū elemosinā: quasi cū rāgit et trahit clamore orationis. Scōdo quia cū esset ad lectū vestes deponit quas post somnū agiliores & melius dispositas reinduūt. Sic morientes corpora deponunt q̃ in resurrectione melius disposita cū bonis reassumēt. Tercio q̃ dicitur q̃ plus laborauit meli⁹ dormit. Eccl. v. Dulcis est somnus operātū siue parū siue multū comederit. Sic q̃ plus laborauerit in his que ad dei bonorē & aīarū p̃tinet saluē: meli⁹ in

rientur et melius post laborem quiescent.
 ¶ Quarto differet moriuitur: q̄ mors bo-
 na: bona est et desiderabilis. iuxta illud q̄
 oprabat Saluā Nume. xxiij. Moriuitur aia
 mea moue iustoy. Ps. p̄ciōsa in conspe-
 ctu dñi mors sanctoy eius. sed mors malo-
 ri pessima est iuxta illud Ps. Mors p̄ciō-
 ri pessima. ¶ Est aut̄ mors sanctoy p̄ciōsa
 multiplici rōne. Primo q̄ p̄ciō mortis chu-
 sti emptā. Ideo em̄ mortuus est dñs. p̄er
 uo ne timeat seruus moi p̄ dño et cū dño.
 Bernar. Iuste sibi vēdicat vitā meā qui p̄
 mea posuit suā. Scōo q̄ p̄ciō magno emē-
 da. s. vita eterna. Joan. xij. Qui odit aīam
 suā in hoc mūdo: inuitā eternā custodit eā.
 Tertio q̄ magnū p̄ciū p̄ ea req̄rit ab his
 q̄ scōdo occiderūt vel occidi p̄curauerūt. s.
 mors eterna. Quarto q̄ licet iudiciō mūdi
 mors tp̄alis sit dñsōis: quia oīa tēpōralia
 amittit homo. iuxta illud. Eū interierit nō
 sumet oīa: tamen in iudiciō dei est p̄ciōsa
 q̄ per eā recuperat bona infinita. ¶ perpe-
 tua. Cūto q̄ licet iudiciō mūdi mors sancti
 cōto sit ignominiosa p̄pue q̄ a peccato-
 ribus illata est: iū iudiciō dei p̄ciōsa est q̄
 Eccli. xxiij. c. Magna est gloria sequi dñm.
 Sexto q̄ iudiciō mūdi mors est res odibi-
 lis: sed iudiciō dei est desiderabilis. p̄b̄l. s.
 Coarctos et duobus desiderii habēs diffol-
 ui et esse cū christo: et ideo dicitur p̄ciōsa
 in conspectu dei: non in conspectu mundi:
 cuius est iudiciū peruersum. Sed cōtra-
 rio: mors peccatoy pessima. Mala quippe
 est in eis mors culpe. de qua Aug. Tera
 mors est quā hoīes nō timeūt. s. separatio
 aīe a deo. prior eis mors tp̄alis: q̄ est pos-
 ta quā in infernum transeunt. sed pessima
 mors gehēne: cuius cōpōratione mors tē-
 poralis desiderabilis est. iuxta illud Apoc.
 viij. Desiderabunt moriet̄ mors fugiet ab
 eis: nō sōlū mors eis est mala: sed etiā vi-
 ta. Bernar. Vita sine fructu grauior morte
 ita q̄ tāta est distātia inter statū bonoy et
 maloy: q̄ bonis oīa sunt bona: etiam illud
 quod malis esset malum: malis vero oīia
 mala sunt: etiam illud quod bonis esset bo-
 nū. Eccli. viij. Qui custodit p̄ceptū nō ex-
 perietur quicq̄ mali. Roma. viij. Scimus
 q̄m diligētibus deū omnia cooperāt̄ ut
 bonū. Et Esa. iij. Dicite illis: q̄ bñ supple
 quicquid ei acciderit: q̄m fructū adinuētiō-
 nū suarū comedet. Inter mala aut̄ bñius
 exiliū pessimū videtur mors: et tamē iustis

est bona et preciosa: immo sepe meritoria: quādo cū patientia ea suscipit facies de necessitate virtutē. Magna em̄ gratia sibi facit deus cū malū sibi non remouet: sed commutat in melius. sicut qui haberet dolium plēnū vino corrupto potius eligeret illud ī bonū commutari q̄ effundi. Sed quisquid agat seruītes diabolo maledictionē habēt super caput suū. ps. Maledicti qui declināt a mādatīs tuis: infelix est valde peccator: cum oīa bona in manu eius quāsi anibi lētur: q̄ est in manu alterius aurum: in manu illius sit plūbum: et quod esset alijs salus ei esset mors. Nec ppter hoc reputāda est mors preciosa illius peccatoris: q̄ in domo ornata bene cōposita cum oībus necessitatibus suis in q̄bus sibi optime prouidetur moritur: paup̄ vero sed bonus in loco ignominioso. Quia preciosior fuit mors Lazari in sterquilinis canib⁹ et vlcibus circūdato q̄ diuitis mors in triclinio circūdato parietibus pictis et pānis fericijs: et seruorum cōpiosa multitudine. ¶ Quinto differēt moriunt: q̄ iusti moriuntur plēni diēb⁹ non autem mali. Et de Abia dicit Gen. xxi. q̄ mortuus est plenus diēb⁹. ps. Conuerteret populus meus hic sc̄s ad bonū et diēs pleni inueniētur in eis. Malī vero non: q̄ de eis ps. Eliri sanguinem et dolosū non dimidiabūt diēs suos. et Eia. xxxvii. Ego dixi in dimidio diēb⁹ meorum vadā ad portas inferi. sup̄ quo glossa. Sancti implent diēs suos: Abia em̄ mortuus est plenus diēb⁹: peccatores in dimidio diēb⁹ moriuntur. Et si dicatur malos hoīes sepe dūti viūre q̄ bonos: expertū est. Respondet ad hoc dupliciter. Primo q̄ licet mali hoīes quādoq̄ diutius viuant: tamē non dimidiānt diēs suos: q̄ quidā sunt qui nullos diēs habent cum omnes perdidērūt: et diēs eorū sunt magis diēs mortis q̄ diēs vite: eo q̄ in illis diēb⁹ occidit aīa in corpore: et est cōtinuus acquisitio mortis eterne: sed iusti cū bene viuunt satis viuūt: q̄ acquisierūt vnde viuere possunt in eternū. ideo et si paucū viuūt moriuntur tñ pleni diēb⁹: q̄ diēs eorū sunt pleni bonis operib⁹: vbi diēs malorū sunt vacui. In signum cuius viderat Damascenus in Barlaā: cū Iosaphat quereret a Barlaā cuius etatis esset et responderet. xlv. annos. et tacuit. xlv. annos in q̄bus vixerat sequēdo vanitates seculi: et dixit ideo eos tacuisse: nec inter ceteros cōputare amplius: eo q̄ il-

los perdidit. Sic plāgebat Job. Job. vii. Habui mēses vacuos: et noctes laqueos enumeravi mihi. Vel aliter sibi magistru ī ps. Alij em̄ moriuntur in Egypto: ali in deserto: ali in terra promissionis. In Egypto moriuntur: qui vici sine vite in tenebris viciorū perseverāt: p̄i non dimidiabunt diēs suos: q̄ nunq̄ capiunt bonos q̄ sunt diēs vite. Sed q̄ in deserto moriuntur sunt qui de cōfusione peccatorū errantes errata penitentia emēdant: et isti dimidiānt diēs suos: q̄ dimidiū vite habēt. Alij qui moriuntur in terra promissionis sunt qui a principio vite vsq̄ ad finē in innocentia perseverant: isti moriuntur pleni diēb⁹. Dec tria genera hominū figurata sunt per ea que ostensa sunt Ezechielī scripta in volumine. Erant enim scripta carnē lamentū et ve. et dictum est ei vt deuoraret volumē. i. in mētis intelligentiā traiceret. Votum tris carnē cantant q̄ peccatoris lapsum non senserūt: lamentum qui a peccatis per penitentiā lamentū refurgat: ve: qui peccat et non penitet: hec magister. Diceretur tñ melius q̄ qui in Egypto moriuntur sunt qui nunq̄ incipiūt diēs bonos: sed semp male viuunt. Qui vero in deserto sunt qui quādoq̄ exierūt de peccato: s̄ in vita sancta nō continuāt: et isti non dimidiānt diēs suos: licet inceperint. Alij q̄ in terra promissionis sunt qui post malā vitā incipiūt diēs bonos et p̄seuerāt: et isti dimidiānt diēs suos imo semp moriuntur pleni diēb⁹. dicat ergo p̄i penitēs sicut olim dicebat sanctus rex Ezechias. Ego dixi in dimidio diēb⁹ meorū vadā ad portas inferi: supple cōsiderandū: porte autē ille sunt per quas considerat peccator: dñs ip̄s cōteritur et cōfiteatur frequēter. quod si nō fecerit sed insitit lucris lasciujs et tabernis: de eo potest dici illud Dan. xii. Inuenerate diēb⁹ malorū: nunq̄ venerūt peccata tua. i. nūc penitet: de illis pōt intelligi illud ps. Et irritauerunt ascēdentes in mare rubrū. irritat enim deī suis malis operibus quando parati sunt ascēdere in amaritudinē mortis: et deberēt eum pacificare. ¶ Nota q̄ mors periculosa occurrit iuuenibus q̄ senibus propter multa. Primo itaq̄ mors ad senes curialius venit: q̄ eos premittit magis q̄ iuuenes ne iueniat imparatos. p̄mittit em̄ nūtilos certissimos: vt nullū faciat rigosū: camicē capitis: q̄ sibi medicos est venilum mortis: nūtilos et vngulas linthas: vnde dicitur

lignē: dñi inclinationē: et totius corporis cū mēbris debilitationē. In ecclesiaste autē Eccl. vii. tāgūtur decē nūti: quibus p̄i munitur senes. ¶ Primus est cōmōio et larato oīst. Unde dicitur ibi. Cōmōuebūtur custodes domus. Vnde autē est massa corporis fragilis: ideo astode indiget. Fecit autē natura dura os. (vt dicit phus) ad custodiēda mollia mēbra sicut coste ad v̄trem: et teste ad caput. Et autē cōmōuebūtur q̄ corp̄ iacture laxatur. ¶ Secundus est debilitas crurū que pōdus corporis sustinet: ideo sequitur. Nutrabūt viri fortissimi: q̄ sicut fontes portāt pōdus bellis: sic crura pōdus corporis: hi viri nutāt quādo crura tremūt. ¶ Tertius minuitur dentes ad abarīa multiciāda. ideo sequitur. Et otiose erunt molētes ī minuto numero. Molētes sunt due maxille que ad modum duarū molarū cōterūt abā. ¶ Quartus obscurabūtur oculi. ideo sequitur. Et tenebre s̄cēt vident: res p̄ foramina ista: foramina sunt duo oculi. ¶ Quintus immobilitatio labiorū ad p̄nātiandū. ideo sequitur. Claudent in plateis ostia que sunt labia: p̄ que clauditur porta oris: que clauditur in plateis q̄ homo p̄ se senectute et non pōt alie loqui vt audiatur a multis. ideo subditur. In humilitate vocis molentes. Sicut em̄ homo mouet maxillas ad abarīa cōterēda sic ad verba formāda. ¶ Sextus surditas. ideo subditur. Consurget ad vocē volucris. i. galli: q̄ nō pōt audire nisi alta de far: leduntur et exatantur. ideo subditur. Et obscurē s̄cēt oēs filie carminis. i. cōsonātie quas audire nō possunt. ¶ Septimus tremor corporis. Unde subditur. Excelsa quocq̄ timebūt et formidabūt in via. i. oīa mēbra efficiuntur tremulosa: ideo senex pōt dicere illud ps. Tremor et tremor: venerūt sup̄ me. et. ¶ Octauus canices capitis: cū dñs. Florebit amygdalus. i. canescet caput et barba: et hoc signū est debilitate virtutis cōterēne humorū: ideo putrescūt humores et refrigerant. ¶ Nonus est tumor v̄tris et alij mēbris: cū dñs. Impinguabitur locusta. Impinguatio locuste est portus tumor: q̄ vera pinguedo: et hoc in senibus est signū debilitatis caloris digerētis. ¶ Decimus est remissio libidinis: cū subditur. Dissipabitur capparitis: que est herba que valet p̄i renibus: vt dicit hic glossa. et cōfortat acū virtutis generatū: et sibi dicitur. In Debeo est

nomē cōmune ad herbā et ad amorē libidinis. i. dissipabitur capparitis. i. feruor libidinis. Ibi sunt decē nūti quibus p̄i munitur q̄q̄ senex: vel aliquib⁹ istos. Sed iuuenib⁹ licet q̄q̄ mors nūtilos p̄mittat nō tñ sunt ita certi nūti: nec ita infallibiles sicut qui ad senes mittuntur. Adit em̄ eis q̄q̄ febres et diuersas infirmitates: ideo periculosius ad istos q̄ ad illos venit: q̄ quādoq̄ subito q̄q̄ ex sperato. Sc̄n. Adorā senibus in ante iuuenib⁹ a tergo est. Berth. Adorā senib⁹ in iuuenib⁹ in insidior: ideo multū timere debēt iuuenes mortem: q̄ quāsi eos p̄ditiole ferit. Nō sic senes: ad oēs vero tā senes q̄ iuuenes. ideo mittit de istos nūtilos vt ei nō metip̄os volūtarie in bello isto reddam: testamētū faciēdo: alie na restituēdo: vitā dñi ordinādo anteq̄ rapiamur: q̄ sicut videmus q̄ reges minus agūt cū inimicis q̄ vltro se eius gr̄e submitunt q̄ cū iis q̄ vi capiūt: ita deus minus agēt cū illis qui ante mortē se ei reddūt q̄ cū malis qui carnē delicate nutriendo: et b̄i uinas cōgregādo: tāntū se cōtra mortē exercitū et nūtilos eius ordināt: et quantū p̄nt se ad rebellādū instaurāt. Sed cū q̄ mors magis a longe p̄mittit iuuenes q̄ senes: et ita ex improbo p̄mittit eos. Unde dñs vbi ait uit gladiū suū. i. mortis: contra nos arcum suū tēdēt et parauit illum: et in eo parauit vasa mortis sagittas. et. Senes em̄ quāsi gladio: iuuenes quāsi sagittis occidit. quia sicut q̄ occidit gladio: de p̄p̄quo occidit: q̄ oportet q̄ sit iuxta occasiōē. sagittis vero occidit q̄ multū distat ab occasiōē. Sic senes de p̄p̄quo occidit: q̄ sibi cōmūne hōim opinione multū ad mortē appropinquāt anteq̄ ab ipsa percutiātur. Iuuenes vero quāsi de lōgino: quia sibi cōmūne hōim opinione videntur multū distare ad quos tñ nūc sagittā ardentē. i. febē acutā nūc hydropisim nūc apoplema dirigit et occidit. ps. Sagitte tue acutę: populi sub te cadent. Tertio q̄ violentius p̄mittit iuuenes q̄ senes: q̄ sicut poma matura facilius ab arborib⁹ cadunt vbi imatura vi auelluntur: sic vita a senibus quāsi sine magna pena se parat et etiā sine timore: quādoq̄ cāde la deficiens sine magna difficultate mori: sicut iuuenib⁹ vi et timore auellit. Quarto q̄ cū mors p̄mittit iuuenes q̄ senes. Et dicitur em̄ cū fragilis portus non? q̄ pet? eo q̄ nūq̄ sepe ponit ad ignē: et sic sepe rūpiunt.

bet. Ho vt plurimū ab ancilla in aliquo lo-
co reponit plenū pulueris vel cineribus: et
sic longitur. Sic ad ignē luxurie/gule/
cupiditatis et auaritie iuuenes sepe appo-
pinqūat: ideo p malū regimē cito frāgūtur
et ad mortē disponuntur. Senes ho q multi
videntur et experti sunt: non sic se varijs
epulis repēt: s; vanitatē seculi hui⁹ cōside-
rantes: et fragilitatē suā quasi pleni essent ci-
nerib⁹ sobrie viuūt: id autē amolius du-
rāt. Citius qñq; sandif arbor iuuenis et cū
minori difficultate q; veru: et ad foy plus
veniat pelles agnos q; vidēt: et plus ven-
ditur carnes vituline q; bouine. Ideo des-
bēt iuuenes istā mortē multū timere: et in
iuuentute incipere dñ agere nō hoc senectu-
ti contribuere: q; vic facere pōt bonā dietā
qui mane nō inapit. Irasidēdus est q; tūc
pūmo surgit ad operadū qñ redēdū est: et
tūc vadit leminare qñ mercedē est. Timeat
ergo q; sic expectat ne subito veniat ira illi⁹
et a deo perdat. q; Esa. xxx. scribit. Subito
dñ nō speratur venit cōtritiō illi⁹ et cōmi-
nues: sicut cōteritur lagena figuli cōtritiō:
ne pualida. Quāto em lapis magis descen-
dit ab altitudo cō altiori impetu descēdit:
et magis cōstringit psonā si descēdat super
ipsam. Sic diuina sentētia quanto magis
venit de iōge et diut⁹ expectatur: tāto ma-
gis parit peridē et grauiorē ierū immittit
in eā. Quanto q; licet plures sint miserie et
incommoda senectutis: sunt tñ aliqua sene-
cutē specialiter decorātia q; in iuuenib⁹ nō
inueniuntur. Primū est pfectior de diuinis
cognitio. Job. xij. In antiq; est sapientia.
Secūm de humanis et agēdis melior deter-
minatio. Job. xij. In his q; multo sunt tpe
est prudētia. Cū em experientia sit rerū ma-
gistra: et senes plura fuerint cepti iuuenes
pauciorē est q; prudētiōes sunt senes: et
difficiliter in iuuenib⁹ prudētia reperitur.
Tertiū est matura consiliatio. Iuuenes em
q; sanguine feruēt pāpites sunt in cōsilijs
et etiā ppter rerū inēperientiā. Senes au-
tē magis pnt considerare pericula que con-
tingere pnt. Ideo dñs non iuuenes sed se-
niores septuaginta institui fecit ad iuuan-
dū Moysen in regimine populi. Et Salos-
mon seniores habuit in pñlio suo quoy. cō-
siliū optimū: q; quia non est securus Ros-
boā filius eius: sed cōsiliū presumptuosum
iuuenis: decē regni partes amittit. iij. Regū.
iij. Quartū est reuerēcie peneratio. Debēt

em senes honorari ab oib⁹ qd mandauit
dñs. Xxi. r. r. Lora cano capite i surge.
Et apō. i. Tim. v. Seniore ne increpauis
rius: sed obsecra vt patre: et propter reueren-
tiā quā habet ipso: et pūdentia et maturi-
tate aptius ponunt in regimine q; iuue-
nes. In cui⁹ figurā recepit dñs leuitas a
vicesimo anno et ius potare onera tēpli
seu tabernacula. i. Ho. x. annis supra vbi
incipit senectus seruare vasa tabernaculi. i.
custodire et regere aīas que sunt vasa ecclē-
sie: ad recipiēdū gratiā deputata. Quin-
tū est a passionibus sedatio: et pūcipue carna-
lis cōcupiscentie. vnde Hiero. Via vitia cū
senectute senescūt. Et Sap. iij. Etas senes-
cutis vitia immaculata. Et hoc nū quis sit
inueteratus dicitur malori et cōtinuata as-
suefactione. Sicut fuerunt illi duo senes q;
falso accusauerunt Susannā. de quib⁹ Esa.
lyp. Puer cētū annos mortē. i. morte eter-
na. Et Prover. xij. Adolecens iurra viā
suā ambulās. i. sequēdo appetitus suos: et
cū senuerit nō recedet ab ea. Sextū est tra-
gmēratio meritorū. Quanto em quis plus
viuit: tāto plura merita acquirere pōt. Un-
de Sap. iij. Etas senectutis vita immacu-
lata supple debet. i. q; naturaliter pas-
siones in ea mortificantur: tñ q; ceterorū. i.
iuuenis exēplū debet esse: tñ q; pedē habet
in fouea: ideo sollicitissimi debēt esse in ope-
rib⁹ religionis chūstiane. i. orare: visitare
ecclesiās: frequenter cōfiteri: cōdicare: pēdi-
cationes au. et. Et Sexto differēt mortū.
Nā sancti et iusti expectāt mortē omni
die: et hoc multis pñs rōne. Primo q; in vi-
ta presentī aīa in corpore manet: vt in loco
obscuro tedioso et pūloso culumodi est
carcer. Zenebris em inuoluimur: ait Job.
miseriq; replemur et laboribus iurra illud
Ecclē. ij. Cūcti dies eius laboribus et erum-
nis: pleni sunt periculis: subijcitur mortis
criminalis et inferni: sicut qui stat in carce-
re multoties est in periculo vite. ppter qd
alebat pō. Pericula inferni inuenerūt me.
Secūda ratio ppter pleniorē et acutiorē dei
laudationē. Nō em aīa cōstretur deo et lau-
dat et cōtēplatur eū sicut bene velle ppter
grauitē corporis. Unde Sap. i. Corp⁹ qd
corrūpitur aggrauat aīam: et deprimit ter-
rena inhabitatio sensum mala cogitātem.
Propter quod beatus Andreas pēdēs in
cruce otabat liberari ab hui⁹ onere corporis
q; qd aliquādo a cōtēplatione impedit

bat p. opter necessaria vite. Tertia est pios-
per beoꝝ consecrationem. pō. Adē expe-
ctat iusti. i. in alia vita. Et Apoca. xij. Bea-
ti mortui et. Si beatitudo omni bono ples-
ti. Et Seneca. Ador timēda nō est quam
immortalitas aīa seq; tur. Sicut autē repo-
stra est corona iustitie a qui diligūt aduen-
tū dei. i. per mortē. i. i. mo. iij. c. sic timere
habēt mali de pena q; iusti inuiti migrant
a seculo, quos Eyprianus reprehēdē ait.
Cū oporteret quantūq; pnerum est vt cū
volūtatē dñi fieri postulamus: qñ vocat et
occurrit nos de hoc mūdo nō statim volūta-
tis eius imperio paream⁹: obuiamur et re-
luctamur: et pericacū morte sermo cū tris-
titia et merore ante cōspectū dñi ducimur:
et volumus ab eo piens celestibus hono-
rari ad quē venimus inuiti. xij. q. ij. q; ptes
postum. Sed dici posset quomodo mori
iustorū felix esse potest quibus sepe contin-
git vari casus mortis: quidā enim subita
morte intereunt: alij ignominiosa. be autem
mortes quō felices possent dici? Rēpōdes-
tur pūmo q; nō solū malis: sed etiā bonis
vari casus mortis horribiles eueniunt. pa-
tet. Nā quidam ppheta functus post q;
dñi pcepto repēdendū Hieroboā de ido-
lataria sua: reuertens domū in via a leone
strāgulatus est. iij. Regū. xij. Josias inno-
cēt et optimus dei cultor: in bello a rege in-
fideli Egypti occisus est. Iuuenis quidā in
infirmitate graui constitutus acquisito do-
no oīm linguarū postea manib⁹ et laceri-
tis moribus proprijs dilaniatus mortuus
est. Hiero. in. uq. dialo. Similiter pater de
illo sancto patre inuenis patris qui a belis
comestus et laceratus est: et multa alia exē-
pla adduci possent ex qbus mētes infirme
aliquē scādalizātur: existimātes vel deū non
habere curā de suis electis: vel tales sic in-
suere et horribiliter mortē non fuisse ser-
uos dei sed grauissimos peccātes. Sed q; er-
rā nīmū. Nā pñm Buga. mala mors dicen-
da nō est quam bona vita precesserit. Neq;
em facit malā mortē nisi qd sequitur mor-
tē. Nō itaq; multū curandū est eis qui ne-
cessario morituri sunt qd accidat vt moriāt-
tur. Sed moriēdo quo ire cogātur. Augu-
lib. i. de ciui. dei. Preterea cum ipse vnige-
nitus dei filius morte acerbissima et igno-
miniosissima fuerit cōdēnat⁹. Sicq; opor-
tuit chūsti pati et ita intrare in gloriā suā.
tanto membra ipsius efficiuntur ei simili:

ra: quanto horribilior et penosius mortem
subierint. Nō enim peperit Baptiste suos:
nec Petro: nec alijs apostolis et suis amis-
cis. Narrat autem Pollio supra libris Sa-
pientie: q; cum quidam doctus vir et san-
ctus mortuus in studio suo fuisset repert⁹
et ex hoc plurimi scandalizarentur de eius
subitanea morte: inuenerūt mōtum illius
defuncti seu dignū in quodam libro aper-
to rāgēt verum vbi dicitur. Iustus qua-
cumq; morte pūctus fuerit in refrigerio
erit. Et ex hoc cōsolari et edificati sunt plu-
rimi. licet enim seruis dei contingat quan-
doq; mors horribilis ob defectū alius
peccati: tamen cōmuniter minuta sunt illa
peccata. Sicut accidit in morte illius pro-
phete strāgulati in quo ex vna parte ostē-
ditur clementia diuine bonitatis dum hic
suos ad plenum querit purgare: ne vel pur-
gatorū habeat intrare. quod petebat Augu-
gu. dicens. Dñe hic vir. Et alia parte osten-
ditur seueritas diuine iustitie q; dure scilicet
punit scelera magna: quando tam aspere
sibi dilectos pio minutis correxit.

Et tunc terminus licet respectu actionū hu-
manarum: aut causarum secularum sit va-
riabilis: diuine tamen dispositionis pios
dinatione pñsus et determinatus est: li-
cet incognitus: qui scilicet termin⁹ vite ser-
uatur: prolixior ante diluuiū q; post effu-
ciebatur.

Capitulum. r.

Conversus vtrū pos-
sit abbreviari an prolongari ter-
minus vite: videtur q; non: q;
pō. Terminū posuisti que non
transgreditur. Et Job. xij. Cōstituiti ter-
minos ei⁹ q; preteriri nō poterūt. i. nec pō-
gari nec abbreviari. In oppositū arguitur
quia p Esaia dicitur est Esēchie. Adonienis
tu et nō vives: et tñ additi sunt ad vitā eius
quindecim anni. Esaie. xxxv. Pro quo sit
pūma ppositio. Per respectū ad actionis
humane variationē terminus humane vitę
et prolongari et abbreviari potest. Nā sicut
bene vtens beneficio recepto meretur sibi
augeri: ita abutens meretur eo priuari: et
ideo quia peccator male vtitur vita presen-
ti meretur sibi auferri. Intra illud quod dis-
cit de quadā ficulnea infructuosa dñs eius
cultorū ipsius. Eucide eam: vt quid etiam
terram occupat? Luce. xij. Et propter hoc

Sap. 4
iustū si mori
te pōt
fuerit
vbi
vbi
vbi

Termin⁹
vite

de Job. xii. Dies mei breuiabuntur. et Eccles. vii. Ne imple agas multam ne mouaris in tempore nos tuo. Exempla parent. Deñ. ubi dicitur sunt centi viginti anni vite humane ad hoc ut penitentia agerent: sed quia homines abusi sunt addentes scelera sceleribus subtrahti sunt viginti anni et sic inuadunt diluuium. Et Ananias filius Azarie falsus propheta et predictus est ex parte domini loquens reuerentem filium Joachim cum populo suo et attulit de captivitate Babylonica cum contrarium prophetauerat. Hieronimus et contra fregit catenas quas Hieronimus in collo portabat ex mandata domini in signum plenioris captivitatis future dicit illi Hieronimus. Quia confidere fecisti populum istum in mendacio idcirco hoc anno morieris et sic mortuus est. Hieron. xviij. Et parvulus natus ex adultera. Rio David cum Berabea propter peccatum ipsius David ante octauum diem mortuus est. Hieron. Reg. iij. Contrario vita bonorum meretur prolongari. Eccles. iij. Qui honorat patrem vitam viuet longior. et Eszechie reuertenti ad penitentiam additi sunt quinquaginta anni. et multis patribus concessum est diu viuere propter probitatem ipsorum et utilitatem aliorum qui per viam nature viuere non poterant. Et si queratur quomodo ergo poterant tot viuere ante diluuium cum tamen eorum multi essent mali? Dicitur quod Nicolaus de Lyra super Genesim c. v. et vj. plures causas assignat. Prima est ex bonitate complexionis primorum parentum: fuerunt enim a deo in integritate formati et inde optime complexionati et sic ad longiorem vitam dispositi: deinde enim perfecta sunt opera. Illa autem bonitas magis descendit ad homines propinquos illius temporis quam ad alios. Et secunda est ex modo viuendi: qui temperate vivebant: nunc autem multum intemperate. propter quod dicitur Eccles. xxxvj. propter crapulam multum obierunt. Tertia est ex bonitate nutriti: quia meliora fuerunt terre nascencia ante diluuium: quia inundatio fuit ex aquis oceanis et magna parte: aque autem salte inducunt sterilitatem. Quarta est ex scientia. Adde: qui habuit perfectam scientiam omnium naturalium plus quam quicquam: et sic potuit cognoscere vitia et perbarum et lapidum que valent ad conservationem vite: et ipse docuit alios: hac autem salutem doctrinam parum habemus. Quinta ex bono aspectu siderum super regionem illam: quia aspectus celi multum facit ad prolongationem vite. Sexta est ex diuina dispositione.

ne hoc ordinante: ut per longam vitam cito multiplicaretur genus humanum: et hoc illius repositio per longa vitam. Possent habere experientiam de cursu celi et effectu siderum et hominum. Et secunda dispositio per respectum ad causas secundas siue naturalis operationem vitam longam prolongari et abbreuiari potest. Dicuntur autem causas secundae naturales influencie: dispositio aeris: complexio corporis: regimen: et sic de alijs. Sicut enim videmus fructus meliores et durabiles res nasci in uno loco quam in alio secundum dispositionem terre et aeris: et aspectum celi ad tales arbores: sic et sanius et diuturnius viuunt homines in uno loco quam in alio secundum influentiam celi. Unde et de quadam insula circa extremam terram dicitur quod homines ibi sanissime viuunt: multum senescunt et viri mori possunt nisi ad aliam insulam transferantur. Docet etiam experientia: quod in ciuitate infecta peste moriuntur centum in die: et in alia ciuitate propinqua et simili vel eadem alio tempore non moriuntur nec ab vtero matris plurimi adducunt diuersas infirmitates que vitia abbreuiant. Unde et de christo dominus: qui erat optime complexionatus dicitur sapienter quod sanissime visisset et valde diu naturaliter. Regimen vite si sit inordinatum non habet abbreuiare. Unde Balenus ait. Atque vitia quorum vita et ara sagina est nec viuere posse diu nec sanos esse ut refert Hieronymus de cons. di. v. ne tales. Contrario regimen vite moderatum diuturnam vitam facit. Unde Chrysostomus. Nihil sic salutem operatur: quam si egritudine fugat siue moderata refectio. de cons. dist. v. mib. Et tertia dispositio per respectum ad diuine dispositionis preordinationem terminum vite humane a deo sic est prescriptus: ut nec prolongari nec abbreuiari possit: quia dei prelatio et preordinatio infallibilis est. Contingit autem aliquem effectus mortis vel infirmitatis vel alterius euentus aliter esse preordinatum a deo quam debeat procedere a causis secundis: et tunc eueniet talis effectus: non secundum habet respectum ad causas secundas: sed secundum preordinationem a deo: et per hoc intelligitur illud Sap. iij. De immatura morte iusti qui non est per causas secundas. Raptus est ne malitia immutaret intellectum eius: aut ne fictio deciperet animam eius. Et infra: placita erat deo anima eius: ideo festinavit eum educere de medio iniquitatum per mortem. Contrario alio quando contingit sicut mortem Eszechie. Quia

secundum causas secundas. s. dispositionem naturalem complexionis et demeritum eius propter peccata subiicitur: tunc euenire debet quod dicit Eszech. xlvij. Mortuus es et non viues. Tamen qui in preordinatione diuina erat ut supuieret adhuc quindecim annis ei additi sunt anni quindecim quia postea viri. Nec tamen Eszechias dixit falsum et echie significans enim moriturus: quia prophetauit hoc ex dei reuelatione secundum quod ille effectus mortis erat in causis secundis secundum quem domino erat mors futura reuelata ei deus aliquam prophetiam suis aliquam non simpliciter: secundum quod sunt futura: sed secundum ordinem quem habent ad causas secundas: ideo si aliter contingit quam dicantur non propter ea dicunt falsum: ut dicit Thoma. ii. Sicut si medicus secundum omnia signa et regulas medici ne predicat aliquem de sua infirmitate moriturum qui tamen non moritur: deo mirabiliter eum sanare. et astrologus predicat fiduciam vel inundationem multam futuram secundum influxum stellarum: et hoc non venit: non dicunt falsum: quia loquuntur secundum causas secundas quas deus potest immutare ut placet. Unde legitur in vita beati Basilij quod vir dei postquam in infirmitate qua mortuus est quendam Iudeum nomine Ioseph: medicinali arte peritum quem vir dei plurimum diligebat. eo quod se illum conuersurum preuidebat: quasi eius opera indigeret ad sermocinandum ex pulvis tactu et motu in venis mories esse cognoscens dixit familie: que ad sepulcrum necessaria sunt preparate: quia continuo morietur. Quod Basilius audiens inquit. Nescis quid dicas. cui ille. Crede dominus: qui sol cum sole occidit: et tu cum sole occides. Cui Basilius: quid dices si non moriar hodie? Cui Ioseph. Non est possibile dominus. Cui Basilius. Et si in crastinus visus ad horam sextam supuierit quid facies? At Ioseph: si visus ad horam illam in quibus faciam quod hortaris. Tunc Basilius: si secundum naturam illico moriturus esset: a domino tamen inducias impetravit et visus in crastinum in horam nonam viri: quod Ioseph videns et stupens in christum credidit. Basilius autem virtute animi imbecillitate superas corpus et cubiculo suo surrexit: et ecclesia ingrediens suis eum propinqua mibi baptizauit. Postea homo ad lectulum suum rediit et spiritum statim deo facilius reddidit. Quarta dispositio. Quis in diuina preordinatione certus sit et determinat terminus vite nostre: in certis ex causis voluit eum dominus nobis hunc esse incertum. Et primo

ut homo viuat prius: quia secundum Cyprianum Qualem te inuenit dominus cum vocat: talem te iudicat. de pe. di. f. c. Nihil. Stultum est autem viuere in illo statu in quo nollit mori quis. et cum de momento in momentum hoc possit accidere: ideo debet viuere ad pure viuendum propter hominum incertitudinem. Unde ait dominus. Estote parati: quia nescitis diem neque horam. Secundo ut homo operetur communius: et per omnes utilius. Si enim sciret homo in brevi se moriturum a multis bonis desisteret que cedunt in utilitatem aliorum ut sibi soli vacaret: quod tamen non congrueret. Unde cuida sancto viro quando fuit ei reuelata mors ad certum tempus futura: dictum est ei: age quod agis: opere quod operaris. Bege. lib. dialogor. et in hominibus. Et tertia ratio ut conuerteretur homo humanius. Si enim homo sciret se diu victurum prosequeretur odia tyrannidas et iniurias. Et si sciret homines se cito morituros multi nimis melancholice viuerent et alios ex hoc amaricaret et attenderent. Due prime rationes sunt Thome in summa. Infirmitates mortis naturale precedentes patientium menti ad se vires possunt esse et satisfactorie et meritorie. Adors tamen naturalis de se necesse satisfactoria nec meritoria. Adorsio violententer illata propter se dei aurveritatis et iusticie testimonium: et confessionem est ex toto satisfactoria pro peccato sed violententer illata propter populi liberationem: reipublice defensionem: aut a moribus violententer torquentibus: non ex toto est satisfactoria. Capitulum. xj.

Meritur verum motus hominis sit propter causas satisfactorias et aliquas bonas meritorias: et videatur quod non: quia debetur pro originali peccato mortis: et omnes sumus eius debitorum: ergo non acceptas mortem ut pro alio quam pro debito satisfaciatur. Respondetur. Prima dispositio. Adors naturalis secundum se non satisfactoria pro peccato: propter quod est alio debita. s. pro peccato originali: ideo pro actuali non satisfactoria: quia eadem solutio non parit duas liberationes. Sed quantum est de dolore mortis et languore: illud bene pro actuali satisfactoria: quia illud non debetur originali. Qui enim deficiunt senio non dolentes mortis debitum persolunt. Et secunda dispositio. mortis violenta bene satisfactoria potest: propter quod talis non est debita origina

Incipit sup.

Tractatus. I.

Capitulum. XI.

li cui non debetur pena sensus: ideo si est iniuste illata morte satisfact. Multis aut modis potest hec mors iniuste inferri. **¶** Primum propter fidei testimonium et confessionem: et hec est martyrii: et ex toto soluit penam debitam pro peccatis. **¶** Secundo modo propter veritatem et iustitiam testimonii: ut mors Joannis baptiste: et hec soluit. **¶** Tertio modo propter gregis et populi liberationem: ut. **¶** Paral. xxi. dicit David. Nunc ego sum qui iussu si ve numeraret populus: ego sum qui peccavi: ille grex qui comederunt. **¶** Tertio obsecro manus tua in me: et in domum patris mei: et populus iste non perit. Similiter est ad hoc exemplum de Beller qui propter populum venit ad Beller: sic qui ad tyrannos accedunt ad liberandum innocentes a morte. Et hec mors multum satisfact: is non quoad ex toto. **¶** Quarto quia propter reipublice defensionem moritur: ut in bellis iustis: et hec soluit multum pro soluit. **¶** Quinto naturaliter inferitur a moribus sapientibus: et violenter tolluntur: et hec soluit non ex toto liberat. **¶** Sexto autem ultimo tria causa est: quia hec mors non est voluntarie assumptis: patitur accipitur: dum sit de necessitate virtus patitur: ideo non totaliter pena liberat: nec ex toto satisfact. **¶** Si vero mors sit iuste illata pro aliquo peccato actuali morte digno: tunc si patienter feratur satisfact: tum propter magnitudinem peccati: ut patuit in latrone quem crucifixerunt de cruce tulit in parafisum. **¶** Et etiam propter patientiam qua patitur et virtute sustinet angustias mortis. **¶** Tunc vero dicit deum velur omni rerum ita et suppliciorum habere mensuram et magnam peccatorum magnis diuturnisq. luti cruciatibus. **¶** Si quia autem sit ille qui in sabbato ligna collegerat talem poenitentiam non puniri: quia culpa levis presenti supplicio compensata est. **¶** De pe. dist. iiij. **¶** S. auctoritas. Et hec omnia dicta de morte violenta intelliguntur cum quod eam sustinet: non solum patienter sed etiam propter deum non propter mundi favorem: unde **¶** Hieronymus. Si ita martyrium ferimus ut nra ab hominibus reliquias venerari opremus. Et si opinionem vulgi sectantes intrepidi sanguinem fuderimus. **¶** Huic operi non tam premium quam pena debetur: et perfidie magis tormentum sunt quam corona victorie. **¶** q. j. vide. **¶** Tertio propositio. Mors naturalis de se non est meritoria: sed bene angustie et dolorum ea precedentes. **¶** p. x. q. hoc solui est qui

si proprius cuius mors sola est pro nobis meritoria. **¶** p. x. Luno est dies et tua est nox: dies scy viter: et nox mortis: quia in utroque nostram salutem meretur. **¶** Tunc etiam qui eam habuit pretem in vita et morte ponendi et resuscitandi animam suam: et sic dies vite et nox mortis erat in sua re. Sed quo ad nos nostram est dies ad vitam. **¶** Sed et nobis ad hoc specialiter donata. Sed dies mortis ad recipiendum premium secundum merita non est nostra: sed dei. **¶** q. j. **¶** p. x. Domini dei spiritus moritur: nisi forte illis solio: quibus non in diem vertitur ut sanctis martyribus: quibus mors computatur in meritum: et debetur naturam lucrum. **¶** Tunc et beatus Laurentius dicebat. **¶** Alia nox obscuram non habet: sed omnia in luce clarescunt. **¶** Paulus. **¶** Multi vivere christus est et mori lucrum. **¶** Inde dicitur ostendens non ita esse ceteris. **¶** Joan. ix. **¶** Venit enim quia nemo potest operari: sed opera meritoria: et christus dicit solus inter mortuos liber ad merendum: quia non nisi ex dono speciali. **¶** Quarto propositio. Infirmos et angustie precedentes mortem possunt esse meritorie et satisfactorie: etiam si nocue sint corpori tamen multum pro nobis menti. **¶** Ambrosius. **¶** Quod nocet corpori tuat spiritus. **¶** De pe. dist. f. c. dicit. **¶** Infirmos enim corporales multa bona homini facit. **¶** Primo frequenter peccatum impedit ne fiat. **¶** Unde **¶** Ambrosius eodem capitulo. **¶** Egritudo carnis peccatum repellit. **¶** Ieronimus. **¶** x. **¶** Nobis vulneris abstergit mala. **¶** Sicut enim una infirmitas expellit aliam: ut febuis tertiana spasmi: sic egritudo corporis egritudinem anime. **¶** Ad hoc. **¶** f. **¶** Infirmata est in bono qui habitare in morach. **¶** i. **¶** amaritudine et ita preseruat a peccatis futuris. **¶** Eccl. iiij. **¶** Infirmitas gratia sobrias reddit animam. **¶** Secundo infirmitas ferventioris hominem reddit. **¶** Tunc ad operandum. **¶** intra illud. **¶** p. x. **¶** Multiplicate sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt: scilicet ferventius operari. **¶** Tunc etiam ad citius surgendum a peccato, vulgo a quibusdam dicitur: vellem esse in luto ad bonum et perfectum meum. **¶** f. **¶** si homo cecidisset in luto profectus eius esset qui inde exiret. **¶** Sicut enim alius vel equa que sunt arrestati in luto exiunt mediante virga. **¶** Sic hominem existentem in luto peccati facit inde exire infirmitas. **¶** Gregorius. **¶** Mala que nos hic premunt ad deum nos ire compellunt. **¶** Tunc tertio ad facilius christum recipiendum in corde suo: et ad sibi faci-

De dispositione facienda ante mortem. Fo. XVIII.

lius pro beneficii hospitium. **¶** Exploator enim considerat: locum castri debilitatem et infirmos: moriemur quem facilius intrat et totum castrum occupat. **¶** Secus. **¶** xlij. **¶** Exploatores estis et providetis infirmis. **¶** ia terre venistis. **¶** Sic christus non potens intrare cor hominis pro viis fortitudinis et potestatem: quia quid homo fortis est et potens non a. **¶** ar de christo: nec enim permittit intrare: sed per viam debilitatis et infirmitatis statim ingreditur: et ei aperit. **¶** p. x. **¶** Cum occidebat eos querebant eum: et diluculo reuertebantur ad eum. **¶** Tertio infirmos hominem reddit hominem. **¶** Tunc apostolus. **¶** ij. **¶** Cor. xij. **¶** Libenter glorior in infirmitatibus meis ut inhabitem in me virtus christi: sed humilitas ob quam conservanda sibi datur fuerat stimulus carnis. **¶** i. **¶** quedam corporalis infirmitas secundum Aug. **¶** passio iliaca. **¶** p. x. **¶** Imple facies eorum ignominia: et queretur nomen tuum dicit. **¶** Quarto constantem efficit ex assuetudine patienti: quemadmodum artis feret et terre cultor: et stipendiarius ex continuatione exercitii fortiores redduntur. **¶** vñ **¶** Ap. q. **¶** Cor. xij. **¶** Et enim infirmos tunc fortiores sumus. **¶** f. **¶** cetera nequitas et tentationes demonum. **¶** Mat. xvj. **¶** Spiritus quidem promptus est: caro vero infirma. **¶** i. **¶** Infirmos enim carnem domat et spiritum roborat. **¶** Quinto ad perfectionem adducit infirmos. **¶** q. **¶** Cor. xij. **¶** Virtus in infirmitate perficitur. **¶** Nam contemptum mundi generat sicut amaritudo cibum contemnere facit. **¶** Viere. **¶** vñ. **¶** Coram me infirmitas et plaga erudit. **¶** Hierusalem. **¶** i. **¶** hominem pacificum contemnere seculum ut perfectus fiat. **¶** Inde **¶** Job quando laquebat exortus est. **¶** Zedet anima mea vite mee. **¶** Sexto consequenter infirmitas ad hoc inducit ut evidens divini amoris signum prester. **¶** pater enim corrigit proprium filium non alienum. **¶** Joan. xj. **¶** Ecce quem amas infirmatur. **¶** Ad hoc est exemplum de illo sancto patre in vitis patrum qui singulis annis infirmabatur. **¶** Dum autem anno quodam non infirmaretur: lugebat eo quod timeret a deo oblitus: et eo quod illo anno non visitasset eum.

¶ Quatuor admovent hominem ut de se et sua domo antequam moriatur disponat: scilicet periculum scriptura divina iustitia et exempla.

Capitulum. xij.

¶ Multa sunt que hominem debent monere ad hoc ut disponat de se et de sua domo antequam veniat dies mortis: ut bene et secure mori possit. **¶** Primum est periculum. **¶** homines enim transgredi periculum de quo sunt certi disponit de transitu illo prudenter ut caute pertransire possint. **¶** Adversus enim corporalis passus est periculosus generalis omni erati sexui et regionis: ad hoc non sit in terra ita habitualis consuetudo sicut mori: nec ita periculosus passus: ita quod si deficiat ad prout debet transgredi irrevocabili actus est de vita sua. **¶** Ideo propter periculum debet cogitare qualiter se disponat ad transgredi periculum. **¶** Alii qui enim dormiendo in periculo volunt illam pertransire custodiam a domino dicat. **¶** Mat. xvj. **¶** Vigilate quia nescitis diem neque horam. **¶** Inde orabat. **¶** p. x. **¶** Illumina oculos meos ut. **¶** f. **¶** videre valeam periculum quod imminet mihi: ne unquam obdormiam in morte. **¶** f. **¶** peccatum nequidum dicat inimicus meus prevalui adversus uerbum eius. **¶** f. **¶** diabolus. **¶** f. **¶** p. x. **¶** Sicut enim esset nauta qui expectaret gubernare navem suam: ut quando incidisset in periculum. **¶** Sic qui non curat disponere et regere vitam suam quousque incidat in periculum mortis. **¶** Proverb. xv. **¶** Vir prudens dirigit gressus suos. **¶** Secundo ad hoc nos admonet auctoritas sacre scripture. **¶** Esa. xxxvij. **¶** Disponde domui tue quia morieris tu et non vivas. **¶** i. **¶** iterum **¶** psal. **¶** In diebus meis inuocabo te et non expectabo in nocte mortis. **¶** q. **¶** sequit. **¶** Coramdedere me dolori mortis. **¶** Unde **¶** Bern. **¶** Miser homo quare omni hora non te disponis: cogita te moriturum quem scis de necessitate moriturum. **¶** Si **¶** Noe centum annis arcam fabricavit in qua se ad horam a temporali morte saluaret quantomagis arcam id est animam toto tempore vite nostre debemus preparare ut mortem eternam possimus intrare. **¶** Est enim vita nostra quasi naufragium: et esse nostrum quasi momentaneum: ideo in hoc corpore nunquam debemus esse securi: maxime cum hora illa ultima nesciamus: ut eis hora sit nobis suspecta. **¶** Sicut si tibi apponerent plures panes: et in uno illos venenum esse scires: et quis esset ignotares: quibet illos tibi suspectus esset Aug. **¶** Inter ultimos dies ut observentur oes. **¶** Tertio nos admonere debet hora contemni et non tarda disponere divina iustitia.

tia que maxime inuigilat circa finem ho-
mo ad eum perferendum et iudicandum. unde
Bregio. in moralibz. Deus extrema vite no-
stre plus iudicat. Scriptum est enim: dñs iudi-
cabit fines terre. Tāto ergo impēius viti-
mis nostris inuigilat quāto in ipſis pende-
re in via vite ſequētia penſat. Un ſepe pec-
catores iuxta finem cōuertit. Vex lib. xix.
moral. Unde hortat dñs. Luce. xij. Sint lū-
bi veſtri precincti: et lucerne ardētes in ma-
nibus veſtris. et vos ſimiles hoīes expectā-
tibus dñm ſuū primo admonet. Sint lū-
bi veſtri precincti. i. a delectationibz vene-
reia abſtracti. In lumbis em̄ ſunt motus
delectationis venere. propter quod dicitur
Job. xl. Fortitudo eius ſcilz diaboli eſt
in lumbis eius. Cintura autē eſt quedam
reſtrictio lumborū ſignans mortificationis
nem delectationis. Sēdo admonet iudex qd
ſit ſeruus in operibz dilectio cū dicitur lucer-
ne ardētes et. Tercio qd vigilēs expectan-
tes ipſum ne forte venies inueniat nos im-
paratos: et tunc ſubito nos et oīa beneficia
noſtra deperdamz: qd ſicut videmz qd ille qd
ludit ad ſacros qñ ſubtiliter per totū luſu-
rit ſi faciat verſus finem ludi vnum malū
tractū/ totū perdit qd fecit. Sic qui circa
mortē male operat et ſe prudēter ante non
diſponit. Quarto nos debēt monere exē-
pla eorū qui ſine diſpoſitione ſui et ſuorū ab
hac vita deceſſerūt. talia em̄ nobis propo-
nūt in ſpeculā. Sicut em̄ non ſit ſpeculū
de ſilice viuo et creſcēte in terrā: ſed de pul-
uerizato. Sic nec nos debemz capere exem-
plum a viuētibz male agētibz: qui con-
tractus yſurarios faciūt vel in feſtis ope-
rātur. et rapiūt/ dicēdo qd poſſumus ſicut et
illi facere: ſed de mortuis puluerizatis re-
ſpiciēdo capira et oſſa mortuorū: cogitādo
qd quādoqz per os qd ita delectabile erat
ad oſculandū/ et ita delicate qñqz comedit
et bibit: et per oculos tam pulchros parū
antea ad reſpiciendū. nunc intrāt et exeunt
vermes: et qd ita ſuperbe veſtebat nūc nul-
lum operimentū habet niſi terrā: nullam
ſtratus molliē/ nullā familiā quo ad cor-
pus niſi dñes: quo ad aīam dñi male vixit
niſi demones: quō in vita ſuauit et in mor-
te ſe male diſponit: immo in diſpoſitō oīno
abſceſſerit. Ad qd ſpeculum faciendū nos
hortat Jacobus. Jaco. vlti. Exemplū acci-
pite fratres. exitus mali vt ſciz faciāmz qd
faciunt cunctos ad feſtū vel cōgregationē

magnā populi. Nam tales quādo reſpi-
cere ſolent in ſpeculo et ſe parare. Sic nos
cunctos ad eternū dei cōſitiū et corā totius
mundi multitudine faciāmz nobis ſpecu-
lum de mortuis in qd nos paremus ſicut
ſcriptū eſt. Eſe. xxxi. vbi dicit qd tulit po-
pulus vnum de nobis ſimilis ſuis et cōſtituit
eum ſpeculorū. et ſeculatores em̄ eſt qd po-
pulum hortat vt. pſet imminētē pericu-
lo. Sic et nos debemus ſemp vigilare quia
ſemp nobis imminet illud periculū. Sed
multi non vigilāt quousqz excitētur p mor-
tem et qñqz nimis tarde eſt. Religioſi em̄
volentes certa hora ſurgere ad vigilandū
cum chriſto: cōſiderant habent iuxta ſe horolo-
gium cōtinue ſuens et quosdā ſciz horolo-
gicus qui non excitant dormiētes. Sed qñ
finaliter horologiū cadit magnū ictū per-
cutit ita qd dormiētes excitat et vigilare fas-
cit. Horologiū cōtinue ſuens cōſtituit no-
ſtra cōtinue ad mortē tendēz que habet cō-
ſuetudinem i. cōtinuas tribulationes: que
em̄ ita parue ſunt qd paucos excitāt a ſoni-
no peccati. Sed finaliter qñ illud horolo-
gium cadit. i. vita deſicit: tunc in morte eſt
magnus ictus et magnū ſonitus: ita qd tūc
oēs in pccis dormientes exciſile facit ſue
ad vitam ſue ad mortē: et ita ſonus mortis
nos debet excitare vt vigilēmz et domū no-
ſtre diſponamz. Vñ Augu. in epla ad Dia-
ſcorum. Vigilate debet omnis chriſtianus
ne cum imparatū inueniat dñi aduentus.
imparatū autē inueniat dñs quem im-
paratum inueniet. dñs vltimus.

¶ Domus cōſciētie tribz causis diſponēda
mūdāda ſciz ornāda et c. lodēda. Cap. xij.

Quatuor domibz debemz ſapiēter ante mortē
diſponere: ſciz domus cōſciē-
tie: domus corporis: domus
familie: et domus future quā
expectamus. Primo ergo diſponere debet
mus domus cōſciētie in qua debet homo
manere et quieſcere. iuxta pſal. ſentētiā. Cō-
uertere aīa mea in requiē tuam. Bonus ho-
mo valde inuite debet relinquere hoſpitū
ſuum in die ſolēni. Sic em̄ cōſueuerūt di-
cere hoīes. dies ſolēnis eſt ego non poſſem cōſciē-
relinquere hoſpitū meū. unde dicit Joan. iij.
nec Apo. j. fui in ſpiritu dñica die. Multū
ſunt nihilominz diſtinctiones qd domū ſuam

in h. v. debemus derelinquē. Prover. vij. de
mala muliere dicit nō valens in domo cō-
ſſtere pedibus ſuis. Tanc domū malū eſt
relinquere. ¶ Primo propter inſidiantū ho-
ſtū multitudinē qd ſubito eā ingreditur et
ſpoliant: iuxta illud. Luce. x. Domo qdam
deſcendebat ab iheruſa in perico: et inci-
dit in latrones. ¶ Sēdo propter tps dati
ad operandū pditionem. Eccl. vij. Non te
pretereat particula diei bone. ¶ Tercio pro-
pter amicorū vitandū ſcandalū et offenſio-
nem. i. angelorū et ſanctorū. Vñ Ber. Hieron:
ne noſtra deſidia quādoqz abhorētes cū
indignatione recedant: et vniuſquqz no-
ſtrū cito cū gemitu dicere incipiat. Tange
fecisti notos meos a me: poſuerunt me abo-
minationes ſibi. Vñc autē domū debemz
providere. ¶ Primo ipſam a ſordibz mun-
dando. Pſ. Lauabo p ſingulas noctes. i.
ſingula peccata lectū meū. i. cōſciētiā meā.
Unde et Eſe. chias cū dicitur eſt ei vt diſ-
neret domū ſuā: cōuertit faciem ſuā. i. cōſi-
derationem ad parietē. i. pccū qd erat pa-
ries inter ſe et deū: et mūdauit oīa que ibi
erant lachrymis ſuis. Vñc em̄ ante mor-
tem ſi emortus nō fuerit ipſam excitem
demondibus tradent. Sapient. iij. Tradat
eos ex aduerſo iniquitates eorū. Non
em̄ ſecurus exit de ciuitate qd inde erit iner-
tis et impotens cū hoſtibz ſuis. Unde eſt
q p longū tps ante mortem debet ſe p bo-
nā vitā ab hmoi vitēz malis cōſuetu-
dinibus exonerare. Cōmuniſter dicit qd bo-
nā vitā ducit ad bonū finē: et mala ad ma-
lum. Arbor em̄ ad illā partem ad quā in-
clinata eſt cadit. Si ad dexterā ad dexterā
ſi ad ſiniſtrā ad ſiniſtrā. Mirabile eſt eſſet
q arbor inclinata ad ſiniſtram caderet ad
dexterā. Scriptura aſſertat nos arbores
q arbores q faciunt fructū nō dimitunt
in pace: ſed lapidibz et baculis obuiuntur:
hoc tñ habent priuilegiū qd nō ponuntur
ad ignem qd ſu faciunt fructum. Sed illi
qui nō faciunt fructū dimitunt in pace: et
nō obuiunt: ſed faciliſter abſcindunt et mit-
tuntur ad ignem: ita hoīes facientes fru-
ctum in eccleſia nō dimitunt in pace: ſed
in hoc mūdo obuiuntur temptationibus et
moleſtijs a mundo deo et diabolo. Sed fi-
naliter nō poſſunt ad ignem inferni: ideo
in morte cadimus ad illā partem ad quā
inclinati ſumus. Nam qui cōſueuerūt ma-
le agere cōſiderant male moriuntur: et ſi quāqz

accidit oppoſitum hoc eſt ex dei gratia ſpe-
ciali: et quā miraculoſe: ideo necelle eſt vt
arbores noſtrā inclinatā ad ſiniſtram: ad
aliā partē deſectamus ante mortem: ſi
volumus ſecure mori: et ad bonā partē
cadere. ¶ Sēdo ita diſponendum eſt do-
mū noſtre ante mortem vt oīnetur virtuti-
bus et moribz bonis: nō em̄ ſufficiat a ma-
lo recedere: ſed etiā oportet bene operari.
¶ Abacha. iij. Cōmuniſter faciē templi:
id eſt cōſciētiā coronis aureis. i. virtutis
bus plurimis. Fatui ſunt hoīes qui negli-
gunt ſe preparare vſqz in diē mortis: vt
fatuus eſſet qui in die ſolēni veller induit
veſtibus nouis et negligenter eas prepara-
re vſqz in diē feſtiuitatis. Unde inuitas
tus ad nuptias qd hora competēti ſibi de
veſtibus nuptialibus nō prouidit: ligatis
manibus et pedibz miſſus eſt in tenebras
exteriores. Mat. xxij. Unde et fatuus viri-
ginibus nimis tarde ſibi de oleo prouidēs
tibus dicitur eſt: neſcio vos: et clauſa eſt iā
nua. ¶ Tercio ſolite cuſtodiendo ſe vſqz
in finē: qd qui pſeuerauerit vſqz in finē
ſalvus erit. Abacha. iij. Sup cuſtodīa meā ſta-
bo. Bene autē ſe cuſtodit qui hic in via am-
icos ſuos cuſtodit ſciz virtutes et opera ſan-
cta et precipue ipſum chriſtū. Si em̄ ſalua-
toris amorem vſqz ſecū habuerit moriens
ſecurus inde erire poſteſt: qd pſ. Si ambu-
lauero in medio vmbre mortis nō timebo
mala qm tu mecū es. Et ei qui tunc ſalua-
torem nō habuerit amicū: in neceſſitate cū
apparet valor amicū: plus enim valet tunc
amicus in platea q aurum in arca. Sicut
em̄ pedes ad certum locū quo corpus ire
afficitur poſtāt: ſic amor ad partem ſeu lo-
cū quem diligit et dilexit: moriens trahit
et poſtat morientem et in ipſum reponit iux-
ta illud Eccl. xj. Si ceciderit lignum ad
auſtrum. gloſſa quantū ad ſaluandū: aut
ad aſilonem: gloſſa: quo ad damā dōz:
in quocūqz loco ceciderit ibi erit: hinc eſt
q huius tranſitus et tranſlationis aſſigna-
tur competenter cauſa. ¶ Joan. iij. Trans-
lati ſumus de morte ad vitā: qm diligit
fratres: et ſequitur: qui non diligit manet
in morte.
¶ Domus corporis diſponēda ſobrietate/ di-
ſciplina pñe/ et preceptorū diuinorū adim-
pletione. Eſtqz inſirmz hortandus ad talē
diſpoſitionem ab amicis/ medicis/ et ſacer-
dotibus.

Secunda domus

curi prouidentia est: est domus exterior. s. corporis: et hoc tripliter quod tangitur Eccli. xxiij. Libera et virga et onus asinus panis et disciplina: et opus seruo. Sicut enim ad asinum regimur corporis: et ad virga pro disciplina et directione et exactione pigritie sue: et onus pro necessitate dñi. Sic ad dispositionem corporis et regimur ei: requiritur primo ministratio sobria cibi et potus ne inuarias morbos incidat: quod ut dicit Eccli. Plures occidit gula quam gladius: et tñ incidit illud quod Luce. xxi. dicit saluator. Attendite vobis ne forte grauentur corda vestra crapula et ebrietate et curia huius vite: et supeniatur in vos repentina dies eius. s. mortis. Multi enim ita intenti sunt corpori suo quod de aia non curant: et cñ accedunt ad mortem de corpore et corporis sanitatem tñ modo solliciti sunt: et de aia non curant. Cuiusramen oppositum dñi fieri. Primo nam amici infirmi cñ visitantes debent cñ hortari ut emendet vitam suam: et cōponat cñ deo quem irritauit anteq̃ ad eū accedat: quia infirmitas non est nisi nuntius mortis indicans hominem esse mortalem. Quidam media hoc debet infirmo suadere anteq̃ corporalia remedia apponant: quia deus non mittit principaliter infirmitates nisi propter aie sanitates. Ideo deus primo intendit aie sanitatem quam corporis. Medici autem debent suā voluntate diuine cōformare: quod si aliter faciāt male agunt. Si enim erga patientes suos ita se semper habuerint ut hortarentur primo mederi aiam quam corpus: tunc oēs cor cōditionem agnoscerent nec ex eo terreantur infirmi et multorum bonorum forent occasio. Præterea medici debent se qui dñm suū. Cñ enim quis sanabat a chrissto in corpore: primo sanabat in aia querēdo ab eis fidem quod est vita aie: nam Abac. j. iustus ex fide viuit. Tertio dico quod sacerdotes et amici infirmi debent primo infirmos monere bonis verbis: non multum dantibus spem vite nec etiā totaliter auferentibus dicendo ei. Amice vos estis in diuina dispositione: nescitis quid de vobis intēdat agere dñs: ideo debetis disponere domui vestre. Sin autem propter hec nihil faciāt debent ei dare dicere: dispone domui tue: quia mortis tui et non viue. Et quia

multi sunt qui non cōsueuerūt disponere domui sue durante vita sua: ideo tñ eis opus illa lectione legere et ad hec cogitare. Sicut enim sicut piscis qui in mari multum beneficit se cōducere et sibi bene uidet. Sed quando est extra mare nescit se cōducere et nihil videt: sic tales forte in palatio et in dñis sibi sciunt prouidere. Sed cum veniunt ad exitum: nesciūt disponere de cōscientia sua: quia non didicerūt: et tñ tñ difficile est discere propter obstantia impedimēta doloris et terrore in morte aduenientia. Quidam necessaria est corporis disciplina pñe: ut scilicet in seruitutem redigat quod penitentia. Dives qui fecit pontem sumptuosus: ponit ibi pedagūm quod tenentur oēs transientes soluere. Christus autem fecit pontem quo transiit ad celestem patriam: quia christus est assilens pontifex futurorum bonorum. Deb. ix. Expense bus suis pontis pñe sunt et miserie. Nam qui propter istum inchoauit cepit cōstruere et messus esse: propter quod posuit pedagūm. s. penitentia: nec adhuc quis transiit: nisi illud pedagūm solueret. Judith. viij. Oēs quotquot placuerūt deo per multas tribulationes transierūt. Ideo: ideo si volumus transire: necesse est soluere pedagūm pñe. Nota die cōstruatur ingrediebatur: de ne tota die non expectans finem mortis: quia pons penitentiae non est perpetuus vel stabilis: sed cito lenabilis in morte. propter quod non transiens quā orestris transit quando vult. Unde Apoc. ij. de Viejabel meretrice dicitur. Dedit illi spiritus penitentiae et non vult penitere a fornicatione sua. et sequit. Ecce ego mittā eam in lacum sēs mortis. Oportet ergo corpus nostrum ministrare disciplinā: quia tunc cum mouetur non erit spiritus discipline. Tertio requiritur ut ante spiritus mortis onus mandatorum dei portet neque recalcitret sicut ille de quo Deutero. xxiij. Incuratus impingatur: dilatatus recalcitrat: sed dicat illud. Sine iniquitate curri. s. viā mandatorum dei et direxi. Debet tñ ita discrete in abstinentiis et oneribus rigi: ut tñ cōtinuo operibus bonis vacare possit: non nimis onerando aiam suā. Scimus enim deum velle nos cōseruare vitam nostrā non tamen utendo suppositionibus vel incantationibus vel transgressionibus aliquid precepti dei vel ecclesie vel regule quod ad religiosos: etiā si per hoc mori uideretur: quia inde mors aie sequeretur. Dicit enim Aug.

in. si habeo. quod si uia anima pereat innumcrabiliū corporum mors huic damno comparari non potest. Sed cauendo a cōtra: si uia uendo medicis habundantia in locis sanis: subtrahendo ea locis infectis per se licitū est: cūlibet cū nullo iure prohibetur nisi quis esset catus in loco infecto peste. Talis enim desolatus non posset plebem suā propter pestem nisi uideret de vicario idoneo. Et in casu etiam extreme necessitatis corporalis vel spiritualis (ubi aliquid non adesset) quilibet tenetur iuuare de eo quod potest non obstante infectione pestis: cuius est offere talis necessitas.

Quomodo familie disponenda est ea rite gubernando: dirigendo et corrigendo: ordinando legata et testis componendo: seu quinquaginta virtutibus: munendo: diligentiā humilitate: discretione: pietate et charitate. Capitulum. xv.

Tertio debet disponere domui sue tertio.

Quod est familia: ea recte gubernando et dirigendo et corrigendo. Propter hoc ei pñe las est. Vbi morte subiacet: quia familiā suā remisse corripit peccatū. Quidam ordinando legata et testamentis componendo. Quod quidem quinquaginta virtutibus premuni dñs. Primo manari debet diligentia in statuendo et faciendo testamentum. Et rationem assignat Bernardus in quadam epistola. Disponere debet ante mortem. Nam senex sepe firmitatis seruus: et seruus testari non potest: licet ergo testetur anteq̃ seruus efficiaris. hec Bernardus. Etiam enim de uia tunc impedit hōiem ne de alio tunc possit cogitare: vel etiam quicquid deficiat eis lumen intelligentie propter peccamentum morbi: vel etiā propter malā cōsuetudinem qua ita adherent spiritualibus bonis: et de legādo nōlūt hōia quicquid audire. Zales enim ita sibi ista terrena incorporant immo incoadant quod necesse est eos inde mortis pie nimia cōspiciat. Zales enim non possunt vel vir purgari: nec laxant nisi cōpion lenia amaritudinis maxime et fortitudie mediocritate. s. mortis: quod est amara hōi iniusto et habenti pacem in substantiis suis. mors enim egestione facit et expulsiōne supfluo: et eop quod diu iniusto retinuerit: tunc ei restituit quod amplius non possunt. Sicut enim si miles hōis quod sepe pēdunt in patibulis qui aliquando pie dolore egerūt. Sic isti dñi possunt

tur et vadunt ad inferni patibula supflua deponunt et aliena restitunt et legata pauperibus faciunt. Quidam debet muniri humilitate. Sic quod cū humilitate oia in testamento fiant. Sunt enim quidam qui magis ad pompam faciunt magna legata ut reputent magni et forte non habent unde soluere debita melius enim esset nullus testamentum facere: unde Aug. quia nihil habuit testamentum non fecit. Tertio debet muniri discretione. Primo ut animas suā hōibus bonis et diligentibus deū in quibus habeat fiduciam cōmittat. vñ Bernardus in eadem epistola. Committite aiam tuā diligentibus animas suā. ps. Disposui testamentum electis meis. Sepe enim cōtingit quod tales accipiant executores quod eorum cito obliuiscuntur: et nihil inde faciūt: sed oia sibi appropriant. Unde necesse est ut postea multo tempore uant in aia quod in corpore paucis potest ordinare discrete poterant. Quidam in testamento memoriā de aia sua primitus faciēdo et ordinādo suffragia pro eis: si temporalia ad hoc sufficiant. Nam ubi temporalia non sufficiunt ad soluēdū debita vel ad necessitatē familie: dimittenda essent suffragia. vñ Bernardus. Disponis legata cōsulo quod solui prima mandata seruitoribus et debitoribus et sacerdotibus. Sed multi sunt qui in fine luce discretioni carent: propter quod pessime disponunt de anima sua: quia cōsanguineorum multitudo contra eos bellat: et contrarium anime sue querit. de quibus Abac. x. Inimici hominis domestici eius id est cōsanguinei. Primo quidem quod dum est mouenti deserere filios et proximos et alios quos inordinare dilexit. vñ Aug. de sero penitente ait. Quem morbus uiget et pena terret aduersā uir ueniet satisfactio nem maxime cum filij quos illicite dilexit sunt presentes et proximi et mūdus ad se vocet de pe. dist. viij. nullus. Nam frequenter ex inordinato amore filiorum citius uolūt perdere animā quam aliena restituere ne pauperes remaneant. Unde de quodā usurario in infirmitate cōstitutū legi quod cū filij persuaderent ad restituēdū. Ille respondit quod si hoc ageret: ad hospitale eos ire oporteret: moritur ergo sine restitutiōe facia. Post mortem unus filiorum totā partem sibi cōtingentem restituit: et dei seruicio se mancipauit. Altero renouit suā pecuniā dedit: et inde ad modicū mortuū est. Quādā autē die cum exaret ille qui restituerat: uidit

terra aperta et in centro ignem infernale
ibiq; iacere filii super patre: alterq; al-
terum maledicebat: pater filius eo qd amore
eius illicite aquefuerat nec satisfecerat: fi-
lius patrem eo qd talia male ablata sibi di-
miserat. Coangustatur autē tales domestici
moriēte inquantū vnus querit sibi legari
tantū alijs tantū: et tota corū sollicitudo
est de lana non de aia. Aliqñ etiā incipiūt
euaquare capsa: qd vidēs infirm? non pa-
rum angustiaf. volentē etiā de suis dispo-
nere non pmittunt: nec etiā ad eum ingre-
di doctū virū ne forte sibi faceret cōsacra-
tiam de reſtitutiōe vel elemoſynis paupe-
ribus dandis: immo decipiūt eū sepe dicē-
tes eū esse cito sanandū: cum tñ sit pericu-
lum. ideo bene dicit. *Ecce. ix.* Vnusquisq;
se a primo suo caueat: et in omni fratre suo
nō habeat fiduciam: quia cōs frater supplā-
tans. *Quarto* debet muniri pietate vt. *f.*
cōtineat opera pia: vt prope dare pauperib?
et suis seruitorib?. In quibus sunt amici
cōsanguinei pferendi si eadē paupertate la-
borent: et hos agēdo non pietate naturali-
tatis: sed ppter deum et vt oient pro aia sua.
Multi em̄ sunt q per totā vitā suam non
fuerūt solliciti de aia sua: s; mūdānis semp
occupati fuerūt: ideo cum ad mortē prope-
rant solum de mūdānis ppter cōsuetudinē
nem et affectionē solitā cogitāt et loquunt:
et vir diuerſi possunt: vt de aia sua pro mo-
dico tēpore sollicitent. Ad hoc est exemplū
cuiusdā vsurarij: qui cum faceret testamen-
tum astante sacerdote suo: multa largire-
tur diuerſis amicis suis et nihil ordinaret
pro aia sua: dixit ei sacerdos. Amice recor-
damini de aia vestra. At ille: bñ dicitis do-
mine: qvere ego tradiderā eam obliuioni.
Brego. Vnde aduētiōe percutit peccator:
impius dum moritur vt obliuiscat sui: qui
dum viueret oblitus est dei. Scriptum est
Prover. xij. Lucerna impiorū extinguitur
Sicut em̄ in curijs magnorū diuitiū datur
candela pro equo parādo. p cenādo: et pro
cubādo: et famulus partē cādele consumit
in preparatiōe equi: residuū in comedēdo:
et bibēdo: et ludēdo. Ita qd cōtingit: dñ de-
beret cubare cādele extinguit: et sic cubat
in tenebris. Sic multi partē lucerne. i. di-
scretiōis sibi dare a deo epēdunt in equi-
s. id est corporeis preparatiōe: s; in vestitiōi-
natu: aliam in cibo et potu: delicijs et solas
tjōis: et in nocte mortis hora cubatiōis;

deficit eis lumē prudētiē: et nesciūt. Reges
re: neq; de salute sua pndere pñ media no-
cte fatue agnoscunt. *Ad pades nre exten-*
te sunt. Matth. xxv. Ideo possunt tales
dicere in morte illud *Job. xvij.* In tenebris
strauit lectulū meū. *f.* tam? ergo sicut pu-
dentes agnoscunt vt cū media nox mortis ve-
nerit: lāpades nostrē replere oleo mīe non
extinguit. Et sicut discreti viatores: quos
ne tenebre noctis cōprehēdant: festināt eū-
do: et laborādo: et bene opando. Juxta illud
Joan. xij. Ambulate dñ lucē habetis: ne te-
nebre vos cōprehēdant. *Quinto* muniri
debet testamētū charitate relinquēdo vxo-
ri et liberis pacē et pcorā. Parū em̄ est eis
relinquere hereditatē nisi exemplo chulit.
etiā cū hoc derelinquat par mutuo: nō em̄
chulit? vineas et domos suis discipulis: sed
pacē dereliquit. Sepe em̄ cōtingunt inter
eos iurgia et dissensiones pro diuisione corū
q? et bene vel male acquisita sunt. Sunt em̄
sicut canes iurgantes ad vnū os rodendū.
Domus eternitatis disponēda est per
misericordiam. *Capitulum xvj.*

Quarto dispone
re debet homo ante mortē
de quarta vltima domo q
est domus eternitatis: s; lo-
cū suū in ea operādo et so-
licite custodiendo. Juxta illud *Apo. iij.* Te-
ne qd habes: nr alius accipiat coronā tuā.
Exēplo illi? viri religiosi noie. Deus dedit.
de quo *Breg. iij.* dialogor. c. iij. Die em̄ cal-
ciamēta solebat opari: de quo alter p reue-
lationē vidit qd dom? eiu? edificabat in ce-
lis. Et in ea pstructores sui solo die sabba-
ti videbātur opari: qd eiusdē viri subtiliter
vitā requirēs inuenit: q? et his q singulis
dieb? laborabat quicqd ex victu et vestitu
supesse potuisset die sabbati: ad beati Pe-
tri ecclesiā deferre pſueuerat et indigēti-
erogare. Si em̄ homo inuita pſenti nō pro-
uiderit sibi de hospitio: pro alia: malū ha-
bebit hospitii in alia vita. s; in inferno. *Ver.*
O aia mea domū habes: sed cito casura es
et nisi tibi prouideas: vērō et pluuie expone-
ris. Et sic pñ qd hoc dom? per miam edifi-
catur. *Secundo* per miam homo ad eam cō-
ducitur. *Eccl. xvj.* Ois mīa faciet locū vni-
cuiq; s; m numerū meritorū assignādo sup-
ple. Tñ Ambrosius. Sola mīa cōis est des-
functorū. Passus em̄ iste trāsitus ad illam

dom. *Periculosus est: et ideo sicut peregrin?*
in extranea patria plena guerris et latroni-
bus cōtristatus ingredit: et solite cogitat
quō securi? per duc oves vel stipendiarios
conductos trāsire pot: rit: ita nos necesse est
eadē de periculis et periculorū euasione per
stipendiarios pauper et cogitare. et de eisdē
esse quasi tristes sem. et ante gaudētes. *q.*
Eccl. iij. Semp tristes ppter mala que
sustinem? et quotidie expectamus: et ppter
bona a qbus retardamur semp gaudētes:
q? mors illam tristitiā cōuerter in gaudiū:
et disrūper vincula per que a bonis ad que
creati sumus retardamur. iuxta illud ps.
Cōuertit planctū meū in gaudiū mibi: et
cōcidisti faciem meā: et circūdedisti me leti-
tia. Sed timor dei solite custodit hāc do-
mū. vnde *Eccl. i.* Timentis deū bene erit in
extremis: in die defunctiōis sue benedicef.
Eccl. xvj. Si non in timore dñi te tenu-
eris instāter: cito subuertef dom? tuā. *U?*
autē domū munifit charitas: et bona ope-
ra facta inuita q illuc trāsmittunt. Ideo
stulti sunt valde qui illic nihil premittūt:
immo stultiores eo de quo quidā aiunt qd
post vitā stultū mortis ppropinquas ami-
cos et executores ad se vocauit: corā quibus
eū testamētū faceret vnam magnā sum-
mam pecunie legauit stultiori q in tota il-
la terra inueniri posset: causam assignans:
quia ipse stultissim? fuerat: et ad talē qua-
lis ipse fuerat in testamēto suo respicere
voluit. Et quia timuit ne forte executores
hoc nollēt cōplere: eos altrinxit iuramēto
vt per villas et ciuitates stultiorē quererēt.
Querētib? illis *f.* m? stulto stultiorē inue-
niebant: et dum circūrent appropinquaue-
runt ciuitati: in qua multitudinē ppli obs-
tauerūt: qñter eos nudā et manib? ligas-
tum quendā ducebāt ad patibulū: quibus
querētib? quis fuerat et qd fecerat ppter
quod ad patibulū raperet: dixerūt qd ma-
gister et dñs ciuitatis fuerat per annū et ad-
libitū in obsequio voluntatē suā fecerat. Nūc
vero obsequio illius bonis spoliatus ad mortē
ducebāt: q? tali eū recipiebāt cōditione et
oēs q ante eū fuerāt et post eum erunt: hec
em̄ erat cōsuetudo ciuitatis. Quib? alij di-
xerunt mirabile esse aliqū post eū inueniri
si posse qui ei voluerit succedere eo pacto et
ea cōditiōe. Quib? illi nō est necesse pquire
re aliqū hoc volentē q? ptece amicorū pie-
tis et munerebus querit. Tunc executores

ciuitatē illam ingrediētes post prandiu in
uenerūt vnū qui ptece et ptecio obtruncat
locū illius et q sedebat miser: ita tñ gloriōs
sus ac si locū illū semp obtinere posset: nō
cōsiderādo qualiter sui pcessores erāt mor-
tui: et qualiter eodē die suis pcessorū vita
turpiter functus erat et q tam cito p eadē
viam cum sequef: sed oia hec negligebat
ad solā presentē gloriā respiciēs. *Ecce* ex-
cutores obtēra licentiā de loquēdo cū eo et
recitāto testamēto pecuniā ei tradiderūt:
dicētes qd nūq; stultiorē inuenierāt: nec in-
uenire possent qd pro tam modica gloriā ad
tantū discrimē se exponebat. Nec est opū
ma parabola. Nā mūdāni et ptecipue offi-
ciarū nūc in multis sunt isti similes: q? pte-
ce et ptecio cōducunt esse in officijs vbi mul-
ta mala cōmittūt nunc vnus nūc alius ibi
ponit suē papa suē rex: sed non diu durat
qñ statim non ad domū celestē sed ad pati-
bulum inferni rapiant: vidēt em̄ suorū pte-
cessorū picula et malos mores et finē pess-
mū nec corriguntur. et tñ in presentē gloriā
et honore et potētia delectātur ac si essent
ibi pperuo māsuri. Sed deterioris sunt cō-
ditionis isto fatuo q? p annū ita cert? erat
sic viuere: isti nō per diē integrū certi sunt:
secūdo q? ille solū quo ad corpus dānab?
tur: isti nō quātū ad corpus et aiam simul.

Quinq; rationibus probatur demon
nem acutus et fortius tentare hoīem in
termino vite q ante. *Capitulum xvij.*

Veritur vtrum
diabolus aduenire sine vel
termino vite hoīs acutus et
forti? hoīem rēter? Ad hoc
respōdet Alexander de Val.
q sic. Et hoc pbat trib? rōnibus quibus
alias adiūgem?. *Q* Prima ratio tangitur.
Apo. xij. vbi dicit ve terre. i. subfistētib? in
securitate et soliditate ppter diuitias et p
speritatē abūdantiā: et mari. i. his q ppter
sinistros euēt? angustia et amaritudine re-
plētur: q? descēdit ad vos diabolus habēs
iram magnā scōs q modicū tēpus habet.
Quia em̄ tēpus mortis extremū est hoīs:
frustratū se suis sentit maleficijs demon:
nisi tunc decipiat eum: hinc multo plus q
ante defuisse studet: ideo dicit. *Eccl. ix.*
In nouissimo aggrauata est via maris. i.
grauis est ad trāsēdū viā amaritudinis
mortis: in cui? signū dum filij isrl' trāsērūt

2
Pictas

20
Charis
tag.

71
Eterni
tag.

Stult?

Q
Dispo
nitur.

Q
Diabolus.

Tractatus I.

Capitulum XV II.

De primo demonis insultu. Fo. XXIII.

Dem. oim illoz peccatoz multitudinē & gravita-
te ostentans. Scō dei iustitiam in equi-
tate & iustitia rigore pponit. Tertio valoz
glie in cōparatōe ad sua pauca merita ni-
miū superbiere demōstrat: adeo ut in ex-
tremo necessitate postea locus spei vix re-
maneat. Ac si sibi mentē pulsando sugges-
tere videat. Hic inq̃ miser innumera tuo-
rus peccatōz multitudinē quoz nulla facta
est cōfessio: quoz nūq̃ cor tuum attriuit
memoria. Quō nūc cōfiteberis dñō q̃ nec
spatiū habes ordinare tua vt cū eo cōpis-
cas & solvas qd̃ debes & vñ incipere cōfesi-
onem nō habeam? Hic de peccata pauca
tem bonoz tuoz cū dierū multitudinē nū-
bil est ad futurā gloriā q̃ reservat electis
Hic ex aduerso dei iustitiā tā ad foras tā
ad caput tuū imminere q̃ totā vitā euan-
deā psecutus es. Hic in morte misereatur
tui & ptra meā peccatē sit adiutor: q̃ semp ad
volūtatē meā oīa fecisti? Nōne vides qm̃
tribulatio prima est & nō est q̃ adiuncta vi-
dens adiutor: cōtra currus & equos meos?
Qd̃ sentiens aīa pauperis desituri in fine
dicere pōt illud ps̃. Circūdederūt me dolo-
res mortis: vt. i. non valeā cogitare de sa-
lute mea: torrentes iniquitatis cōturbaue-
rūt me qm̃ cū multitudine occurrūt memo-
rie mee velut furie quedā dolores inferni
circūdederūt me: quasi imminētes & mihi
parati p̃occupauerūt me laquei mortis.
Vi laquei demones sunt qui hoīes in mor-
te illaqueant & p̃occupant priusq̃ sit in
inferno: in de est illa vox desperantis. Ego
dixi in dimidiū dierū meoz vadā ad por-
tas inferi: dimidiū dierū. i. inter dies opīs
sc̃s huius p̃p̃is & retributionis: dies qui sunt
alterius seculi dixi: nō videbo dñm deum
meū in terra viuētiū: ecce penā damni.
Nō aspiciā hoīem vlt̃rā & habitatorē quie-
tis. i. vitā hoīs nec quietem p̃pter penas
eternas: ecce penā sensus. Tunc em̃ dicere
potest aīa cōturbata (illud ps̃.) Inimici
mei dixerunt mala mihi qm̃ mouet & peri-
bit nomē ei. Vbi tūc luxuriosus oīm suā
vitā p̃stiruit. Vbi avarus q̃ gloriabatur
in multitudine diuitiarū suaz & p̃uoluit
in vanitate sua. Vbi tumidus & inflat⁹ su-
perbus q̃ dei cōtēpt⁹. quid tūc dicere pos-
terit cū vallabit eum quasi grex angustia.
Ecce illud ps̃. Inimici mei nūc vident⁹ ego
mortu⁹: p̃firmati sunt sup me & ego tribu-
lor: & multiplicati sunt qui oderūt me inis-

que: & ego enadere despero. Hic de-
pe bestias infernales paratas vi-
tia animā extrahere & extorquere a corpo-
re vnde cōuenit eis d̃ere illud Luc. xij.
Hic illi em̃. Inferni per p̃cā mea & necesse
habeo exire a corpore: q̃ nihil pōt retine-
re spm̃ qui creat⁹ & videt illam. i. terram
miserie & tenebrarū. Sed cōtra hūmōi ten-
tationis venenū necesse est thesaurū & res
medii apponere. Primo igitur discretus
homo hēc cōsiderans debet in vita sua
bi puidere vt tria faciat anteq̃ ad illū d̃i
strictū passus adueniat. P̃mo igit vitā suā
componat in timore dñi: frequentando cer-
desse sacramenta: & singulariter cōfessio-
nis sacramētū vt abstineat a peccatis que
in vltima necessitate ei occurrunt ad sp̃m
perdendū. vnde Deutero. xxi. Occurrunt
vobis mala i extremo tpe cū feceritis mas-
lum in conspectu dñi vt irritetis eum per
opera manū vestrarū: de quo Bero. Hic
vete ne tunc quateris peccata vestra fuge-
re quando iam nō licet ambulare. Sed di-
citur Eccl̃. i. Zimentī deū bene erit in ex-
tremo. & Prover. xxi. In timore dñi esto
quotidie et spem habebis in nouissimo.
Qd̃ ante mortē faciendus est christi
amicus: vt in tpe necessitatis se ostēdat vi-
rum. Hic de poeta. Dum tpo fuerit te pie-
cor esse virum. Vnde ps̃. in p̃sona p̃cō-
ris. Cur timebo in die mala sc̃s mortis: in-
quit ascalcan⁹ mei circūdabit me. Hoc est
in q̃tas in fine vite mee q̃ p̃ calcaneū de-
gnat me circūdabit ne timeat dicit glof.
magri. frater nō redimit q̃ tūc amia res-
dimere nō possunt hoīem ex iniquitate suā:
redimet homo. i. dñs meus Iesus q̃ tūc se
ostendit hoīem: ideo nunc obnixē rogam⁹
dus est vt tunc subueniat quēadmodū sa-
piens. Eccl̃. vlt̃. Pro morte defuncti depe-
catus sum. Inuocauit dñm patrē dñi mei
vt nō derelinquat me in die tribulationis
mei: tpe sup̃boz sine adiutorio. Vnde est
q̃ hō in vita sua d̃s p̃ceces succinctas
quas ex cōsuetudine dicat ad dñm q̃ men-
tionem faciāt de hora mortis vt est oratio
christi. In manus tuas dñe. &c. vel Gregor̃
ni. Dñe Iesu suscipe spiritum meū. vt per
cōsuetudinem lingua ad illā dicendā fas-
cilius trahatur dum cetera membra infir-
mitate laborant. T̃ Tertio vt tempore vi-
te sue faciat sc̃os amicos suos vt eis pos-
sint i illa extrema necessitate square i qua

desi-
nt oēs carnales amici. vnde dñs ait
Luc. xj. Facite vobis amicos de māmō-
na iniquitatis vt cum defeceritis recipiat
vos in eterna tabernacula. inde illud ps̃.
Adiū mea & refugium meū & maxime ad san-
ctos angelos quia scriptū est in ps̃. Immit-
te angelos dñi in ciuitatē timētū eum
et eripiet eos. Vnde est exemplū de morte
cuiusdā sancti viri & religiosi appellari Hē-
trini: qui cum lecto decubaret graviter in-
firmatus & fratres monachi assaret ad cō-
solandū eum misit eos vt refectionē accipe-
rent: & interim ipse cum priore et alio quoz-
dam monacho solus somnū acciperet. cum
autē iam accipere vellet oculos claudere:
subito aperuit malignus ip̃s gratulabū-
dus valde quasi in crastinū paratus absq̃
dubio eum torquere. processit cōsequenter
malignoz spiritū maxima caterua cum
scutulis & lanceis et horridis facieb⁹ quasi
faciētes armariū in modū italicū ad inclu-
dendū ipsum. cum hēc videret & diligētē
quā apponebat ad faciendū instrumenta
ad torquendū ipsum non remanebat in eo
sp̃s: s̃ quasi iam desperabat euadere ma-
nus eozū. Cum superuenerūt viri honora-
biles & clari: qui oēm am cateruā demo-
num expulerūt dicētes: nō decere eos illa
facere circa hoīem dei: & statim consolātes
eum paululū post euauerunt. Qui omnē
postea recitās visionē. Ita incredibili hor-
rore visionis cōcutiebatur: vt lectū exiret et
in terrā se prosterneret: p̃nas vt ps̃almos
penitēntiales dicerēt fratres et orarent pro
peccatis suis. Ecce quō sancti et angeli in
illa extrema necessitate fiunt amici. Tria
autē debet facere peccator existēs in illa ex-
trema necessitate ne desperet. Primo si qui-
dem deus adiutor in opportunitatibus in
tribulatiōe in lachrymis cordis & oratiōe
pulsandus est quēadmodū sapiens. Eccl̃.
vlt̃. Vltima mea appropinquas erat in infer-
no deorsum. Circūdederūt me vndiq̃. i. de
mōnes & nō erat q̃ adiunxer. Respiciens
eram ad adiutorū hoīm & non erat. Ades-
moriatus sum mihi tue dñe & cooperatiōis
tue que a seculo sunt: qm̃ eruis sustinētes
te. Seruus em̃ vt dicitur naturales in angus-
tia positis & timore inter canes et sp̃cula
venatorū non habeo cōfugiū aliquod: ad
lachrymas et ad hoīem recurrit: quas la-
chrymas emittit abundāter. Sic in angus-
tia mortis recurrere debet anima peccat⁹

trix cum lachrymis ad christū dicens illud
ps̃. Dñe quid multiplicati sunt q̃ tribulat
me multi insurgūt aduersum me. multi dis-
cunt aīe mee non est salus ip̃s in deo eius.
Tu autē dñe apprehēde arma & scutum. i.
tuam diuinitatē et humanitatē: et eruge
in adiutorū mihi. Conclude aduersus eos
qui me persequuntur. i. fac cōclusionē finis
lōm & sententiā pro me cōtra eos qui dicūt
non est salus ip̃s in deo eius: dic aīe mea: sal-
lus tua ego sum. Sed dices forte nec lin-
gua loqui valeo: nec labia mouere valida
egritudine debilitatus. Respondet ad hoc
ps̃. et hoc soluit dicens. Apud me oratio
deo vite mee. i. pro vita mea sufficit apud
deum: mentaliter deus exorat q̃ potius audit
labia cordis q̃ oris. Et sequit. Dicā deo. i.
in mente susceptor: meus es in hac tribu-
latione: quare oblit⁹ es mei & quare tribula-
tus incedo dum affligit me inimicus: in de-
sperationē me inducēs. Qd̃ in hac nec-
cessitate necesse est aīam q̃ humilitate reco-
gnoscedo iniquitatē suam: & speret in me-
ritis christi amplissimā dicēdo in corde suo
spiritui maligno. Discede a me pabulū mor-
tis q̃ a deo p̃tecto meo iā p̃uēta sum:
discede a me q̃ mihi hec suggeris qm̃ non
sum ego Cain q̃ dicit. Vltimo est iniquitas
mea q̃ p̃ueniā merear. Magna siquidem
mea iniquitas: sed miseratōes dñi multæ
qui mei miserebit⁹ sin magnā mīam suam.
Vnde egrotante beato patre Bernardo in
rapu & eccl̃a affuit et sathan corā dñō ac-
cusans eū q̃ nec meritis suis aut operib⁹
celi regnū obtinere posset impropere ei
peccata sua. Cui Bern. (q̃ egrotaret) di-
xisse visus est. Ego qdā in meis meritis nō
cōfido: s̃ in christi sanguine pro me effuso.
Dñs siquidē Iesus duplici iure celi regnū
obtinuit. Iure siquidē p̃p̃in quatiōis: q̃ si-
lius naturalis patrii cui debet hereditas.
Et iure belli qm̃ per sanguinē suū semel in-
troiuit in sancta eterna redēptiōe inuēta.
Altero iure cōtēntu: alterū mihi tribuet.
Sicq̃ cōfusus in suo cōgressu abscessit sa-
than: nullū desperationi locū relinquens.
Vnde est q̃ sepe moueri rememorat⁹ benes-
ficiū passiōis christi vt in eo cōfidat. Ter-
tio debet si possit tunc sua bona et merita
q̃ in vita fecit ad memoriā reducere vt hīs
cōtra desperationē sustinēti & fortificari va-
leat: ex p̃lo Ezechie regis q̃ timore mortis
percutus dicebat. Eiaie. xxiij. Admētro

Handwritten signature or mark.

Tractatus.I.

queſto dñe quò abſulauerim corā te in corā
 de pfecto tē. Unde Grego. in moralibꝫ lib.
 xxi. Sic ut dum viuimꝫ debemus bona no
 ſtra a memoriā expellere ne extollātiſ: ſi ap
 propinquante exitu vt plurimū ea ad me
 moriā iuſſe reuocamꝫ: vt cuiuſlibꝫ fiduciam
 prebeant et deſperandi timorē premant.
 Debet autē epuſ ipſe ſanctorꝫ viroꝝ aſſi
 ſtentia ꝫ precibꝫ adiuuari cū imagine cru
 ciſſiꝫ ꝫ frequēti aſſuſione aque bñdictę
 propter preſentia malignoꝝ ſpirituꝝ ex
 pellendā. Quò creditur euāſiſſe Theodoꝝ
 qui dum in beati Gregoꝝ monaſterio deſ
 gebat vir nequam: dum in lecto moritꝫ a
 diacone pene deuoraturu eſſet: monachoꝝ
 aſſiſtentia precibꝫ a ſauabuſ diaconuſ aul
 ſuꝝ eſt. vt pꝫ. iij. dialogoꝝ. Valer euā ad
 hoc pſalmodia ꝫ lectio paſſioꝝ chriſti. vñ
 Innoctētia. Quia diabolꝫ extrema vice
 noſtre ſuiſ laqueiſ innectere nititur. Si in
 exitu pꝫſ fratrꝫ precibꝫ ꝫ ſeduloſ pſalmo
 dia officiꝫ munitamur: longe ille repellitꝫ
 ne cadat re lumina caſtriſ Igerere vbi nomē
 dñi ꝫ oꝝa cōcētiū audit feliciter pſonare.
 Gregoꝝ inſulſat demon cōtra mouentē vā
 na gloriā: contra quā tentatioꝝ datur in
 firmo conſiliū: ꝫ debent dari ab aſſiſtentia
 hug quatuor remedia. Capituluſ. xij.

Ecundus inful

Stus papue inuadit bonos
et iustos viros sicut preces
dens maxime inuadit pec-
catores et male mouerit
tos: qui quidē insultus a psalmista dicit
gitta volans et noīe cōmuni vana gloria
aut in pppria meritis cōfidentia appellat.
Fugitta em volans est vana gloria animi
eleuata de bonis factis. Sed illa fugitta in
torcata est: subito animū penetrās et vul-
nerans vsq; ad mortē si preualet qd vidēs
aduersari humani generis et pctōis multī
tudinē nequaquā obijcere valēs ad vanam
gloria se cōuertit in hunc modū pctōis aīo
motusitica suggerer. Q quāta tibi maner
in futuro tot et rātorū bonoz remunera-
tio: qd tibi nocēbit pro quo tāta pugnant
merita: Non enī fili pīniquitatis et vocere po-
erit nec pualet inimic aduersus eū cui
tanta ante mortē merita et post mortē ma-
nent pīnia. Cōfidentia habet quid time-
gault te mīnores in merito cum securitate
multi et letitia traufcent et tu times dele-

Capitulum. XLV:

etare et hinc in tuis meritis: q; nec. rba
quicquid ad modici porcit in te. q; in
te funestis reperit. Nūquid orationes tue
apud dñm semp exaudiantur? Eūlog; omne
de te bene sentit et loq;ur: qd times esse in
gratia dei q; iam es i; q; et reuerētia ois
protus? Periculosa si ne est hec tēratio vs
ris iustis et sanctis et bene importabilis et
eis tremēda. Nūq; em vifus est nauta qui
tumēdo nauigatoris vitio peritia infigi
tus quin semp appropinquare portum ris
muerit. manus et singula mēbia ad opus
tunc exercēs ampli? ne forte vna cum mē
cibus se et suos et oia sua quēq; habet ir
renocabile casu in momēto pdat. Inde est
q; sepe(nescio quo flatu) quida mortis les
co incubentes rba quondā gloriola inhi
nuantia vident pferre ac si sancti et iusti
essent apud femeriplos: cōtra illud Eccl.
vii. Noli ēē iust; multū: nec sapias plusq;
necesse est sup. apud femeripsum. Decēq;
rba gloriā representantia debēt ab assitē
tibus retrudi et moderari: et vt humilis de
se sentiat horrandus est dicendo sibi illud
Eccl. xviij. Attēde ne forte laboris in lin
gua: et cadas in cōspectu inimicor; infidū
tium tibi et sit casus. tū infanabilis in mo
tem. Dicit igitur oia hāc tērationē sentias
et repellēs illud ps. In dño cōfido non in
meis meritis: quo dicitis aīc mee transi
gra in montē sicut passer spolar de monte
in montē non descēdendo in vallē: Sic cre
ditis q; de mō. et glorie et vanitatis butis
seculi sine humiliatōe transigrē in mon
tem eterne glorie qd non est verū: et ratio
est qm ecce pcedēs. i. demones q; falso se
ntiunt et loquūtur intēde. sit arcū suum ten
tationis ad trahendū sagittas vane glorie
et parauerit sagittas suas in pharetra vt
sagittet in obscuro. f. mortis vel in obscura
luna sū aliam trāsitiōē qū. f. sol et luna
occidit: vel obscuratur moriēti rector vob;
de q; ad eos pāpue pruenit hec tentatio.
Si autē ad hypocritas pueniat qm multū
huic subiecti sunt: tūc timere debēt ne tūc
derelinquātur a deo: q; scribit Job. xxvij.
Que est spes hypocrite si auare rapiat tūc
liberetur de aīa eius? Nunq; deus audiet
clamorē eius cū venerit angustia sup illū?
Cōtra hāc tērationē debēt assiliterē labo
rare vt humiliēt infirmum et minora de se
sentire decōrē: hoc autē fieri poterit quas
tuos remedios. I. Pulmū iumentis dei iud.

De tertio demonis insultu. Fo. XXIII.

ra et. Prehensibilis ad memoriam reuocatur
 quia autem homo aliter indicatur deus. Iudicium
 huiusmodi dei sancti et occultum: iudicium
 huiusmodi huiusmodi et. Psalms: et de Agathone
 satis expresse tradunt veteres historici
 patri. Et cum cum graui infirmitate la-
 bouaret et iam ad extremum deductus pallidus
 et tremens oculos suos versus celum
 aliquot diebus haberet quasi immobilis
 existens dixerunt ei discipuli sui. Vbi pater
 est? Et ille ad iudicium dei fuit. Et illi. Tu
 pater. Et ille in spiritum timeo. Et illi:
 non pateris in operibus tuis bonis pater? Et
 ille. Quid fuit in hac vita iuxta posse la-
 bouari ad seruandum mandata dei: etiam
 aliquid iudicium dei et aliud hominum. Nescio
 enim opera mea sint deo accepta:ideo ad
 seipsum rediens egrotans: talem iterationem
 requiem dicit. Et laudat me in tua iustitia. I.
 in curia iustitie ad quam personaliter copas-
 rare cogor: et non intres in iudicium cum ser-
 uo tuo qui non iustificabit in conspectu tu-
 ois viuis. quia persecutus est inimicum animam
 meam. Et secundum ad hoc remedium est preces
 dentes sanctos in medium adducere quorum
 in morte timerunt: et qui de suis minime co-
 fidebant meritis sed in dei suis laqueis
 suis puocabat. Unde et Paulus iustificatus
 dixisse legit. Tibi mihi conscius sum: sed
 non in hoc iustificatus sum. Et tertium ad hoc
 remedium est in medium adducere qualitates
 glorie celestis que non est nostris meritis
 comparanda iuxta illud apostoli. Non sunt
 condigne passionibus huius temporis ad futu-
 ram gloriam que reuelabit in nobis. Et quartum
 est ut ad meritum deducat nostrorum ope-
 rum imperfectionem: nihil enim iuste operamur
 quia aliquid de homine: aliquid de imperfectione
 in illo opere reperitur: iuxta illud Esai. Iam.
 Deus iustitie nostrae quasi pannis menstruatis
 re. Hoc autem deus ad idiusibile nouit nos
 autem non iuxta illud ps. Imperfectum meum
 viderunt oculi tui et adhuc quicquid boni in
 eo opere est a deo est: quicquid imperfectionis
 ab homine: et sic ex istorum consideratione
 humiliter se dicens. Custodiens paruulos di-
 uinitas humilitatis sum et liberauit me: quia par-
 uuli pisciculi in maculis terris euadunt: vbi
 magni retinentur apprehensi: et sequitur. Et
 uenerit anima mea in requiem tuam: quia dominus
 benefecit tibi per suam misericordiam: et non
 tantum per tua merita quando per eum vi-
 citur facta et tentationis.

Tertia infidelitatis scy rētatō: demon-
strā hōim genera summe nititur exterminare. Contra quā dantur quatuor cōsilia: et quinque summa exterioria. Caplm. xv.

Tertia tentatio: vel

Intus est tentatio de infidelis
nebris dicit qd q̄ tunc aduersam? hois per
tenebras infidelitatis ⁊ errorū hoim des
clinare ⁊ ambulare satagit. Et em̄ sciat: qz
linea fide impossibile est placere deo, Deo.
xj. Et dubius in fide sit infidelis: erra de
hereticis, dubius, ideo ad dubitandū de fi
de conatur inducere. Nam in oculis men
tis egrotantis articulos nostre fidei velut
dispūdos adducit quasi fibi suggereret.
An credas aliam vitam esse ab ista in qua
felix vixisti? Nōne similis est hoim ⁊ iumē
torum interitus ⁊ equa vtriusq̄ cēditio.
Puras in alio seculo ignē illum esse ⁊ tar
tara que fingunt terribilia ⁊ gloriā hoc se
culo: maiorē nihil est de oim istorum testi
ficatio. Ne timeas nihil p̄ris crīe de te qd
de iumēto. Nōne vidēs esse figmenta ⁊ im
mulationes in sacramētis illis vbi nihil
nisi aqua vel oleum vel panis in quibz p̄e
ter naturalē nullam credas esse virtutē?
Nec credas per ea aliquā esse peccatorū res
missiōē. Nec em̄ tentatio valde timenda
est qn̄ ratio ⁊ sensus tenebre scūt et obscu
rantur: dubium em̄ quod fecit. Cum prima
omniū parens de precepto dei cum dixit
ne forte mortuaris: causa perditionis fuit
nedum eius sed etiam totius posteritatis
sue: itē dubiū in fide eo maxime tpe quo si
des vīs ad darā dei vīsionē habet hoim
perducere ab illo lumine clarissimo longe
deuiare facit: ⁊ quīs hec ceteratio oēs tans
dar fideles maxie tū trīa hoim genera que
rit exterminare quos ad ei⁹ suggestiōē su
sapientiā credit diabol⁹ p̄pōtes eē. Qui
mo quidē eos qm̄ hac vita paucā aut nul
lam habuere fidē ⁊ fortilegi et sup̄stitiōis
carmīnatores. ⁊ Scōdo eos q̄ erudiū sunt ⁊
aliquandō certa talia argumēta ⁊ difficulta
tes habuerūt. Unde ⁊ aduocato cuius mo
riēti exolētī dispūtare cōtra illud p̄r. Nō
est in morte quī memos sit tui eo qd mem
or esset dei in morte: satis prudenter dictū est
a sacerdotē: tunc nō esse locū dispūandi sed
credendi. ⁊ Tertio deuoti a scrupulis sue
cōsciētie infestati a spū blasphemie multo

gnide
tas.

天
Zenta
10.

2. General

E
Gloria.

6
Sugge
nt.

B
Repti-
mitur.

his impugari sunt. Sed ad obuiandum huic tentationi multa valere possunt remedia. **¶** Primo q: fidelis christianus qui vult fideliter mori: tollat suas superstitiones et dubia q: habet in vita sua: q: si quodammodo habitus in istis habitibus malis diabolus in fine vult illis. Sic et cōplexiones hominis habet malos quibus facile est tunc obuiare. **¶** Secundo debet in vita sua sepe memoria fieri fidei suae: ut cū opus fuerit lectionem illa fidei recitet: vñ in cōpletorio summisse dicat: pater noster et Credo: vt quilibet illa dicat ad ostendendū q: in cōpletorio etatio. s. in morte oēs indigent oratione ad deū patrem et cōfessione fidei cōtra tentationem. **¶** Tertio vtile est valde vt pfectus fidelis in initio infirmitatis et ante articulum mortis ipsam suā fidei. s. q: in illa vult mori: et si qd cōtrariū dixerit: morbi vel aia diabolica suggestione hoc pro non dicto vult haberi: ita vt vñ in ea pmanere immobilis: vñ Act. vii. dicat q: cū proia fixe manebat et immobilis: puppis soluebat a vi maris. Proia quedam prior est nautis pars: puppis vltima: ita dū puma et pincipalior pars hoīs. s. aia manet fixa et immobilis in fide vltima: pars. s. corp: dissoluit a vi amaritū linis mortis. Unde dicat Apoc. ij. Esto fidelis vsq: ad mortē. s. in cluque et dabo tibi coronā vite. Vñ legitur de quodā magno doctore q: cū esset in extremis pstitutus diabolus adueniens suggestendo cepit alloqui mentem ei: et querere qd ipse crederet. Rñdī aut ipse cogitandi tali credere se qd ecclia. At vltim? ille qstuit. Quid ecclia crederet. At ille rñdī: articulos q: in symbolo cōtinent. s. deū trīnū et vñ: dei filiū a virgine cōceptū et natū et. Cui subdidit suggestio diabolica. Nōne argutia q: vñ rōnem est docet hoc impossibile fore: Et sic intrans ipse disputationē super hūmōre pīlīmā pūa virtute rōnem illā expellere in incredulitatem decidit et mortuus est. Vnde ad paucos tps alius doctor infirmus ad mores qui apparet presdictus mortuus q: sibi familiarior notus interrogauit de fide sua ne forte erraret. Cui ille rñdī: credo qd scā mater ecclia. At ille: quid credit ecclia? Rñdī infirmus: id qd credo. At ille iterū et tu quid credis? Rñdī idem qd prius scs qd credit ecclia: s. sic pluries interrogādo nunq: potuit eū de predictis terminis educere nec in despe

rationem ponere: propter qd ille itū exclamatione dixit. Deu mihi quare nō sic feci in vltima mea infirmitate: volui disputare cū diabolo pīd: nō ex supbia mea de pīo ingenio ex quo succubui de fide dubitare: ppter hoc ppter damna sum. **¶** Dec Antonin? Flo: rñ? archiepiscopus. **¶** Quarto debent iā assistere qui eos erudiant in fide et nō tantum humiliter intellectionem in obsequiū fidei: adeo vt humiliter coram deo in more patris lunatici exclament ad dñm illud euāgelicū. Adiuua dñe incredulitatem meā. s. inspectionem fidei mee: quemadmodū quidā magn? doctor mortem obiens egit humiliando se. Nam cū hac tentatione molestaret: maris me circa altaris sacramentū in fide mulieris affantio et ipm introducentis eucharistia: miraculose quidē suscepit et tentatione sedata feliciter in dño obdormiuit. Vñ in Esdra legit factā fuisse questionem. Quid a mūdō fortius esset? Alius quidē dixerat. Alius vñ: alius mulieres. Vñ fine tñ illius adiudicata est sententia que dicit sup oia vincit veritas. s. fidei: hec em potissime vincit aduersariū nostrū. vñ. j. p. v. Aduersarius vester diabolus. Quasi leo rugiens circūit querens qui deuoret: cui resistite fortis in fide. Vnde est cōsuetudo in aliquibus religionibus cū laborat aliq: in extremis aucto signo statim accurrere et dicere sym bolum fidei ad fugandū demones ibidem infāndis: et q: hec tentatio fere equaliter oēs tangit. Vñ in termino vite de sua fide plerūq: et vt sepius cōmonent fideles Et cōtra hanc tentationē periculosam valde nedum iuuant exteriori doctrina s. etiā exteriorib: signis. Nā ad arcendū demones cereus benedictus in manu morientis datur. **¶** Primo quidē ad fugandū demones quemadmodū nocturnas lucis odiosas: qm q: male agit odit lucē. vñ si quidē regio eter ni signo et cui diuina virtus ppter sacerdotalem bñdictionem assistit appropinquare nō audent. Secūdo ad ostendendū q: quilibet talis morbo oppressus dicat: aut sentiat: aut se in fidei lumine protektetur exire. Adeo vt exterioris lumen predicti interioris: vt quemadmodū qui in tenebris infidelitatis decedunt: in tenebras vadūt et terrores vbi erit letus et stridor dentium. Sic qui cum tali decedunt lumine in lucidas mansiones pergant vbi lux ppetua lu

¶ Ecebit a. **¶** Secundo iuuari debent sacramentis eucha. Vñ vt circa hoc sacramentum oēs dant fidē suam et deuotionē et vt preseruentur a demonibus. Propter em quinq: solet eis dari. Primo q: v. a est formidolosa propter hostes: ideo datur viaticū. de via dicit ps. In via hac quā ambulabā absconderit superbi: laqueus mihi. Secundo quia via longa ideo datur ad reficiendū. iij. Reg. xij. Surge comede: grandis em tibi restat via. Tertio q: est periculosa ideo datur tñq: pugil ad defendendū. Job. xviij. Pone me iuxta te et cui? vis manus pugnet cōtra me. Quarto est tenebrosa ideo datur tñq: lux ad illū minidū. Jo. viij. Ego sum lux mūdī. Quinto est dubia et ignota: ideo sibi datur tamq: ductor ad precedendū. Exod. xvi. Dux fuisti in misericordia tua populo quē redemisti. **¶** Tertio iuuari imagine crucifixi quē desolans protektatur fidē redēptionis eter ni signū. Infirmitas em et debilis non debet dimittere baculū sustentatē durantiā via periculosa: alioquin cadere posset nulla magis periculosa via q: in exitu mortis: ideo se debet tenere homo semper ad baculū crucis et ad fidē eius quemadmodū beatus Andreas qui dicebat: ego vñ deponi de cruce non potero. **¶** Quarto cū tentatio nimis fortis est: tñ iuuat suos fideles fidelis deus qui nō permittit nos tēari supra id quod possumus: et hoc in mittēdo angelos suos et sanctos in adiutoriū nostrū et quandoq: per seipm. Nam de ipso sem? in ps. Erit tñq: lignū quod plātatur est secus decursus aquarū. Et que sunt ppli. Iuxta illud Apoc. cal. xviij. Et que multe populi multi. et iuxta illud. ij. Regū. xij. Omnes moriuntur et quasi aque in terra dilabimur que nō reuertunt. Tñ em filius dei plātatus est secus decursus aquarū quādo oibus mortalibus similis factus est: lignum autē plantatū iuxta aquā pmanet in loco suo aqua fluente. Sic ipse vñ diuinitatē immortalis erat oibus mortalibus velut aquis in mare mortis de fluentibus. Vñ ligno adhereat q: se sentit periculi in mari hui? mundi et in extrema necessitate. Quāto gaudiū erit vñ iustis cū videbunt fratres suū christū volentē et valentē ferre cruciā in necessitate. Exēplū ad hoc de Zbarilla amica sancti Gregorij que sanctitatem abstinentia vite pollebat: q: egrotans visitata a nobilib: feminis et sursum respiciens vidit dñm Iesum et illa circūstan

tibus clamare cepit: recedite recedite q: Iesus venit. Tunc sancta illa aia cū immenso odore a corpore egressa est. iij. dialogor. c. xviij. Per sanctos et angelos quādoq: cōsolatur eos. Sicut em arbor plātata sed enervata cū superuenit vētus vehemēs ne ruat mittit agricola qui eā appodiet. Sic angelorū multitudo quādoq: mittit ad occurrēsum ne ruamus ad interiū: vnde Esa. liiij. Paupercula tēpestare cōsulit fundabo te in sapphiris. s. in angelis meis q: in scriptura per preciosos lapides intelligunt. Exēplū ad hoc recitat Cyrillus in libro de vita beati Hieronymi. Nam adueniente die quo beatus Eusebius Cremonen. sciebat se nō gratū ad dñm tertia die antelagiose febribus correptus est et pene per tridū locutione et corporali visione caruit die qua mortis turus erat per duas horas ante anime exitū: beatus Eusebius tā terribiles actus cepit agere q: circumstantes monachi velut amētes in terra iacebant. Nam quādoq: manibus iunctis trāuersis oculis facie terribili: et voce dura qñ sedēs clamabat. Non faciā non faciā mentiris mētiris. Post hec ad terrā se prōiciens quāto poterat clamabat. Adiuuate me fratres ne pereā. Qd monachi videntes interrogauerunt dicentes. Quid habes pater? At ille non videns demōnis agmina qui me debellare cupiūt. At ille: quid te facturū volebāt cū dicebas non faciā? At ille: conantur nāq: vt diuini nominis et fidei blasphem? inueniāt: ideo hoc me nō facere clamabam. At illi quare pater faciem tuā abscondebam in terrā? Respondit ne eius aspectus cernerem qui tā terribilis est vt oēs mundi formidines in cōspectu illius nihil sint. Sed beatus Hieronymus susperueniens ipm cū exercitu suo pfugauit.

¶ Impatiētia quarto insultu nititur demō precipue auaros vīrarios et raptores subuertere: contra quam dantur tria remedia. Capitulum. xxi.

De quarto demonis insultu.

¶ Sue quarta tentatio est impatiētia que d: incurfus eo q: subito et abiq: ratione animā frangit. Vñ sepe tentatur auari et vīrarii et raptores. Cum em aduenit illa extrema dies videt q: sunt defuncti oibus quib: in herbat cor: corā: puta diuini et boni.

Doctor

Sumari
p
Cereus

Z
Zbarilla

Angeli

Eusebius

Impatiētia

et edificatio nec possunt non inherere esse for-
tis sit ut moris dilectio: vident se omnem huius
modi laboris brevis spatio perdidisse: nec
aliquid eis remanere ex omnibus que dilece-
runt nec esse ad hoc remedium: preoccupatur
etiam ab infirmitate gravi quam non didice-
runt pati: nec possunt disponere de rebus suis
ad eorum demeritorum: perdat in super oem
quam in mundo habuerunt dulcedinem. Ideo
ad impatientiam facilius deducuntur. ita ut
quandoque blasphemant creatorem suum: iusta
quod dictum est a diabolo beatissimo Job p
instrumentum mulieris sue. Job. xx. Adhuc
tu manes in simplicitate tua: benedic deo
id est maledicere tibi morere. Inde est quod huius
modi homines inducuntur ad impatientiam et ita
quandoque radicatur corde eorum temporalium
amor: (que tamen perditur) quod non est reme-
dium: quoniam cum impatientia decedant blas-
phemantes: et iam infernali lingua loquen-
tes. Cum enim de inductione ad patientiam lo-
queretur: Christus ait. In patientia vestra
possidebitis animas vestras. Hoc est nisi pati-
entia habueritis non habebitis possessionem ani-
marum vestrarum: ergo per impatientiam aufe-
retur a vobis possessio et dabitur diabolo.
Quandocumque tamen bonos inuadit hec tentatio p
doloris et infirmitatem grauissimam. Adhuc
est sequitur bursone et pungunt si possunt.
Sic vinctos gratia dei punctionibus et dolo-
ribus ad impatientiam ducit ut vir per assa-
tes moderari possent. Sed ad hoc sunt tria
remedia. Primum ut homo in vita sua in bo-
nis quibusque que amitti possunt cor non
multum opponat: alioquin sepe tristabit et
ad impatientiam ducet. Hoc enim est summum
remedium contra tristitiam impatientiam. Sec-
undum autem ad patientiam commouere possunt
primo exemplum Christi et sanctorum marty-
rum. Iaco. v. Exemplum accipite fratres ex
mali hominis patientia et laboris pro-
phetarum qui locuti sunt in nomine domini: ecce
beatificamus eos qui sustinuerunt sufferentiam.
Job. audistis et finem domini vidistis. Secundo de-
bet ostendi diuersas morbi et auxilium dei et
quomodo: si patienter potest infirmitatem erit
iste dolor: in satisfactione et in purgationum
vel parte eiusdem. Tertium ad hoc datur ex-
trema unctio ut leniatur ei dolores. Iaco. v.
Infirmitatem aliquis ex vobis inducat: plerumque
etiam ecclesie sit oratio super eum: vngentes
eum oleo sancto in nomine domini et oratio fidei salu-
abit infirmum et alleviabit eum dominus. Vig. per

ro qui iuste vixerunt semper dominus et in
fine patientiam. vii. Sap. v. Iustorum animae
manu dei sunt et non tanger illos tormentum
mortis. s. per impatientiam. Inde postquam
uita per illumina oculis et meos ne vniquam
dormiam in morte etc. Subdit consequenter.
Qui tribulatur me et cruciabitur si motus fuerit:
ego autem in misericordia tua speravi.

Obstinatio quibus insultus contra quam non
est remedium nisi dei speciale auxilium. Ea. xxij

Dignus insultus

est demonum meridianum et est
obstinatio quando diabolus
ita infirmum ad voluntatem suam
deducit quod cum adherere facit sue proprie opi-
nioni: taliter quod nemini credere vult et nihil
potest ei demonstrari cui adherere. Si enim
dicatur ei quod necesse est quod confiteatur peccata
sua sacerdos: dicit non esse tempus confitendi
quod bene se sentit et quod non est ita infirmus
quod cum oporteat confiteri: ubi tamen a medico
desperatur et infirmus in grauescit. Si di-
catur ei quod conscientia faciat de hoc quod alius
non rapuit: dicit statim quod bene verum est quod
alienum habuit: sed et lege aliqua vel pro-
cessum (quod per cautela obtinuit) illud pos-
sedisse: nec debet de hoc agere conscientia cum
hoc iuste obtinuerit per iustitiam. Si dicat
ei quod restituit dicit quod non est adhuc tempus.
sed si vixerit hoc faciet. Si dicatur ei quod par-
cat suis inimicis: dicit quod pro morte hoc non
faceret et quod non posset hoc facere quasi sit
iam de illis de quibus Esa. xlvij. Percussus
sum sedus cum morte et cum inferno fecimus
pactum. Istud est patens. Monium in meri-
die quia iam diabolicam conuersationem sequi-
tur. Et nisi deus opponat manum: vir au-
tem ab obstinatione sua diuersi poterit:
quia nemo corrigit quem deus desperat. et
Ecclesi. iij. Eorum durum male habebit in nouissi-
mo. vii. Petrus et Linus in libro de gradibus
humilitatis. Homo arrogans et seipsum sui
ducentem constituit non indiget demone ten-
tante. unde est consilium sapientis. Ne sis sa-
pientis in oculis tuis: sed omnia fac cum consi-
lio et in eternum non penitere. vulgo enim
dicitur quod non oportet consiliari beluam que
in capite suo totum suum consilium portat:
Sunt enim tales iam demones: possunt enim
dicere (illud per.) Inimici mei magni. s. de
mones animam meam circumdederunt: quia

Ob-
stina-
tio.

hallo irascunt eam cum peccata commissa
ante hunc non ponunt vel diuersa tentamenta
huic suggerunt: ad ipem suum conducerunt quod
abundantem in altitiam suam in animam per obs-
tinationem cordis et unitis inducunt ita
ut remoueri non queat: oremus locutum est
superbia. Dum de confessionis tracturnitate
vel restitutione aut misericordia agenda non
curant: cum necesse est ea facere tentant omnia
que ad superbiam pertinent: cum homo de seipso
presumit plusquam de deo altitiam. qui si
bi oppositum consulant per sua salute. Tamen in
vitis patris legitur quod cumda viro probro res-
ligioso in infirmitate constituto apparuerunt
duo demones in forma angelorum bonorum
dicentes se missos a deo ut portarent animam
eius ad celum: sed ita grauem reperiebant quod
non possent deferre. Nihilominus daret sibi
modum ad alleviandum peccata sua: videlicet ut
erine de teneret silentium firmissimum. Quibus
recedentibus ille nulli loquebatur nec respon-
debat: quod perpendens quidam sanctus vir
et expertus. visitans eum cepit admonere ne
pmitteret se decipi a diabolo qui quandocumque
se transformatur in angelum lucis. Ex quibus ver-
bis illuminatus locutus est et revelauit quos-
dam peccatos mortales commissos in seculo de
quo nunquam confessus fuerat ex oblivione quod
subito confessus est: alio fuisse daturus et sic
detecte sunt inimicorum insidie. Contra huius
tentationem non videtur remedium aliud nisi
predat ex singulari dei misericordia vel re-
cursum ad preces sanctorum virorum orantium
ut deus illam obstinationem tollat: vel quod homo
durante vita sua si se sentiat illius conditio-
nis sequatur proprium sensum quod a se eam
repellat: difficile enim est quod cauda non sit
illius ovis.

Meritum vtrum

in extremis possit quis digne
penitere quia secundum magistrum
dist. cxiij. allegant Augusti-
num et ponitur de penitentia
dist. vij. periculosum est et interitum viduum
visum ad mortem procrastinare penitentiam reme-

dium. Peccat autem qui se exponit periculo:
igitur. In oppositum est Augustinus. De vera et falsa
penitentia quia recitat magister dist. cxiij. Si
in extremo vite biatu penitentia aduenierit
sanat et liberat: quod probat: quia mulier fuit
fero latronis penitentia: sed non fuit vera eius
indulgentia: per illud Ezechiel. xlvij. Quas
cumque hora ingemuerit peccator: vita viuet et
non morietur. Pro responsione secundum doctores
subtilem dist. xx. quartum. sit prima propositio.
Penitentia vera siue interior sola siue exter-
rior cum susceptione sacramenti penitentiae suffi-
cit ad salutem alicuius in extremis. Pro autem
contra Aug. et contra dist. cxiij. quod deus
semper potens est: etiam in morte potest pre-
miare quibus placet. Cum ergo sit opus dei
non hominis fructuosa penitentia: eam inspirare
potest quod vult sua misericordia. Secundo pro
quod siue penitentia interior sola per modum me-
riti de congruo disponit ad iustificationem im-
pii: siue sacramenti penitentiae per modum sa-
cramenti operetur ad eandem: si ab aliquo in
extremis habeatur hec vel illa: habet eadem
ratio perceptionis gratie quod est in alio peni-
tente et per consequens gratia percipiet et esse
salus. Dico autem aliquem esse in extremis non
qui grauat morbo secundum communem legem cura-
bili: ut febris tertiana et huiusmodi: nec qui sub-
ito moritur cuius mortis nulla adhuc appa-
ret causa. Sed qui ex causa evidenter iam
postis iudicandus est primus mori secundum cau-
sas inferiores operantes ut in pluribus: ut po-
te in infirmitate quod iam attingit ad gradum
desperatum iudicio medicorum vel in aliquo peri-
culis: ut in submersione ubi statim immet
mors. Dico etiam veram penitentiam cum pe-
nitens efficaciter dolet de preteritis et pro-
ponit cauere a mortalibus futuris et confite-
ri vere et satisficere pro posse et quod ad hoc oia
principaliter moueatur amore: et ad amoris
bonitatis diuine. Vos autem motus potest
quis habere in hora mortis: cum tali hora
incipit penitere: igitur. Preterea quod in ho-
mo est in hac vita vsum retinens liberi ar-
bitrij. Sicut potest se auertere a deo et des-
fecibilitate propria: sic se potest ad deum con-
uertere digne cum auxilio diuine gratie: igitur.
Secunda propositio penitentia que
videtur haberi in extremis vix est vera pe-
nitentia et sufficiens ad salutem: patet:
quia difficile est tunc habere veram peni-
tentiam propter tria. Primo quia tunc im-
peditur liberius ratio et voluntas ex

D
In ex-
tremis

E
Prima:

Suffi-
ciens.

Reme-
dium.

Alia
est.

Peni-
tentia.

dolor vel timore inheretibus: quia tunc vel est
vehementissimus dolor in parte sensitiva: et
timor maximus qui passio vehementer nata
est impedire liberum vsum rationis et voluntas
tunc: quia secundum Augustinum. lxxij. q. xxxvj. passiones
causare a tristabilibus plus moventur quam passio
nes causate ex delectabilibus. Passio autem de
lectationis vehementer quicquid impedit totali
ter vel fere vsum rationis: vel saltem multum im
pedit: et per consequens remissus est et imperfec
tus actus rationis et voluntatis qui tunc potest ha
beri ad displicentiam sufficientem requisitam ad
veram penitentiam. Nam actus displicentiae de pec
cato ad hoc quod sit sufficientis ad dignam peniten
tiam siue intrinsecus sola siue ad dignam suscep
tionem sacramenti requiritur liberum vsum ra
tionis et voluntatis. Augustinus. Cum fere ve
nit penitentia tunc cruciatus ligat membra: et
dolor sensum opprimitur vir homo aliquid co
gitare valet. Secundo ad hoc quod displicentia
valeat et sic ordinata opus quod sit debite circū
spectione: maxime circūspecta finis et prin
cipij actus: videlicet ut. si sit voluntaria propter deum.
Sed difficile est tunc habere actum sic circūspec
tionem. Tum quia qui vixit tunc fuit impe
ditus non videtur tunc extorquere a seipso
displicentiam novam nisi timore pene imminen
tis. Presumitur enim quod si remotus esset a pe
ccato sicut pius non extorqueret a seipso illam
displicentiam sicut nec pius. Judicium enim deum
tunc timore efficitur: et quasi paratū eos eternas
lites torquere: ideo timore torture solum et
non ipsius amoris displicentia eis que fecerunt.
Tunc secundo quia saltem aliquid simpliciter inuo
luntarium videtur esse causa illius displicentiae.
Nam ita propinqua expectatio mortis vides
tur causa illius: ipsa autem est involuntaria.
Quod autem non sit nisi ex suppositione alicuius
involuntarii: non est simpliciter voluntarium.
Sicut non omnino voluntarie proijcit quis
merces in mari: sed ex suppositione cuiusdam
periculationis quam nollit. Quod autem non est
voluntarie factum: non est multum acceptum alie
ri: quia non videtur propter eius amorem fac
tum. De ratione ratiō Augustinus. et habetur a
magistro dist. xx. quarti. Oportet non solum ti
mere iudicē sed diligere arbiterem esse liberta
tem querit: ut delicta possint committi non ne
cessitate: charitate non timore: ergo non ti
meat penam quod penitet sed amicitur per gloriam.
Tercio quia habitus malus vixit tunc con
tractus: multum retrahit ab actu penitentiae.
Unde Augustinus in littera. Cum filij quodam illicite

dilexerunt presentes viros et munda ad se
vocet. Adultus solet penitentia ser
cipere intelligendo tamen hoc delectabilem esse
se presentiam in se vel in phantasmatibus ves
hementer impressis: et siue sic siue aliter ex
vehementia habitus continuari multum incli
nant ad se inordinate amandū: et per conse
quens magnam faciunt difficultatem ad habē
dam magnam displicentiam de eis: ad hoc ve
lit dispositio sufficientis ad deletionem culpe.
Quarto per quāto aliquis minus est dñs
sui actus: tāto requiritur intensior displicen
tia ad hoc ut sit dispositio sufficientis ad dele
tionem culpe. Iste autem est minus dñs sui actus
quod nullo modo dñs actus exterioris ad pec
candū requiritur ergo secundum strictam iustitiam
intensior modus displicentiae ad iustificatio
nem eius quam sani cum vix possit habere eque
intensum actum. Et hac ratione ratiō Augustinus
in littera. Age penitentia dñi sanus est: et si sic
agis securus es quod penitentia egisti quā pec
care potuisti. Si vis agere penitentiam quā
do peccare non potes: peccata te dimittunt
non tu illa. Ad minus non tu libere ita dimitte
tis sicut iste sanus. Unde Eccl. xxvj. Quis
et sanus cōfiteberis dño. Et Esai. xxxvij.
Quis vivens ipse? cōfitebitur tibi. Ideo quā
tū deficiat in te de libertate: tāto requiritur
secundum rigorem motus interior quod vix vel nūquam
poteris habere. Ideo dicit Augustinus. quod magnū
est cui tunc deus inspirat (si quis est) ad ve
ram penitentiam: quia vix est aliquis qui ha
beat dispositio tunc de congruo ut sibi inspiretur.
Ex istis sequitur primum quod sanus est per
suadendum ut sani penitentiam incutiendo ter
ror: ostendendo quod periculosum sit expecta
re serotinam penitentiam: propter rationes
predictas. Quidam enim astuti sibi ad simili
tudinem serpentis aspiciunt aurē cordis per amo
rem terrenorum: figunt in terrarum obturāt
cum cauda vite future longe bladietis sibi
quod in fine penitebunt. Eōra quod Gregorius.
Si faret homo quo tempore esset mortuus:
posset aliud tempus voluptatibus aliud
penitentiae deputare. Sed qui penitentiam ve
ram spondit non penitenti diem crastinū
promittit. Tales autem vix exultant ad pen
itentiam nisi in morte. Similes religiosi
quibusdam qui certa hora surgere volētes
communiter habent iusta se horologii con
tinuē currenē: et quosdam ictus percutiē
qui non excitant dormientes: sed quādo fi
naliter horologium cadit magnū ictū per

cutit: quod dormientes excitat et vigilare fas
cit: hoc. Agit continue currens est vita no
stra. Similiter infirmo iam ad articulum istum
deducto suadendum est ut secundum suam possibilitatem
laboret ad penitentiam. Atia ordinata ut. si non
obstante dolore vel timore utatur ratione
quantum potest et intratur habere displicen
tiam voluntariam propter finem debitū. I. propter
deum: et renitatur male inclinationi habitus
et delectationi presentis et laborer peniten
tiam (quantum potest) habere licet brevis: et ne
in desperatione mittatur extollenda est sibi
dei misericordia et proponenda sunt sibi ex
empla de latrone illo cuius fuit penitentia
sera: sed non sera indulgentia.

Non semper anime exire a corpore vis
detur demonibus: quādoque tamen moturi si
ue boni siue mali malos videt spiritus: qui
videndi modus triplex est. Egressus autem a
corpore a se habet statim occurrunt malorum
spirituum agmina: nisi divina repellant mi
seratione. Capitulum. xxiiij.

Veritur quare mo
rtes videat quādoque spiritus
bonos et malos: et quos sani vide
re non poterat: et vtrū stante ho
ra mortis anime exire videant semper
demonibus. Ad hoc respondetur per propo
sitiones. Prima: morietes quādoque vident
spiritus bonos vel malos quos sani videre non
poterant: ut per multa expositio ostendit Gregorius.
puta de Beatus monacho. in. dialogo. ca.
xxvj. vident etiam futura ut recitat ibidem
de advocato quodā et de mellito monacho
et de puero armato. et de Stephano. ca.
xxvij. et de multis alijs consequenter. Sed
de modo videndi dicitur quod hoc potest fieri
tripliciter. Uno modo et ipa subtilitate in
genij anime. Nam mors medius punctus est
inter hoc seculū et futurū: et quodāmodo fi
nis huius seculi et principium futuri. Sicut
dilectus vel tempus quodāmodo signatū inter
noctē precedentē et diem sequentē quādo
dies in aliquo incipit clarescere: est medius
inter diē et noctem finis noctis et principij
diei: in quo quis constitutus plurimū videre po
test quod poterat prius in obscura nocte consi
tutus: vel quod alius quod in nigra nocte detine
tur. Dies autem huius seculi respectu alterius
noctis: quod sicut de die clare ostenditur que
de nocte absconduntur, sic tunc manifesta

erunt consilia cordium que nunc latet: ita si
militer appropinquas morti et quasi diē al
terius seculi videre incipiens: multas res il
lius seculi et apparitiones spirituum videre
incipit que prius in obscura nocte. I. multū
elōgatus a die illius videre non poterat sicut
et qui illum architectat: quia ad hoc a die illo
elōgati sunt qui morietur incipit clarescere.
et sic dies diei eructat verba. I. dies alterius
seculi ostendit scientiā diei. I. morietur. Secundo
hoc potest fieri per revelationē angelorum
Aliquādo enim (inquit Gregorius) exire ante
me de corpore per revelationem futura cog
noscent: ut enim inquit doctor sanctus. Ani
ma quādiu est in corpore intelligit conuertē
do se ad phantasmata: sed quando exire cor
pus intelligit per conversionē ad substantias
separatas a quibus in fluxu recipit et spe
cies. Ideo non est mirū si tunc anima ita quasi
separata ab huius seculi cognitione ad al
terius seculi influentias se conuertat et eas
recipiat. Tercio secundum Gregorium. quādoque sit
dū anime corpus deserunt diuinitas affla
te in secreta celestia incorporeā mentis ocu
lū mittant. Sicut enim videmus quod quando
paries effoditur tantū paulatim effodit pos
test: quod per eā dies et alia parte prospiciat.
Sic corpus nostrum paries a deo quādoque
per infirmitatē suffoditur et attenuatur: quod
anima ipsa deserens per parietē illū diem al
terius seculi videt: et ibi secreta quedā rima
tur que sepe astutibus refert. Et Secundo pro
positio. anime exire a corpore non semper
nec regulariter videt demonibus antequam ex
eant a corpore. Probatur primo: quia multis
exiunt ab hoc seculo alij loquētes et nihil
istorum videntes: alij videntes et huiusmodi ut
Stephanus et plures alij de quibus recitat
Gregorius in dialogo qui videt angelos
vel sanctos vel christū tradiderunt spiritū:
ut etiam Stephanus videndo christū obdormi
mit. Alij qui moriuntur morte subita: ita
ut secundum Augustinum vix possit dici quādo
mors eos apprehendit et manifestum est quod
tales non vident spiritus malos ante mortem.
Pieterea non est dicendum quod deus pius et mi
sericors in extrema necessitate suorum fidelium
ita vehementer tentationē immittat: sicut est
de visione actuali demonum inducere hominem
in desperationē. Tercia propositio aliquā
do sit diuino dei iudicio sed occulto quod alij
qui tam boni quam mali videant demonibus eos
expectantes ante mortis exitū. Quādoque bo

ni ad humilitationē eorum ne superbiat de actibus alijs et meritis sed in dño confidat ut de beata Martha legitur: quod adueniens te morte vidit terribissimos spiritus demoniorum. Et ad ostensionē meritōrū illius qui decedit ut in transitu beati Adartini qui in lumbis non tuiuit et ad dñm migravit. Et ad nostrā instructionē ut timeam⁹ nos qui peccatores sumus si ad sanctorū mortem occurrūt demonēs ut eos rapiāt: quoniam erit de nobis qui cōtinue eorū malā suggestionē secuti sumus. Ab eis autē apparent non ad suā sed ad nostrā vitariē ut si. tery reamur eorū dñatione et ut credamus esse malignos spiritus: et inferni tormenta. vñ Greg. iij. dialogorū. Abundi termino aptopinquatē quāto certū est ī inferno am⁹ plius exurendos colligi tanto et cadē tormētōrū loca amplius vidētur apparere: quod omnipotens deus ad correptionē viuētū in hoc mundo voluit ostendit: ut mentes infidelium que inferni tormēta esse non credūt tormentorū loca videant que audita credere recusant. Exemplū ad hoc de eremita vi pōcitra qd dixit se paulatim absorbere a diacone. iij. dialogorū. Exemplū ad hoc addit Joannes Barlon. Quidam magister habuit quēdam iuvenē pudicū et honestū sed per malitiā cuiusdam alterius magistri seductus fuit: pluries tamen monitus: magistro suo noluit acquiescere. Sed plus scdo magistro obediēbat in crimine pessimo qm amicus et deo. Res horrenda nimis: venit amicus eius ad eū visitandū in magna pompa. Et post cenā retractis oībus ad camerā ornata. cū esset in lecto horrende cepit clamare et plāgere: venit ad eū ferui filius et amicus. Et dum mēscant cur clamaret nec dicere vellent: appellat⁹ est cito decanus ecclesie et canonici qui peruenientes ad lectum horribatur ut in deū consideret. hec cū dicerent: tadem puer eos aduēns inspicit terribilibus oculis dicens. ve illi qui me seduxit. Ad quid ad quid diuini auxilij inuocabo super me. ecce iam video apertū infernū et plēntes demonēs paratos me rapere. Et cū hoc diceret auertens oculos cū dixit miserabilibus clamorib⁹ miseram animā exhalauit. Chryf. Ad terribiles visiones variare solent morituri: quoniam speciem nullo modo ferentes et lectulos plerūq; ipsos magno lacetēs impetu concutit: et torulis eos qui afflunt conspiciunt oculis: vel quia

vis a corpore rescinditur anima vel o a spēs
rituū speciei terre non possunt. Sic tērris
biles timemus: hōes quid faciemus cū mi
naces angeli rescindentes animā a corpore
nos inuadēt: Tunc anima a corpore tracta
mala incassum defert. Sic et diues ille post
mortem multū plorat: et nihil sibi potest
potuit. Vt Chrysostomus. Elidit iste sed non adu
litare suā sed nostrā. Evident etiam sancti
bonos angelos et sanctoū spiritū. vt pē
de pēf. ytero Ursino qui dixit vxor. Zelle
igniculi adhuc foculus est: cui apparterit
Petrus et Paulus. in. dialogo. ca. xij. et c.
Et hoc vult dicit Greg. Iusti aliquādo in mo
te sua sanctorū precedentium visiones aspici
unt ne ipsam mortis sui penā sententiā
pertimeant: et sine dolore et formidinis faci
gatione solantur. Q. Quarta ppositio imine
diat qd anima est exata corpore suo obuiat
agminib⁹ malorū spiritū: nisi miseratione
diuina repellatur. Vt vult Greg. sup. quā
g. homil. xxxij. super illo: veniet dies in re
et circūdabunt inimici tui vallo. Qui in qua
lunt humane anime maiores inimici qd ma
lignis spiritibus qui hāc a corpore eieunt ob
sident: quā in carnis amore postea decepto
rū delectationib⁹ fouet: et multa que ibi
baberent ad longū. Item Ber. Nonne ho
stis domus nostre horribiles illi ipsos ob
sident: Nonne epūm nostrum carnales ille
facies preholantur? Quis erit ille paup:
o anima mea cum dimissis omnibus quorū
tibi est presentis tam secunda tam grauis
affectus: cohabitatio ipsa tam familiaris
illa ingrediens in incognitā penitus regio
nem occurrentia tibi cateruatim rueret: illa
tērrima monstra videbūt? Quis tibi i die
rāre necessitatis occurret? Quis ruerit a
rugientibus preparatis ad escam? Quis ad
solabitur quis deducet? et sequi. Felix ani
ma illa que fiducialiter inimicis suis loquit
ur in porta. Quid hic adhas cruenta bes
tia nihil in me fuisse reperies: p. s. Bes
tius vir qui impleuit desiderium suū ex ip
sio. i. sagittis potētis que sunt sagitte amo
ris. Non confundetur cum loquetur inimi
cis suis in porta.

De morte puerorum Innocentium et viros-
rum bonorum potius gaudendum est quam
flendum: tamen pro amicis conceditur mor-
deratus luctus.

Capitulum, xxv.

Videretur vtrum lu-
gēdi sunt amici nostri defuncti.
Et videtur qd non: quia hoc pro-
hibere vult christus (Zac. vii.)
dicens videt noli flere: culus tamen filius
pnicus erat mortuus. In oppositū dicit Eccli
xviii. In mortuū perduc lacrymas: qd
dura pallus incipe prodire. Ad hoc respōd-
etur per aliquas ppositiōes. ¶ Pūma est
pro mortuis amicis cōcedit moderatus lu-
ctus: et hoc propter multa. Pūmo ne videa-
mur gaudere de mortuo. vii. Seneca. Nec
sint fici oculi amico amisso: nec fletat immo-
derate. Adhūc em̄ defunctōrū amicōrum re-
cordatio dulcis est: habui eis tāq̄ amissus
rui: amisi tāq̄ habeam. vii. Eccli. xxi. Su-
per mortuū plora: deficit em̄ lux eius. vnde
David non solum mortem sibi dicensimī Jo-
nathae deservit: sed et mortē Saulis sibi im-
missiū qui eū persequēbatur. Super mor-
te em̄ etius ieiunavit. ii. Reg. i. Sed vbi vi-
deatur natura cōpati eis. vii. Ouidius. Quā-
nisi mentis inopas mārre de funere nati: fle-
re verat. Vnde de beato Ambrosio legitur
qd cū audiebat mortē amico sancti viri cō-
pati et amare fēbat. Sum qd pcesserant
ad pmiū. Sum quia subtracū erat
a fidelibus tale auxiliū cū paucissimi boni
reperiūt. vii. Eccli. xxi. Modicū plora su-
per mortuū. ¶ Secūda ppositiō de mor-
te bona amica qd bene vixerit magis est gau-
dendū qd flendū. qd (i. Reg. ii. scribitur.)
Princeps magnus hodie cecidit in Israel
quantū ad corpus tantū: ideo non est de ca-
su dolendū sed gaudendū de probitate: quia
equus in bello cecidit et de hostibz viriliter
triumphavit. In factis em̄ bellicis verecū-
dū est militi: et etiā amicis eius qd equo nō
cadente deniq̄tur miles. sed non est verecū-
dū si equus sub eo occidatur et cadat eo vin-
cente et eua detur: immo iocundū est. Sic ani-
ma que deberet corpus regere sicut miles
equū: si peccādo cadat verecūdū est. Sed qd
caro moriatur et qd sub anima cadat et aia
inimicus insidiāntibus in passu mortis pro-
penter victis euadat: nō est verecūdū sed
laudabile: quia tunc vivit in patria cū christo.
Jo. 3x. Qui credit in me etiā si mortuus
fuerit vivet. Sufficeret enim illud solamen
amicis dictum ab amico moriēte: vel quasi
ab eo prolatum quod dixit christus discipulo.
Si disliceris me gauderis vtiq̄: et

vado ad patrē. vnde & de beato Martino
canit ecclesia qd de morte magis est gaudē-
dum qd vis doloris rationē admittit. Vñ
et dñs in morte Nazari fecit festum dicens.
Nazarus mortuus est & gaudeo. Sed in re
suscitatione eius lachrymatus est per com-
passionē; reuocabat enī ad miseriam hui⁹
vite. vnde d: Ecclo. ij. Efficiet dies eius labo-
ribus & erunt pleni funt. Vnde Aug. lib.
de visitatione infernū. O mors desiderabi-
lis. o mors omnī presentī malorum fis-
sus. O mors laborū clausura & quietis in-
itium. Quis posset cogitare tuorum vitia-
ris beatitudinē. Nā male mori non est chri-
stianorū quoniam mors estvictoria in christo
et hocideo quia dñs in pā. Apud te est sens
vite. ¶ Tertio ppositio. Mors amicorū nō
est immoderate lugenda. Patet primo per
Chrysostomū. q. ij. vbiqz sepeliamus dñi est
terra & plenitudo. i. quod oportet fieri effi-
ciatur. Augere autē & deplorare & lamenta-
ri eos qui de hac vita decedūt ex pusillanis
mirare cōtingit. ¶ Secūdo hoc patet per apo-
stolā hunc scēti prohibentē. s. Thessal. iij.
Non cōsollemini de dormientibus. s. mor-
tuis sicut ceteri qui spem non habēt. Vnde
Dionysius ad Theodorū. In breui es
mortuus tuum visurus: quare ergo plangis
nō est mortua puella sed dormit: signum
cuius christus (cuius vultus acies nostra est
instructus) quādo voluit illam puellā susci-
tare extra domū eiecit tibianes que doloris
et lachrymosi rhythmus & cāntus. sus-
per mortuos populum ad scētum provocā-
bant: quemadmodum faciūt infideles qui
spem rationis non habent. ¶ Tertio: quia
tales sic plorantes inannum laborāt: quia
propter rem irreuerabilem plangūt quis
bus potest dici illud pō. Nonquid mortuis
facies mirabilia. s. lachrymis tuis ad medi-
ci suscitabunt tibi compatientes clamorib⁹
tuis. Fatuus enī esset qui cursum aque
deheret. Sed omnes morimur & quasi aque
in terram dilabimur. ij. Regum. xij. ergo
mors nostra est velut fluvius aque: fatuus
ergo qui sic inordinatē mortem mortalium
deher. vnde Seneca epla. lxxj. Si quis in
morte ante primos annos delatus est non
magis conqueri debet qd qui cito nauigas
uit: venit enim carina sua cito ad portum.
vnde et. ij. Regum. xij. dicitur qd David
donec filius suus infirmaretur: itabat in
tristitia et planctu: nec voluit quasi per

К
Гинно
дерат.

tridui comedere: post mortē vero filij a se
cepit excludere tristitia et plāctū et petijt ad
comedendū: interrogatus aut a seruis quas
re hoc fecisset: respondit q̄ ante mortē eius
forte potuisset impetrare a deo per plāctū
suū sanitatē filij nō aut post mortē: immo
vt dixit ego magis vadā ad eū. ¶ Quarto
quē sentit mortuus dolorē tuum/ aut nō: si
nō sentit/ ro/ queri te ille nō vult cum ami
cus tuus sit: dolor immoderatus sup̄as
cuius sit. Si vero sentit/ ingratus es: cū ei
deberes amore seruire: et desiderio non tor
mēto. vñ Eccl̄. xxiij. Repelle tristitiam a
carne tua: neq̄ em̄ erit reuersio illius: et te
pestimabis: tristitia em̄ maxime nocet hos
mini: et cū hoc dñs homo tāta tristitia abso
betur animā nō habet liberū ad orandū. p
eo quē lugeat: et sic nocet lugenti nec prodest
defuncto. Unde quedā mulier in cōsolabili
ter lugebat filiū suū adolescentē nuper de
functū: quadā nocte in eccl̄a existens vidit
magis multitudinē adolescentū optime or
natoz: et vultu lucidoz existentiū in gaudio
magno ante se p̄tererentiū. Illa aut attēte
prospiciebat si in ea turba videret filiū suū
et nō erat. Paulisper vero expectās seque
batur a longe filius suus tristis et merens
et madidus vt sibi videbatur: qui admirā
ti matri cur nō esset cū p̄cedentibz socijs
respondit. O pulchra mater: pulchra mater.
Si tāta fleuisses sup̄ petā mea sicut fleuisti
sup̄ mortē meā sicut inuisti: ego iā essem in
illa pulcherrima societate quam vidisti: des
si ne a tali fletu: et fac plāctū super petā mea:
et prius afficiabor illis. ¶ Quinto quia
in hoc diligere te nō ostendit eos eo q̄ nō
vis ea que volunt. Qui em̄ bñ mortui sunt
nō vellet huc redire: vt patet de Marcello
quē suscitauit beatus Fortunatus. j. dialo
go. c. xij. qui dixit beato Fortunato postq̄
suscitauit eū. O quid fecisti et q̄ inde noles
bat redire. Similiter de beato Germano q̄
vocauit diaconū suū qui defunctus in huma
nus erat: et petijt ab eo si vellet redire ad se
culū: qd̄ respuit sed quiescere petijt. Dolet
mus em̄ q̄ mūdum reliquerāt: sed ipsi ma
gis. cōdolēt fori nostre quos adhuc seculi
carcer indudit: quos quotidie in ade plā
tea: nūc ira/ nūc auaritia/ nūc varia incen
tia vitioz pertrahit ad ruinā. Unde Seneca
lib. de cōceptu mortis. Multa cōmoda
mortuū sequuntur: ait em̄. Desinā egrotare
posse: desinā alligari posse: desinā mor

ri posse. Talis em̄ mors est exiliū sui: pere
grinationis finis: portus nauigarij: lūde
positio veteris vestis et grauius p̄daciū: de
structio carceris et solutio debiti naturalis.
Unde et in legenda bñ Agneris diaq̄
ipsa mortua parētes eius nullā tristitia ha
bētes/ corpus eius cum gaudio sepelierūt.
¶ Sexto qui amat defunctū ad deū vel in
deo debet gaudere cū ipse bñ mouit: q̄ post
mortē melius erit in deo q̄ in seculo: q̄ per
gloriā et in deo qui prius erat in eo p̄ gra
tiā. Ideo Apocal. xij. Beati mortui qui in
dño moriuntur. Et qui amat eū ad deū gau
dere debet cū vadit ad eū cū impletur ei
desideriū. Augu. lib. cōfessionū. Beatus q̄
amat te et amicus in te et inimici propter te.
Solum talis nullū charum amittit cui oēs
in illo chari sunt. Et nemo amittit nisi qui
dimittit. Unde et mors bonoz poti⁹ est na
tuitas q̄ mors: cū sit inchoatio vite beate
et finis miserie: ideo mors sanctoū natale
dicitur. Vñc Quid. poeta censuit non esse
lūgendā mortē quā immortalitas cōsequa
tur: mors em̄ sanctoz est traditio vestis de
veteri sacco et qui mutat eam in preciosam
purpurā: vestis de sacco corpus est mortuū
le. iuxta illud ps̄. Cōdidisti sacco meum.
Nō est aut lūgendū. i. res p̄ciosā datur
amico. ¶ Septimo si deus vult defunctum
tuū accipere: quare vis eius cōtradice re vo
lūntati? Tu petis oratione dñica: fiat volun
tas tua: tamen nō vis eā impleri. Nonne
quelibet creatura est ipsius dei: iuxta illud
Rom. xij. c. c. iueuimus siue morimur
dñi sumus: ideo sicut nō debes tristiari si is
qui mutauit aliqd̄ reperit illud: sic nec de
morte primi tui vel amici. Unde Hierony.
Nil abstulit tuum qui dignatus est recipere
ppnū. Tales em̄ qui sic lugēt inordinatē
te cōiter sunt velut cāpanelle de horologio
quando em̄ horologiu cadit: tunc pulsant et
post casum statim silent. Sic qñ per mortē
cadit amicus eoz: tunc corā corpore silent sed
post fletum istū statim cadit amica obliuio.
ps̄. Perijt mēoria eoz cū sonitu. ¶ Quarta
ppositio. Mors pueroz et innocētū nō
est inordinata lūgēda ppter multa. Primo
q̄ sicut d̄ Sap. iij. Rapinus est ne malitia
immutaret intellectū eius: aut ne fictio de
aperet aīam illius: sicut patet de puero de
quo in vita Joannis eleemosynarū datur
cuius pater predictū Joānē p̄cedit et ele
mosynis induxit: vt p̄ se et suis oraret: qui

X
Innot
cētes.

cum eo post in mari submersus fuisset pa
tri de hoc melancholico cōtra predictū Joā
nē reuocātū fuit: q̄ ppter orationes beati
Joannis subtractus fuit anteq̄ mala face
ret que facturus erat: si diu virisset: ppter
qd̄ p̄ceptū fuit ei ne amplius beatū virū
infestaret: sed ei gratias ageret. Unde ami
cus vidēs amicu volentem de nocte ludere
ad tarillos vbi oīa amitteret bene et amica
biliter cū eo agit/ cito extingūdo lūmē ne
ludat. Sic deus amicus noster vidēs talē
iuuenē in posterū plura mala facturū gra
tiose agit cū eo: cito extingūdo lumen vi
de eius anteq̄ cum mūdō ludat et dāna in
currat corporalia et sp̄alia: et finaliter ani
mam inde amittat. Inimici vero non extin
guunt lūmē: sicut nec deus hoc facit malis: et
hec est causa quare mali sunt lōgent: et qua
re vita impioz prosperatur. Vñc em̄. xij. et
quare impius multo viuūt tpe: Eccl̄. viij. c.
¶ Sed hoc facit deus agēdo misericordi
ter cū amicis et parētibz: vel q̄ eos tēpo
raliter punit ad modū dñi terrenti: qui de
linquētes cōtra suā legē quādoq̄ in corpo
ribz quādoq̄ in rebus suis punit: vt pa
tet de morte filij David: quem ex Berabee
per adulteriū genuit: vel q̄ eos ammonet
vt semper sint ad mortē parati: vel q̄ amo
rē illorū dilectiones ad diuersa diuisas ad
se colligere nititur: et in alterum ascēdere fa
cit: ideo filioz et amicorum p̄cādit ra
musculos. sicut patet p̄ confirmationē mu
lieris nobilis Romane Melania noīe de
qua scribit Hieronymus/ q̄ mortuo mari
to anteq̄ sepeliretur mox viriūq̄ filij ei
dē nūtiabatur: illa vero quasi foris in bel
lo ait. Scio chris̄te scio quid queris: totū. i.
amorē meū. Magnā em̄ partē dederā ma
rito/ magnā filijs. Sed ex quo totū vis ha
beret: iustū est vt totū habeas. Vñ Ezechie
li p̄phete dictū est et oībus in noīe dicti p̄
phete Ezechie. xxiij. Fili hominis ecce tol
lo a te desiderabile oculorū tuorū: et nō plan
ges neq̄ mortuoz luctū facies. Et locutus
sum ad populum manet mortuus est vros
mea vespere. Ecce q̄ habebat videre myste
ria dei/ passus est ablationē desiderati sui
scilicet vros. ¶ Sexto hoc deus facit q̄ depo
sitiū suū requirit. Nō em̄ debemus dolere:
sed magis gratias agere: cū quod murtuū
uit quis/ si repetit. Unde de Carone legi
q̄ nūtiātibz ei quibuldā q̄ fili⁹ eius mor
tuus esset: rñdit memini me genuisse mor

talē. Ad hoc em̄ intrauit vt exiret. Vñ Se
neca ad Lucillū. Nō affligitur sapiens libe
roz amissione nō amicorū: eo dē em̄ aio fert
illoū mortē quo suū expectat. Sua autem
mors sibi magis tristabilis esse debet quā
tamē ferre debet patietē. Unde ad quedā
dolētē de morte filij vel nepotis fertur qui
dē venisse et pulchri iocale custodiendū tra
didisse vñc quo illud repeteret: qui annuit
post paucos aut dies illud repetit: et alius
sine dolore tristitia et murmure reddidit.
Cui alius. Adiro: (inquit) multum in vna
re. Deus et ego apud te hoc ad aliquid sus
mus eiusdē cōditionis. In hoc sc̄s q̄ vterq̄
tibi tradidit pulchri iocale custodiendū
pio traditis volūntate. Ipse. i. pulchri pue
rum et ego aurū et deo depositū suū petere
murmuras: et me depositū meū petente nō
contradicis: in quo facto tu contra rationē
agis. Sed debes dicere cū Job Job. ij. Do
min⁹ dedit dñs abstulit: sicut dñs placuit:
ita factū est et c. ¶ Quarto hoc potest facere
deus ppter vñtū parentū. Multi em̄
dānantur ppter amorē amicorū: quia vñtū
Augu. super Genē. ad literā. sepe offendit
tur deus ne offendatur amicus. Multi em̄
dānantur ppter filios vel vros: ideo cū
hoc sit tibi incertū: an si vñtū filius tuus
fuisse causa dānationis tue: ideo nō debes
tristari. ¶ Quinta ppositio. Adinus in tē
pore noui testamēti lūgēdi sunt mortui q̄
in tēpore veteris. In veteri enim testamēto
oēs descēdebāt in infernū. Vñ dicebat Ja
cob Ben. xxvij. Descēdam ad filiū meū ius
gēs in infernū. Nō autē in nouo eo q̄ iam
aperta sit ianua celī. Vñc est q̄ Moyses
mortēs plangitur: Iesus aut naue sine la
chrymis et funere in morte sepelitur: ideo
Moyses tenet typū morientū in antiquo
testamēto: Iesus in nouo. Nam vt dicitur
xxvij. q. j. multa promittebātur in veteri te
stamento illis rñq̄ imperfectis que tēpore
perfectiōis. i. gratie eliminata sunt: tūc em̄
imperfectoz statū representabāt. Tūc autē
perfectū statū ostendit dñs vidue cū clario
rē notitiā de bonis alterius seculi demon
strauit: ideo cōsolāns viduā nō esse lūgendū
salte immoderate cōdūit: dū dixit ei. Noli
 flere. ¶ Sexta ppositio. Mors maloz q̄
male decēdit maxime lūgēda est. Vñ Die
re. xij. Nolite flere mortuū: plāgite eū qui
egreditur nec videbit terrā natiuitatis sue
quāsi diceret. Plāgēdus est impius qui ad

Tractatus I.

Capitulum XXVI.

hac vita egreditur q̄ nec ad regionem spirituum beatorum nec ad deū reuertitur: immo vadit ubi est stertus et stridor dentium. vnde Eccl. xxi. Mortui luctus septē dies. Fatui autē et impii oēs dies vite illius. In cuius rei signū (v̄ dicit Ambrosius) David mortem Absalonis lachrymatus est dicēdo. Absalon fili mi: quis mihi tribuat vt ego pro te moriar. Absalon fili mi: nō autē fili innocētiū: q̄ scit vñ peccatorē et impiū et aliū innocentē mortuū. In hoc tamen modus: vt potest luctus quia cōstitimē mouitur: tāto terminatur eorū nequitia. Et in Ebr̄is: super Domul. lxi. Nō debemus peccatorem mortuū multū lugere quia abscessus est eius malicia: nec iustum quia exustus est de incertitudine: nec iuuenem quia cito liberatur: nec senem quia satius liberatur.

¶ De infirmo exhortādo/interrogādo/aduertēdo/et obseruādo circa ipm. Ca. xvi.

Ora q̄ adstāte articulo mortis maxime debet p̄uidere amici mortis vt cōsoletur ipse mortis et hortetur et ad moneatur de salute sua. iuxta illud Ecclesia. xxi. Solare morientē in cruce spiritus sui. Si enim v̄ dicit magister Joannis Berio fideles curā maximam gerunt corporis mortis: multo magis curā gerere debent spiritus ipsius: et maxime in hac extrema necessitate in qua fidelis p̄batur amicus. ¶ Primo itaq̄ fm̄ eūdē debet hortari: et hoc quadrupliciter. Primo ad cōtēptū seculi huius: et hoc multipliciter. Primo dicēdo sibi. Amice dilecte vel dilecta: cōsidera nos oēs subditos esse potēti manui dei: et ipsius voluntati oēs nos cuiuscūq̄ cōditionis aut status reges et principes: diuites et pauperes mortis tributū soluere necesse est: ideo cōformare vos debetis diuine voluntati q̄ vos vocat et deobligare vult hac die et vocare in suum regnū. Si enim voluistis tēpore preterito vt vestri serui obediret vobis et velle que vultis: iustum est et equū vos qui seruū dei hodie profitemini/hec eadem velle et scire que deus vult. Et q̄ deus est amator hoīs et qui propter nos saluādos venit in mūdū: nō mittit infirmatē et mortē hoc tēpore nisi propter salutē et vilitatē vestrā. Etiam venimus in hunc mūdū peregrino: mori: vt ex eo transire

mus ad patrē nostrū benignū qui p̄parat filios suos ad se reuertēdo: nō et māstionē in eo stabilitam: quin potius vt bene et meritorie viuētes et ipsi deo seruētes/ horribiles inferni per se euitemus: et gloriam eternā habeamus. Qui enim renuit aut cōtēptē reuertitur ad patrē suū qui vocat illos benigne et māstet: indignus est cōsorsio et hereditate ipsius. Preterea in hoc mūdō plurima mala perpessus es: et pro vno gaudiō habito tria mala vel tribulationes suscepisti. Debet ergo tibi gratus esse exire ab his malis vt ad regionē viuop in terra viuētiū: vbi oīa bona abūdāt: vbi inebriatur ab vbertate domus dei beati. Iḡtur illic habitare festines: et toto cordis desiderio anheles vbi bona tibi preparata sunt: q̄ nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs alcēdit. Iude est q̄ ista vana trāstoria et caduca que nec tecū afferres curare nō debes: q̄n̄ deus in infinitum in meliora cōmutabit. ¶ Secūdo debet diligēter ad gratiā actiones et ad amorē dei exhortari dicēdo sibi. Recognosce amice vel amica diligēter cō gratiarum actione a deo tibi concessa beneficia. Primo q̄ in hac extrema hora tibi sui cognitionem dederit: nec te morte subito p̄occupauit sicut multis nō concessit: et de hoc ei gratias agas. Et idē q̄ diligēdus est bonus dñs qui sic te per totam vitā nutriuit/erudiuit in fide sua et ab infinitis periculis et malis v̄sq̄ in hac diē liberauit: et adhuc te de periculis huius seculi multo ampliori beneficio hodie ex toto te vult liberare: et in eternā requiē collocare: Et diligēdus est talis dñs qui nec te deseruit in hac necessitate: etiā vbi oēs amici deficiūt: et dur tuus erit in aliam regionē tibi ignotā. Qui propter te descendit in mūdum factus pauper: et laborauit triginta annis pro salute tua passus horribile mortē vt tibi mortē tuā quam doles dulcē redderet et resurrexit vt te glorificaret: et in celos ascendit vt locū tibi prepararet. Cōsiderat ergo tātis beneficiis: vide quā dīlectionē et amorē debeas ad eū habere: quantas gratiarū actiones ei debeas referre: et nunc refer et ex toto corde conatu et affectione. Et erinde infirmus conetur quo ad poterit affectū suū excitare ad deū: et de oibus his gratias offerre et cōsiderare q̄ bonus dñs his qui recto sunt corde. Multa alia circa hoc possent per amplius dici q̄ discretioni agāte

De exhortandis morientibus.

So. XXX.

¶ Si derelinquatur ampliāda. Tertio debet hortari de spe in deū tota ponēda: dicēdo. Amice vel amica necesse est i hoc trāstoria cōfidere in dño deo: qui vos cōducat mediantibus angelis iusto iudicio. Nō sit vestra spes aut cōfidentia in homine qui vos possit liberare: q̄ nemo est qui de manu domini possit erui: sed in solo deo: quia beatus vir qui sperat in eo. Nec inimicis vestris cōfidatis: sed in deo. Nā et opera vestra plena sunt imperfectione: et si que valent apud deū/ hoc est et dignatissima bonitate eius que ea appropiat quantū sibi placuerit: et q̄ ab eo processerunt: ideo necesse est vos sperare et cōfidere in eius mīa nec aliquid ex vobis sufficere: sed humiliter sub eo de cōmissis criminibus abs te veniā humiliter postulare: et ita debet cōfidere in eo q̄ tibi non denegabit si ex toto corde petieris: ita enim canit articulus fidei quē credere debes sc̄s remissionem peccatorū. ¶ Quarto debet exhortari de patientia dicēdo. Amice solite cogita te in vita tua plurima delicta p̄perasse de quibus penam ferre meruisti: propter q̄ huius infirmitatis et mortis dolorē patienter tolerare debes: rogās deum vt presentis doloris acerbis remissionē operetur tuop̄ peccatū et purgatorij horribilis cruciatus in hac afflictionē tuā per suā misericordiā cōmutetur. Tolerabilius nāq̄ est hic presentialiter q̄ in futuro puniri: q̄ si sic cōtrito corde petieris/penā necessariam tāq̄ voluntariā feres: et omni culpa et forte omnē penā remittere deus/ certusq̄ paradisi introitus. Alioquin p̄ impatiētiam eternā dānationem incurres. Preterea maiora tormēta demerui: ut petā tua. Ideo cōsiderare debes gratiā quā tibi dñs facit quādo illa magna mala i hoc parua et breuia trāstert. Statim enim finem apponet doloribus tuis. Sās enim deū iustum esse et apud eū nihil pretereire inultū: ideo si vialatur tui in hoc mundo et nō in alio: magnā tibi mīam facit. Voc enim petierit sancti viri: vt Augustinus: Gregorius: Chrysostomus: et multi alij. Et ita q̄ magnis peccatis obtinuerunt: deus tibi gratis concedit quare debes patienter tolerare. ¶ Quinto debet hortari vt ad suā cōsuetudinē se cōuertat: meditatio in ea si quid sit q̄ deū offēdat dicēdo sup̄ omnia in hac extremā horā constitutus meditare circa tuā spiritualē salutē. Nūq̄ enim fortassis in futurū huius meditationis cō

tinget opportunitas: omnē aliā sollicitudinē et rerum terrenarū curā relinquet: quas relinquit necesse est: que etiā nec ab infirmi p̄ceptis cōtinentē eripere valēt: et ei qui omnipotēs est bonus et sapiēs te et tua et tuos regenda prebe. Omne preterea cogitātū in eum dirige adstantes solimodo et superflites rogans vt pro salute tua deus precibus exoret. Dedit enim tibi tempus vite preteritū vt tuam salutem opereris: et ad eam cogitares. Si vero circa hoc negligenter egisti adhuc tardat dñs paucū temporis resstantis vite tue vt ad eā facies dam et cogitādam te cōuertat: v̄sq̄ enim ad extremū spiritum paratus est dñs si peniteas te misericorditer suscipere. Ad hoc enim manus suas habet extensas vt quoties ei per veram penitentiam occurreris: vult filius prodigus ad patrem: post innumera flagitia te misericorditer suscipiat et amplectetur: ideo ne differas ad eum cōuerti. ¶ Secūdo interrogandus est defunctus de multis et multipliciter. Primo de fide dicēdo. Dilecte aut dilecta vīs mori: viuere in soliditate fidei christiane tāq̄ dei et domini nostri Iesu christi verus fidelis et obediēs sancti matris ecclesie filius. Et respondere debet: volo. Et si opus sit recitetur vulgari sermone symbolum fidei: et ad omnes articulos respondeat si possit q̄ ita credit: et si forte q̄ absit infirmitatis causa vel inimici illusionē: aliter phantastice occurrat q̄ fides iudicat: illud reuocat et p̄ nullo haberi vult: sed in illa fide vult redde re spiritum. Et potest et ostendi quomodo in illo lumine fidei et solum per illud trāstetur ad lumen eterne glorie. iuxta illud Ps. In lumine tuo videbimus lumen. ¶ Secūdo de spe veniē dicēdo. Petis a deo veniā peccatorum tuorum cōmissorum et omissorum et q̄ contra eius amorem maiestatem atq̄ bonitatem egeris: nec eum prout debes honorasti: et respōdeat: peto. ¶ Tertio de proposito suo dicēdo. Habes tu sc̄cerum propositum et explicitam voluntatem vitam tuam in melius commutare et corrigere: et de cetero a peccatis abstinere: si vita comes superfluit: et respōdeat: habeo. Et ostendat tunc quomodo penitentia non est deo grata nisi cum tali proposito: et q̄ par deo facienda est et non treuge. Deinde super hoc interroget. Rogas ut am deum vt tibi gratiam dei: hoc propos

Interrogandus

fitum continuandi et non recidivandi veramque contritionem habendi. Quarto de conscientia sua interrogandus est dicendo. Es tu confusus tibi ipsi alicuius mortalis criminis de quo non sis confusus? Oportet enim cor tuum illuminari ad oblitum criminis si que sint habenda notitia: et tu libenter ea confitere ris si supernerent ad tui notitia: et si aliquem scrupulum vel aliquod dubium habeat in conscientia quod illud reuelat. Quinto interrogandus est de amore christi. Indulget cor de oibus qui noverunt intulerunt ob reuerentiam et amoris domini nostri Iesu christi: a quo et veniam speras et sine peccatis indulgeri tibi et remitti ab his quos verbis aut factis lesisti. Et tunc si qui sunt presentes quos offendit potest eis vel tacite vel publice ut placerit vel in postulare et generaliter ab oibus in generali. Sexto interrogandus est de his quod spectat ad restitutionem dicendo. His ablata per te restitui integraliter quantum ad id tenaris iuxta tuam facultatem valore etiam vique ad omni bonorum tuorum cessionem et renuntiationem: ubi alia satisfactio fieri non valeret. Et coram deo et hominibus iniurie petis. Ad quas interrogationes affirmative debet egrotus respondere. Tertio debet adverti infirmus de oratione dei et sanctorum. Et primo dicat infirmus orationem ex corde dei. Deus meus piissime pater. In manus tuas commendo spiritum meum. Pater misericordiarum misericordiam fac huic pauperule creature. Adiuva me non etiam in hac ultima necessitate: succurre domine iam anime egredi de solo late ut non a canibus infernalibus deuoretur opera manuum tuarum domine ne despicias: quin immo operi manuum tuarum potrigas dexteram. Dulcissime Iesu ob honorem et virtutem tue benedictae passionis iube me recipi ista numerum electorum tuorum. Saluator meus et redemptor: reddo me totum tibi non me renuas. Ad te venio non me repellas. Domine paradisi sum tuum postulo non ob valore meorum meritorum: sed in virtute et efficacia tue benedictae passionis per quam me miserum redimere voluisti mihi paradisi precio tui sanguinis emere dignatus es: ipsum mihi conferre festina propter quem nec tue diuitie aut tua potentia minuentur: nec iple paradisi angustior aut minor inuenietur. Secundo saluter beatissimam virginem Mariam dicendo. Regina celorum mater misericordie: refugium peccatorum reconcilia me virginis filio tuo

etiam clementiam pro me indigno inter illas: ut ob amoris tui mea remittat crimina. Descat insuper illud vel equivalens. Maria mater gratie mater misericordie: tu nos ab hoste proteges et. Tertio angelos suos precibus inuiter dicat. Spiritus celorum angelorum beatissimi ministri dei assistite queso mihi mihi grati et hoc seculum potest eripite me ab omni aduersario: infideli et animam meam in vestram consortium assumite. Tu precipue angele bone custos meus. Quarto inquiratur ab infirmo cui sancto: vel sanctarum magis deuotus extiterit: ut illi precem offerat dicendo. O gloriosissime scilicet vel sancta singulare in te domine viuere spem et confidentiam repositum succurre nunc mihi in hoc extremo necessitatis articulo laboranti: nunc auxilium supra modum tempus instat et hora iam in adiutorium meum intende et sic de aliis qui possunt obseruari. Quinto sunt aliqua obseruanda circa egrotum. Primo: si patiens non est ieiunans aut extremam unctionem suscepit interroget: an eadem sacramenta deo te paratus sit recipere. Secundo si mortuus prolium repositus spatium ad suam recollectionem habeat ut non morte subita preueniatur: legende forent. Ad eo ab assistentibus historie et orationes deuote in quibus sanus et viuens amplius delectabatur: vel recedenda essent diuina precepta ut profunde meditetur si quid aduersus ea negligenter oblitum deliquerit vel alius coram eo instructio recitetur. Tertio si patiens vsum loquendi perdidit: habet tamen sanam et integram notitiam ad interrogationes sibi factas: vel orationes coram eo recitatas signo aliquo exteriori vel solo cordis consensu respondere: hoc enim sufficit ad salutem. Quarto presentem infirmum imago crucifixi vel alteri sancti quem sanus et incolumis venerabat specialiter. Sit etiam ibi aqua benedicta aspergenda propter presentiam malignorum spirituum: et cum ad tractum mortis puenit inuenietur quo ad possibile erit orationibus assistentia. Quinto nullatenus aut minime si fieri possit morienti amici carnales vicos: tamen liberi vel diuitie ad memoriam reducant: nisi iniquum id erigit patientis ipsa lio sanitas et dum alio id omittit. Conuenienter nequit. Sexto non detur infirmo nimis spes corporalis salutis consequende: ingerat potius eius prima monitio super explicata. Sepe namque per unam talem consolationem inanem fallam et incertam sanitatem: corporee confidentiam

certam incurrit hominem donationem. Quinimo hoc tamen patiens ut per contritionem et confessionem non sit sanitas percurat quod ad salutem corporis si sibi fuerit expedire valere poterit et inde securus atque. Insuper erit et melius sue potestis: pueri sanitati. Et et papa per epistolam de cretali culibet medico corporis districte precipit ne cuius egroti corpore coherat medicinam priuilegiis de spiritualis medici confessionis. Requiritur etiam monuerit.

Secundo impeditur mortuos parentes simul comprehensos decem et honeste sumptuose et magnifice: tribus obituaria non condenda: imo licita et vtilis. Quis ad quatuor defunctis in quatuor donationis in multis et instructuosa. Capitulum. xxvii.

Queritur utrum liceat hoc curare de suo caduere mortuo ut honorifice sepeliatur. Et videtur quod non: quia si sit ab verum et facinus stercore de tali nullus sapiens curaret sic quod ibi magnifici domini copones retigerit. Ad hoc respondendum est per quatuor propositiones. Prima est. Sepultura vel sepulchra parum mortuorum vel inuoluntarii: vel eorum qui vixerunt etiam magnifica et sumptuose non sunt contemnenda: sed quibus licite fieri possunt. per Augustinum multipl. 1. de ciui. dei. c. 2. et in. 1. Primo quod corporis talis usus est spiritui: ad bona opera facienda tam organum. Si autem organa malorum operum sunt in malum in christum et martyres honorifice recodita sunt: puta crucis lancea clauis et. sequitur quod a fortiori organa spiritus sancti corpora sanctorum debent magnifice recodiri. Sapiens enim artifex vult quod sua instrumenta salvo loco recodantur. Secundo hoc idem probat. anulus aureus vel gemma et diuitie relicte a precessoribus: a successoribus ipsorum honeste transeunt custodiuntur et reponuntur. Si ergo diuitie ita custodiuntur a successoribus: dignum est et iustum ut corpora quod debent maiori amore affici in loco sacro et honesto: honeste et magnifice recodantur cum etiam ipse aliqui sint de corporis substantia. Tertio hoc probat: quia antiqui patres sive patriarche multi fuerunt soliti de sepultura sua magnifice. unde et Jacob fecit se ab Egypto in terram Chanana deponeret ibidem sepeliri: licet hoc multis expensis propter itineris longitudinem compararetur. Si ergo hoc sancti patres fecerunt nec

in hoc reprehenduntur: non est magnifica sepultura paruipendenda. Unde et Joseph rector lib. xii. de antiquitatibus. c. 2. et. 1. loquitur in sepulchro David cum corpore patris sui reposuit pecunia multa: cuius thesauri primo Virgatus aperuit: et de vno loco extraxit tria milia talentorum eo tempore quo rex Antiochus obsidebat ciuitatem Ierusalem: postea Verodes alii loculum extraxit. Quarto probat: quia laudatur Joseph et Nicodemus qui honorifice sepelierunt christum: et etiam dominus Abagadalenam laudauit et eo effectum videntur preciosum in sepulturam eius: signum est igitur hoc non esse vilipendendum. Quinto hoc idem probatur a doctore sancto in. liij. dist. xlv. q. 4. art. in. q. 2. quia naturaliter inest viuenti quedam sollicitudo sue carnis: est enim caro pars nature hominis: ideo naturaliter homo ad carnem suam afficitur. Ephes. vi. Nemo vnquam carnem suam odio habuit: ideo secundum istam naturalem affectionem inest viuenti quedam sollicitudo: quod etiam post mortem de eius corpore futurum sit. Sed quia natura dedit non sunt omnino contemnenda: igitur. Sexto aliunde pronocatur: quia secundum Aristot. vii. Polit. in Disputa antiqua: mos erat et lex: ut quicunque strenuus pugil in plio cum sepeliebatur mortuus: ad magnificam cum in sepulchro suo tor ponebantur imagines sculpte et erecte quot homines superauerat aut in bello occiderat. Si igitur hoc faciebant pagani et infideles suis quod certabat per terram quanto magis faciendum est hoc sanctis qui per fidem vicerunt regna: et adepti sunt eternas reparationes. Et sic. propositio. Fidelis quilibet curare debet de sepultura proximi sui. Nam ad hoc primo non mouere debet naturalis pietas: quos enim in vita dileximus nec in morte vel post obliuiscamur debemus quia sicut eis seruimus et obsequium sumus in vita: ita et in morte inueniamur. Ad extremum domini. Jo. 11. qui cum dilexisset suos qui erant in mundo etiam in fine dilexit eos. Vocatus est vltimus beneficii quod coram componitur exhiberi potest. In signum huius reputari sunt crudeliter et tyrannice qui corpora hominum inhumana iacere preceperunt. P. 8. Poluerunt mortuaria feruorum tuorum etiam volatilibus celis: carnes sanctorum tuorum bestis terre. Secundo ad hoc non debet monere exemplum angelorum qui ita curam habent de natura animae sibi commissa: ut quomodo deducant eam ad locum quietis sue se preparant. Luce. xvi.

Adversus tendo.

Obseruanda.

Secundo.

Secundo.

Secundo.

Zacharias mortuus portatur ab angelis in sinu Abime: ita similiter nos debemus curare quod natura corporis fragilitati nostre similes bonitatis sepeliat: immo angeli qui alij non sunt qui sepeliunt corpora curam habent de sepeliendo: ut patet in corpore Catharine et in passione Agathe cuius sepulture angeli curam impulerunt. Et tertio ad hoc nos debemus mouere exempla sanctorum patrum antiquorum: ut patet de Tobia qui propter sepulture preceptum dimittit: et exemplum. iij. Reg. xxiij. de pseudo propheta: qui quia sepeluit os asinum a leone propheta seruatur. Ioseph tunc a cothurnis ossibus suis. Ad hoc recitat Hieronymus exemplum lib. i. c. v. de Simonide poetam: qui cum nauigando per mare ad portum quendam arenarum applicuisset: inuenit quemdam mortuum hominem in arena proiectum: et cum oculos eius dimississet compassus mortuo eum sepulture mandauit. Nocte sequenti apparuit ei mortuus ille quasi gratias agens et mandans ei ne cras se nauigio committeret: mortuus somnium non se in crastinum commisit nauis et in conspectu eius in tempestate maris sui socij obrupti sunt. Hoc autem ei contigit eximia quam mortuus sepulture egerat. Et Quinto ad hoc debet mouere meritum: ex hoc enim consequitur homo benedictionem a domino. ij. Reg. i. dixit David uirgo habes. Benedicti vos a domino qui fecistis hanc mihi sepulture: sed etiam temporalis meretur. Nam ut dicitur lib. i. c. xij. hyst. tripar. c. vii. Maximianus monachus presbyter uir idiota sermones: qui tunc reuerendi uiri opinionem habebat: et quia propter sumptibus monumenta fabricabat ut in eis religiosorum corpora sepelirentur: ordinatur post Theodosium Constantinopolitanus episcopus. Et Sexto quia hoc opus summe deo et angelis placet: deo quidem quia uideri non recusat ut uenerationis sue precium in emptione agri siguli transiret ubi peregrini sepelirentur: angelis uero quia hoc opus specialiter commendatum sibi gratissimum representat: ita dixit angelus Tobie Tob. iij. Qui abscondit mortuos in domum tuam. Et tertio propositio. Sepulchrum uel sepultura magnifica uti uisus est defunctis tribus obseruatis. Primo quod hec sepultura de alieno non fiat. Abac. ij. quis lapis de pariete clamabit: et

Obseruanda.

ideo sibi uix quiesceret. In talibus sepulchris. Et Secundo quod hec magnificentia et in prout tas sepulchri non fit propter pompam gloriam: quia licet hoc forte prodesset uiuis per addidit iniquitatem corda dissimulantes mouere ad compassionem: tamen his qui hec facerent noceret. Sepe enim edificatur equo magnus status: sed magis necessarium non omittatur ut si propter sumptus uoluntate sepulchri non subleuaret pauperum necessitas. Plus enim ordine charitatis uo pensare debet de corpore et anima fratris tui uideris quod de caduere corporis tui. Et etiam interueniret confessio nostris christi: ut patet in martyribus Lugduni dimittenda esset solitudo sepulchri. Et de plures martyres pro christi nomine contempserunt sepulchrum: ut patet in historia ecclesiastica lib. v. c. xxiij. de martyribus Lugduni sub Securo imperatore. Ps. Effundit sanguinem innocentem in circuitu Iherusalem: et non erat qui sepeli ret. Unde Aug. lib. de cura pro mortuis agendum dicit de corporibus martyrum expositis canibus: quod non ob aliud credendum est diuinitus fuisse permissum nisi ut discerent christiani confitendo christum deum condonare hanc uiam multo magis condonare sepulchrum. Et de conditionibus obseruatis sepultura magnifica ea est uilis uiuis et mortuis: primo uiuis ad quatuor. Primo ad solatium uiuorum. Unde de Aug. lib. de cura pro mortuis. circa p. Curatio funeris: conditio sepulture: pompe exequiarum magis sunt uiuorum solatia quam subsidia mortuorum: uile enim est tristibus aliquid solatii accipere: quod sit cum omnia circa amicos facta sunt honeste et magnifice. Secundo quod talis sepultura erudit uiuorum. Unde Aug. lib. i. de ciuitate dei. c. xij. Tobias sepeliens do mortuos deum promeruit ut illud salubriter discatur quanta possit esse remuneratio pro elemosynis quas uiuentibus exhibemus. Si nec hoc apud deum perit quod exanimis corpora mediis exhibetur. Tertio adstruit fide resurrectionis. Adulter enim debet honorari corpus quod quandoque ita gloriosum apparuit in celis. Si enim in tali corpore resurrectionem non expectaremus pro tam uili caduere et esca uermium: tunc expensas non nisi fatue faceremus. Unde glossa. De. i. dicit quod sancti patriarche uoluerunt in terra promissionis sepeliri: quia in ea terra preuideretur christum nasciturum: mortuorum et resur-

Utile.

Et
notandum.

Y
notandum.

rectum ut cum eo resurgeret. et illud dicitur Th. de Zira in fine libri Gen. Quarto mouet metes ad sue fragilitatis considerationem et ad penitentiam peragendam: et uitam multam in melius. Unde dicitur monumentum quasi mouens mentem: unde et malis et incorrigibilibus apud expertos confessores summa remedium est inungere si uelint accedere ut sepe sepeliunt mortuos. per hoc enim rededit facile in seipsum ad considerandum quales sunt et quales erunt. Et Secundo uilis est mortuus in quatuor. Primo quia cum quis uidet monumentum mouetur ad compassionem: tunc oratur pro sepulchro. Secundo quia qui disponit de hominis sepultura in aliquo loco sacro: constituit sanctum illum ecclesie quodammodo patronum sepulchri: ideo quodammodo inuatur ab eo. Tertio quia in loco sacro orationes a sacerdotibus fiunt specialius pro defunctis in ecclesia sepulchris: ideo peculiaribus orationibus quodammodo magis inuatur. Quarto quia ornatus sepulture pauperibus prodest qui ex hoc aliquem fructum accipiunt: et sic pro defunctis oratur: quia elemosyna quodammodo oratur pro defuncto. Et Quarta propositio est si sepultura post mortuum in christo: non tamen his qui dantur sunt. Et in loco sacro sepeliuntur. Hoc multipliciter ostendit Grego. in. iij. dialo. c. i. lib. de sanctimoniali continente sed procatio lingue: que in ecclesia sepulta nocte sequenti uisa est a custode ecclesie: deducta ante sacrum altare et per medium secabatur: pars una igitur cremabatur: pars altera intacta remanebat: et sicut uisio in eodem loco marmoreibus inherens apparuit. Secundo hoc idem declarat. c. iij. de Valeriano Patricio qui in ecclesia ab episcopo sepultus est: uir uisus ad de crepitam et atque lubricus et leuis. Sed eadem nocte Faustinus martyr in cuius ecclesia corpus fuerat inhumatum: custodi suo apparuit dicens. Et de die episcopo ut pronuntiaret hinc ferentes carnes quas hic posuisti: quod si non fecerit: die tricesimo mouet. Quia uisione custos episcopo rimuit confiteri: et admonitus episcopus nihil inde fecit. Unde die tricesimo in lectum sanus ingredies: subita morte functus est. Tertio de Valentino ecclesie Mediolanensi. defensore uiro lubrico et cunctis leuitantibus occupato: nocte enim media in ecclesia sancti Syri facte sunt voces ac si quis uolenter ex ea repelleretur et traheretur foras. Ad quas voces cucurre-

runt custodes: et uiderunt duos terribiles spiritus qui eundem Valentinum pedes quadam ligatura strinxerant: et cum ab ecclesia clamarent et uociferarent foras traherent. Cui territi ad sua secreta reuersi sunt. Adane facto aperientes sepulchrum non inuenerunt: et extra ecclesiam perquirentes inuenerunt in alio sepulchro positum ligatum adhuc pedibus sicut uiderant ab ecclesia abstrahi. hec. c. liij. Quarto de tinctore uerbis Rome sepulto in ecclesia beati Januarii martyris: qui uel spiritus eius sequenti nocte a custodibus auditus est clamare: ardeat ardeat. Hoc uerum relatum est: que iussit ut aperirent sepulchrum: et uerimenta eius intacta repererunt: sed corpus non inuenerunt. hec. c. liij. Et est enim de sepulture loco sicut de habitu religionis. Primo quia sicut habitus monachorum non sanctificat hominem: sed potius homo habitus. ita sanctus locus cadaver pessimum non sanctificat. Secundo quia sicut religiosi cum tali habitu sepeliuntur cum quali uiuunt. Sic mortui cum tali habitu uiuunt: uel uirtutum sepeliuntur cum quali uixerunt. Tertio quia sicut habitus religiosi in morte illi inuatur qui pius religiose uixit non alius. Sic sepultura illi qui bene uixit non alium inuatur: tales enim qui fuerunt organum spiritus sancti in locis sanctis sunt sepeliendi. Alijs sufficere deberet cum Socrate sepeliri sepultura asinina. Sed nunc qui peiores ducunt uitam: hi sunt qui in honorabiliori sepeliuntur loco. quod plagit scriptura Ecclesiastes. viij. c. Uidi impios sepultos qui etiam dum adhuc uiuerent in loco sancto erant: et laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Sed et hoc uanitas est. Et Quinta propositio conueniens est decem et honestum uirum: et mulierem in eodem sepulchro reponi: cum his filios eorundem: licet hoc non sit necessarium. Primum patet. xij. q. ij. Ebron. c. i. sequens. expresse hoc dicitur: et multipliciter probatur. Primo quia Abimeam emit speluncam duplicem ab Ebron: (Genes. xxiij. co.) que ideo dicebatur duplex: quia in ea erant due partes: una pro uiris: alia pro mulieribus. In qua spelunca sepulti fuerunt Adam et Eua: Abimeam et Sara: Isaac et Rebecca: Jacob et Zaira: Tobias etiam dicitur ad filium Tobie uisio. Cum acceperit deus animam meam: corpus meum sepelies: et honorem habebis matris tue omnibus diebus: et cum ipsa com-

habitus.

Parce.

placuit tempus suū sepelire eam iuxta me in vno sepulcro. Et Grego. in dialogo dixit qd cor beati Benedicti sepultum est in sepulcro quod ipse sibi preparauerat vt quorum mens sempiterna fuit in dño eorum quoq; corpora sepultura nō separaret. Item beatus Philippus diaconus vnus de septe legatur edificasse sibi sepulcrum in quo ipse & filie eius quiescerent. Et beatus Severus Rauennatū archiepiscopus tumulū suū iussit in quo se & vxorē & filiam collocari. Item Die ronymus. Quos cōiunxit vnū coniugium cōiungat vnū sepulcrū: qd vna caro sunt: et quos deus cōiunxit homo nō separet. Secūduū patet qd Adam in ciuitate Arbē tu mulatus est. non fuisset autē possibile oēs filios Adē ibi sepeliri: & ideo liberum est filiis & vxoribus eligere quo voluerint sepulcrum iuxta tamen ecclesie formam & consuetudinem. Decentius est tamen qd in sepulcro patrum suorum recondantur.

Tractatus secundus

De morte culpe differens.

De quadruplici morte. s. nature culpe gehenne et gratie. Capitulum. j.

Mota qd qua

druplex scdm scripture vsum inuenitur mors. s. nature culpe/ gehenne/ & gratie: de prima Ecclesi. ij. Similiter moritur doctus & indoctus. de scda. Sap. j. Deus mortem nō fecit. de tertia. Rom. viij. Stipēdia peccati mors. & Sap. xvj. Tu es dñs qui vite & mortis habes potestatem et deductio ad portam mortis & reductio. de quarta. Col. ij. Si mortui estis cū christo ab elementis huius mundi quid adhuc videntes &c. Prima omniū. j. Reg. xij. Omnes moriuntur. Secunda peccantū. Prover. xvj. Indignatio regis. s. dei cuncta regentis nuntia mortis (peccatoris supple.) Tertia est dñatio: in quorū persona. Esa. xlvij. Percussimus fedus cū morte &c. Quarta est saluādozū qbus dñs Eoloffen. iij. Mortui estis: et vita vestra est. Prima est amara. Ecclesi. viij. Inueni mulierē morte amariorē. Secunda periculosa. Prover. vj. De iuvene irretito multis sermonib; dñs qd statim eā sequitur quasi bos duct; ad vicinā: & quasi agnus

lascius & ignorans et nescit qd ad vincula stultus trahatur donec transigat. Agita iocur eius: velut si quis festinet ad laqueū & nescit qd de periculo anime illius agit. Tertia est laqueata. i. laqueis diuersarū penarū plena. Prover. xvj. Qui cōgregat thesauros lingua mēdaci; vanus et excors est et impingetur ad laqueos mortis. Quarta est preciosa de qua ps. Preciosa in cōspectu dñi &c. De prima sufficienter dictum est ideo i. hyl. plus hic. De quarta nihil ibi dicitur quia alibi reuerabatur: de secunda et tertia aliquid dicitur.

De mortis culpe sex causis est detestabilis. Capitulum. ij.

Morte igitur diuinitas est de morte culpe qd detestabilis sit. Scdo que in mirabilia inueniuntur. Tercio vbi inuenit. Quarto ad quid cognoscetur. Primo ergo ppter sex detestabilis est mors culpe. Ppter separationē anime a deo qui est vita ei; j. Reg. xv. Sicine separat amara mors. vñ dñs Jo. viij. Ego vado. i. recedo a vobis & in peccatis vestris morie mini. Et vere amara est quia plus esset dolendū de separatione aie a deo qd anime a corpore: licet nūc fiat eōuerso. Plangis mortuū: magis plange vīuū. Tu nō sunt in te vīscera christiane miserationis vt plangas corpus a quo recessit aia & non plangas aia: a qua recessit de; Scdo ppter rerū habitariū vel habēdarū amissionē: mortui em de reb; suis nullā debent habere emolumentū. Nec habēt aliquā acquirēdi facultatē. Sic. cecantes bona qd cerūt amittūt: & que faciūt vel futuri sunt qd dñi manēt in pctō inutilia reddūt: quātū ad vitā eternā. Ecclesi. ix. Melior est canis viuus leone mortuo. i. vilius & pauper i charitate magno qd qui multa fecit in pctō existēs. Vīscera enim sciunt se esse mortuos si peccauerint. sed mortui nihil nouerit amplius de suis rebus. i. non habent vitā mercedē de suis factis vel faciēdis. Tercio ppter fetoris corruptionem. Mortuus em si nō sepeliatur corrumpit vicinos. Sic peccator si nō repellat vel abscondatur. Vire. xvj. Mortui; egrotantiū emouetur suā scs infectionē emittendo. sicut qui ex longa egritudine mortuiū aliquoties plus alia mortuiū fetent. Vñ in lege mortuū tan;

gens iniquitab; sequitur. Et nō planges tur scs a se: qd nō sentit dolorem vel damnum vt membrū paralyticū: vel phibetū cuius qui morib; nō trit. & nō sepeliens. i. de cōsortio aliorū nō expellens: cum tñ nullus patrem suū mortuus in domo sua per septimanam dimitteret. j. Regum. x. Postulus qui sequebatur Sida filius Bochi aduersariū David: subleuebat ad cadauer Amase mortui. Vñ vir quidā hoc videns amouit eā de via in agrū & operuit eus de vestimento: quo amoro transibat ois postulus sequens Joab. Sequit. in sterquilum sup faciem terre erunt. i. fetidi & abominabiles deo & angelis. Exemplū de angelo & eremita qui obuiā habuerant maslum hoīem: sed bene indutū. & etiā bonum hoīem sed leprosum. ps. Disperierūt in endor: facti sunt vt sterus terre. Quarto detestanda est hec mors ppter horribilem aspectū. Quātiūcūq; em homo fuerit amabilis pulcher & delicatus: statim post mortem erit horribilis turpis & abominabilis & cōtione hoīm separandus. Sic aia ante peccatū pulcherrima & formosa videt iuxta illud Can. iij. Pulchra es amica mea & macula nō est in te. Sed p pctm spoliatur & vulneratur naturalib; sit ferida & abominabilis corā deo vt dicat illd Eze. xvj. Ad omē caput edificasti signū prostitutionis tue: & abominabilem fecisti decorem tuū. Et tunc p pctm aia misera separatur a cōtione fidelis: & ab amicitia dei & angeloz bonoz. Prover. xij. Miseros fecit populos pctm. Fatuissim; operarius est ille qui difficillim; laborib; se fatigat: & tñ nihil stipendiū vel mercedis in fine reponat. Quot em laborib; & periculis se exponunt hoīs pro pctō: isti pro voluptatib; illi pro cupiditatib; isti pro vanitatib; inexcusabile est dicere: oim istoz laborū stipendiū erit eternū supplicium. Rom. vj. Stipēdia pcti mors. Ideo postq Salomon premisit Sap. j. Nolite zelare mortē in errore vie vestre: signāter subiūxit. neq; acquiratis pditionem in opib; manū vestrarū: quasi diebus nullū aliud lucrū habebitis p pctm. Quidā ppter sensu obturationem. Mortuus em nullus sensus habet vīu. Sic pctō: sicut & odorem coquine nō sentit. Curreret em in odorem yguentozū vt canis venaticus: sed nec auris obediendo audit: gustus cibū verbi dei nō sa;

pī: tactus elemosinā pauperi nō porrigit: visus lumen vere fidei nō recipit. iij. Reg. iij. dñs qd Biesi famulus Delisei posuit baculū sup faciem pueri mortui & non erat vox neq; sensus. ps. Os habent & nō loquens. Quidā ppter faciem sepelientem. Nō est ita paupercula qd nō inueniat ad sepeliendū mortuū suū: nec est ita bonū vel malus qd pctm suū nō excuset. Luc. ix. Sine vt mortui sepeliant mortuos suos. Sicut em istis martiris & nobilib; frāt sepulcra honestissima de marmore vel de alijs lapidibus honestis: seu lignis cū picturis & figuris qd simul ornant & honorant ita istis magnis & potētib; mortuis p peccatum faciūt adulatores sepulcra de albas & depicta palliantes & ornantes & excusantes immo cōmendantes pctā potentū qd laudat pctō: in desiderijs aie sue & iniq; quas benedicit: & plus est sic eos onerāt & opprimūt grauitate pctōz suoz vt non amplius resurgant a pctō. Difficile ei est vt dicat Greg. iij. moria. c. xij. his q post vīsum maxime cōsuetudinis adulantiū linguas eripiūt a mentis sue morte reuocentur. Simile inquit mortuos sepelire mortuos suos. Mortui em mortuos sepeliūt cū pctōres pctōtem fauorib; premūt. Erat autē Lazarus mortuus: sed nō sepultus a mortuis: sed a fidelib; mulierib; Sed peiores sunt qui exhumāt mortuos vt comedant qd faciūt detractores: diffamando & publicando qd occulta sunt. Vire. vj. Similiā translationem. Nunqđ spelunca Dienes hereditas mea facta est mihi? Viena ei corpa mortuoz exhumat vt carnes putridas comedat: & cū pctō nihil sit horribili; qd dicem; de ipis q pctā sua ppria ostendūt & de ipis spectaculū faciūt hoīb; nisi q mortuos suos circūferunt vel vt terrorem hoīb; incutiant vel vt eos ad cōpatiens dum vel vindicandū puocent: vt prs Jus dñi. xix. de Zeulā q vxorem mortuā conscidit in frustra & misit ad duodecim trib; vt cōpaterentur & vindicarent.

De tria mirabilia in morte culpe. Capitulum. iij.

Esecundo dicem; qd in hac morte tria mirabilia inueniunt. Primo est cū nullus mortiferū corpori facit ter biberet vel comederet: multi tñ auidē mortiferū aie comedūt & hauriunt suggest;

Tractatus II.

hioni peccati pſentientes. Apo. viij. Mul-
ti mortui ſunt de aqua. i. delectationibus
munda: a mare facte ſunt poſt mortē: q̄
tū p̄io dulces. Job. vi. Nunquid guſtari
pōt qd̄ guſtatū aſſert mortē? Q̄ ſcōm eſt
q̄ nullus gladiū quo occidēdus eſſet libe-
ter quereret vel paribulū quo ſuſpēdēdus
eſſet fieri pcuraret. Multri tñ p̄m q̄ aia
ſuſpēdit & paribulo inferni reſeruat pro:
p̄is laborib⁹ & expēſis querēt ſolacite pec-
cata pcurādo & cumulādo. Sap. i. Inuſti-
tia aut mortē eſt acq̄ſitio: ip̄i aut manib⁹
& vbi acq̄ſierūt illā. Q̄ Tertio ē q̄ null⁹ cū
latrone vel homicida ſcēter ſocietate diu
teneret. Multri tñ cū p̄o qd̄ bona oia fu-
rat: & tñ mortui inſidiat de ſocietate ſeruā:
da obligat & obſtinādo. Eſa. xxvij. Dixi-
ſtis paululum ſedus cum morte &c.

Q̄ Mors culpe in tribus principaliter
inuenitur. Capitulum. iij.

E tertio dicendū

Q̄ mors culpe in trib⁹ principaliter
inuenitur. Q̄ Primo in manib⁹ lin-
gue mēdaciis. Prover. xxi. Qui
cōgregat theſauros lingua mēdaci: van⁹
& excroas eſt & ip̄ingueſ ad laq̄os mortis.
Q̄ ſcō in manib⁹ lingue adulatōis. Pro-
uer. v. Fauor ſtillat labia meretricis. i. adu-
latōis nūdi: oleo guttur ei⁹: q̄ cōponit ver-
ba ad decipiēdū & ſequit⁹ pedes ei⁹ deſcen-
dūt ad mortē. Q̄ Tertio in manib⁹ lingue
detrahētiis. p̄. Filij homin⁹ dentes eor⁹ ar-
ma & ſagitte &c. Sed ecōtrario vita eſt in
manib⁹ lingue corripiētiis. Prover. xxvij.
Qui corripit hominem: grām poſtea inueniet
apud eū magis q̄ ille q̄ p̄ lingue blādimē-
ta decipit. Tertio in manib⁹ lingue p̄i p̄i
mā cōmēdaciis. Prover. vii. Rex clementie
in lingua ei⁹: nō Prover. xvij. Mors & vita
in manib⁹ lingue q̄ diligit eā comedūt fru-
ctus ei⁹: vñ mors hec culpe trahit aia⁹ ad
infernū: ſicut mors nature trahit corp⁹ in
terrā. Et ſicut mors naturalis filij offen-
dit patrē: q̄ ab ipſo ſeparat: ſic mors cul-
pe deū patrem offendit.

Q̄ Quin⁹ modis homo mori mor-
te culpe. Capitulum. v.

Capitulum III.

E quarto dicendū

Q̄ Quin⁹ modis q̄ reputat⁹ mor-
tus: p̄m. q̄ mortui appropi-
quat. Sic hō exiit in p̄o q̄ vi-
cinius eſt mortui eterne dicit⁹ mortui: obest
ſolū paries corporis qui ingredit⁹ ill⁹
mortem ſecundū. p̄. Appropinquauerūt
vſq̄ ad portas mortis: & rationes ſubdit.
Anima. loq̄ in malis tabeſcebat. ſcō res
putatur mortuus quando in magna miſe-
ria viuit. Ita q̄ potius vita ſua dicenda ſit
mors q̄ vita. Jone vii. Tolle queſo anis
mā meam a me quia melior eſt mihi mors
q̄ vita. Sic eſt de vita impiorum qui in
hac vita viuit in magna miſeria continue
in tenebris ignorantie: in igne exiſtentia
concupiſcentie: & corroſi continue verme
conſcientie. Tertio quando infirmus iam
facit ſardellum ſuum. Sic peccator in hoc
mundo grauiſſimis omniſus peccatis tra-
hentibus in infernū vt plenus viſus et
rapinis dicitur mortuus. Nautis enim eor⁹
rum tot onuſta eſt peccatis q̄ faciunt ſub-
mergere nauem: & deſcendere in profundum
abyſſi. Eſa. i. Deſcenderūt in profundum
quaſi lapis. Q̄ Quarto quando om-
nia reſcit: nec quicq̄ alimēti poteſt recipe-
re: tunc enim ſignum eſt mortis. Sic qui
doctrinam chuiſti non curant immo recu-
ſant. Q̄ Quinto quando non fructificat⁹
ſed continuo diminuantur ſicut in qui-
buſdam morbis vbi deſceſcit homo: & tan-
dem ſiccatur. Arbor enim non ferens fructū
& in ramis ſicca iudicatur mortua. Sic ani-
ma ſine fide formata ch̄ritate non fructi-
ficat & iam ſecuris in radicem poſita eſt vt
p̄cendatur & in ignem eternū mittatur.

Tractatus tertius de morte gehenne.

Q̄ De effectibus mortis gehenne.
Capitulum. i.

De morte gehenne.

So. XXXIII.

E ſcūdo

de morte gehē-
ne dicēdū q̄ ē
mors horreda
Apo. xx. In-
fernus & mors
miſi ſunt i ſta-
gnum ignis.
hec ē mors
ſcda. i. requies
aliā mortem.
Dec aut mors plura mala facit. Q̄ Primo
ois boni aſſert p̄ſentia. Job. x. Dimitte
me vt plangā paululum dolorem meū &c.
Mortuus eſt in inferno gutta diuine p̄ſo-
lationis nō ſtillabit: vt p̄s in diuitie. Luce
xvi. Et nullus q̄ erit in p̄ia cōdolebit imo
mater de filio ſi dānareſ gaudebit. p̄. Le-
tabis iuſt⁹ cū videris videri: oſo vel elce-
moſyna parenti nō pderit. Quidē p̄deſt
chandellū facere mortuo? Dicit. ix. Qd̄
mortuū hōis q̄ ſit ſter⁹ ſup facit regiois
de quo nō curat & q̄ ſeuū poſt tergū me-
tens & nō eſt q̄ colligat. i. ſubueniat: vñ in
auctoritate Job. x. d. hō mors vmbra mor-
tis. Vmbra eſt h̄s ſter⁹: eſt cū eo cui⁹ ē vñ
bra & nō eſt ill⁹. Sic ē q̄ qdā pena inferni
hoc puenit eſt morte q̄ nulla pena maior
eſt ea ſicut agguſtia q̄ mortē ſducit. S̄ in h̄
diſcōnēnt q̄ mortu⁹ nō ſentit aliquā penā
vel leſiones ſi ei inferat: & dū eſſet eis ſi ita
eēnt mortui in inferno q̄ de amiſſione gau-
dij nō doleret & penas inferni nō ſentirēt.
Itē dñt q̄ mors corporis ē mors alter⁹ p̄t
Sed mors eterna eſt mors aie & corporis.
iij. Re. iij. Bis d. aſ mors aie in olla corporis.
Eſt ei mors ſupra mortē tpālē p̄p penā
acceditatē. Mors vltra mortē p̄p penā
diuerſitatē. Mors p̄ter & p̄ mortē p̄p pena
rū eternitatē. ſcō q̄ infern⁹ ois mali cor-
pis. Mat. viij. Abiit aut tot⁹ grec porcor⁹
p̄ p̄cepſi i mare & mortui ſunt in aqua: porci
ſunt p̄oies q̄ nobiliores p̄t ſui. Cai⁹ i lu-
to p̄ti ponit vt delectationē p̄ti habeat
vt porcos & nareas & caput q̄ ſunt nobilio-
ra in ipſo luto ponit vt v̄t̄ris delectationē
ſpleat. Sap. v. Nō iudicauerūt honorē aia⁹
rū ſetā qm̄ deſeruaſt hōies ſerremiſſis
l̄ &c. S̄ iſti erūt p̄p̄ites i mare. i. ſubito
penas inferni ſcurrūt: q̄ liber ei para maris
amar⁹ eſt: & nihil eſt in inferno qd̄ amay nō

ſit & penale. Siſt gutte mar⁹ ſūt in d̄rabi-
leo & pene inferni icopichēbiles. Siſt oēs
aque ad mare currūt. Sic nō eſt agguſtia q̄
nō ibi ſit. Inde dices. Zu. vi. vocat infernū
locū tormētōy. locatū aut nō eſt p̄p̄e niſi i
p̄o loco. Itē d. Thre. i. Magna eſt velut
mare p̄t̄itio tua. vñ q̄ male vixerit: inde
maloy copia dñr habebūt: ſup ill⁹ p̄p̄e.
iij. Quoy finis iterit⁹ & glia in p̄uſhōe eor⁹
q̄ terrena ſapiūt. Et cōiter ex malo ſemie
gignit mala plāta: ex malis p̄miſſis ſeſe
mala p̄ſoer mala vita mala mors: ex ma-
lo p̄ncipio malus finis. ij. Cor. xi. Quoy
finis eſt ſm opa cor⁹. Eccl. xxi. Elia ſp̄ioi⁹
p̄plārata lapidib⁹: & i finē illoziferi & tene-
bre & pene. finis ei altaynubiū eſt p̄ſp̄io
finis verbay v̄t̄itū deſecatio. finis delin-
quentū dānatio. p̄. Prop̄ea de⁹ deſtruet
re i finē eucllet te emigrabit te de taberna-
culo. & radice &c. Terno q̄ finis in v̄t̄roq̄
nō h̄s terminū. S̄ ei poſſet hōies iterſices
re q̄ penit⁹ mereret. vñ q̄ ſalrē penā aliq̄
nō ſentiret p̄ſolatio eis eēnt. S̄ ſic nō erit
q̄ i eternū viuet & vt i eternū puniant. p̄
Sicut oues in inferno poſiti ſūt moſa depa-
ſcet eos. Verba em̄ cū paſcat iter⁹ redit. vt
iter⁹ paſcat. & ſit p̄t̄itūq̄ puniat adhuc
viuet vt iter⁹ puniat. p̄. Laborabit i eter-
nū & viuet adhuc i finē. Itē ouis ē ſtolid⁹
ſim⁹ pec⁹rita q̄ ſit i domo accenſa nullo
mō erit ab igne ſi mag⁹ igerit ſe igni. Sic
dānati in inferno eſſecti ſunt ſtolidi & p̄ ma-
linā obſtinati q̄ de inferno q̄ eſt ei⁹ quaſi
domus accenſa nunq̄ eribunt.

Q̄ Exemplis & rōnib⁹ p̄batur q̄ ſit ponē-
dus infernus: reſpondet⁹ objectionibus
oppoſitis cōtra nitentibus. Caplin. iij.
Q̄ Nulli diabol⁹ pcurate dicit
nullū eē infernū nullā dei iuſti-
tiā puniriū: diabol⁹ ei n̄t̄iſ in
hōie fidē de inferno extingueret vt
ſic cecurū facili⁹ ducat illuc per
viā p̄oies dñ nō refugit penā quā nō cre-
dit⁹: quē mod⁹ ſolet duci latro ligat⁹ ſocu-
lis ad paribulū i cui⁹ rei figurā. iij. Re. vi.
Sedechias excecatur a Nabuchodonosor
duet⁹ eſt i Babilonē. S̄ aut tales infide-
lib⁹ deteriorē. Nā iſtī fideles de inferno has
ouer⁹ fidē. In qd̄ ei⁹ ſi ueniret tragedia nar-
rat q̄ tñ p̄i fidē nō habuit qd̄ v̄ſū ē cui⁹
q̄ videret neronē balneat⁹ ſe ap̄o iſeros &
miſtros auy ſeruē iſūdētes: & cū videret
choy aduocatoſ ad ſe aduenientū. Duc
e ij

Adnoſ
cati.

inque venale genus hominum. s. aduocati amici mei accedite: et in hoc vase mecum balneet mini. Adhuc enim superest locus in eo quem vobis reservavi. Sicut multi poete et ethnici mentionem faciunt de inferno in multis scriptis. Virgilius in. vi. Eneidos cum pro magna parte descripsit. Et f. m. quosdam philosophos eodicitur inferi quod illuc aie desferantur. Sunt igitur infidelibus deteriora qui de inferno dubitant. hoc etiam patet ex infinitis quasi scriptis passibus quorum aliqui postea suo ordine recitabuntur. Patet etiam multis rationibus: exepolaribus infernum esse. Primo certum est quod sicut debetur summus amor deo ita et summus timor: ergo sicut fecit aliquid saltem incarnationem ad attrahendum summum amoris ab homine. Ita debuit aliquid facere ad extrahendum summum timorem ab eodem: hoc non est nisi infernus qui summum facit cum timere. Iuxta illud. Luce. xxi. Timete illum qui post se occiderit corpus aiam potest mittere in gehennam ignis. Secundo regalis magnificientia requirit quod rex habeat non solum pallatium propter bonos sed etiam carceres propter malos. Rex autem glorie magnificatus est super reges universae terre: quod igitur non habebit carcerem sicut habet pallatium? Isaie. xlii. Habitabit dominus super montem celum in excelso: et super reges terre. Et sequitur. Et clauduntur in carcere quem vocamus infernum. Attendere autem oportet qualis sit iste rex qui tales barones scilicet celi milites et reges terre ponit in carcere suo. Tercio deus adeo iustus est quod nihil in domino suo permittit impunitum. Job. xxi. Deus in multis abire non patitur. Sed videmus multos sceleratissimos mori impunitos nec hic puniri: ergo alibi puniuntur. Locus autem huius punitionis non est aliud quam infernus: igitur. Quarta ratio ad bonum alicuius civitatis pertinet habere locum ubi fides proiciatur: quod ergo esset bene ordinata civitas universi nisi haberet huiusmodi locum in quo sordes eius proicerentur. Peccatores autem qui facti sunt ut sterces terre sunt huiusmodi sordes. p. a. Et lumen platearum delebo ego: quod scilicet colligitur de plateis et proicitur in locum immundum. Similiter cum aqua fuit lutum. Sic cum fumo igneo rapido abforbeantur peccatores in infernum. Quinto in mundo isto videmus puniri minores a suis maioribus. Sed ipsi maiores quibus sunt peiores. Unde quidam

philosophus cum vidisset quendam leonem duci ad suspendium a quibusdam etiam qui mali erant: dixit. Maiores latrones ducuntur minores ad suspendium. ergo iusti ut ipsi maiores res quod hic non habent supra se maiores quod conuincit: et mala faciunt innumerabilia talia indicantur ad penam. Sap. vi. Cum essetis in nostri regni illius non recte iudicatis neque custodistis legem iustitiae: neque enim voluntas tem dei imbutastis. Vultis deinde cito apparere vobis: quoniam iudicium. scilicet condensationis durissimam his qui presunt fiet. hec autem condensationis fiet in inferno igitur. Sexto legem terrenam requirit quod aliqui propter culpas aliquas deferantur in exilium propter: ergo non est rationabile quin dens peccatores aliquos propter culpas suas deferat in exilium propter tuum. Job. xxi. De oibet transferet illa scilicet peccatores de oibet illis: de quo dicit. Spiritus domini repleuit oibet terrarum. Locus quidem iste ad quem transferuntur non est quod alius infernus. igitur. Septimo iustitia ecclesiastica separat perpetuo a consortio fidelium alios quos in sepultura: sepeliendo eos in loco ubi extra alios: quare igitur iustitia divina que maior est non separabit perpetuo alios quas alias indignas a consortio sanctorum eas in loco ubi collocando. Iuxta illud. Luca. xxi. Mortuus est dominus et sepultus: est in inferno. Octavo interest visitari publicum ce alicuius civitatis ut cadauera proiciantur extra in loco immundo. Quid ergo mirandum si de civitate dei enciantur cadauera. ideo Esa. lii. dicit ei quod ad infernum descendit: quasi cadauer putridum non habebis consortium. Unde in fabulis dicit quod leo ut plura aialia desperet: se infirmum fingit et aialia que ad eum venerat visitationis causa deuorat. vulpes quoque intrantem videns vestigia et non redeuntium periculum suspicant: asservit quoniam non intraret nisi prius intrantem exire videret: et talia phantasia a leonis calumnia se subtrahit. Sic diabolus ut plures decipiat tentando dicit non esse infernum: nec diabolus ut inde audacter peccent. Sed quod bene consideraret quod multi ibi descendunt nec inde reuersi sunt caueret sibi pro reposito futuro. Sed dicunt huiusmodi infideles quod nullus de inferno reuertitur. Sap. i. Non est agnitus qui reuersus sit ab inferis. Sed si rediret aliquis qui vidisset infernum crederent ei. Quibus potest responderi tripliciter. Primo per interpretationem prius que falsa est. quis

Non fuit reuersus quem suscitauit Iesus. et sicut dicit Aug. cum discubisset postea in domo Marthe cum domino multa narrauit immensa de oculis penalis. Preterea circa passionem domini multa corpora sanctorum surrexerunt apparuerunt multis: inter quos fuerunt duo filii Symeonis sicut habetur in epistola quam misit Pilatus ad Zebaidiu de passione christi sub eo facta quod narrauerunt multa de inferno: et quod christus inde suos eduxit. preter illos etiam inueniuntur alii multi inde rediisse ex diuina dispensatione ut Traianus et alii de quibus inueniunt in gestis scriptis. Sed per interpretationem secundam: quod si etiam aliqui inde venirent non crederent ei quod vel inde veniret vel quod essent verum quod diceret. Luca. xxi. Si Adoylen et populus non audiret: neque si quis ex mortuis resurrexerit crederet nec mirum. Quis enim tante auctoritatis resurgere posset cui magis esset credendum quam deo? unde et Lazarus de quo dicitur. Surrexit et plurima eorum quod viderat reuelauit: et tunc in eum ut iterum occideret insurgere conati sunt. Tercio dicitur quod istis quod hoc ipsum quod non ita reuertunt de inferno passim ad nos sit propter bonum nostrum: ut scilicet illuc propter hoc magis timeamus: et sicut iam dictum est in fabula de vulpe. Unde cum quidam predicator multos de inferno afferuisset: quidam de auditibus credulitate dure ad eum clamauit. Male dictus qui credit vobis quod non fuistis ibi. Surrendit ei. Frater piissime hominum si aliqui venirent ad te de inferno adhuc tu non cessares malefacere: diceret ei apud te quod si ires in infernum propter peccata tua: non forte posses idcirco sicut et ille transiret. Sed non credere debes infernum ita profundum quod nullus potest inde ascendere: ita clausus quod nullus potest exire: ita custoditum quod nullus potest euadere. Quarto dicitur: secundum Bonum. in. iiii. dist. xiv. in expositione textus quod id illud aiam receptaculum est additum neque dicitur ut videat coiter. Prius ut fides habeat locum qui est de non visio: ideo meremur credere paradysum et infernum: et cum hoc fecit ea addidit ut non probaret affectum: videlicet si eum non timore rerum visum: sed amore eorum quod non vident diligamus. In deuoluit dominus quod mors nostra illis esset mortis bestiarum ut probaret corda filiorum hominum. Dicit tamen Greg. quod (ut credant infideles) igitur inferni de quibusdam locis Sicilie eructat quasi esset spirale inferni. Sed iterum dicunt alii: Numquid me fecit dominus qui me tam

mare redemit ut sic me dannaret et perderet. Non est igitur aliquis locus peccatorum saltem pro fidelibus qui credant in eum. Rndetur primo quod deus non creauit nos ut precipitaret in gehennam: magis ut introduceret in regnum eternum: gehenna enim propter demones quibus dicitur. Ite maledicti: et qui paratus est diabolus et angelus eius. Sed regnum eternum propter homines quibus dicitur. Venite benedicti: et quod paratum est vobis. Sed quod homines a regno deueniant et tendant ad perditionem: hoc est ex eorum defectu. Osee. xii. Perditio tua erit te Israel: tammodo ex me auxilium tuum. Sed dicitur de illis qui sic dicunt non me fecit dominus ut perderet me: quod dominus nullum perdit: sed est sicut mercatoris qui tres burfas in vna ponit bonos denarios: in secunda obolos: in tertia falsam monetam. Ita dominus optimos reponit in celo: medios in purgatorio: et malos ut falsam monetam in inferno: et sic omnes inuenit et nullum perdit. Tercio dicitur quod si quis emisit vnum seruum et constituit eum super domum suam: et tradidisset ei in custodia suorum et filios et bona sua omnia. ipse vero propter pollueret et filios interficeret: et bona omnia dissiparet: nonne dominus hunc seruum in suo reditu non obstante quod emerit suspenderet si posset et interficeret? Sic etiam caueas tibi quicquid sis qui ista dicis: quia licet sis seruus domini ab eo factus et redemptus: te tamen grauius iter torquetur si eum offenderis.

Infernus locus terre infimus sex motibus plurimum vitandus. Capitulum. iiii.

Secundo de situ inferni considerandum. Est communis opinio doctorum opinio: et ita sicut dicitur in libro de imaginemundi credi potest quod sit circa centrum terre. ut sicut secundum ordinem naturae alia tendit deorsum alia sursum. Sic secundum ordinem diuine iustitiae alia tendit ad summum sursum. scilicet ad gloriam: alia deorsum ad penam. nec est inconueniens illud mirabilem ignem esse deorsum cum etiam noster ignis sensibilibus sit hic deorsum. Hic est quod Pythagoras philosophus ut recitat Aristo. in fine mundi posuit ignem esse in centro terre. Et propter hanc sententiam secundum Papiam dicit infernum ab inferis: quod sicut cor aialis est in medio eius: sic et infernus in medio terre. Iuxta illud quod dicit saluator: se fuisse tribus diebus et tribus

Tractatus.III.

uocibus in corde terre. Matth. xij. Et de ipso dicitur Ephē. iij. descendit primum in inferiores partes terre. Et quo patet qd lo cus iste remotissimus est a celo: iuxta cen trum fluminē dilatat a circumferentia: ideo Eszech. iij. dicitur terra ultima. vbi dicit Pharaon. Est deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: hoc est ad magnā penā malorum: sicut fit ei qui propter in exilium quando remotus ponitur. Et qd hoc fit peccatoribus conueniens patet Fin Ricardus de mediā villa: quia sicut deus ordinat corp ora in suis locis vsu exigentiam suorū naturalium ponderum: sic ordinat creaturas rationales in suis lo cis sūm exigentiam suorū amorum. Ideo sic ut electi sunt in celo: qd in suo amore cele stia terrenis preposuerunt. Ita reprobi qd diuinam iustitiam sunt et erunt in loco in fimo: qd in suo amore infima et terrena su perioribus et celestibus preposuerunt. Et propter hoc est eis carcer profundissimus qui solet esse grauior: inde ad maiorem pe nam eo. dicitur in ps. Introibunt in infe riora terre. I. in magis infima. Et possunt di cere illud Job. xviij. In profundissimū in fernum descendit oīa mea. unde Cassio doius sup ps. lxxviij. Inferni arbitramur esse subitus cū legatur de Dathan et Aby ron: qd aperuit se terra et degluriuit eos et viui descendenter ad inferos. Et hoc etiā patet magna peccati grauitas qd illic pre cipitat vbi montes et saxa quātuorū gra uia defendere nō possunt: ideo dicitur de peccatore. Matth. xvij. Expedit ei scz ma gis vt suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris: qd hōmī peccator profundius demergit: qd sit profundum maris. Est etiā vna terra suprema in qua est habitatio sanctorū: de qua ps. Portio mea dñe sit in terra viuentiū. Est terra media qd ē possessio terrenorū de qua Gen. xij. Egredere de terra et de co gnatione tua &c. Tertia est terra infima in qua est cōclusio damnatorū. Sicut etiā ter ra est domus et habitaculum oīm serpentū tam nō in parte superiori: sed in cauernis terre: sic infernus est in inferioribus parti bus vbi oīs iniquitas reponit: vt ibi ppter vnu mortuatur. Propter qd terra ista vniū tum est fugienda. Primo qd in ea est mes sor incofolabilis. Dicitur. iij. Zagebit terra et increpabit celi. I. latet et superbi piri ibidem

Capitulum. III.

deſceti. ¶ Secūdo ppter ſeruorem ex
tinguibilem. Eſa. xxiii. Cōuertentur cor
rentes eius in picem ⁊ humus eius in ſul
phur: erit terra eius in picem ardente
nocte ⁊ die nō extinguetur. fugerit em̃ ho
mo domū ſue ſuccenſat. ¶ Tertio ppter
inirrigabilem crudelitatem tormentorum
Eſa. xxiii. Inebriabitur terra ei⁹ ſanguis
ne ⁊ humus eius erit adipis pinguiſ. ⁊ po.
Introidi. it in inferiora terre: eradent in
manus gladii ⁊c. ¶ Quarto ppter iniqui
tudinem mali cōſortii inuidorū ſcilz ⁊ ſedi
tioſorū po. Aperta eſt terra ⁊ deglutit
Dathan ⁊ operuit ſup cōgregationē Abi
ron qui fuerunt inuidi ⁊ ſeditioſi. ¶ Quinto
ppter defectū omnis boni: ſicut paup
per fugit terram etiā ſuam ppter caſtiſ.
Diere. iij. Alſpexi terrā ſc̃y inferni ⁊ ecce
uaſa ſc̃y omni gaudio ⁊ nubiſ: q̃ nubiſ in ea.
¶ Sexto ppter detentionem inmutabileſ
q̃: n̄ ſemel illuc inierit nunq̃ inde exiit.
Inde dicebat Job. ix. Dinerte ergo me do
mine: plangā paulatim dolorum meō an
teq̃ vadā ⁊ nō reuertar ad terram tē.

¶ Inferni capacitas magna tribus ratio-
nibus probatur: damnatorumq; disposi-
tio in ea declaratur. Capitulum. iiii.

Artio de quan-
titate inferni videndus est.
Credetur enim infernus esse
maxime capacitat: ideo ap-
pellatur Eff. xxx. Wallis.

funda et dilatarat. dicitur etia barathrum fuisse
dixit. v. quasi vorator vel v. vago fin pas
pium: q. ppter sui immensitatem pot rec
pere innumerabiles: dicitur etia abyssus
quasi sine fundo. Eius aut immensitas ex
tribus pensari pot. 1. Primo ex imagina
tione q. habet illi qui sunt ibi: videtur
enim eis q. quasi infinitabilis sit eius ma
gnitudo. Exemplu invitis patru de beato
24. capitulo qui cu transiens p ecrem inue
nisset caput cuiusda defuncti tetigit illud
virga quia gestabat et aduirtat cuius effec
locuti est ei recognoscens q. fuisse caput
cuiusda sacerdotis gentium in illo loco ses
pulchri requisitus aut de pena sua: respondit
q. quantu distabat celu a terra tantu ha
bebat de igne supra caput: a tantu sub pes
dibus suis vbi erat caputius mali: fuit in
fidelibus. Ad idem facit ad refert 32. de

De calitate infernă.

reparato viro magno qui cum seruaretur
quam mortuus subito rediit: vocato pue
ro fecit illū mitti ad ecclesiā scī Laurentij
ad Zyburthi p̄sbyterij q̄ credebatur vitijs
carnalib⁹ subiacere: de quo dicebat q̄ vide
ratur p̄ fuerat ingente rogū parari: et dictū
p̄sbyterū in eo mergi et cōcremari. Aliū
nūc rogū viderat parari cū eamē vsq̄
ad celū a terra videbas: p̄tēdi cū emissū
voce clamati est cū? ellet: et hoc dictū
tim obit. Puer autē Zyburthi mortuū in
uenit. Et oīe ergo duos testis p̄s q̄ mire
magnitudinē videret ignis inferni damna
tio. ¶ Sed hoc p̄s ex cōparatione altiori
magis q̄ fm̄ scripturas ex similitudine
ad ip̄m descriptū magna. Abā. n̄. Dilatauit
quasi infern⁹ aīam suā: et loquit de sup̄bo
scō diabolo. Sicut ergo apparet q̄ gr̄nū
milli parūū est eo q̄ cū volum⁹ ostendere
rem modicā cōparam⁹ eā illi. Sic e contras
tio apparet infernū esse magnū cū ex cō
paratione ad illū ostendat res magnā
p̄tē credi q̄ est rotāde figure q̄ est figura
capacissima. ¶ Tertio hoc p̄s ex multitu
dine cōtēto: quē tēbit et oīa corp⁹ ma
ior q̄ fuerūt ab origine mūdi et futura
vsq̄ ad finē scī. collig. Abitret filius
hoīs angelos suos et adij. dabitur regno et
oīa scādala et eos q̄ faciūt iniquitatē et mi
ter eos in caminus ignis. Un̄ et Es. xxxiij.
ibi narrat multū tyriā q̄ cū suis multitu
dinib⁹ missi sunt in lacū inferni. ¶ Et si di
catur q̄ infern⁹ nō pōt esse maior terra: cō
ergo maior multitudo videat hoīm dān
tor a p̄ncipio mūdi vsq̄ in fines q̄ sit ip̄a
terra. Nec erūt corp⁹a cōp sublimitate
possint mutuo penetrare: quō er infernū
tante capacitatis vt oīa illa possit recipere:
s̄inder Richar. de media vil. q̄ non est
certū si multitudo corp⁹o damnatorū ex
cedit terre quātitatē: et iō si sit minor: ea tū
dānari in inferno ita cōpūens q̄ cōtine
ri poterūt in cōsuetate terre. Erūt em̄ cō
p̄siti in quādā rotāditatem: q̄ erūt qual
quēdā rora iuxta illud ps̄. Deus meus po
ne illos vt rotā: ad quā comp̄ressionē si
gnandā pōt adaptari illō ps̄. Sicut oues
in inferno possint sint. Oues em̄ fortiter se
cōp̄mūt in ouili p̄pter frigus in hyeme
et in estate in vmbra ad fugiendū elumē:
indē ibi poterit tanta multitudo corp⁹o
damnatorū contineri. Vt vero nō sufficiat
h̄c inuolūci cōsuetas: deus augebit ean

iurta suum beneplacitum.

De qualitatibus inferni scz inquietu
dine proueniente ex tribus: intemperie
horrore/ingressu/egressu: & quadrupli
ci utilitate. Capit. li. v.

Capitulum. v.

Cartovidendū

est de qualitate infernalis
loci: vnde locus ille primo
est inquietus: sicut em̃ in
terā natura quidam est lo-
cus semp̃ quietus: vt superior pars mundi
dicitur quandoq̃s quietus quandoq̃s
turbat̃ vt media pars. Sic probabile est
aliam partem esse q̃e semper turbata est
inferior: sc̃ilicet inferñ dicitur tairarus
h̃. Petri. h̃. q̃ rarrarus s̃m̃ Papā dicitur
quasi turbatus: p̃onem̃ aut̃ ibi turbatio
ex tribus. ¶ Primo ex penarū varietate
sicut dicitur tempus turbatū quando mi-
stra sunt pluita n̄y. laqueos & h̃m̃s. psal.
Pluēt super petros laqueos &c. ¶ Secundo
ex m̃istrorū uocatione. Dicit. r̃s. Ser-
uieris d̃ns alienigenis ac nocte s̃s in presen-
ti q̃i nō dabunt vobis requiem postea.
in futuro. ¶ Tertio ex mutuo damore. Esai.
Elos clamabit̃ p̃ dolore cordis &c. ¶ Pro
cōtione sp̃s ululabit̃. Exemplū legi-
t̃ in quodā libro de m̃istris ordinis. Efferat̃
cū quidā monachus tentaret de exitu or-
dinis p̃pter eius asperitatem: apparuit ei
pater & mater cū semel & iterū dissuade-
tes exitū. Qui cū nollet acquiescere appa-
ruit ei mater tertio hoc idem dissuadens
cū cum nollet acquiescere dicens q̃ non
posset portare penā dicit ei mater. Et qui-
poteris portare penā inferñ? At ille: qui
grauior inferñ? h̃ pene huius ordinis.
Et mater. Alis experiri. At ille: Sic. Et ecce
sc̃nitus quasi porcorū grunniat adeo horri-
lis q̃ vilis est ei q̃ celū sc̃ndere: & q̃ ca-
put exscindere: & cū quasi deficeret cessauit
sonitus. Et mater p̃ortas ei ait. Vis
aliquid de gaudijs celi experiri? At ille: Vis.
Et ecce cū q̃dem tā dulcissim̃ q̃ sup̃bar-
oēs musicos dulcedinē. Tūc m̃. Vis vis
nirē ad gaudia celi & eundem infernū romē-
ta p̃ferre: & sic fecit. Nō est em̃ incredibile
q̃a sint vltat̃ compassi futuri in inferno sicut
cā in celo. Vnde locus ille est inre-
peratissim̃. vñ apud ethnicos auer̃ ap-
pellat̃ q̃i sine p̃re. h̃ne rēperat̃. Nō em̃

Qualif-
tag.

Ευρωπαϊκή
Ενωση

215
Zeta.

Tractatus. III.

sunt tibi pene in teporamento aliquo: s; in summo. Sicut em ibi summe tenebre. Exeplum (Ero. r.) de tenebris Egypti q; erant palpabiles quātomagis ibi erant graniores. Item est ibi summi frigus. ideo (Job xxij.) dicitur ar aque nunt q; sunt frigidiores. Et etia summus calor. ideo dicit. Job. xxiij. Calor nimis: et ratio est q; nō exhalat s; inclusus est in clibano. ps. Ponēs eos ut clibanū ignis in tepore vultus tui: qn vultus et. propter qd dicit Deute. xxxij. Et sa gittas meas cōplebo in eis. Tunc em sunt cōplete qn sunt in extremo. Tertio dicitur locus horrois. Deute. xxxij. In loco horrois et vultu solitudinis. Esai. xxiij. De terra horribili viso dura anūtiata est mihi. Job. x. Ibi sempiternus horrois inhabitat. Illic em flāma que succēdit non illuminat: illic ignis cruciās obscurat: illic metus nō amittitur cō tolerari incipit qd timebat. Illic et dolor dilaniat et pavor angustiat. Voirendo igitur modo. tūc erit reprobis dolor: cō formidine. flāma cō obscuritate: et q; a voluntate sui creatoris discipauerunt ideo a suis qualitatibus tormenta discordabūt. Inde Viero. ad Aug. Voireno morte viua em: horreo vermē mordacē: horreo incide re in manū mortis viua et vite mortis. Quarto dicit locus latus ad ingrediendū arcus ad egrediendū vt vasa diaboli. Esai. p. Dilatant os suū infernū absq; vilo termino: et descendunt sublimēs gloriososq; ad eum. ps. Non abforbeat me pfundū neq; vigeat sup me putens os suū. Adatth. viij. Zata est via q; ducit ad perditionē: ideo dicuntur manes a manēdo vel stagnū a stando: quia ibi ppetuo manebūt vel stabunt. Job. viij. Sicut cōsumit nubes et ptransit: sic q; descēdit ad inferos nō ascēdet. Adala Tabernaculus est ista taberna q; qui ibi posuit aīas in vadio: neq; pro vadis: neq; pro cōtra vadis: neq; pro fidelissimis: neq; pro obfide potest eā habere. Quia ibi cadit nūl miraculose resuscitat: nō resurgit: sicut ne lapis molaris de fundo maris postq; ibi proiectus est semper manebit. Exodi. xv. Submersi sunt quasi plumbū in aquis vehēmentibus. vñ et Apo. xvij. Sustulit angelus fontis lapidē molarē magnū: et proiecit in mare dicens. Voc ipetū miteret Babylon in infernū. in s; gū hui? precepit Hieremias Saraiē oīa maledicta cōtra Babylonē scribi et ligari cū lapide: et pici in mediū Euphratē et dici

Capitulum. V

Sic submerget Babylon et nō cōsuet et a facie afflictiois quā ego adducā sup eam. Viere. ij. Exeplū est etia de arboze de qua Eccl. ix. Si ceciderit lignū ad austrū aut ad aquilonē in quocūq; loco ceciderit ibi erit. Est etia exeplū de domodedali de qua fm q; describit dicit q; pōr q; faaliter in trare Virgilij: faalis descēsus auerni. S; nullus pōr inde exire. Inde debet hō cogitare ne itret illā domū q; scriptū est Eccl. vlti. Tunc ibit hō in domū eternitatis sue. Nullus em libēter illuc ponit bonū pignus: vñ redimī nō pōr. Quāto ergo stultitia est aīam suā illuc cōmittere. Exeplū de quadā muliere fatua q; aliquāruū intelligebat latinū. Et cū audiret clericos citātes in officio mortuoz. In inferno nulla est redēptio: cepit alte clamare. Adala est ibi ponere pignus suū. malū est ibi ponere pignus suū: sic repetēdo frequēter. Quicqd tamē sit de isto loco cū sit pessimū vt postea planū videbit. artū fm. Aug. Paritē. infernū festal de bono locus ppter quatuor. Prio q; est pars regalis domū palatij regis regū: carcer em est pars domū regie valde necessaria ibi em fures homicide et sic de alijs tenent vincti et artissime cl. Ioditūtr ne alijs nocuant. Secdo q; est formido deterrēs eos q; male agere volūt: sicut patibulū ad deterrēdū fures et baboal: quo mīras et nutriceas parulos minant q; eos deuotet si fecerint hec: vñ talis horrois cohibet malā in malis. Tertio q; innumerabiles pēdies ad pūlam suo terrore cōpellit et ipsa pēd de cordib; eoz expellit. Eccl. i. Timor dñi expellit pēd. Sicut aliqū magni infirmi timore subito et magno et febrib; curant. sic pēdies ab ardore carnaliū et seculariū dēderioz sepe liberant hui? inferni timore. Vñ ppter secūdū est medicina pseruatiua: ppter tertiu est curatiua. Quarto q; oēs dei iniurias et ptumelias vindicat et de oib; inimicis suis vltissat. Et quis em regem diligeret: seruū eius qui oēs cōtumeslias et iniurias regis vindicaret diligeret. Dec Bull. Parisiē.

Ignis corporalīs pena a nostro igne in quinq; differēdo. elementaris tamē et eternus cuius crematio sine consumptione tripliciter potest fieri: animā quadrupliciter affligit ad dei timorē in cūctiū mundi principio creatus.

Capitulum. vi.

De igne infernali.

So. XXXVII.

Vinto videndū

est de penis et primo de penis corporis dātorū. Desinde de penis animarū licet em sint quasi infinite pene em sint quasi infinite pene dātorū: quia fm Aug. sicut scriptū est q; oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hōis ascendit que preparauit deus diligētib; se. Sic mala inferni dicere vt cogitare vt sunt nemo pōr. Peiora sunt quipē q; cogitētur. Vñ et Virgilius sexto eneid. Non mihi si lingue centum sint ora: q; centū. Ferrea vox oēs scelerū cōprehēdēs re formas. Omnia penarū pcurere nota possem. Tamen pro nunc dicemus specialiter de decem penis tangētib; corpus: et de decem puniētib; eternū ipsam aīam. I. Prima pena est pena ignis ardētissimi. iuxta illud Adatth. xxv. Ite maledicti in ignem eternū. et Adatth. xij. Mittēt eos in caminū ignis. ps. Ignis succēsus est i. furore meo: et ardebit vsq; ad inferni nouissima. Differt autē iste ignis a nostro in quinq;. Primo in acerbitate. Vt aut acerbitas accipi pōt et cōparatiōe ad tria. Prio ad ignem nostrū ma. aīalē: beatus em Sebastianus cui angelus ad aurē loquēs alabar dixit q; ignis iste sensibilis ita se habet ad ignē gehēne sicut ignis picē ad verum: et sic in infernū est nostro igne acerbior. vnde fm Aug. lib. de ciui. de legib; in historijs Romanorū q; ante bellum ciuile Pompeij et Cesaris ita Erma mons igne euomit effudit: vt quasi flumini igneus efflueret vsq; ad mare: et adeo effudit vt saxa liquefieret et naues soluerent pice ab eis liquefacta: nec mirū quia scriptū est in ps. Montes sicut cera fluxerūt a facie dñi id est furoris dñi. Exeplū ad hoc celebre et qd a multis dici solet. Parisi? cōtigisse. Fuit em quidā magister in artib; que cum redisset scolariū suo defunctū cōdēnas: tuos et excussisset quandā guttam de sudore quo affligebat in manū eius: affligit eum miserabiliter penetrās totā manū et semp apparuit hui? pforatura i manu eius. Si ergo gutta hui? tam parua et foire nō venisset filius aliquāruū vere sic fuit acerbior: quāto estimanda est acerbitas ignis illam educētis. Si ergo cōsideres quāto sit differētia inter ignē picē et ignē vernū: cōsidera si potes ardore ignis infernalis portare

et sustinere q; tū eredit ardore hui? ignis! O quāto passionē sustinere si per horam stare siue teneres digitū tuum in igne: et maiorē si totam manū: adhuc maiorē si totum brachiū: adhuc multo maiorē si totū corpus. Quāto igitur erit ardor gehēnericissimo q; nec aliquis viues dicere aut cogitare sufficit. Esai. xxxij. Quis ex vobis habitare poterit cum igne deuotēte. et certe scriptū est. in ps. In ignē deuotēs eos in miseris nō subsistēt: certe fm ps. Iste ignis erit sicut ignis qui cōburit syluā cui nullus pōr occurrere. Et sicut flāma cōbuscens motes que est inextinguibilis et que lapides dissoluit. Q; Secdo ex cōparatiōe ad artificialia que apud nos calidissima reputatur puta ad fornaces. Vñ. ps. Ponēs eos ut clibanū ignis in tepore vultus tui: quādo vult? dñi super faciēs mala. Nūc vt putatur non videt eos: quādo finit eos male agerent: autē videbit eos et videbitur ab eis quādo fm ps. cognosce dñs in dīcia facies. Et sequit dñs in ira sua cōsurabit eos et deuotabit eos ignis. Sicut em ferrum in fornace totū fit ignis: sic corpus a dātorū ab igne infernali tota pene trahitur vt ab eo videatur deuotari. vnde et Viere. s. cōparatur olle succēsus: vnde dicitur et. Quis tu vides Hieremias? Olle succensam ego video vñā viderent mali sicut vident boni: de qbus dicit in psalmo. Elidebūt iusti et timebūt. Adala autē nō vident istū ignem oculis mentis ideo non timēt: ideo de eis dicit in psalmo. Nescierūt neq; intellexerunt: ideo in tenebris ambulauit. vnde et appellat olla Vulcani. In cro nicis em Othomis archiepiscopi dicitur q; apud insulam Barbarā q; est iuxta Zugdū num vidit quidā monachus post maturitatem vnam nauem velocissimo cursu sine reuis volantē per aquā Sagone. Et cū queret dictus monachus q; essent. Respōdit diabolus q; essent demones qui ducebant Ebriinā maiorem aule regie francorū ad ollam vulcani prouiciendū: et perpetuo ibi torquendū ppter mala q; sibi et alijs fecerāt: qui notauit diem et horā et ita inuenit eundē eadē hora decessisse: hic Ebriin? dictum monachū erecuerat vno oculo et beatum Zeodegarū in oculis tenebrauerat et occiderat. I. Tertio pensari pōt hui? acerbior et cōparatiōe ad alia elementa. Nam ignis noster facile ab aqua suffocatur: hic

Tractatus. III.

ante ab aqua extinguatur non potest: unde et ignis
græcus dicitur esse ferventissimus qui in aqua
ordine dicitur: quod extinguatur. Sap. xvj.
Quod enim mirabile erat aqua que omnia ex-
tinguit plus ignis valebat: et sequitur. Tunc
autem et glacies sustinebat imperium ignis et
non radescebat: ignis ardebat in gradine:
et grando non radescebat. Et ita scriptura
sacra per hunc ignem accendit de dolis dā-
natorum designat. Quia enim magnitudinem
eternæ pene exprimere non potest nisi exēplis
faciendo de temporalibus rebus. Et quia ignis
penetratior est et acutior ceteris elementis:
ideo scriptura magis per eum accendit
pene innuit quod per alia minus tamen dicens et
plus significat. Quidā dō minus creduli
dixerunt hunc ignem non esse materialē al-
legantes de diuitie. Luce. xvj. qd sic erat de
igne sicut de lingua diuitis et digito Laza-
ri. Sed tunc Lazarus digitum non habebat:
nec diuites linguas sed erant tantummodo spi-
ritualia representatiua eorum: ergo nec ignis
nisi spiritualis: sed hoc non est verum: licet
enim non possit demonstrari oppositum. Tamen
quia scriptura sacra in multis passibus no-
minat illam passionē noīe ignis. Eccl. vij.
Vindicta carnis impij ignis et vermis. Et
Iudith ultimo de dānatis dicit qd dñs in
die iudicij visitabit illos. Dabit enim ignem
et vermes in carnes eorum. hoc est ad expe-
rientiā videt in ignibz perpetuis Sicilie.
Quicquid sit quicquid sint illi sic increduli ve-
ne sentierunt illum esse materialē cū ardebat
in illo igne. Tunc enim credit licet valde tar-
de. Quidā differt ignis inferni a nostro
induratiōe quia iste potest extinguī ille non.
hoc dicit Esaias ppheta. Esa. vlti. Ignis
eorum non extinguetur. hoc dicit Moyses.
Ignis succensus est in furore meo: et arde-
bit vlti: ad inferni nouissima. i. qd in para-
disus et infernus durabit solus in eternum.
O ardor interminabilis. Esa. xxxij. Quis
stabit in ardoribz sempiternis deuorabitqz
terrā cum germine suo. i. terrenorū amato-
res totaliter viet. hoc etiam dicit Boānes
baptista. Math. iij. Palcos (i. peccatores) co-
buret igni extingui. hoc intulit autē chi-
stus dicens. Ite maledicti in ignem eternū.
Iulianus est qd rotatibus non credit. Et si
querat quod ille ignis est eternus cū sit ele-
mentū corruptibile: cū etiā non sufficerent
omnia mundi combustibilia ad ipsum cōser-
uandum. Respondetur qd ignis iste non cō-

Capitulum. VI.

tinuatur lignis aut alia materiā: sed sola
dei volūntate. probat Aug. xij. lib. de ciuitate
dei per exemplū de montibus Sicilie
qd ab initio mundi fuit vlti hodie estuat:
et tū integri perueniunt. Secūdo per exēplū
cuiusdā lapidis Brezdie dicti abeston qd
mel succensus nūqz extinguit. Dicit enim qd
antiquis in sano Gemenis erant septem la-
cerne sub dio de dicto lapide qui nūqz ali-
qua in imperie extinguebant. Vi ergo in
naturalibus hoc esse potest vt sine combustibi-
libus ignis pperueret: quātomagis hoc po-
terit volūntas dei omnipotēis pro sua iustitia
exequenda. Preterea ignis iste non deficit
qd in materiā paratā inuenit. Ergo ignis
eternus in materiā immortali. i. in aīa semp
viuet. Iudith. xvj. Dabit ignē et vermes in
carnes eorum vt viatū et viuāt et sentiat
vlti in sempiternū. Tocius enim inferni tali
igne repletus est: sic qd si totū mare in eo in-
flueret: non extingueret inferi aīa quē tā-
to et tam diuturno igne cruciat. Quidā
differt ille ignis a nostro in luce. Nam ille
ignis mundialis in se lucem includit. Sed
ignis inferni quis sit abundans in ardore:
tamē fm ordinē diuine iustitie caret luce.
Sicut enim est alia natura ignea vel salte
igni similis scē celū empyreū ardore cor-
de et luce abundans nō deseruiens cursui natu-
re sed solum prouidēte diuine ad gloriā
bonorū: sicut credibile est ex opposito esse
naturā igneam feruentissimā sed luce caren-
tem. Videbāt nihilominus dānati se inuicē
non ad suorū cōsolationē: sed magis vt re-
querat. vñ Greg. in mora. Illa vlti rās
ma vitiorum cōcremationē quidē habet
sed lumē non habet: ille ignis ad cōsolā-
tionem nō lucet: sed tū vt magis torquat
ad aliud lucet. Nam sequaces suos secū in
tormento reprobi visuri sunt quorū amore
deliquerūt. Eū Iñdor. Ignis gehēne lu-
cebit miseris ad miserie augmentū vt vis-
deant vñ doleant: non ad cōsolationē vt vi-
deant vñ gaudeant. Unde fm bonauerū
ram lib. iij. dist. l. q. i. n. art. Ignis est i tri-
plici differētia. Est enim ignis purus vt est
in propria materiā. Est et alius ignis incor-
poratus qd est in materiā aliena: puta li-
gno vel terra. Est et ignis non tū incorpo-
ratus: sed etiā permixtus: vt est ille qui sul-
phureus est: et fumosus. Primus est lux et
pure lucet et abundanter: nisi forte propter
nimiam raritatem vt vult Aristoteles de igne

De igne infernali.

So. XXXVIII.

in pro-
tia sphaera. Secūdo est ignis carbo et
stans et hīc lucet et tenebras expellit. Ter-
tius ignis fumosus est et talis tenebrosus
est: et ille est in lacu i. fermi iura qd plans
gunt anime misere. Posuerūt (inquunt)
me in lacu iherosoli in tenebrosis et in ymbria
mortis. Quarto differt ille ignis a nos-
tro in cōsumptione: quia ille ignis potest
oīa sibi ad nutrimentū data cōsumere: vt in
pluribus: ille autē non cōsumet: licet cōbu-
rat corpora: in eo manētia Job. xx. Luct q
fecit oīa nec tū cōsumet: et Apo. ix. In dies
bus illis querent hoīes mortē et non inue-
nient eam et desiderabūt mori et mors sus-
giet ab eis. ps. Sicut oues in inferno posi-
ti sunt mors depascet eos. Quidā sicut
enim oues sine lane sue amissione ingiter
perseuerāt. Sic peccatores in inferno posi-
ti sine diminutiōe sue substantie semp in-
ueniet pena quos puniat. Quidā sicut de
pascunt etiā oues herbas quas radicibus
non euellūt: sed tantummodo abscondūt her-
barum summitates. sic substantiā dānato-
rum non depascet ignis: sic qd aniblet sed
bene fastus et superbius. Quidā sicut nul-
la est contra lupos defēsiō ouium: sic nec
dānatorū est a lupis inferni liberatio. Vñ
figura habetur Gen. xv. vbi dicit. Cum sol
occubuerit facta est caligo tenebrosa et ap-
paruit cuban? fumās et lapas ignis tras-
iens inter diuiliōes carniū holocausti. So-
lis occasus qui est finis diei finem seculi de-
signat: caligo tenebrosa tenebras inferni si-
gnificat. bene autē ignis inter diuiliōes
carniū transisse non cadauera cōsumpsisse
dicit: quia iam iudicio peracto et cunctis im-
mortaliū factis transire per eos ignis pos-
terit: penitus tamē cōsumere non valebit.
Quidā dices quod possunt hec corpora sic in
igne perdurare: cum tū sit cōtra eorū natu-
ram qua sit passibilia erunt. Omne enim qd
paritur fm Aristotelē necesse est corripi.
Respondetur ad hoc. Primo qd hec questio
faciliter soluet per illud qd dicit Job. x.
sals qd ibi nullus est ordo. Ideo si querās
quod ibi esse potest ignis sine materiē cō-
sumptione. Quomodo possint corpora dā-
natorū semper cōburi: et nūqz cōsumi: quo-
modo spūs ab igne pariat corporeo: quod
in eodē puteo potest esse aqua frigidissima
et calor ignis marini? absqz hoc qd ignem
extinguat. potest responderi qd ibi nullus
est ordo: qd nec est ordo nature: nec gratie

nec gloriæ. Nam ordo nature predicta non
ordinat: nec talia cōmunitur patitur mira-
bilis. Et tū ordo diuine iustitie qua predi-
cta post nature ordinē subistunt: vt licet
contra naturam increatā irrationabiliter
peccauerūt: preter nature ordinē puni-
tur. Quidā dicitur qd simile inuenit ali-
quādo in naturalibus rebus. Nam vt inquit
Augustinus. xvj. de ciuit. dei. Sicut corpora
immutata dolore ingerunt aīabus per eos
potēta organa que tū non ideo moriuntur
ita potest ignis infernalis corporibz inferre
dolore non inferendo mortē. Hoc etiā patet
de montibus Sicilie qui cum sui dimini-
utione ppetuo cremantur: ideo si natura his
operet similia: facile debet hec homo crede-
re. Quidā dicitur fm Ricar. in. iij. dist.
xliij. art. vii. qd hec crematio sine consum-
ptione potest tripliciter fieri. Quidā ex tio.
dispositione materiē cui incorporat ignis
propter hoc enim habet variā dispositionē: vt
patet de igne fulguris qui quādo inco-
ratur in tali materiā qd calefacit: et non cō-
buri et quādoqz vtrūqz facit: et qd non
ledit materiā mollā et dissoluit durā qd
cōduerit. Similiter lumen a sole emissum
desolat et receperunt a luna humectat. Sic
ignis inferni propter dispositionē materiē
cui incorporat potest calefacere et non cōsume-
re. Dicit etiā cōter qd ignis in cineribz de
Iunipo factis p annū integrū potest reuer-
ri: quare igit ignis inferni nō reseruabit in
corporibz dānatorū p infinitū tēpus p oī-
potentiā dei? Quidā mō hoc potest fieri ex
parte dispositionis quā habebūt illa corpo-
ra in resurrectione qd aīis declarare Aug.
xvj. de ciuitate dei. Prius de salamādra qd in
ter ignes viuit nec ledit: nec cōsumit. Si er-
go mirabile ē dolere in ignibz et tū viuere:
mirabilius est in ignibz viuere nec dolere vt
salamādra: qd igit fm naturā videri diffici-
lius esse factū quare nō credit ex corporis
dispositione vel aliquo alio mō fieri primū
qd est facilius a deo et cōditore ipi? nature.
Preterea carnes pauonis plusqz p annū
seruantur mortue absqz putredine et corru-
ptione vt ipsemet expertus est. Si ergo natu-
ra dedit illā virtutē incorruptionis corpori
pauonis: qd nō illā dedit corporibz hoīum?
Similiter aurū rutilat in igne nec ab igne
cōsumitur: immo a pīs aurū imputabile et
incorruptibile affirmat. Quidā et pūci-
paliter ex parte diuine iustitie que influit

Crema-
tio.

D
Augustinus.

A
Quo.

B
Ordo.

Z
Augustinus.

Tractatus. III.

Capitulum. VI.

rebus et sustentat eas sicut sibi placet. **U**n
Aug. ad Eusebium. Sicut ab igne forma
et caliditas abstrahit deus virtutem co
rendi quantum ad aliquid sic corpora serua
ta sunt illa. Sed mansit quantum ad ali
quid: quia ignis combussit ligna et vincula.
Sic dominus a corporibus damnatorum auferret
corruptionem et nihilominus ea dimittet
vixit et ab eo pati. **Q**uarto dicitur quod non
dormit omne quod patitur corruptionem: quod
Aug. xxi. de ci. dei. Ipse animus cuius pres
entia corpus vivit et regitur dolorem pa
ti potest mori non potest: si aliqua res est
naturaliter sensum doloris habet et mori
non potest. Hoc autem erit tunc in cor
poribus damnatorum quod nunc esse sci
mus in animabus oim. vii. Aug. loco superius
allegato. Prima mors animam nolentem pel
lit de corpore: secunda mors animam nolentes
tenet in corpore. Ab utraque morte coiter il
lus habet ut quod novit animam de suo corpore
patitur. **Q**uinto differt ille ignis a nostro:
quia iste ignis in animam nostram non potest agere
saltem sine medio: ille autem agit in animam si
ne corpore et cum corpore. Nunc enim cum anima
erit a corpore in puncto mortis regularis
ter recipit secundum merita vel demerita sua: ut
pater illud Luc. xxi. **V**odie mecum eris in
paradiso: et pater illud Job. xxi. Ducunt in bo
nis dies suos et in parato ad inferna descen
dunt. Non est autem res illa sine igne in qua
puncto percussione exit ignis: sic anima
illa non est sine igne luxurie vel cupiditatis
que in passione mortis in puncto illo red
dit ignem inferni. Sed et hoc ratione pater.
Nay militi et mercenario statim debet post
laborem quod meruit vel demeruit. Et cum mi
litis servitio hominis super terram. Job. vii. et sicut
mercenario dicitur eius: ergo deus tenet quod
alijs precipitur illud ps. Quod ab eo
imprecatur. Surge domine in precepto quod
mandasti. Sed preceptum illud Levit. xix.
Non morabitur opus mercenarii apud te quod
erit dicit Job. vi. Cito velociter reddas
vicissitudinem vobis super caput vestrum: er
go non differt post mortem dominus premiare
vel punire animas a corporibus separatas: sed
et post iudicium punietur in corpore et anima: et
in istis membris. **M**agis enim dolebit in
omnibus membris quod si singula antiharent:
vel scinderent a locis suis: quia omnia intus et
extra coadurentur. Quantum erit dolor quan
do ignis ille diffundet per omnes par

tes sicut in ferro incorporatur et in metali
lis in fornace positis: cum tamen homo non
sustineret pro toto mundo combustionem
vnius membri sui. **I**ste ignis materialis.
Ezechiel. xxi. Omnes isti es et stannum et
ferum et plumbum in medio fornacis scoria
argenti facti sunt. Unde dicebat quidam
sanctorum patrum quod nihil esset quod ita times
rent damnari quod ne exirent de inferno: et eos
versus nihil beati tam desiderabatur quod egres
sum de paradiso: quod hoc non esset nisi in die
iudicii quando recipient mali penas in corpore
et anima: et boni duplicem remunerationem.
Unde ps. de malis. Induant sicut discipulis
de coactione sua: sicut enim cum utroque falsis
corpore et anima peccaverunt: ita et iustus est ut
cum utroque puniantur. Unde Apoc. xxi. **E**is
midis autem et incredulis et execratis et homici
dis et fornicatoribus et veneficis et idolola
tris et omnibus mendacibus pars illorum erit in
stagnum ardentem. Timidis. i. qui timore per
narum fidem accipere fugiunt vel accepta
derelinquunt de quibus Luc. vii. Ad tem
pus credunt et in temptationis recedunt.
Et incredulis qui scilicet futura bona minime
credunt. **E**is. lxx. Expandi manus meas ad
populum incredulum et execratum. **E**xcorticatis
vel falsis christianis qui sunt execrandi et
deo abominabiles. ps. **E**stimum sanguinem et
dolofus abominabitur dominus. Et homicidis
qui vel voluntatis pravitate vel sermonis
passione vel operis pertratione aliquem
occidunt. **I**o. lii. Omnis homicida non habet
vitam eternam. Et fornicatoribus. **I**o. lii. **N**ec
fornicarii regnum dei possidebunt. Et veneficis
qui malitiae venenae verbo vel exemplo effundunt crudeliter.
ps. **V**enenum aspidum sub labijs eorum.
Et idololatrias quales sunt qui per super
stitiones se demonibus subdunt. Et omni
bus mendacibus quales sunt qui relicto
recto tramite veritatis proximos fraudas
lenter fallunt paros illos: scilicet paros puni
tionis erit in stagnum ardentem quia ab igne
multe sunt alie damnatorum pene. **E**t **E**os
gitem? igitur quantum timor erit his qui
bus dicitur per sententiam diffinitivam et
irrevocabilem a summo iudice. **I**te males
dicti in ignem eternum. Quoniam tremorem ha
beremus si per iudicem temporalem con
demnaremur ad carcerem temporalem toto tem
pore vite nostre: et maiorem tremorem ha
beremus si condemnaremur ad mortem. Quan

E
Corpo
ratus

De igne infernali.

So. XXXIX.

tus igitur ille timor et tremor cum condēna
buntur impij ad carcerem eternum et mortem
perpetuam in acerbitate ignis ardentissimi.
Sed dices cum ille ignis sit corporis et
anima spiritualis: quod potest agere in animam
cum anima calefieri non possit? Ad hoc respon
detur quod ignis inferni quatuor modis in
fert anime penam. Primo ipsam detinendo
et alligando: licet enim ignis virtute propria
et naturali hoc non possit cum sit minoris
virtutis quod spiritus: in quantum est tamen in
strumētum divine virtutis agit in animam sicut
aqua baptismalis naturaliter tantummodo
abluit corpus: anima vero potest esse instrumentum
divine vite. Sic ignis naturaliter coadurit
corpora. Sed in quantum est instrumentum di
vine iustitie punietur agit in animas. Non enim
plus videtur repugnare quod spiritus patitur a
corpore quod res corporea patitur a spiritu
incorporeo. Sed nullus negat secundum: cum
omnes concedant intelligētiā movere oibea:
igitur. **N**on est ita intelligendum quod ille ignis
detineat animam calefaciēdo vel igniēdo vel
deficiendo: sed aliquam aliam qualitatē in
tentionale lesam imprimendo. Sicut enim
anima leditur a calore cum est in corpore
nec tamē calefit: sic deus potest vicem cor
poris supplere et per ignem torquere illo
modo. **S**ecundo infert ei penam impediēdo
eam ab executione proprię voluntatis ne scilicet
vadat quovelit et ne possit operari ubi vult
et quando vult. Unde Aug. xxi. de civitate
dei. Sicut anima in sui creatore corpori co
iungitur ut dans civitatem quibus illa anima sit
spiritualis et hoc corporale: ex qua coniun
ctione anima vehementer concipit amorem ad
corpus. Sic anima ligat igni et detinet ab eo
ut accipiens penam ab igne. Et illa coniun
ctione concipit horrorem et dolorem. Ex quo
patet quod male philosophatus est Avicenna
dicens illum ignem esse imaginariū: et tor
queri animas non per corpora: sed per simili
tudines corporum: sicut dormientes qui som
niant et imaginantur quod torquentur diu
fis penis. **T**ertio infert ei penam subiun
gendo. Cum enim considerat animam infimis res
bus subdit: que nata est deo frui: habet ma
ximam penam: cum hoc sit maxime suorum
lunari contrariū. Coniunctio enim similis ad
simile est creature intellectuali maxime des
lectabilis: dissimilis autem ad dissimile maxi
me tristabilis. igitur tam dissimilis et tam vi
li igni subdit maxime sibi contrariū est vipo

te igni ita obscuro ut caligine videatur. propter
quod dicit Job. terram illam infernale oper
tam esse mortis caligine. Cui etiam est ita fe
tulentus et turbidus sicut flamma mixta fus
mo ut non videant nisi quod est ad augmen
tum pene ipsorum. Ita ut sicut summa est le
titia spiritibus beatis coniungi deo quod vi
dent. Ita summa est tristitia spiritibus dan
natis coniungi illi igni quem experiantur.
Quarto infert ei penam immutandam et crus
ciandam. ut patet de diuine (Luc. xxi. **V**idē
te: quia crucior in hac flamma. Et si forte ex
divina dispensatione aliquando ad exercitia
tionem vel instructionem electorum damnati
sint extra infernum: tamē ubique igne inferni
cruciantur. Sicut enim gloria beatorum in nul
lo diminuit nec quantum ad premiū essentia
le nec accidentale: si aliquando sint extra celum
empyreum: sic in nullo pena damnatorum dimi
nuitur licet aliquando extra infernum ad tem
pus ponantur: unde glossa super illud Jaco
bi. iij. Inflammata a gehēna: diabolus ubique
cumque sit huc sub aere huc sub terra secum
fert tormenta flammam. **S**ic enim veda quod si
cut homo feblicitas quocumque vadat secum
fert calorem excelsiū unde cruciatur. Sic et
demonia et spiritus damnari. Unde **D**uili.
Demeritum. Fuerunt duo clerici iuvenes no
dum presbyteri multum inter se amici circa
annum domini millesimum nonagesimum tertium
qui pactum inter se inierunt ut quis eorum
prior moreretur alteri vigilanti vel dormien
ti appareret infra tres dies: data et accep
ta corporali fide. **A**ltro itaque decedente
dum alter vigilaret nescio quid operis agens
appareret mortuus vultu exanguis et pallidus
qui vivum alloqueretur. Agnosce me me. **A**gno
sco inquit. Cur tam diu mortuus es? **A**t ille
motam excusans ait. **A**dductus meus si vo
lueris tibi fieri commodus: mihi oīno infusus
tuosus. Nam sepius me depurasti sum
supplicijs. **A**t alter. **E**go te iuvabo precib
us: ieiunijs: et elemosynis. **A**t ille sine
penitentia sunt iudicia de inferno: ut co
gnoscas penam de damnationis mee penis
guttam. Et protendit manum sanioso vultu
illuminatē. **E**viderunt ne tibi levis cruciatus.
Cum autem ille leuem sibi videri referret:
tunc in volam manus tres guttas deflue
ntes tibi super eum faculat: est: quarum due
tempora alia frontem contingentes cutem
sicut ignito faculo penetraverunt: foramen
in iunctis capax efficiens magnam penam

et dolore da note protegere. Voc erit (inquit mortuus) tibi qd diuixeris penarum ineara graue documentu: nisi neglexeris salutis tue singulare monumentu. Et de ergo dum licet muta habitum simul et animam et esto monachus Redonis apud sanctum Adelani. Cumq; ad hec respondere nollet: mortuus cum oculi vigore perstrin gens ait. Et dubitas (inquit) conuerti miser/lege literas istas. Et hec dicens: manu protendit tetricis notis in scriptam in qui bus sathanas et omne inferorum satellitiu ecclesiastico cetui de tartaro mitrebat: qd cum ipi suis voluptatib; interessent tantu numeru subditara animaru pateretur ad inferna descendere predicationis incuria quantu nunq retroacta viderunt secula. Vis dictis disparat: et alius omnia sua re poralia vendens apud Adelani monachus factus ibi optime comeditur est. Et si quis quereret: quado creatus est ignis inferni? Respondeo primo qd a principio mundi cum alijs creaturis. vnde glossa super illud. De notabit eum ignis qui no succeditur. dicit glossa. Ignis gehenne qui humano studio nec acceditur vel succeditur: sed datus est a deo ab origine mundi: et sicut animalia rapacia et venenosa ante peccatu erant homini mansueta nec nocua immo vtilia et subiecta. Nec erant parata ad nocendu vel puniendu nisi post peccatu. licet enim habuerint tunc potestate nocendi et deuorandi: nunq tam potuissent in actum nisi homo per peccatu se fecisset materia deuorabilem. Sic ignis inferni qd a principio creatus est potestate non habuit puniendi: sed qd actu puniret non habebat nisi dispositio nem inueniret in hoie per peccatu. Dicitur secundo qd finis ad quem creatus est fuit vt deus timeret per eum: licet enim homo non dum peccasset habebat rñ potestate peccandi et offendendi deum et sic habuit vnde deum timeret: et hoc timore initiali qd duos habet oculos vnum ad gloria alium ad penam: et sic ille ignis ante peccatu ordinat fuit ad hoc vt ipse deus timeretur in re que posset punire et nocere et sic se retraheret ab offensa dei. Esaie. xxx. Preparata est ab heri Zophet a rege profunda et dilatata: nutritura eius ignis et ligna multa: sicut dñi sicut coirens sulphuris succedens eam. Zophet interpretat aula plena stultoru que est pena plena stultis peccatorib; preparata

ab heri. hoc est a principio mundi a re. Deo mino deo cuius ligna nutritura ignis inferni sunt peccata et sicut dñi inflatus diuis ne virtutis affligens anima et corpus. Infernale frigus: corporalis pena ab huius mundi frigore quadrupli differt. Cap. vii. **Secunda pena cor** poris est frigus acutissimi. **Wat** thei. xij. Ibi erit sicut et stridor dentiu. glossa. Stridor: deuriu de frigore solet excitari: quia ibi transibit ab aquis nium ad calore nium. Job. xiiij. Non vt inquit Albertus magnus libro de sacramentis qd sit transitus de loco ad locu sed quantu ad sensum: sicut febucitans put torquetur frigore postea calore in eode loco et in eodem tepore: sic dñati sñi corpus quadoq; patitur ardentissimi ignis dolori rem et transibunt ad acutissimu frigus et e conuerso. sed quado spatio stabunt in hoc illa pena: qua pmo patitur quando in corpore et anima concludetur in infernu solus deus nouit. Potest hoc etia secundo modo fieri vt deponatur de loco ad locu. Unde et in inferno non solum dicitur esse ignes: sed etia frigida. Unde et poete multa de hoc dixerunt. Sunt enim flumini infernales pblegethon: sicut et heu: coctus. Potest et tertio modo fieri vt per idem tepus simul calidissimo igne torquetur et similiter frigore acutissimo vt in eis sint duo cotraria simul et semel non in se in uicem agentia sed in tertiu ex ordine diuine iusticie. Unde et diues epulo torquebat flamma ignis dum dicebat. Erucio in hac flamma: torquebat in aqua simul quia dice bat. Aditte Lazaru huc vt intingat digitum suum in aqua. per diuinu em potenta possunt cotraria simul stare in esse excessiuo. Si em in maxima dei misericordia fecit scy in passione fecit: vt cotraria in esse iustissimio essent in eadem anima sua scy summu gaudiu et summu tristitia: quare non poterit facere vt in ostensione sue summe iusticie sint etia cotraria in eode. Unde illud frigus differt a frigore huius mundi quatuor modis. Primo in acerbitate. Psalm. A frigore eius quis sustineat. Et tñ Gregorius. Ibi erit frigus intolerabilis: vt sicut calor ignis excedit calore huius mundi in comparabiliter: sic frigus inferni frigus istud qd hic sentim. Quatuor sit ille de loco

aliqua tula sentim pannoru lotrices que in tempore hyemis de riparia cogelata veniunt ad ignem: sentim quide in digitis extremitu frigora maris cum igni appropinquant. Considera illum dolore: nihil esse ad dolores ignis inferni quantu dolor ille maior erit quado non solum in extremitatibus digitorum aut manib; aut pedibus: sed in toto corpore: et maxime cum erit transitus immediatus de tanto ardore ad tantu frigus: plus em sine comparatione grauabit hec mutatio qd si semper eade sustinerent: quia tunc sustineret consuetudo videre quo damodo penam et miseru alleviare: vnde hec mutatio inuoluitur in psal. Sicut oues in inferno positi sunt. mors depascet eos. Sicut em oues ducuntur de pascuis ad pascuis: sic isti de penis ad penas: de morte ad morte: de igne ad niuem: semper viuere sine morte: et penis mortis pascitur: sicut oues herbas: et nunq illam colunt: quia semper inueniunt penam qua de nouo pascunt. Item sicut oues herbas quibus pascuntur nunq ira consumunt quin aliqua illarum partem saltem radices in terra dimittat et ira interim alibi pascitur: et cum ad illum locum redierint pascuis. recentia ibi inueniunt. Sic isti quibusda penis semel pasci et quibusda demonibus nunc afflicti ab illis ad alias penas: et alios demones accedunt dicentes illud Job. xvi. Saturati sunt penis meis: propter huiusmodi frigiditatem dicuntur aque ille niuis: quia dicitur ceteris frigidiores. Qd dco differat i lympiditate et turbiditate. Na aque frigide s; naturam suam sunt lympide et dare. Aque vero infernales tenebrosae obscurae et plene fumo: sicut dicitur est de igne: suo modo erit de aqua in inferno. Unde Gregorius quarto dialogoru. c. xxvii. narrat de illustri viro Stephano qui sibi narrare consuevit: qd in Constantinopolitana vixit pro aliqua certa causa demorat: molestia corporis de functus est. Cumq; medicus ad aperendu corpus quereret nec inueniret: subsequente nocte corpus iacuit inhumatu: qui dum ad inferni loca vidit multa que prius audita no credidit. Sed cum iudici fuisset presentatus ab eo receptus non est vt diceret no hunc adducis Stephanu ferrariu iussi qui statim in corpore reductus alius Stephanus qui iuxta se habitabat eadem hora defunctus est: et sic probatu est vera

fuisse verba que audierat. Dicitur et Gregorius qd ille mortuus est in pestilentia quodam maxima vixit Roma in qua videbatur et celo sagitte descendere et percutere homines. Quidam autem miles in eadem vixit percussus ad extrema peruenit: qd eductus de corpore deinde redico narravit qd pons erat sub quo niger atq; caliginosus fetens intolerabilis nebulis exhalans flum; decur rebat: transacto ponte amena erant prata in quibus albarosa hoim conuenticula esse videbatur: per hunc pontem quisquis inuistis transibat in ferentem et tenebrosu flumini labebatur: ibi vidit immersum Petrum ecclesiastice familie maiore: deorsum positu in locis tetricis magno ferri pondere ligatum et depresso: qd cum require retur cur ibi esset: dictum est: quia plus ex crudelitate iustitiae exquebat qd obedientie desiderio qd ira asserit beatus Gregorius fuisse. Non em erant nisi anni quatuor: qui bus decesserat. In eode ponte vidit presbiteru Stephanu: qui dum transire voluisset eius pes lapsus est: ex medio corpore iam extra pontem deiectus: a quibusda tetricis mis viris ex flumine surgentibus per coram deorsum atq; a quibusda albaris ac specio sillis viris cepit per brachia sursum trahi. Cumq; hoc luctam esset inter bonos malosq; spiritus ad corpus reuersus est: quid de eo gestum sit minime cognouit. In quo dabat intelligi qd mala carnis cum elemosynaru operatide decertabat. Et sic p; de fluuijs et aquis inferni. Qd tertio differat ista est in duratide in se et in sua frigiditate: quia aqua nostra pot calefiere: et per calorem consumi. Sed aque inferni nunq calefiunt nec dimittuntur. Na in inferno calor ignis no destruit nec mitigabit frigus aque nec e conuerso. Voc em sanctoru infideles. Na Solinus lib. i. de mirabilib; ait. Miru est qd in illa feruetio nature purcatia mors eterna mixtas ignib; niues prefert. Et licet passio exundet antedixis apicio canicie per perna humale teret faciente in vtroq; mixta violentia est nec calor frigore mitigatur: nec frigus calore dissolvitur. hec Solinus. vii. August. lib. xij. de ciui. de iudici qd fons est in Erhiopia tam frigidus vt de die non bibatur: tam calidus de nocte vt non tangat: cur igit si in eode naturaliter ista inueniant quare ppter nature ordinem propter diuinam iustitiam adimplenda hec sit

Creat

Initia

Frigus

militer in inferno non inuenient? Preterea in loco allegato idem dicitur quod una calx cuius ante sit frigida si infundatur aqua frigida feruescit: et si feruescit et infundatur calida frigescit: quare igitur non poterit deus facere per suam omnipotentiam unam istam contrarietatem alteram fornicare? Preterea si eadem ibi dem: palea nature calida est ita ut per eam maturefcat fructus in ea repositi: et tamen in ea ultra modum conseruantur niues: quare igitur ibi simul esse non possint summus frigus et summus calor simul? Servati: quoniam hec natura operatur. Item si in solium in eodem libro: quod aliquid fons de die bulliens: de nocte glaciem emittens: et similiter apud Segestanos dicitur esse flumini quendam nomine Vellesum habentes ripas congelatas: meriduum autem summa erectione feruescens. Quis igitur deo non credet et doctoribus sacra scriptura legentibus de penis istis contrariis: quod videntur similia in natura contingere: et testimonio etiam infidelium coprobata? Quarta differentia est quod aqua nostra suffocat et interficit homines: sicut videmus quod multi submerguntur in aquis. Sed aqua inferni non interficit nec submerget damnatos: imo sicut vinum pisces in aqua sic perpetuo viuunt damnati in aqua inferni cum illis acutissimis doloribus. O frigus horren- dissimus. O aqua obscurissima et fetidissima quantus stridor dentium erit ex te in damnatis: imo in toto corpore horrendus tremor: ubi erunt stus Alemanie ubi camini ad calefaciendum tam bene et artificiose facti: ubi loca amena huius mundi: tam non habebunt illa in perpetuum: quod ab illo frigido carcere nullus vnquam eribit. Considera ergo quantum dolorem et quantum frigus sufferes si sine morte stare posses in glacie huius mundi per noctem vnus nudus: si per septimanam adhuc plus et si per annum adhuc multo plus. Si igitur in perpetuum in frigore acutissimo inferni stent damnati: ita erit pena cogit qui potest. O si penas istas attenderemus non est pena in hoc mundo quam non libenter sustineremus: ut non ad locum illam infernalem descenderemus. Consideremus igitur has penas ut eas euadere possimus: quia scriptum est. Reg. ii. Dominus deducit ad inferos et reducit: deducit per considerationem illarum penarum et reducit per viam penitentiae ad gaudia paradisi. Et cum peccando versus ad portam inferni venit consideratione hu-

iusmodi penarum que cuiuslibet mortali peccato debentur penitens redit ad naturam gratie: et sic ab inferno reducit. Unde Job. x. Dimittite me dicitur. Plangam paululum dolorem meum etc. Consideramus enim Job huiusmodi penas ait: dimittite me dicitur. tunc locum penitentiae concedere. Da mihi tempus ut possim me acquitare tecum per penitentiam planctum antequam ad iudicium veniam quando non erit tempus penitentiae: per quam possum ista commenta euadere: sed quo pacto aut precio acquirit se homo cum deo: certe non ridendo non corpori complacendo: sed plorando. Et sic. xxxviii. Recogitabo tibi omnes annos etc. Et sequitur: dicitur si fle viuitur: si pro quibus: quia ita viuitur: hoc enim dicit Ezechias cui infirmanti additi sunt quindecim anni ad vitam. Tunc enim non querebat spatium vite ad ridendum: et suas viuitur viuendum: sicut multi cum infirmantur spatium vite desiderant. Non ut penitentiam non ut fugiant penas huiusmodi horrendas: sed ut delectose adhuc viuant: et peccata peccatis accumulent: et sic penas illas in maiori gradu post iudicium possideant: et ut in temporalibus bonis filiis et filiabus protulideant: et non sibi. et sic ipsa perunt ad peccandum: ad penitendum. Job. xxxviii. Dedit ei dominus tempus penitentiae: ille abutitur eo in superbiis. Abutitur enim qui in alios versus expendit propter quos non est collatus. Sed posset quid dicere. Oportet me multum esse in labore et dolore ad me acquiritandum cum deo. Respondet Job quod non sed sufficit ut plangam paululum: quod quicquid in hac vita sustineres non solum parum: sed etiam paululum est respectu eius quod minus est in inferno. Sed dices quando hoc oportet facere. Respondet antequam vadam et non reuertar ad terram etc. quasi diceret. Si non penitueris oportet quod ego vadam ad locum tormentorum: et quod illam penam infernalem ignis et frigoris perpetuo sustineas Job. v. Qui timet pernam irnet super eum: triuina modica est et cito transiet de terra nascitur: et significat penitentiam quam homo volenter sustinet in hac vita. Nix autem frigidior est et durabilior: de super descendit que significat penam frigoris eternam que a deo inflata est. quasi diceret: qui penitentiam temporalem deus dat eternam incurrit. Non enim diceretur iustus iudex qui latrones et homicidas di-

mitteret ignitos: qualiter ergo credis quod iudex iustus (cuiusmodi est deus) re non puniat in futuro ex quo te non vis punire in hoc mundo: nec de peccatis dolere. Job. xxi. Fugite a facie gladii. Semetipsum future quoniam iniquitatem vitio: est gladius. et Job. x. fugiet arma ferrea et irruet in arcum enatum. Arma ferrea vocat penam temporalem secundum glossam quod citius rubigine consumitur. Arcus enatus quia durabilior est: vocat eternum supplicium quasi diceret qui fugit penam temporalem que brevis est incurrat eternam que durabilior est. O quanti homines ad illas penas vadunt propter suas possessiones: diuitias: luxurias et alia peccata. Recitat enim Albertus magnus libro de sacramentis: nuper inquit qui dicit maximus clericus et in sacra famulatus in lecto mortis visitatus ab episcopo pariter et monitus in fine renuntiaret pluribus beneficiis et vna prebendam tantum retineret: erubescens vel indignans facere contra opinionem quam tenuerat. Tentabo inquit si potest aliquis saluari in pluribus prebendis. Post mortem suam apparuit episcopo etiam in hora tertia in habitu quo solebat vivere: et interrogatus quid se haberet. Ego inquit sum in eternam damnatus. Et quid est inquit episcopus causa damnationis. Summa inquit elatio mea damnauit me. Et quid dicit inquit episcopus de opinione plurium prebendarum. Nihil inquit me adiuuauerunt. Et addidit. Dic mihi si adhuc aliquis est viuens in seculo. Et ait episcopus. Quod tu tantus clericus ista queris ut tam cito mundum finitum esse credas cum defuncti bona saltem naturalia non amittant. Certe ait. Ex quo mortuus fui tam infinita animarum multitudo corrumpitur in infernum quod non credam tot esse viuentes per totum mundum. Vultus itaque considerata pena clamenus ad dominum cum proposito nos emendandi dicens. Saluum me fac deus quoniam intrauerunt aque versus ad animam meam. Consideramus enim in anima nostra penam illius aque frigidissimam quam preparasti damnatis: nunc te faciente te auxiliante ad te volumus conuerti ut saluos facias nos. Et damnatorum vlulatus pluribus exemplis dolorosus multum propter quatuor inde habet potestates: acerbis afficit. Ca. viii.

Ertia inferni pena est magnus clamor dolorosus absque cessatione. Credimus enim quod sicut

in gloria erit catus letitiae sine cessatione ita in angelis beatis qui in electis. Sic in inferno erit clamor tristitiae ita in demonibus qui in reprobis hominibus. De angelis beatis dicitur in prefatione de trinitate. Quia laudant angeli archangeli qui non cessant clamare quotidie vna voce dicentes. Sed de planctu inferni dicitur. Apocal. i. Plangent se super eam omnes tribus terre: etiam amen. Unde Bernardus in meditationibus inquit. In inferno nil aliud audietur nisi stridor et plaurus et vlulatus: merore atque stridore dentium. Vlulabunt enim miseri sicut vniuersi exortatus. Esa. lvi. Ecce serui mei laudabunt. si per exultationem et vos clamabitis pro dolore cordis et pro contritione spiritus vlulabitis dicentes: dolores inferni circumdederunt me. Et plaurus et vlulatus qui nunquam habebit finem. Si videremus aliquam personam desolatam et planctum clamorose facientem certe promoueremus ad consolationem et sicut sicut pater in amissione charorum ubi vir per dies multos recipere possunt consolationem: et tamen statim post cessationem illam. Quatus erit clamor plaurus et vlulatus multus: quia damnati velut demones vlulabunt perpetuo quasi canes propter quatuor. Primo propter dei visionem priuationem quia per superbiam suam tantam gloriam perdiderunt: appetierunt enim nulli subesse: sed omnibus preesse sine meritis precedentibus. Multi tales in ecclesia et officio iustitie qui non meruerunt ibi esse qui tamen vi et violentia illic sine meritis introducuntur. Sed tantum dominus odit peccatum ut (propter ipsum) quos charissimos habuerat abiecti. Si enim pro vno motu cordis ad superbiam nobilissimam creaturam eternaliter sine spe damnata est: et ipse deus et tota posteritas eius versus ad finem pro vno esu pomi est mortalitati et multiplici penalitati subiecta: quid faciet deus de vilissimo cinere et abiectissimo in alio se extollenti cum iacere debeat in cinere et alio in ipso sterquilino? Sic igitur clamabunt demones se scientes in celo creatos et tam magna gaudia potuisse: et peccatum erit pena maxima in ipsis et in damnatis hominibus. Sicut enim in celo dulces est audire cantum angelorum: sic triste erit audire vlulatum et clamorem demonum et perditorum hominum. Sed queres quid clamabunt? Certe maledicent deo quod creauit. Maledicent Luciferi primum ille angelus alijs inferioribus quibus ille voluit preferre. Maledicent inferiores Luciferi cui in

tam gravi culpa consenserunt peccata sua in
properat. Similiter et perditio hominum? in
properabunt ea dicentes. O miseri qui vris
in gessationibus et rationibus consensistis.
Ecce premii quod idem acquisivistis. Vix sta
bitis nobiscum velitis nobiscum. Accipite quod
in eternum meruistis. Clamabunt insuper oēs
damnati blasphemando deum et maledicendo
horam et diem in qua nati sunt: patrem et ma
tres qui eos genuerunt. Et sicut triste est in
presenti audire clamorem hominum tribulati. sic
multo tristius erit audire clamorem tot dam
natorum dicentium. ve. ve. ve. qd vni nati su
mus. ve qd vni carnem vivimus. ve qd vni
in peccatis gaudii sumus: et filius contra pa
trem et pater contra filium ululabit et sic de
alijs cuius quibus vel propter quos peccave
runt: multos alios terribiles clamores fa
cient contra se mutuo ad magnam aurium
suarum penam. Nec mirum si ita ululent. qd Job.
xx. de quolibet illo dicitur. Ois dolor ir
ruet in eum. Si ergo dolor vnus irruet in mu
liorem sic eam affligit ut ita alte proclamet
quid erit de illo super quem irruet omnis do
lor? Apo. xv. Manducabunt linguas suas
pro dolore et blasphemabunt deum celi pro do
loribus et vulneribus suis. Refert enim Pe
trus Damianus qd quidam presbyter matrem
suam benevolentem egrotantem reliquit qd dum
pergeret aliqua causa circa loca illa exunda
tibus flammis intendens audiuit clamores
quem matris sue esse cognovit. Notavit vo
cem et tunc comperit matrem suam obisse.
Item recitat qd in monasterio sancti Elyse
i in territorio vrbis quidam monachus
obijt et ab incipiente gallicantu nocturnalis
articulo vsqz ad secundam diei horam cada
uer eramine fratribus circumquaqz psallenti
bus iacuit. Cuius ad missam pio eo agnus
dei diceretur. Ecce subito mortuus surrexit.
Cumqz fratres attoniti propi accessissent
ut ab ore illius verba audirent. Ille male
dicta et contumelias in deum cepit enomere
et crucem ei oblatam ut oscularetur conspu
ere: et intermatam dei genitricem ignominio
sis opprobrijs lacerare. Et dicebat quare p
me psallitis vel sacrificia offertis. Ego i ipsa
flamina tartari sum. Vbiqz magister meus
et dominus Zaccaria coronam suam erā in
extinguibilem semper ardorem candentem
mihi i capite posuit: eiusdemqz metalli chla
myde qua induebatur me vestivit. Erat au
tem chlamys tam longa vt tallo tenus flue

ret tam feruenter ignita vt guttas emittes
re videretur. Cumqz fratres cum eo venis
tiam agerent admonerent: ille anathematiz
avit se et omnia redemptoris nostri ore sas
crilego condemnabat. Iysteria. Tunc mona
chi toto corde pio illo ostantes peccata tan
dentes omnibus quibus valebant precunt
generibus insudabant. Et ecce desperatum
ille ad se redit: saluatoris omnipotentis lau
dat: satbane ludificationibus obrenuntiat:
crucem. adorat: penitentiam flagitat. Cons
essus est autem qd post abrenuntiationem
seculi in fornicationem incidit: quod qua
tenus celauerat et laudans et benedicens deū
vsqz in diem alteram vixit: in illa sancta co
fessione migravit. Secundo clamabit propter
temporis perditionem. Reddunt enim
sumus ratione de tempore quo vivimus in
hoc mundo. Ver. Nihil preciosius tempore
et eo nihil hodie vilius invenitur. Transier
unt dies salutis: tunc recogitat. Unde de
quodā deuoto dicitur qd dum audiret hoto
logium sonare semper cogitabat et dicebat
ad deum. O deus meus iam iterum hōas
temporis mei consumpti de qua redditorus
sum rationem quomodo eam expendi: vni
de et damnati sum. Vltimū de hoc conqueri
tur qd tempus gratie tam inutiliter expens
derunt. Unde quidam deuotus existens in
deuotionibus suis audiuit quandam voce
lugubrem et quesuit quid esset et respondit.
Ego sum vna anima damnata. At ille. Cur
tā amare feci? At ille respondit. Ego et oēs
anime damnate de nulla re tantus dolemus
sicut te tpe gratie quod inutiliter expēdimus
et peccando consumpsimus vbi vna hora pos
tuissimus de peccatis nris penitus: et eter
nam penam quam nunc patimur euasisse. O
quātus luctus oim sed inutilis. Si enim dā
nari singulis diebus serent et in actu solus
vno die lachrymam emitteret et conseruare
tur per dei potentiam: plus de aqua p. p. p.
sum tpo exiret de oculis vnus damnatus qd
sit aqua maris et totius mundi: qd illa aqua
esset infinita cū ibi p. infinitos dies habet
esse: aqua aut totius mundi finita est. Unde
vbi dicitur carmina lamentationis a tpe
naco morte vbi animarū lamenta sepe audiri
tur. O quātū tormētū in caribus dānatos
rū. Voc enim erit p. cālenis et vocibus cāla
nis in ebrietate et ludis dissolutis in qd com
mittunt multa et magna peccata. Tertio sine
cessatione clamabit propter maximā doloris

penam quam patitur. Infirmi enim dolores
vehe. ante sustinentes nō possunt cessare a
gemitu et clamore. Quis enim adhibere pos
set a gemitu et clamore habens digitum in
igne huius mundi vel ianā vel pedē quod
quasi nihil est in comparatione ad ignem in
ferni quando totus homo in eo pmanebit
hec enim erit grauissima pena p. p. que ni
hil proficiet. de qua Sap. v. Dicit intra se
penitentia agens et pie angustia spiritus ge
mentes: qd sunt quos aliqui habuimus. a i de
risum et in similitudine impioperij. Nos in
sensati vitā illorū estimabamus infantiam.
hec dicit dānati de illis quos reputauerūt
famosos. Et sequitur. Errauimus a via veri
tatis: scy euāgelice fm gloriā et iustitie lumen
nō lucet in nobis: et sol intelligētie nō ortus
est nobis: lassati sumus in via iniquitatis et
p. ditionis et ambulauimus p. vias difficiles
vā aut dñi ignorauimus. Quid nobis p. fur
supbia aut diuitiarū iactantia qd cōtulit no
bis? Trāserūt oīa ista tāqz ymbria. vñ Se
pho. j. Vox clamoris a porta p. l. (Cum
clamabit. i. surgite mortui) et ululatus a se
cunda pie dolore penam. Dicit enim illud
iere. xlv. Ne mihi misero qd addidit dñs
doloris dolos: laborum i. gemitu meo req
em nō inueni. Addidit enim dñs dolorē do
lori p. p. penam acerbiter et multitudine
nem. qd p. Multo flagella peccatoris. In
ter ceteros aut tyranni reges et principes et
diuites altius ululabunt. Cum primo qd
Sap. vj. fontibus fontis inuitat cruciatu et
potentes potenter tormenta patientur. Nō
enim subtrahet personam cuiusqz dñs: nec
verebit magnitudinem cuiusqz qm pusillitas
magna ipse sedet. equaliter cura est illi de
omnibus. Cum scdo qd eorum peccata gra
uiora sunt. Cum tertio qd post hanc vitam
quā duxerūt in bonis et in gaudio durū est
magis assueta relinqueret et ad dolorem ex
tremū pergere. Infeliciū enim infortu
niū genus est fuisse felicē. vñ pauperes qui
assueti sunt ad mala non ita crudeliter tor
quebuntur. Els. xliij. Cessauit gaudiū tyni
panorū et cum sonitu letantū conticuit dul
cedo arbore: cum gaudio non bibent vni.
Quid ergo bibet? Sequitur: amara erit po
rio bibēdis uiam. Cerre fel diaconi vni
corum et fel aspidi insanabile: iterum p. p.
Ignis sulphur et spiritus procellarū pars
calidis eorum. O si ita sunt in parte calidis
quid est in toto calice? Et vere de isto calice

bibent ex eo omnes peccatores terre. Ellu
late ergo oēs qui bibitis vinū in iocundita
te quoniam perijt ab ore vestro. Job. j. Et
quarto qd sicut gaudent leccatores de opti
mo moriello dñi cadit in os eorum. Sic gau
dent demones cū diuites magni et in mun
do reputari cadunt in os eorū ad deuorandū
dñi et separant ad eos cruciados: vnde Aba
cuch. j. Inerassata est pars eius et abus ei
electus. Refert enim Petrus Damianus qd
quidā princeps Salernitanus cum quadā
die prosperisset de more bellino flammā erū
pere protinus ait: proculdubio aliquis sce
leratus diues in primo mortuus est et in
infernū descendit. Est enim talis consue
tudo in illis partibus vt imminente morte
diuitis reprobi monasile flammā euomat
piceas et sulphureas ijs dicitis superueni
te: proxima nocte dñs idē princeps securus
cum meretrice concubere spirauit: quē il
la ignorans diuitius super se perculit vt post
ea referebat et vix tandem a se non hominē
sed cadauer protexit: hec Damianus. Quat
ro clamabit propter venie desperationem.
Scient enim dānati qd perpetuo in illis pe
nis stabunt iuxta sententiā summi iudicis
dicentis. Discedite a me in ignem eternum.
O quāta materia desolationis et planctus
perpetuas illa tormentorum. Quomodo er
go illi perpetuo sustineant qui hic modis
cam penitentia sustinere nō possunt? Quas
tus luctus cōsiderare misericordiā dei quā
perdidit: et ex aduerso iusticiā dei: in quā
horrende nimis inciderunt iuxta illud Des
bre. x. Vnde dñs in manu dei vni
tis. Quā iustis etis quia si tota aqua ma
ris esset ex lachrymis eorum non sufficeret
ad lauandū maculam vnus peccati morta
lis. In inferno enim erit satis stimulus pe
nitentie. Sed ibi nulla erit correctio volun
tatis. Quantum autem clamor iste penalis
sit pater ex duobus exemplis. Cum primum
habetur in gestis fratrum Predicatorum.
Nam in cōuentu Bononiensi accidit qd qui
dam nouitius fuit tentatus. Volens au
tem dominus eum cōfirmare misit ad eum
dum dormiret quēdam iuuenem dicentem
Veni et ostendam tibi vnam de penis infer
ni et dum venisset ad quēdam montem ap
paruit ei quādam ianuā que erat in
monte: et tunc exiit tanta densitas arden
tium fauillarum et tantus feroz. Audi
uit etiam cum hoc tantum fecerit et vni

potest
tū.

Penas
lis.

Tractatus. III.

latum qd ex terrore dormiens tam horribi-
lem vocē et tam clamorantem emittit qd nō dor-
miret frater in dormitorio qui nō esset exci-
tatus. Profrictus eōs simul esse impossibi-
le: qd tā horribilis vox posset formari. Ede-
ratatū nouitū narratū vifione: et vix
per tres dies loqui potuit tam fortiter cla-
mauerat. Aliud exemplū ex vita sancti Dā-
iani quōdā Cantuarien. archiepī: qui cū re-
ligioſus eſſet et ſe occuparet ad aliqđ opus
ſalutis parandū: ecce demon circa veſperā
cellā adoleſcētis petiit et poſtulat ſibi quip-
piam operis fabricari: cuius calliditatē nō
aduertēs cepit ad ipſm inſedere: interim ce-
pit hoſtis verba cōponere de mulieribus et
luxurias cōmemorare: deinde religionem
oſtendere et denuo eadē repetere: qđ atten-
dēs Diſtānus tenacula quibus ferrū tene-
bat cepit fortiter ignire: et ſupreſſis labijs
chriſtū invocare. Deinde ſancto furore act⁹
celeriter ea cadētia de igne rapit: et larualē
faciē induit: totis etiā viribus monſtrum
inroſum trahit. Sed ille talē vluatū grā-
di rugitu fecit dicens. O quid fecit caluus
iſte: erat em̄ caluus qd tota viciuitas ad eū
cōgregata eſt: ſaſcitās quīs ille clamor fuiſ-
ſet qui tanta eōs vehemētia dormientes ter-
ruiffet. demonis ait furo: ille fuit. Caute
vos ab illo agite: quia ſi vocē irati ferre nō
potuiſtis ſocietate dānati quo pacto ſuſti-
nebitis. Predicta igit quatuor cauſa erunt
clamoris. cōtinui dānatoꝝ: et hoc qđ qđiu
vixerunt clamorē dñi Jeſu noluerunt audi-
re. Clamauit em̄ dñs doctrinā ſuam et viā
ſalutis edocēdo. Luc. vi. Ipſe iter faciebat
per ciuitates et caſtella predicans et euāge-
liſans regnum dei. Et hec dicens clamabat.
Qui habet aures audiendi audiat. Clama-
uit etiā p ſuos predicatoris quibus dixit.
Eſtēs docete oēs gentes baptiſantes et
docentes eos ſeruare oīa quecūq; mādaui
vobis. Et Prouer. i. Sapientia ſolis pedi-
cat in plateis dat vocem ſuā in capite tuba-
rum dicens. Eſc. quo paruuli diligitis in-
ſanitiā: et ſtulti ea que ſibi ſunt notia cupiūt
et impudētes odibiles ſcientiā. Cōuertimī-
ni ad correptionē meā. En proferam vobis
ſpiritu meū et oſtendā verba mea: vocaui et
renuiſti. Ecce. i. manum meam et nō fuiſt
qui aſpiceret. Deſperuiſti omne cōſiliū meū
et increpationes meas neglexiſti. Ego qđ
in iteritu veſtro rideo et ſubſonabo vos
cū vobis quod timebatis eueniret cū irru-

Capitulum. IX.

rit repentina calamitas et interitus quā-
tempeſtas ingruerit quando venie. ſuper
vos tribulatio et anguſtia. Ede inuocabū-
me et ego non exaudiam eos: eo qd et oſam
habuerint diſciplinā. et timorem dñi non
ſuſceperint. Officio enim medici de ſalerna
tunc non poterunt eis ſubuenire: nec medi-
cinam preſtare. Sed dicitur eis illud vici-
re. xxx. Inſanabilis eſt dolor tuus propter
multitudinē iniquitatis tue: et propter di-
ra peccata tua. Nulla em̄ erit eis vniq; eu-
ſionis ſpes. Sed dicitur eis cū magna des-
riſione illud Eſaie. l. c. Ambulate in lumine
ignis veſtri: et in flāmis quas ſuccendiſtis
vobis in doloribus dormitiis: ſi dormitis
ſupple qđ erit tunc impoſſibile. Quis enim
dormire poſſet in igne aut in flāmis: aut
in tantis doloribus?

Quarta corporalis pena fumus: ex quo
dānatis quatuor pueniunt mala. ſ. capitis
turbatio: lenſuum occupatio: corporis deni-
gratio: et inferni obſcuratio. Capitulum. ix.

Quarta pena erit
fumus obſcuratione. Nō
enim erunt in inferno fenestre
aut aperture terre vel fracture
per quas iſte fumus exire poſſit: immo ſibi
concludetur ille fumus vniq; terra obſcū-
quāq; meatu. Inde dicitur camini? Apo-
cal. ix. Obſcurat⁹ eſt aer de fumo putei. Et
iterum p. d. Aſcendit fumus in ira eius: et
hoc ideo qđ nō ceſſat crescere materia in-
dij. ſ. anime et peccata. Quanta erit hec di-
uitibus et magnatibus pena: qui in volu-
ptatibus ſuis edificauerunt ſibi domos nō
fumofas: et qui ita timebant fumū vt cum
magnis expenſis cum expellerent: nunc au-
tem erunt in loco pleno fumo et lactu. Et
qui ita corde duri fuerunt qđ nullam habes-
bant lachrymam de deotionis vel contritiō-
nis: ſibi inceſſanter ſebunt ex vtraq; parte
corporis ſalis et anime: et mala que meruerunt
et bona quibus ſe puiſauerunt. Sicut
enim ligna dura viridia et quercina que ſis-
ne humore eſſe videtur: cū in camino ignis
cōbūſtur: in vitroq; capite humat et ſudat
et aquam ſtilant. Sic ipſi in aīa et corpore
lugebūt. Eſa. lxx. Et ois eſſus fumus in furo-
re meo ignis ardēs tota die. O qđ magn⁹
eſt ſictus in ſenſu illius ignis qđ rātus eſt
in ſolo viſu remoto in ſola cōſideratione.

De fumo infernali.

So. XLIII.

Et hoc qđ per ſuā artem nihil poſſunt cōtra
illam tēpeſtatem. Sic quātūcūq; fuerint
in hoc mūdo ſapientes mundana ſapientia
vel literati diuina cū ceciderint in illum fu-
mū cōtra tēpeſtate illā nihil poterunt: qđ
tunc oſis ſapientis eōrū deuotata eſt. Pre-
terea ſi in hoc mūdo ex iſto ſictu cōtra
batur caput: quātū turbabūt in inferno
qui illic perpetuo ſebunt. Sed queritur
quid ibi ſebunt: vtrū per lachrymarū effu-
ſionē? Et videtur qđ ſic qđ ibi erit ſictus: ſic-
tus autē non eſt ſine aqua: igit. Reſpōdet
doctor ſanctus in quarto libro cōtra genti-
lea. c. xc. qđ in corporib⁹ damnatoꝝ poſt re-
ſurrectionē nihil prohibet corporaliter ſic-
tum eſſe et ſtudio dēntiū. dñm modo per ſic-
tum nō intelligatur lachrymarū deductio:
qđ ab illis corporib⁹ reſoluto nulla fieri po-
teſt. Sed ibi intelligi debet ſictus qđ eſt ibi
dolor cordis conturbatio et capitis
prouit⁹ ſictus eſſe ſolet. hec Thom. 2. Mul-
ti em̄ ſient qui nō emittūt lachrymas. Sed
doler cōmuniter caput et perturbant. Ge-
n. c. talis fumus non ſolū caput turbat
ſed oēs ſenſus occupabit. Sicut videm⁹ in
hoīe exiſtente in fumo et in illo qui cōbūſ-
tur qđ fumus intrat os et nare et oculos.
Sic ibi fumus intrabit os et ceteros meat⁹
damnatoꝝ. Nec em̄ erit pena grauiſſima
ipſis oculis ſicut exp. tū eſt qđ fumus mul-
tū nocet eis. Nec pena erit eis qđ per oculos
peccādo viderūt et concupiſcūt huius mun-
di delectabilia aurū/argentum/velles/cas-
ſtra et hui⁹ concupiſcibilia: mulieres non
ſuas cū quibus act⁹ luxurie cōplere deſide-
rauerunt: etiā ſi non fecerūt. Quia nō ſolū
actus eſt peccatū tali punitione dign⁹: ſed
etiā viſio ad concupiſcendū ſicut dicit dñs.
Mar. v. Qui vident mulierē ad concupiſ-
cendū eā ſam mechatus eſt i corde ſuo. O qđ
plures peccāt in talibus viſionib⁹ qui ſe cre-
dunt nō peccare: per oculos em̄ et alios ſen-
ſus ſtrat mors peccati ad animas noſtras.
Unde in lib. de oculo mortali. Oculi cor-
poris eſt iſtanſ cordis qđ ſi pudicus fuerit
quicquid indecēs eſſe nouit excludit. Nam
leoni hoc eſſe dī: qđ ſi quis iuxta leonē trās-
ſit et leonem non reſpiciat ille ſus euadit. Et
autē leonē reſpiciat: ipſum eo deuotaturus
inuat. Sic interdum ex aſpectu mulieris
inuat hominē tentatio carnis qđ ſi non
aſpexiſſet ſecurus euoſſet. ideo Job. xxx.
Depigi ſedus cū oculis meis vt nō cogitas

P
ſictus

O
cul⁹

rem qđ de virgine super quo Brego. Illud non licet intueri qđ non licet cōcupiscē. Isti domus lib. de synodis. Zelle materiā delin- quendi sūnt esse a fornicatione tutus. Esto in vultu discretus. Nullus sane mētis exi- ret ad spectādā bāsilicā cuius aspectus in- ter fiat: propter qđ nullus ire debet ad mu- lieris spectacula. Exemplū in vitis patrum de illo qui quæsit auferens. Infans esset habens vas plēnū balsamo illud in me- dia platea poneret: cibis populis expone- ret vt vnusquisq; cōtra vas lapidem tactas- set. Sic infans qui habet in corde suo mu- nus gratie tāq; in vase debili propter ver- gilitatē liberi arbitrii: et thesaurū calita- tis et integritatis in corpore: quod propter prouitātē ad malū est multū fragile qui ad spectacula mulierū ausus est accedere et vas suū incibus lapidū exponere. Mulierē enī q̄p̄mū respiciat speciei sue similitudinem: mulier quasi lapidē vñ ad vasculū murti: et secūdo respiciēs lapidē fm mittit et quā- doq; ictu pmo vas frāgitur: ita vt dei gra- tia perdat. Eccl. ix. Auerte faciē tuā a muliere cōp̄ta: ne respicias mulierē alie- nam: propter speciem mulierum multi perie- runt. Sanctus David propter incautū res- pectū decidit in adulteriū: prodicionem et homicidiū. Quid ergo non longe distantes ab eius sanctitate dicere cōi debemus deo cū eo. Auerte oculos meos ne videāt vani- tatē. Zalis igitur visio est quasi fumus les- dēs oculos. Zedit etiā hic fumus aures p- cantis mulierū. Similiter et nares per odo- rem. Philosophi dicunt qđ p̄thēra odoris fragrantia attrahit cetera aīalia que postq; senserūt suauitatis sue odorē ipsam comi- tātur etiā vsq; ad mortē. Sic plerūq; quia cor satur varijs odoribus delectatur: currit post odorē muliebriū vnguentorū. Simili- ter per tactū et oscula interficit: vt patet de Samson in gremio Dalile excecato. Adus- lier enī mēstruata vt dicit Philosophus si speculū mundū aspiciat ipm infiat: etiā vt vir aut nūq; illa macula deleri possit. Cas- ueamus igit a tali fumo ne postea fumum panamus inferni. Q̄ Tertio ex tali fumo ses- quis corpus dēigratio. Corpora enī dam- natozum erūt m- terrima et turpissima. Eia- nij. Vnusquisq; ad proximū suū stupedit: facies cōbulte vultus eorū. Sicut enim cor- pora electorū crunt pulchra et clara: sic ista erūt turpia et deformia. Vñ Aug. lib. de na-

tura. Sicut ignis iste oīa lucida suo fumo deturpat: sic ignis inferni reproborū. Pos- ra denigrat et obscurat. Patet etiā exemplū in igne qui cōmuniter dicitur sancti Antonij q̄ in presenti vita detur. et mēbris: quāto ma- gis iste cū ille nō sit nisi isti vmbra. Zbēn- iij. Denigrata est super carbonēs facies ro- rā. Job. ij. Oēs vultus redigētur in ollā et flammā. Facies eorū quasi nigre ole- que quantūcūq; sit pulchritudo lucida cito fit nigra et bullit ad ignē. Et Ethiopea sunt ita nigri a solis calore quāto magis illi qui tangūtur ab isto inferni igne. Vñ potest di- cere dānatus illud Job. xxx. Cuius mea des- nigrata est super me: et ossa mea aruerunt a caumate. Vñ et qui volunt representare des- mones: facies suas denigrāt. Tunc enim fa- cies mulierū cum damnate erunt quas ita mōdas tenuerunt vt nec in eis minima ma- cula esset: erunt turpissime et nigerrime. Et sicut in celo iuxta apostolū erit alia claritas: et in terra alia virginum alia confessorū alia eorū q̄ in matrimonio sancte vixerūt. Stella enī a stella differt in claritate. Sic in infer- no erit alia turpitudine dānatorū fm suorum peccatorū maiortatē. Et ideo voluit aliqui doctores dicere qđ vt in celo apparebunt aliqua signa meritorū: sic et in inferno habe- bunt in corporibus signa suorū demerito- rū. Sicut in fure manus retro ligatur et in homicida cōmuniter ligantur ante: ad ostē- dendū suū delictum. Qui ergo plura pecca- ta cōmiserunt plura signa et magis turpia in suis corporib; habebunt. Etiā illud mēs- biū in quo homo plus peccauit maiore pes- nam habebit: et maiore deformitatē. Si igitur nil aliud esset in dāna a nisi tāta nigre- do et deformitas corporū: propter hoc pot- abhorrere deberemus. Q̄ Quarto ex isto fa- mo erit inferni obscuratio. Sicut enī vides mus qđ fumus facit domū obscuram: sic ille marinus fumus inferni faciet obscurū et tenebrosū. Apo. i. x. Fumus tormentorum eorū ascendet in secula seculorū. Unde est qđ infernus dicitur locus tenebrosus. Vñ Aug. in libro de tripliā habitaculo. Terra sunt sub- oipotēntis manu habitacula summū me- diū et infm: quorū summū regnū dei vel regnū celorū dicitur: imū vocatur infer- nus: mediū presens mundus vel obsca- terā appellatur: quorū extrema omnino sibi inuicē sunt contraria et nulla locetare cōiuncta. Que enim societas potest esse lu-

cie ad tenebras et chisti ad Belial. Mediū autē nōnullas habet similitudines ad ex- tremas: lucem enī habet et tenebras: frigora et calorem: dolorem et sanitatē: letitiam et mero- rem: odia et amorem: bonos et malos: iustos et iniustos: regnū et subiectionem: famē et satietatē: vitam et mortē: et hmoi innumera quoniam omniū pars imaginē habet regni dei: pars altera inferni. Cōmixtio enī malo- rū simul et bonorū in hoc mundo est: in re- gno autē dei nulli mali sed omnes boni. In inferno nulli boni sed omnes mali vtreq; lo- cus ex medio suppletur. Domini autē huius mundi alij eleuantur in celū: alij trahūtur ad infernū. Similes q̄ppe similibus cōiun- gūtur. Vñ Aug. Q̄ Vniūsmodi autē tenebre sunt p̄ssime cōd. nōnia. Pmo propter fu- mum qui nullatenus inde euacuari potest: ita spisse sunt vt nulla luce fugari vel pene- trari pnt. Sap. xvij. Nulla enī vis ignis po- terat illuminare illā noctem horribilē aut lymphide syderū flānt. Q̄ Secūdo sunt tan- te densitatis vt nullus de eis se mouere. Al- videtur vel valcat. Sap. xvij. Alia catena te- gebat omnes erant ligati. Erunt enī iūc- quā lapis in muro qđ non poterunt se pro- uolūtate mouere. Sicut nec Egyptij q̄ sunt istorū figura. de qbus Exod. i. Vir non est motus de loco suo nec cognouit fratrem suū propter tenebras horribiles et palpabiles. Q̄ Tertio sunt tante amaritudinis vt morte sint amariores. Job. x. Ante q̄ vadam et nō reuertar ad terrā tenebrosam et opertā mor- tis: caligine. s. fumo terrā misere et tenebra- rā et. Unde quidā ductus ad infernū inter- alia audit: quasi quasda lugubres voces muliebres dicentes. vt. vt. vt. quante sunt tenebre. Q̄ Quarto sunt tante abundantie vt impossibilē sit eas euadere. in canonica Ju- de. Sydera errantia quibus procella tene- brarū in eternū conseruata est. Quanta autē sit pena esse in tenebris perpetuis cum tan- ta sensu afflictione nullus est qui possit ex- primere. Quomodo igitur tantū fumū sus- tinebunt qui modicam penitentiam sustine- re non possunt. Job. xij. Cum stilla sermo- nis eius vix audiuissim tonitruū magnitu- dinis eius qđ poterit sustinere: Stilla ser- monis eius et penitentiam agite. Tonitruū erit. ite maledicti. i. ideo erubescant peccato- res et deducantur in infernum per confide- rationem penarū muta fiant labia dolosa: id est non discant se posse facere penitentiam:

sed eam viriliter agant vt penam eternam euadant. quia vt ait Aug. Aut dñs punit aut homo: vt enim dicit Iohānes. Martijes iij. Quis docebit vos fugere a ventura ira: in qua vt dicitur. i. Petri. ij. Impij in tene- bus conticescent: nec dicent amplius: non possum portare penam quia vclint nolint portabunt: idco per consiliū eiusdē facile dignos fructus penitentie.

Quinta infernalis pena et quatuor pro- cedet. Capitulum. x.

Quinta pena est

Odor fetidus et multū horri- bilis: inde est qđ infernus di- citur terranouissima ad quā omnes sordes cōiungunt et est quasi sentina et latrina mūdī. Unde dicitur puteus abyssi a puteo puteus. i. fetore fetes. Est etiam locus venenosus. Unde dicitur he- rebus ab hēsonē vermiū et serpētum. Deus tero. xxij. Dentes bestiarum immittam in eos cū furore trahentium atq; serpentium Eccl. i. Homo cū morietur hereditabit bes- tias serpentes et vermes. Eccl. xxxij. Erea- ti sunt in vindictā impiorum dentes bestia- rum et scorpis et serpētes. In vita sancti El- phegi Cantuariē. archiepiscopi qui cū abs- das esset et discipuli sui spernentes eius mo- nita et professionis immemores: medijs no- tribus furtiuos cibos emerrent et ebrietatē operam darent et quantū poterant lasciuie- bant. Sed ira dei illum qui huius sceleris capitalis erat subita morte inuoluens occi- dit. Nocte vero que diei sepulture eius sus- cesserat sancto Elphego sacras de more ex- cubias celebrante. cōtingit infra ambitum monasterij validas voces audiri quasi vni- inferentium vel illatam sustinentium. Vir dei ignorans quid esset: cōtēto ad monasteriū tendit et sonum capiens verba discernit do- mum irumpit. Et ecce is qui nuper obies- rat misere afflictus solo faciebat: super quē horridi aspectus homines stabant qui tū- reio et ignis serpentibus cū flagellabant illo p̄e doloris angustia viulante. Hoc il- li improperabant nec tuo deo: nec nos tibi quasi dicerent. Nec tuo deo scilicet ventri cessasti seruire nocte et die: nec nos tibi celis subimus seruire: eademq; sepius repetens eos e loco capium extraxerunt. Tunc san- ctus recedens quod reliquum erat noctis

Fetor.

Non in se ipsum durit. Oro sole discipulos infirmis ire copulit: et que manifeste deo viderat reuoluit. Vbi autem quoniam mortui seculi sodales habuerat mediis proflant: et errorum fatetur: et prae gesta postulat viciis in diuinitati remanere obnoxii. Requitur autem ubi conuincendi locum habuissent: illud locum ei designant quo defuncti animam spiritus nequam cruciauerant. Ex quo apparet quomodo serpentes et fecibus ibidem cruciatur. Et quatuor autem procedere potest fetor. Primo ex cunctis mundi fetoribus et fetentibus corporibus que ibi congregantur. Sic enim Augustinus, quod in mundi inuolutione quicquid est ignobile in mundo ad locum penatur et ibi horrorem carceris multiplicat: et hoc propter quatuor. Primo quia iustus est seruus viciis iniuriam dñi sui: si autem fidelis: ergo iustus erit creaturas dei etiam venenosas et feridas armari ad vitionem in propriam illud Sap. v. Pugnabit contra inferos ovis terrarum cum illo. Et iterum ibidem. Armabit creaturas ad vitionem inimicorum. Secundo quia ad statum bonum cuiuslibet communitatis expedit esse locum ubi sordes projiciantur: ergo non bene esset ordinata ciuitas vniuersi nisi haberet huiusmodi locum in quo sordes eius projicerentur: scilicet peccatores facti ut stercores terre. Et cum his etiam iustus est alius sordes ad penam eorum proiciat qui in hoc mundo fetorem pauperum infirmorum eos propter deum visitando et confortando sustinere noluerunt: quibus dicitur a Christo. Infirmus fui et non visitastis me. Sed tales quibus abusi sunt odoribus delectantibus in eis plurima peccata committendo. Cum igitur non posses sustinere fetorem vnius canis ad narem appositum per hominem: quomodo tot fetida et ignobilia huius mundi sustinere valebis? Tertio quia secundum Basilium. Paris, non parum indecens est nec leuiter offendens oculos rectos tanta in medio seculi tam corporalis quam spiritalis: tantaque maculosa peccatorum: tantaque scandala quibus impediuntur gressus sanctorum: tantaque contumelia et diminutio nobis honoris et glorie dei: ideo veritas dicitur Mat. xij. quia mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandaleta: et erunt iniquitatem: et mittet in cinerum ignis. Ideo ad inuolutionem mundi et decorum expedit omnia que pulchritudine mundi commaculant et offens-

derent aspectum sanctorum: sordes scilicet spirituales quam corporales in inferno deponere. Quarto quia simile ad sibi simile committitur: de dñis dicitur. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studiis suis: Et iterum. Dispererunt in endos. In fontem generationis: quia vel baptismum non habuerunt: vel si habuerunt eo male uti sunt. Facili sunt ut stercores terre: igitur eis similes putredines ut stercores et immundities et venena committuntur. Et secundo dicitur hic fetor ex sulphureis ignibus. Ps. Plures sunt per peccatores laqueos ignis. In hoc enim dicitur plures: abundantiam peccatorum significat. Plures enim sine numero et mensura dicit in hoc quod dicit: laqueos ignis. Quod de penis exire non poterunt. Et per ignem doloris acumen inuinit. Sed quia ignis ardentius feruet cum sulphure: ideo sulphur additur. et quia sulphur sine igne non feret ideo sulphuri ignis miscet. Quibus autem sit fetor: sulphuris cum igne: factis nota est quia accendit candelam cum sulphuris sulphuris: ita ut nec vnius minime stipule doci valeat sustinere. Quibus igitur sulphur in fetor: quando tot ille ignis inferni erit sulphure mixtus. De hoc sulphure dicitur Apoc. xix. Appropinquat et desolabitur cum illa plebs do propheta qui signa fecerat coram ipso que seduxit eos qui acceperunt charactem bestie: et qui adorant imaginem eius viuunt missi sunt in stagnum ignis ardentis sulphuris: et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum qui praedit de ore eius: et omnes aures saturate sunt de carnibus eorum. Glos. Appropinquat et desolabitur. Antichristus crudelis et bestialiter viuens et pseudo peccatores. Peccatores antichristi. In quo missi sunt in stagnum ignis ardentis. Dicitur enim stagnum eo quod continet aquas immobiles: et hoc respondet stabilitati et perseverantie in culpa. Dicitur etiam pena inferni stagnum: quia ibi mergit eos qui voluptates huius mundi quasi aqua biberunt. In stagno etiam quod profundum est intelligitur aliquid respondens penae superbois. In igne pena respondens auaritie. In sulphure pena respondens luxurie. Et ceteri. Iteque antichristus seduci per peruationem pseudo prophetarum occisi sunt in gladio diuine sententiae christi qui sedet super equum. Iteque huius moniam naturam: in qua in die iudicii dabit sententiam diffinitiuam: quod Jo. v. Pater omne-

judicium dedit filio. Et omnes aures. I. sancti qui exiunt a terra pennis virtutum: iuxta illud Phil. iij. Conuersatio nostra in celis est: saturati sunt. I. delectati sunt carnibus eorum. I. videndo penam inflicta pro operibus carnalibus. In sulphure ergo significatur fetor carnis et vindicta illius peccati. Deinde. Pluit dominus ignem et sulphur super Sodomam et Gomorram. Tertio erit odor fetidus ex dñis corporibus eriens. Nam illa corpora fetida erunt et immunda. Ita quod quilibet ab alio nauseam et passionem maximam recipiet. Unde sicut caro putrida super carbones posita magnum exhalat fetorem. Sic corpora ista putrida etiam se ex se et ex calore ignis maximam fetorem emittent. Si carner domini tantum emittit fetorem ut etiam a viuente homine sustineri non possit: consideremus quomodo sustinere poterunt dñi nati fetorem: non tantum vnius: sed quasi infinitorum corporum damnatorum. Tegimus enim quod Machab. ix. Antiochus reuertens de Perside elatus in ira contra Iudeam a deo puniri est ut de corpore impii vermes scaturirent: et cum idem nec ipsum fetorem ferre possit: ita ait. Iustum est hominem subditum esse deo et mortalem non a deo sentire. Unde et Joan. xij. dicit Martha ad Iesum. Domine iam feterit duanum est. Hoc autem dicit Martha ne dñs fetore corporis fratris sui grauaretur nesciens adhuc ipsum a Christo resuscitandum. Si igitur tantus sit fetor hominis infirmi ut se pati non possit quando solum disponitur ad iterandum gehennam: vel etiam hominis mortui ut pati non possit ad adstantibus: quāto erit fetor corporum damnatorum. Unde Cyllus in epistola ad Augustinum de morte Dionysii sic ait. Nepon meum Rufus nomine vtroque parente orbatum ad me venit: qui vtrumque ex matris visceribus non exiisset: quod pulchre corpore: bonis moribus: honestate: probitate: sapientie elegantia a cunctis colebatur: et a me sic nutritus est: et dilectus ut a pluribus a me genitus putaretur: decimo octavo sue etatis anno exspirauit: et tantus fuit luctus ut vix per mensem sufficere potuerit. Sed nec mihi sufficit. Iteque Dionysium scire de statu suo et obtinui. Nam oranti mihi die quodam hora nona tantus occidit fetor in loco in quo orabam quod non habuissim nullatenus poteram tolerare. Sed dum admirarer

unde esset tantus fetor: supra meum verticem eleuatis oculis vidi infelicem nepotem a deo terribilis visionis: quod in eum vilius imprimere non audebam. Nam catenis igneis circumligatus fornacis instar flammam fetidissimas erumpebat. Ad hanc visionem subitot me tam vehemens timor irrepit ut dum pluries loqui vellem formandis vocem nullatenus compos eram. Reuersus postmodum ad meipsum aliquantulavocem cepi querere tremebante si meus nepos esset. Ad hoc cum violatibus et suspirijs vtimur (inquit) inuicem fuisset ne tam diris cruciatibus essem deputatus. Post hoc longis completis colloquiis quiesciui. Cur diuine misericordie sic fuisset expers: cum in mundo tot virtutibus pollere videbatur. Pro nulla re (inquit) me scias damnatum nisi quod in ludis maxime delectabar: et quis in morte postpositum confiteri: et sic disparuit. Talis eo abeunte remanet fetor: ut in locum illud hacenus nullus audeat introire. Ex quo patet si anima tantum illic fetorem attulit quāto et cadaver eius fetidum attulisset. Sacci enim repleri solent immunditijs congregatis: ut extra eiciantur. Ideo peccatores qui sunt sacri diaboli modo replentur immunditijs peccatorum: et eiciuntur extra ecclesiam fidelium in fimo inferni. Ezechiel. xviij. Repleti sunt ineriora tua iniquitate: peccasti et eleuasti te de medio sancto dei. Preterea aliter ponuntur hic cadavera mortuorum aliter damnatorum. Nam hic cadavera mortuorum clauduntur ne nasces viuendum inficiant. Ps. Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi. Sed in inferno in medio plateae iacebunt cadavera mortuorum nec erit qui sepeliat. Unde dicitur Mat. x. rētia est inter mortuos huius seculi et mortuos alterius. Nam mortui seculi qui sunt peccatores huius seculi possunt resurgere quodammodo vnius qui dicebat. Tu autem domine miserere mei et resuscita me. Ideo tales ad tempus ferent scilicet usquequo peniteant et a peccato resurgant. Sed mortui semper non resurgere non possunt: ideo perpetuo ferebunt. Ezechiel. ij. In tenebrosis collocavit me quasi mortuos semper mortuos. Quare to erit ibi fetor ex hominibus demonibus qui ibi perpetuo damnabuntur. Exemplum habemus in vita beati Martini. Nam quodam die diabolus in forma regis purpure et diademate aureis caligis ornat: ore ferens leta facie sibi appropinquat. Cumque am-

E
tuus.

bo diu tacuissent. Agnosce (inquit) Martine quæ cellis. Ego sum christus. Et ille spiritulante edoctus ait. Dñs Jesus se purpuratū et diademate renitētem venturum esse nō pēdierit. Ego christi nisi in eo et habitu et forma q̄ pallius est: et cruce stigmatibus habētem presentē venisse nō credā. Ad hanc vocē ille disparuit: et totā cellam fero re repleuit. Credendum est q̄ in inferno demones ferebāt: et maximo feroce cū erūt ibi perpetuo inclāsi. O feroz intolerabilis: feroz horribilis tot ferozibus aggregatus: si de re frequēter cogitarem nūq̄ peccata p̄ quibus dānatis hōibus infligeris cōmitemur. Quid igitur faciet delicatū hōmīnes qui nō possunt sustinere ferozē luti aut cuiuslibet alteri rei: sed apponūt suis naribus rosas et cetera odorifera: quō non timēt tātum ferozē nō vniū diei sed durationis perpetue. Si pati nō pūt sed abhorrent eos qui latrānti ferozē mūdāt quō pati poterūt abominationes demonū qui oēs mūdī sordes pcurāt deducere in infernū. Et em̄ dicit Petrus Damianus. Ois caro quāto tenerius et mollius educatur: tanto deterius in putredinem vertitur. de hoc exp̄līcat. Nam quēdā mulier Sophia filia marchionis cuiusdā pērit a quodā abate sancti Eustrophii sepulcrum in suo clauetro et tādē obtinuit. qd̄ illa ingressa nescio quo dei iudicio egritudine incurrit: et statim post obijt. Cuius tumultus cū esset sēp̄s et arte cēmentarior. studiosissime cōmunitus: tantū tamen illauiem perconstituū cūcirer annū exhalauit vt fratres in tota illa medietate clauetri remotari nō sinerent. Tales em̄ sic delicatī et odoribus delectati vel putrescūt in inferno vel hic agūt aut ip̄s nolētibz vel volētibz penitentiā. Narrat idē Petrus Damianus qd̄ durālenetic habebat vtrūquē quādam cōstantinopolitane vrbis: que tam tenere et delicatē vivebat: et tam artificiosa voluptate semulcebat vt se cōmūibus aquis designaretur abluere. Sed cū serui de rose celi vndiq̄ collecto laboriosum ei balneū preparabāt. Cibos suos nō tēgebat: sed ab eunus cūis eius in minutias cōfundebātur: que mox illa quibz dā sustinētis aureis tridentibus oī suo liguriens adhibebat. Cubiculum eius tot aromatibus et thymiamatibus redolebat vt etiam dictū feridum sit et auditu incredibile. Sed dum adhuc viueret

viuato super eā iudiciū mucrone: corp⁹ eis omne cōputruit itay totum cubicū in inferabili fetore cōtrāperet. Nullasq̄ illā ferre potuit: vna onalla nō sine specierum redolētium auxilio n. eius seruiciū remansit: que tamē raptim accēdes cursum recedebat: diutius hoc languore decocta et miserabiliter cruciata amicus lerātibz die clausit extremū. Vex em̄ nisi penitentiā eā infernum incipiebat in hoc mūdō. Si sic autem deus: unit in hoc mūdō vbi mīa regnat et imperat quomodo cum iustitia sua mirabiliter punit tales in alio qui non sine causa in sacra scriptura bedi appellantur: eo qd̄ feni dī non solum anima sed etiam corpore capiant et leprosi.

¶ Pauor peccatorum improperorum et quadruplex seuitia a demonibus damnis inferuntur. Capitulum. xj.

Extra pena est horribilis visio demonū et eoz adfuentia importabilis. Nā in multis affligit eos. Primo quidem pauore grādem eis pēstādo. Sunt em̄ visio horribiles: p̄ter quod depingūt in ecclesijs sub formis horribilibz: vt descripti bāt in legēdīs Barptolemi et Sebastiani. Unde Job. ix. Eladent et venient super eos horribiles. Vñ et libro de dono timoris. Quidā monachus de nocte in dormitorio cum alijs iacens cepit clamare horribiliter: cum conuersus surgens conuenisset videbāt cum fixis oculis immobiliter respicientē ad parietē nec ad aliquid respondētē. Sed mirabili horrore cōsum. In mane autē requisitus a priore quid habuisset. Respondit qd̄ vidisset diaboli. Inquisitus autē cuius forme esset. Respondit non posse facile describere. Sed hoc dico qd̄ si esset lusus ardēs ex vna parte et figura illa et alia magis eligerē intrare furnū qd̄ videre figurā illam. Ideo dixit quidā senex in vitis patrū qd̄ si quis videret demones in ea forma in qua vūti sunt eos dānati non posset vivere. Exēplū de cōstantio qui cum infirmaretur videret multitudinē demonū adstantium cepit clamare induc. s. vel vltz mane. Et cū hec diceret vtrū se huc atq̄ illuc ne videret eos p̄ timore mortis est. Cuius igitur erit pauor ip̄s damnatū nō ex sola visione vniū demonis: sed tot quot

Pauor sunt in inferno. ¶ Sed quereretur quis nonne longa mora adinuenire talis pauor cessare poterit? Dicitur qd̄ nō: qd̄ oēs ille pene erāt perpetui. Nec erit pauor ex visione demonū tantū: sed et ex visione alioz dānatorū: propter turpitudinē suoz corporū: imo etiam damnatū cū magno pauore seip̄s aspiciet: sicut experitur aliquis qd̄ horret et pauet cum videt se habere plagam horribilē. Proverbi. x. Pauor ijs qui operantur malū. Et. xxj. Pauor operantibus iniquitatē. ¶ Secundo p̄tā eis improperorū: et qua in propeatione dānati multum cōfundētur. Videmus em̄ qd̄ ex impropeatione peccatorū homines cōfundūtur et erubescūt. Vñ istis demones improperorū dicētes. Ite est fructus adinueniētiōis. Ecce quid nobiscū meruistis: nō pos tēdando nobis consensistis superbiēdo: luxuriando: rapidēdo: cogitādo: loquēdo: operādo: detrahēdo: ludendo: et ridendo. Eccl. xviij. Stultus acriter improperabit. Et. x. Erigua dabit et multa improperabit. Nam erigua fuit delectatio p̄tā in quā demones p̄cipitāt. Sed multa erit impropeatio qd̄ durabit in eternū et vltima. Siego. Quos habuimus intentos in culpa: habebim⁹ in p̄tā in penis. Et hoc valde timendū est cordi nobili propter qd̄ orabat David. Neq̄ irridat me inimici mei. Et iterū. Nequādo dicat inimicus meus: p̄ualui aduersus eū. Unde Abac. i. Tyrāni riduli eius erūt. Considera ergo quāta pena sit homini in dolore existēti cū improperāt ei peccata sua propter que patitur et que leuiter potuisset curasse si voluisset: vel paruo tēpo p̄tā eis penitere et miseris cordiā cōsequi. Experimur etiā qd̄ multi infirmi p̄pter infirmitatis dolorē nō pūt verba audire cuiuscūq̄. Cogita ergo si potes qd̄ grauis pena erit dānatis qui tam infirmi erūt audire improperia suoz peccatorū. Et hec pena respondet detractionibus et contumeliosis: derisionibus et maledicijs p̄cipue quia alia peccata improperāt: et maxime cōstantis quibus offēsa est via salutis et noluerunt per illam ambulare. ¶ Tertio audistim⁹ sunt ad eis nocendum: et crudeliter in eos desecunt. Primo dicunt em̄ incitādo diuinam iusticiā illud psalmi. Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes q̄ te oderunt: ad penā supple. vnde et incitauit do-

minum aduersum Job. Job. i. et. η. Sed et cum obtinet quod petierunt de eo verū est quod dicitur Esa. v. Sreudet et tenebit p̄tā dam et amplexabitur. Exēplum de beato Martino qui videns mergulos in lacum pisces capientes dixit. Forma demonū hec est. Insidiantur incautis: incautos capiūt captos deuorant: et satari nequeunt deuoratio. Est em̄ diabolus mirabiliter astutus ad nocendum. Unde in vita beati Martialis cum adiuraret idem sanctus demonem mirabiliter affligētē quēdam arreptum vt diceret quomodo vocaretur. Respondit qd̄ mille artifer: eo qd̄ haberet infinitos modos fallendi et nocēdi. Ideo Apoc. iij. dicitur co dicitur habere septem capita et decē cornua: quia multas habet astutias quas capta et multos modos affligendi quasi cornua. Ideo beato Antonio sub specie diuersarum ferarum apparebat: aliquādo enim leonum rugitus: aliquādo serpētum sibilos vt cū fugaret fingebat. ¶ Secundo desecunt in eos abfordendo. Unde in persona damnatōrum dicitur Dierem. Is. Come dit me: deuorauit me: absorbit me sicut draco: repleuit tēgitudine ventrem meū. Exēplum Gregorij in dialogo de Theodorō monacho guloso qui in abscondito comedebat quia reputaretur valde abstinent. Infirmitas autē in fine cepit damare: dicens qd̄ diabolus absorbebat animam eius vt draco: et qd̄ pedes eius et genua iā ligauerat: et animam eius iam absorbebat: os suum in ore eiusdē reponens: et hec dicens mortuus est. ¶ Tertio affligent eos percutiēdo iugiter. Proverbi. x. Parata sunt derisionibus supplicia et mallei percutientes stultos corporibus. Unde in libro de cōtemptu mundi dicitur. Sunt ibi tortores serpēbz horridiores: deformiores: nigri: sed non ad verbera pigri. Nunq̄ lassantur: sed semper ad hec renouantur. Ad mala fruentes sunt: ad penās recentēs. O quanta damnatōrum pena qui sine pace et requie patientur talia. Scūt em̄ pueri quantum patientur ex verberibus virgarum. Sed magis patientur grossis baculis si manu fortissima percuterentur. Quāta ergo pena cum damnatū valde sensibiles percutiantur manibus fortissimis demonum absq̄ cessatione. De quibus Eccl. i. Sunt spiritus qui ad vindictam sunt in furore suo: confirmauerunt tormēta sua in

tempore consummationis effundet virtutem
et furorem eius qui fecit illos. Non enim sunt
dei flagella quibus nos in presenti percutit
nisi ros in comparatione ad flagella semper
terna quibus quasi iratus per manus demonum
semper verberabit damnatos: quod confiterans
propheta orat dicens. Domine ne in furore tuo
arguas me: neque in ira tua corripias me. Quarto affligent eos calcando et
opprimendo. ps. Conculcauerunt me tota die
hirci mei. Job. xvij. Calcet super eum quasi
rex interitus. Eccl. xij. Super plumbum quod
grauabitur. Arena et salem et massam ferri
facilius est ferre quam imperium demonis. Dus
ius potius ferre non potuit firmamentum li
cet firmissimum. Elij. ij. dialogi. Grego. dicit
quod cum monachi sancti Benedicere vellent quem
dam lapidem in edificium levare nullo modo
poterant diabolo eisdem insidente. Sed facta
benedictione eo cedente lapis celerrime les
satus est. vii. Mat. xviij. Fratres domini tra
didit eum tottoribus. i. demonibus non uni sed
multis. Si ergo tyranni multi sic afflixerunt
multos: quid erit de illis qui incomparabiliter
sunt potestiores in penis et potestiores ad
portandum. Probabile enim est quod sicut multi
tudo demonum nunc committit ad tentandum:
ita committit ad puniendum. Esa. xxxij. Ibi
occurreret demonia exemplo bestiarum que con
currunt ad cadavera. Esa. lvi. Omnes bestie
agri venite ad deuotandum vniuersas bestias
saltus. Considera ergo si esset sub marino
lapide sine morte quanta tibi pena. Corpora
autem damnatorum erunt grauissime poteros
sa et erunt vni super aliud compressa in infer
no: et adhuc multitudo demonum tot grauiss
et fortius ad compungendum. Si enim diabolus
contra deum fortis fuit in cruce eius occidendo.
Vierte. xlvj. Fortis impiegit in forte quanto
magis contra homines preualebit. Gen. xxij.
Ipse enim est de quo Abach. f. Ipse de re
gibus triphabit: et super omnem munitionem
conridebit. Eadem enim naturalis potentia re
manet in demonibus: quam habuerunt ab ini
tio dum fuerunt creati boni: quod Dionysio teste
data eis naturalia remanserunt splendidi
ma et integra. Elij. quia insatigabiles sunt
in malo agendum ira et ieiunandum. Inde Da
niel. ij. In figura dei. Non cessabant mini
stri regis Babylonis succedere fornacem. Quia
igitur durus erit portare tantum diaboli in
his qui respuerunt suam iugum christi. Durus
autem videbatur dum erat in hoc mundo. Sed

dum peruenient in alio iudicabunt opposi
tum: sed tarde nimis. Pondus enim i. ignis
quod diu est in aqua facilius portatur et dum
aqua deficiat portari non potest. Sic peccator
quod diu sentitur delectari in hoc mundo: faci
liter a peccatoribus portatur cum testimo
nio. ps. Iniquitates mee quasi onus graue
et. Sed cum delectatio in inferno deficiet
tunc portari non poterit.

Quidam qui in mundo similes erant io
culato: Dus per septimam penam torqueba
tur: media nuditate pudet totum recordas
tione preteritarum comestitionum et fame
canum.

Capitulum. xij.

Prima pena cor

poralis est fomes crudeliter offi
fignas. Et hec quadupliciter.
Primo tali inedia puniuntur
damnati quod de nulla re nec per se nec per aliam
sibi poterunt prouidere. Incarcerati in car
ceribus huius mundi etiam per ipsos sibi pro
uidere non possunt: possunt tamen per amicos
vel per vxores filios et cognatos aut etiam per
hoies misericordes et elemosynas eis lar
gistris et sic quandoque bene reuertuntur et in
hoc est eis magna consolatio. Sed non sic
erit in inferno: quia nec deus nec aliqua perso
nam nec aliqua creatura propitiam habet
bonis: immo non erit creatura que non nitatur
iniuriis creatoris vindicare. Sap. v. Pugna
bit pro eo orbis terrarum contra insensatos.
Filios enim et filias vxores et cognatos quos
tantum dilexerunt sentiet inimicos per peccas
tis que pro eis commiserunt. Et filius litiga
bit contra patrem in inferno: quoniam forte pas
tris exemplo visurarius fuit. Aut per eum pos
sit hereditatem male acquisitam et sic damna
tus est. Pater conuersio maledicet filio dis
cedens. Maledicta hora in qua te genui quia
pro te illud acquirodo damnatus sum. Sic
vxor maledicet viro: et e contrario et filia ma
tri et e contrario. Adich. lxvij. Filius adume
lia faciet patri et similiter consurgit aduersus
matrem: et sic inimici hominis domestici
ei et sic de alijs qui subditos non corre
xerunt qui exempla peccati dederunt vel qui
consores peccati fuerunt. Nullus ergo erit
ibi amicus. Sed omnis homo a deo et dia
bolus inimicus. Nullus erit qui de eis mis
ericordiam habeat: immo letabitur illius cui
viderit vindictam: et sic non erit spes alius
auxilij nec a parte dei nec a parte hominum.

Non cor
reperit

Quanta igitur fatuitas pro amore satuo
iustis. Alterius se velle dñare qui non poterit
sibi succurrere: immo erit inimicus si sit
eius causa damnatus: vel gaudebit de sua
damnatione si sit salu. 19. Quanta pena ha
bere inimicos quos prius tantum dilexit qui
etiam si oibus bonis obdideret in nullo suc
currere vellent. Sic erga tales oīno cessabit
pictas et misericordia. Evidet igitur quomodo de
betis amare filios et filias: vxores et alios
quoscūque. Quod si pauperes erit quod nu
di nec pauculus quibuslibet eorum fetida cor
pora cooperietur. Naum. ij. Reuelabo pu
denda in facie tua: et ostēda gētibz nudita
te tuā. O deus quid facient tūc viri et mu
lieres que nūc turpia sua verecundantur vi
deri: Quanta esset verecūdia vni honesto vi
ro vel honeste mulieri nudum vel nudā esse
corā magna multitudine populi. Sed ma
ior verecūdia et cōfusio ipsos damnatis erit
esse nudos perpetuo coram tāta multitudine
damnatorum et demonum cū illis turpissimis
corporibus: de quibus magis verecūdab
tur quā si essent talia qualia sunt in hoc mū
do: etiam cū oibus infirmitatibus presentis
tēporis. Ibi erunt camisse delicate: capites
grā et pepla mulierum: et dominarū tunice
duplicate et foderate ch caudis amplis: et
alio huiusmodi. Ibi lecti molles cum coo
pertonis varis: vbi puluinaris et tapeta quā
pedibus subternantur parietibus applica
tur. Oīa enim talia per cōfragationis ignē
qui precedet faciē iudicis erunt cōsumpta:
immo et oīa castra et palatia et huiusmodi.
In his cogitēt qui istis tantum abutuntur vt
ad infernū descēdant. Ibi pecunie vbi the
sauri et alia preciāsa que tantum dilexerūt vt
pro eis acquirēdis sint damnati. O dñe Je
su vnde nobis tāta gloriā querimus et consu
tāto labore mūdū gloriā querimus et consu
stionē inferni non curamus: immo grauibz
expēsis procuramus. Quod etiam recordabitur
pietate refectiois et maxime gulosi: qui
tāta cura et diligētia seruierūt corpori cum
tāto laboribus: et nocte et die vacauerunt
comestioni: non curantes de salute animarū sua
rū. Hoc peccato gule infiniti homines dā
nabuntur. O quanta pena et quanta cōfusio
pro tam modica comestione et tā breui sint
damnati comestione. Sed vt ait Augu. libro
de confictu virtutū et vitiorū. Ne homo fa
me moreretur deus offīcia ad esum creauit.
Sed ne mēsurā comedēdis excederet: absti

nentiā imperauit. Nā inter cetera sua mas
la saturitate marie panis Sodoma perne
dñō attestāte qui ad Hierusalē per pphē
tā loquitur dicens. Vex erit iniquitas lotoris
tue Sodome saturitas panis. Quapropter
sicut egreditur quis ad medicinā: sic ad sus
tēdas dapes debet accedere: nequāquā vi
delicet in illa voluptatem appetēs sed ne
cessitati succurrens. Incarnata veritas per
euangelium dicit Luce. xvj. Attendite ne gra
uetur corda vestra crapula. Quod contra de
insatiabili voracitate Iudeorum dicit apłus
Phil. ij. Multi ambulāt quos sepe dice
bā vobis: nūc autē sicut dico inimicos crucis
christi quorū deus venter est. Et rursum. s.
Luce. vj. Esca ventri et venter escā: deus au
tem et hōc et hanc destruet. Vnde Augu. Tali
bus nō deditis dices sicut illi diuini quā epus
labatur quotidie splēdide et sepultus est in
inferno. Luce. xvj. Recordare fili quā rece
pisti bona et. Mundani enim hoies similes
sunt secularibus qui semper explorāt com
estationes et nuptias: et splēdide comedūt
ad alienam mēsam: et pauperē ad propriā.
Sic isti trāsactis temporalibus in bonis et
letitia caduca veniēt ad propriam mēsam
in inferno vbi pauperrime comedēt cū do
lore et angustia. Eorū enim hic comederunt
ideo nihil habent ibi quod comedant. Dice
tur enim eis tunc in illo cruciatur: recordare
quomodo excessus multos et multa peccas
ta commisti in prandis et cenis propter que
damnatus es. Tunc maledicēt hōre et tēpori
quibus talia commiserāt. Desistamus igitur
sic viuere: sed loco excessus demus elemos
synā pauperi: vt nobis dicat christus in die
iudicij illud Matth. xxv. Esurui et dedistis
mihi manducare. Venite benedicri patris
mei et. Inuis enim sanctis primo sunt ie
iunia: et postea delectatio et festa. Sed ecō
uerso in malis. ps. Conuertetur ad vespes
ram: et famē patientur vt canes. Quare
to famē patientur de quibus Esa. lxvij. Et
vos qui dereliquistis dñm et. pro eo quod vo
cāni et non respondistis: locutus sum et nō
audistis: et fecistis malum in oculis meis: et
que nolui elegistis. propter hoc dicit domi
nus deus. Ecce serui mei comedent et vos
esuriētis. Ecce serui mei letabuntur et vos
cōfundemini. Ecce serui mei laudabūt pie
regulatione cordis: et vos clamabitis pre
dolore cordis: et pre cōtione spiritus vlu
labitis. Damnati igitur pie magnitudine fas

Dapes

Esca
tomb

mis damabūt. Quāto pena sit fameo/pos
sunt scire qui illam passi sunt. In obfidi
ne enim p̄ magnitudine famio solent ho
mines comedere canes: et matres proprios
filios vt etiā videatur naturalis amor de
perire. Sed reuera fameo quorūcūq; vinū
tūm nihil est ad illā inferni famē que per
petua erit. Quid facient ecclesie cōtemp
ros qui modo nolūt se iunare qui ibi perpe
tuo velint nolūt se iunabūt tanta rabie fa
mie vt nihil plus sit inexcogitabile. Adeli
erit hic se iunare vel minorem famē pati q̄
incurrere illam tam grādem que nūq; defi
ciat. Bene enim eluriet illi de quibus Esaie
sc. Erit populus quasi efca ignis vir fratri
suo non parcat vnusquisq; carnem brachij
sui vorabit.

Infernalis potus sitim non satiat: bibē
di desiderium ingerit: os amaricat: dentes
mirabiliter cruciat. Capitulum. xiiij.

D
Sine.

Tertia pena erit si

tis eterna mirabiliter affligē.
Circa em̄ inebriū ois in quo spe
cialiter viger sitis: licet etiā totū
corpus et maxime interiora afficiat: his pe
nam et dolorē immittat: erunt quatuor spe
ciales pene. Primo damnatis aqua pre
sentabitur: sed sitim extinguere nō valebit
etiam bibita. Totus em̄ ille carcer erit plex
us aqua et igne: nec aqua extinguet ignē:
nec ignis cōsumet aquam: vt dictum est si
cut fit in hoc mūdo: ideo sicut ille ignis nō
destruet corpora damnatorū: ita nec aqua il
la extinguet sitim. Videmus enim q̄ aqua
bibita a febrientibus vel etiam leprosis
non extinguit eorum sitim: sed magis inflā
mat. Quanta erit pena habere tantā aquā
que non possit sedare sitim. Sicut em̄ dor
mientes et somnantes credūt se hēre sitim et
bibere: cū erit tali phantastico potu nō extin
guatur sitis: tantum patiuntur in tali som
no a fœdiori si quis summe sitiat in vigilia
et habeat aquam et non possit bibere: sum
me patitur. Sed nihil est in comparatione
ad damnatos qui ex aqua tanta presenti si
tim extinguere nō possunt. Ibi erit balneū
multarū aquarū quo corpus nō mundabi
tur. Hoc balneū debetur iis qui se balneāt
in aquis tepidis: et multa perā cōmittūt: vt
pote cū balneāt se viri cū mulieribus q̄ pec
cata cōmittūt tā vidēdo q̄ tāgēdo et loquē

do: et multis alijs modis quos de nouit
de quibus post hoc in cōfessione nō quā
tur: immo cū talibus peccatis delectat ad
balneū inferni. Talia balnea nō extinguūt
ardorē concupiscentie: et talia: immo accen
dūt. Secundo dāntur sicut sitit cruciabi
tur quod bibendi cupido nūq; cessabit: nec
tamē poterūt bibere et in aqua erunt. Hoc
dixerūt poete. Fingerūt em̄ tria genera pes
narū esse in inferno. Nam quidā sunt inter
duas rotas plenas ratoris contra se vertē
tibus et incessanter lacerantibus vt Ysion.
Vt sunt superbi qui in rota fortune lappa
runt. Alij sunt quoz iecur a vulturibus cō
tra se trahitur vt volupuosij. Alij q̄ sitiant
maxime: sunt in aqua vsq; ad mentum et
nō possunt bibere vt anarier vt dicit de Za
iolo qui sic vilis est in inferno: nec tamen
bibere poterat. Unde et diues sepultus in
inferno petat ab Abraham mittere Kara
rum pro extinguedo sitim et poneret extres
mā digiti in aquam ad refrigerium lingue
propter ardorem sitis quod nō potuit obti
nere. Sunt em̄ ibi ligati: iuxta illud. Ligat
tis manibus et pedibus mittre eum in tes
nebras exteriores: sicut furiosus q̄ caret sen
su ligari solent: ne nocēat in catenari. Sic
infernati peccatores qui modo vitā iustoz
existimant insaniam. Sap. v. Sic in infer
no ligabuntur: et ibi perpetuo tenebuntur.
In hoc enim mundo vt videtur nullus est
oido. Nam boni et iusti ligantur ne operē
tur bonū quomodo vellēt ne ascēdāt ad di
gnitates et alia vbi bene operari possent.
Sed stulti nō ligantur: immo vbiq; discor
rūt vbiq; ascēdāt. Sed e contrario in infer
no sū ordinē diuine iustitiae ligabuntur ne
nocēat amplius. Vnde est pena maxime dei
bitur his qui per linguam peccauerūt in
potu. Sap. n. Per que quis peccat: per hec
et torquet. Sicut igitur ille diues semp sit
tit quia peccauit in bibendo: sic peccatos
res qui in hoc peccat multū sitient in infer
no si in talibus peccatis moriuntur. O quā
ta pena semper sitire: sicut imaginari pnt
qui quādoq; magnā sitim possi sunt. Pro
oibus diuitijs quas habuerūt in hoc mun
do: pro copia frumentoz et vinoz que ha
buerūt in cellarijs nō hē de: sicut bucellā pa
nis: nec vas aque ad bibendū. Quid igitur
faciendū? Ecce facere debemus sicut p̄es
grimi qui excedit de patria sua faciāt buri: Dicit
sarios quibus sua tradit vt sibi necessaria menit.

E
Os.

D
Vospit
num.

prouideant in patria ad quā tendunt. Sic
nor aq̄ peregrini qui nō habemus hic ci
uitatē permanentē: sed futurā inquirim?
Deb. vlt. Varsarij cōmittamur: pro qui
bus chull? dicit in te iudici. Situi et des
distis mihi bibere. Ille intuitu huius p̄os
uideb: et nobis de necessarijs: sic q̄ non indi
gebimus nec patiemur famē aut sitim. Po
nāt em̄ in bursa pro futuro tepore qui ele
mosynam dant. Eccl. xvj. Eleemosyna viri
quasi sacculus cū eo. Pauperes em̄ eleemo
synas sibi datas in celis possunt vt ibi the
saurū inueniāt qui dederūt. Vnde Lauren
tius dicit tyriāno. Facultates ecclesie quas
requiris in celestibus thesauris manus pau
perū deostrauerūt. Tercio damnatis sa
por erit amarissimus. Erit em̄ infern? tunc
pellimā hospitij dātorū. Primo quia in
tali hospitio felle et absynthio potabūt.
Job. x. Panis eius in vtero illius vertetur
in fel aspidū intrinsec. Vider. xi. Ecce ego
habeo populū istū absynthio: et potū da
bo eis aquā felle. Vider. iij. Repleuit n. e
amaritudo in vteris: inebriauit me absynthio.
Nō est tamē intelligendum q̄ ibi sit fel: sed
q̄ in ore erit amaritudo ac si comederent et
biberēt absynthium: immo maior quia nō
possimus per aliquas p̄sentis seculi pes
nas exorimere illas inferni. Sed quantum
possimus exprimim? per nobis nota et sen
sibilis: semper minus dicendo et maius in
telligendo. Nam et adhuc perius potabunt
tur iuxta illud Ps. Ignis sulphur et sp̄s
tus procellarū parascalis eoz. Deut. xxxij.
Fel diaconū vinū eoz: et venenū aspidum
insanabile. Esa. xliij. Cum cantico nō bibēt
vinum: amara erit potio bibentibus illam
Vnde em̄ erit pena pro salis et speciebus et
alijs delicatius que hic comedimus et bis
bimus: et in quibus damnati plura pecca
ta cōmiserūt. Eccl. iij. recitat Celarius. qui
dam peregrinus sciaminam suam pro vino
forti exponens intantum libit q̄ inebria
tus a mente alienaretur et mortuus estima
reret. Eadem hora ductus est sp̄s eius ad
loca penarū vbi super puteū operculo li
gneo tectam residere conspexit principē te
nebarum. Inter ceteros adductus est ab
bas Loirei q̄ itm princeps multū salutā
cum calice igneo sulphureū et potētē ei mi
nistat. Qui cum bibisset amoto operculo
missus est in puteum: peregrinus aut hoc
videns fortiter tremebat. Et diabolus alie

clamauit. Adducite huc illū dñm qui sero
vellem peregrinationis sue pro vino expo
nendo inebriatus fuit. Quo audito peres
grinus ad bonū angelum qui illuc eū dus
perat respiciens: promissit q̄ nunq; inebria
retur dñm: illa hora liberaret eū. Qui
mox ad se reuersus diem et horam notauit
et rediēs in terram suam dicam abbatem
eodem tempore obisse cognouit. Q̄ Secun
do pessime ibi cubabūt. quia Esa. xliij.
Subter te sternent tinea et operimentum
tuum vermes: pro mollibus enim culatris
tineam habebunt: et p̄ varijs coopertionis
vermes. De candela vero quam circa lectū
suum habebunt dicitur Job. xviij. Tene
bris strauit lectulum meū. Et Proverb. xij.
Zucerna impiorum extinguetur. Et. xviij.
Ausertur ab impijs lux sua. Et Esa. lx. Ze
nebre operient terram: et caligo populos.
Et Vider. iij. In virga indignationis eius
me minauit: et adduxit in tenebras et non
in lucē. Tercio quia ibi pessime pasceret
et refectur: immo erit pastura ignis. Ta
les enim sic delicatius nutrit carnes suas
ad fomentum ignis propter eoz pinguedi
nem. Deut. xxxij. Ignis succensus est in fu
rore mēis. Et sequitur. Deuorabit terram
eū germine suo. Quarto quia illud hospi
tium est tumultuosum. Sopho. f. Tor das
mātis a porta pisciū et volatus filioz Ira
el: qm̄ in se fecerūt viā suā. Vider. xij. Sus
dierūt gēren ignominia tuā: et volatus
repleuit terrā. Quinto q̄ in hoc hospitio
vilissime tractabūt et recipiūt: q̄ nulli
propter suā potentia sapientia vel nobilita
tē in aliquo deferretur: quin a deo et sanctis
suis irideatur: et in loco vilissimo collocari
et tractari: immo cōtēptui habeatur. Sap.
iij. Illos autē dñs deridebit in iudicio suoz:
et erūt post hec dedidētes sine honore et in
contumeliā inter mortuos in perpetuū. Vn
de et Lu. xvj. dicebat malus diues ibi hos
pitatus ne fratres sui illuc accederent: mis
te eis Zazarū vt testetur illis ne et ip̄i ve
niant in hūc locū tormētoz. Sexto quia
ibi habebunt hospitium nequissimū: q̄ quā
to plura pro diabolo fecerit tanto plus tor
quetur eū. Apoca. xviij. Quātū glouificauit
se et in delicia fuit et. Et Vider. vj. Sagit
tā et scūtū arripit: crudelis est et non mise
rebitur: et cū hoc faciet eis soluere pessimū
symbolū: quia Job. xx. Diuitias quas des
uorauit euoriet: et deuoriet ei extrahet eoz

F
pena.

D
Dicit

Deus. Et ibidē. Cum satiatus fuerit arctas
bitur & omnis dolor irruet in eum. p̄. Ibi
dolores vt parturienti: & ideo Iudicij. q̄. di
citur. Eleuauerunt vocē & fletuerunt & voca
tū est nomen loci illius fletus ille lachry
marū. ¶ Septimo propter loci malitiam.
Cum enī quis in malo hospitio hospitatus
est: potest inde exire vel aliud querere reme
diū. Sed sic nō erit ex quo quis erit ibi hos
pitatus nūq̄ inde eribit. Esa. xliij. Con
gregabunt congregatiōne vnius falcis in
laci & claudens in carcere. Congregabunt
enī ibi sicut homicidē ad paribulum & sicut
spine ad cōburendū. Esa. xliij. Sicut spine
igni cōgregate cōburentur. Stultus enim
esset qui nō pateretur oīa genera penarū
anteq̄ in illam domū se pateret introduci.
Inde est q̄ penitentiā necesse est facere sicut
dicit Job. x. Dimitte ergo me dñe vt plan
gā & alioquin tantū poteris expectare ad
eam agendā q̄ ea velis nolis subintrabīs:
q̄ Job. vii. scriptū est. Si sustinuerō infer
nus domus mea est. ¶ Quarta pena respec
tu oīs erit dolor: dētiū. Cum enī talis dos
lo: pro presenti sit maximus: ita vt plures
quasi fatui reddatur: credere debemus illū
dolorem nō deesse ipsū damnatus & multo
maiorē q̄ hic patiamur: quia scriptum est
Deut. xxxij. Congregabo super eos mala &
lagittas meas cōplebo in eis: propter hoc
dicit euāgelista quia ibi erit stridor dētiū:
et nō solum ex maximo frigore de quo pri
dictum est sed ex intensissimo dolore dētiū.
¶ Decima pena maxime responderet deuotiorib;
et detractioribus & raptores qui deuotiat
omnia dentibus suis.

¶ Infernalis cōfusio ex quatuor p̄uenit:
ex vili attritacione: turpi collocacione: ma
gna seruitute: & mala societate. Cap. xliij.

Vna pena cor

poralis erit verēcādia & con
fusio: et hec confusio erit in
quatuor penis. Primo quia
ipsi dānati tractabunt vilis
sime: q̄ vilis q̄ aliqua res huius mādvi
lissima. Inde Job. x. hec cōsiderā dicebat.
Dimitte me dñe vt plāgam &c. Vbi ymbra
mortis & nullus mōdo: ibi enī non deferretur
regi plusq̄ garbō: nec pape plusq̄ mino
ri clerico: nec regine plusq̄ paupere: quin
ita viliter imo vilissimē tractetur & puniatur:
et erunt ibi p̄imi nouissimi: & hoc est q̄ dī

¶ Reg. iij. Qui me cōtēnunt erunt ignobi
les. Tales enī qui in hoc mundo sūt. ¶ In
statu digniori magis debuerit deo seruire
et ipm honorare ratione status in quo des
iplos posuerat. Quocirca nō fecerūt de ipso
fiet iudiciū durissimū. Sap. vi. Non erit
ergo ordo tunc qui nūc est & secundū quem
subditi obediunt superiorib; ibi non obediēt
magis regi garbō q̄ rex garbō: nec filio
honorē faciet patri: nec filia matri. ¶ Reges
et p̄m̄ p̄es & alij qui in hoc mundo tantū
dilexistis honores & reuerētiā & sp̄uistis
pauperes: cogitate quomodo tractabimini
in inferno. Sed cōtra hoc obijcietur. quia
Sap. ij. Omnia fecit deus in numero: p̄ode
re & mensura: igitur erit ibi ordo. Responde
tur q̄ ibi erit ordo vno modo et alio modo
nō erit. Ex parte quidē dei punitio est ibi
summus ordo sicut & in cōtici operib; suis:
¶ Que enī a deo sunt ordinata sunt. Rom.
xij. Primo quidē seruabit ordinē in cōmū
ratione culpe in penā: q̄ ibi culpa ordinabit
ur per penā sicut culpe erigentiam. Esa. liij.
Agnitio vultus eorū respōdebit eis: & pec
catū suū quasi Sodoma p̄dicauerunt nec
absconderunt: vt anime eorū quoniam reddi
ta sunt eis mala: vt impio in malum. Retri
butio enī anime eorū fiet ei. ¶ Secūdo serua
bit ordinē in numero: q̄ non erit cogitatio
dictū vel factū pro quo ibi pena non solu
tur. Job. xij. Voc scio a p̄ncipio ex quo po
stus est super terrā homo q̄ laus impiorū
breuis sit & gaudiū hypocrite ad instar p̄e
senti: & sequitur. Luce que fecit omnia nec tū
cōsumetur surta multitudinē adinnetionū
suarū sic & sustinebit: & sequitur. Deuorabit
eū ignis qui non succendit. ¶ Dec est para
hois impij a deo. & Roma. i. Reuelabit ira
dei super omnē impietatem & inuolūtū ho
minū. Dicit omnē vt etiam minorē non ex
cludat. Sicut enī nullū bonū irremuneratū
tum: ita nullū malū impunitum. Eccl. xij.
Cuncta que fiunt adducet deus in iudiciū sicut
bonū sicut malum. ¶ Tertio ordinē serua
bit sup̄bos cū superbis: auaros cū auaris
luxuriosos cū luxuriosis: punitēdo: q̄ quidē
inuuitur. Adat. xij. vbi paraboliē dī a pa
tres familias seruis suis & angelis. Colligite
grana in fasciculos ad cōm̄rendū. Enī
enī vnus fasciculus omnīū superborū: alij
hypocritarū: alius inuidorū: et sic de alijs.
¶ Quarto seruabit ordinē: quia in illa par
te corporis plus punietur in qua plus peccat

¶ Sap. xij. Pines magis cruciabat in lin
guando magis remediū querebat de lin
gua: q̄ in illa parte plus peccauerat p̄pter
illicita verba & cibo. ¶ Quinto in qualis
tate q̄ qui i luxuria peccauit vbi est ardor
in corde & fetor in corpore & opere plus ar
denti pena & fetenti punietur. Ita & q̄ plus
peccauit in supbia & honore plus habebit
de cōfusione: q̄ qui se exaltat humiliabitur.
¶ Sexto in quantitate: q̄ qui grauē na pe
cata cōmisiit grauius punietur. Apoc. xviij.
Quantus glorificauit se in delicijs fuit:
tantū date ei tormentū & luctū. Sicut enī
idem ignis nō equaliter agit in lignis viri
de & sic: sic ignis gehenne licet sit idem
ignis vniū oīs impios vt dicit magister
nō tū oīs equaliter punit: sicut fm delictorū
erigentia. Luce. vi. Eadem quippe mensu
ra qua mensi fueritis remetietur vobis.
¶ Septimo etiā seruabit illū ordinē quē
ponit Salomon: q̄ p̄ que quis peccat per
hectores: q̄ peccat ei miser homo p̄ crea
turas male asyptendo: sic & p̄ creaturas af
ligetur & eis subiacet q̄ pugnabit oib;
terrarū cum eo cōtra inferos. Sap. vi.
Sed ibi nullus erit ordo multis modis.
¶ P̄mo q̄ elementa ibi nō seruabūt illū or
dinem naturālē quē habent ibi. Ignis ei
cuius ordo est illuminare & ardere: ibi ar
debit: sed nō illuminabit. p̄. Mor dñi in
tercedentis flāmā ignis: q̄ exponens Lys
pianus dicit. dñs flāmā ignis intercedet:
q̄ ardorem in inferno & lumen in celo pos
net. ¶ Secūdo nō seruabit ordo vt ignis ses
paretur ab aqua: sed erunt simul mixta cū
multis etiā alijs & fumo & fetore: nec vnū
suffocabit aliud: sed magis nutriet: cui tū
oppositū ibi seruatur. ¶ Tertio q̄ hic cum
quis sustinet calores magnū: nō habet fri
gus: aut eōuerso & transiundo de vno in
aliud sentit refrigeriū saltem in p̄ncipio
sed in inferno vt iam dicitur: est simul expe
riantur calorem & frigus sine cōsolacione.
¶ Quarto cū quis in hoc mūdo patit alij
quod malum non timet illud: q̄ timor est
de malo futuro. In inferno patiēdo ti
ment damnati & timēdo patiunt. ¶ Quinto
q̄ nō erit ordo inter reges & p̄ncipes
& garibos: nec vnus vt dicitur est alteri des
feretis oēs vilissimē absq̄ ordinē tracta
buntur & cōfusibilib; punient. Si enī or
dinis p̄uatiō horrore inducit apud nos.
quanta illa decōdinatio vbi oīs decōdinatio

tio mundi adducet vindicanda. Sicut enī
ordo rerū inducit pulchritudinem & cōpla
centiā: ita ablatio ordinis confusione &
displicentiam. ¶ Secūdo in inferno turpissimū
me locabunt. Infernus enī est terra tenebrorū
sa terra miserie & locus in corde terre omīū
bus miserijs plenus: vt sepe dictū est adeo
vt demones timeant illuc: immo rogat
uerunt dñm Luce. viij. Rogo te ne mittas
nos in abyssum: libenter enī illa legio mer
git se in mare vt fugeret abyssus: sicut alij
sunt ibi ad cōticiōis damnatorū. Vbi Apo
cal. legi angelus diaboli eiecit & clausit
se in profundo abyssi. Eccl. i. Profundum
abyssi quis mensus est nisi forte deus aut
diabolus: vt p̄z de illo qui beato Andree
rēdit q̄ ipse cognouerit quantum erat a
summo celosq̄ in pfundū abyssi. P̄ter
ea quando nobilis p̄sona est adducata &
clausa ab aliquo loco vilis: puta si rex pon
tur in carcere: etiā si nulla alia pena sensi
bili cruciaretur: ex hac solum incarceratione
multū doletur. Eum igitur aīa sit nobiliss
sima regina & sciat se esse creatā ad haben
dum dominiū totius mūdi: & sibi cōpetat
locus celi empyrei qui est super omnes ce
los: et videat se detrusam in centrū terre:
qui est locus infimus oīm: vbi etiā fm Ba
silium vt iam dictum est in fine mundi sex
omniū elementorū reponet: & vt ipse dicit:
tunc p̄prietates lesue oīm elementorū ab
eis separabunt virtute diuina: & in infer
num mittent ad cruciatū maloy. Et sic ex
tali carcere habent magnam penam vltra
alias & merito: q̄ enim terram dilexerunt
plusq̄ celū: ideo ad terrā cōdemnati sunt:
vbi misera aīa sicut cadaver putridū abs
condet. Unde ponit quis in carcere mul
tis de causis. ¶ P̄mo vt se corrigat: & hic
est mundi carcer cuius carceris introitū vi
lis: sed exitus durissimū. Jamto: hō diabo
lus qui etiā in morte animam quisi expe
crabat. ¶ Secūdo ponitur quis in carcere vt
seruet ad iudiciū: sic peccata in arcano con
scientie reproboy: vt adducant in diem iu
dicij. ¶ Tertio hō ponit quis in carcere vt
ibi moriatur: & hic est infernus vbi locabunt
oēs damnati & demones p̄terio absq̄ vili
la spe eritus aut cōsolationis. Vbi camere
huius mūdi ornate tapetis & picturis: cū
tantis expensis? Vbi castra: vbi pallatis
& sumptuosa edificia? Vbi lecti molles et
alia sumptuosa que hic diligēbatur adeo

¶ Carcer

Tractatus. III.

Capitulum. XIII.

ut pro talium acquisitione multa committerentur perit: emendo vendendo cum mendacis: ajs et piumis et fraudibus infinitis: ubi etiam fiebant luxurie et comestationes: Quanta fatuitas pro re tam tristitia et quasi mors mœtanea sor et tantas penas perpetuo sustinere velle. Recitat Lyallus in libro de obitu bti Hieronymi qd dicit vocat Nicolaus Erethi. insule eps sibi narrabat qd in Candia sacerdos quidam sue maioris ecclesie custos luxurie et ebrietati deditus migravit: cuius corpore in ecclesia sepulto subsequenti nocte tantus in ecclesia et eius cimiterijs in illa civitate fuit sonus et tremor: qd pax noce vehementer velat amentes singuli de civitate nocte illa ad ecclesiam cõfugerent. Audiebant quidam sonitus campanarum aliorum horribiles sonos: diuinam orantem clementiam nullum sentiri exauditionis effectum. Diluculo cessante illo horrore cuncta que fuerant in ecclesia reperiunt reuoluta: et quasi vindex flammis igni violata. Ad hec memoratus pontifex ofones indicens populo qd sequenti veniat nocte precipit exspectari. Sequenti aut nocte duplex strepitus paucis tribulatione secuta est. Sic ad diuinam clementiam imploranda cõcurrit populus ad ecclesiam. Die cincescente oibus in ecclesia cõgregatis apparuit Hieronymus dicens. Propter cadaver illius miserrimi sacerdotis indigni sacris locis et ad terram peccantium hoc cõgisse: et madauit cadaver: cõburi aliter pestilentia illa cessare non possit: qd oia facta sunt: et sic cessavit illa tēpestas. Si igitur cadaver exhumatum est et in sterquilino plecti qd putandum est de aia eius qd vili loco sit reposita. Tercio erit in servitute maxima. Primo enim cum homo factus sit ut sit cōm mādanoz dñs iuxta illud ps. Omnia subieci sub pedibus eius oues et vniuersa pecora campi. Volucres celi et pisces maris. Ita tñ ut obediret ei qui fecit eum: qd noluit ei obedire: fuit illi ut creature propter ipsum facere sibi sint ad eternam supplicia: ut qd nos hinc deo obedire vellet noluit seruis suis subiiciatur. Tercio subiiciens demonibus et ab eis sicut a cor: quibus parientur. Qd gratia pena his qd in hoc mūdo iubere et precipere cõsueverunt: quoz imperiū et dominationes versa erunt in seruitutem: et non immerito: qd in hoc mūdo suo creatori in decem preceptis tām nōpluerunt obedire.

Videntur enim quomodo reges et principes ceteri dominum patrifamilias: maxime familias seruos suos: omnino etiā filios puniunt et subiiciunt: rursus aliqui mortem inferendo fm diuersas transgressiones suas preceptoz vel aliter: puta carceribus mancipando vel verberibus castigando. Sed hec est seruitus tpalis et transitoria: et etiā dominū transitorium est. Sed inferi seruitus erit perpetua. de qd dicit. xvij. Seruire te faciā inimicis tuis in terra quā ignoras. In inferno qui est in medio terre ut dictū est. Et ratio huius seruitutis tangitur capitulo. xviij. eiusdem. Quia deridis querunt me patres vestri ait dñs. et les gem mei nō custodierunt: sed et vos peius operati estis qd patres vestri. Ecce enim ambulabat vnusquisqz post prauitatem cordis sui mali ut me nō audiat: et sequit. Etiam vos scitis qd mortem de terra hac in terram quā ignoratis scitis inferni: et seruitutis ibi ois alienis scis demonibus: die ac nocte qui nō dabit vobis requiem. Nec mirabile. Cū enim sit modo tps ad laborem in vinea dñi exercendo se in mandatis eius: noluerunt laborare immo puerit quiescere: facientes sabbatū ante spūs: ideo modo ppetuo laborabunt. Ps. Laborabit in eternum et viuet adhuc in finem. Exemplū 2u. xij. de diuitie qui dixit aie sue. Aia mea habes multa bona et annos plurimos reposita: requiesce/ comede/ bibe/ repulare. modo aut laborat in penis ppetuis: hoc enim quodammodo intellexerit poete. Nā Virgilius. vj. eneid: dos: et Seneca tragedia prima dixerit qd filie Danae qui potern: assu de nocte occiderunt quinquaginta viros suos cū etiaz essent quinquaginta: cõdemnate sunt apud inferos: ad potrandū incessanter vinas su per montem excelsum ut impleant dolium sine fundo: tñ nūqz possunt implere: ideo nō cessant labi. are. vñ Arist. dicit. n. De teoz qd dormientes pauci fulmine inueniunt hie aptos oculos. Sic qd hic dormierunt in penis tunc aperiet oculos in pena ppetuo vigilando. Quarto offendent qd erunt in societate pessima. Psa suis pariter erant associati quibus cõfur: leni pudore miserabili. Viere. n. Sicut confundit fur: ita et tu cõfunderis. Probabile est enim qd in inferno apparebūt aliqua signa de causa dñationis eoz: sicut in fure cui ad collus suspenditur: furtim qd est culpa pene sue.

De cõfusione damnatorū.

fo. l.

Iniquitates mee cõuolute sunt et imple collo meo. Tercio erit in societate damnatorū holm viroz et mulierū psumarū qd erit maxima pena damnatis. Si enim vir mulierem pari nō pōt aut econuerso in hoc mundo: quid erit in inferno? ubi enim fallit illud pauerbiū. Solatiū miseris est habere pares. Tunc primo qd quāto plures erūt damnati: tantomagis ignis ille ardebit. Sicut videmus quāto plura sunt ligna in igne: tanto ardens ignis est maior. Nullus aut nū deus sit damna totum numerus: de quo postea dicemus. igit quāto plures erunt tanto magis dolebit. Tunc secūdo qd quāto plures erūt tanto plures luctus et clamores audient que ois eis erunt in pena. Tercio erit in demonia societate a quibus nūqz separabuntur. Cogitemus igitur si poterim hanc penam sustinere. Si pena est dñaro ad mortem esse in carcere cum frigore et fetore et alijs miserijs qd quandoqz sunt in carceribus vel cum hominibus mortuis et fœdissimis: aliquando sunt cū alijs vicijs incarcerationis: maior erit pena damnatis esse cum tā turpissima/ fœdissima et horrenda mortuoz societate. Dec aut societas illis debet qui in societatibus huius mundi multa petā cōmiserūt: sicut fit in ludis et tabernis et choreis et multis alijs copijs vel societatibus fatuoz que societates vitande sunt: qd cū pueris pueris. Ad hoc enim est sanctus Basilus in fine regule sue dicens. Euita viros quos erga mandata dei videris negligentes qui mortui sunt virtutibus: qui lerātur in ppijs voluntatibus: ut gaudijs careant diuinis. Cū hmoi viris nulla tibi sit cōmixtio neqz velis cū eis sermocinari assidue nisi in quo eos posses assidue renouare. Ceterū si nō vales deuita ut publicū holtem. Sepe enim p vñā ouem morbidam poluist totus grex: et modica pars fellis magnū dulcosum vertit in amaritudinem: et fermentū modicū totā massam corrūpit hec ille. Euita igitur societates pcorū. ut possis euitare societates damnatorū. Nā in talibus societatibus iniquoz viroz nō est memoria dñi: si est/ hoc est in malo, pcurando/ blasphemando/ inhoneste loquendo: vel de absentibus murmurando/ et detrahendo. Tunc damna quoz corpora infirma/ ponderosa/ ligata/ putrida/ nuda/ deformia/ oī

deniqz miseria plena torquent quadrupli cōtractu scs suoz corporū/ suoz locorum/ alioz damnatorū et demonū. Capitulum. xvi.

Ecima pena cor

poralis damnatorū erit in tactu maxima afflictio: cuius hmoi corpora sunt incursura: pibilia erūt tñ valde passiva. Si enim cogitemus aliquem gutturo suo vel habente gutta: infirmitas illa reddita hoīem illū passibilem non possit tactū alicuius ponderis sustinere. Sic erunt illa corpora ita passibilia qd patientur in tactu grauissimas penas: et hoc pluribz modis. Primo ex tactu suoz membrorum valde ponderantū. Corpora enim damnatorū erūt ponderosa valde etia brachia sup corp: ipsius damnati: et caput sup humeros maxime dolorem faciant: et hoc possumus imaginari ex eo qd aliqui quis in parte aliqua corporis habet plagā aut malum aliquod: ut si tangat statim dolore magno eius lat etia seipm illuc nō audeat tangere. Sic corpora damnatorū erūt sic infirma ut in tactu suoz membrorum sibi grauem penā infligant. Et talis pena erit illis qd sua mēbra tetigerūt turpissimè: et in talibz petis mortui sunt: aut qui intentione peccandi supflua emittere cõpulerūt. Un in flouibz sanctoz recitat. Parit cõgisse qd magis qd dicitur Silo quēdā suū scolarē egrotatē obire rogauit ut post mortē rediret et statum suū denūtiaret: post igit aliquot dies sibi apparuit cū capā de pgameno tota de scripta sophsimabz et intus flamma ignis. Qui requisit a magro quisnā esset/ ait. Ego sum vtiqz qd ad te redire pmihi: qd de statu rediit/ ait. Nec capā sup me plus pderat et plus me premit qd si vnā turrim sup me haberet: hec est mihi dacatv eā postē p glia quā in sophsimabz habui. Porro flamma ignis quā est coopra pelles sunt delicatè varie quas ferebā que flamma me cruciat et urit. Et cū magis illā penā facili iudicā rer dixit ei defunctus/ ut extenderet manū et sic facilitates pene sue sentire posset. Cūqz manū suā extendisset ille/ i gurrā sui su dōis dimisit/ qd pcedit magis manū citi sagitta pforauit: ita qd cruciatū mirabiles sentiret: et ait/ talis sum totus. Ille igitur magis ex ipis pene acerbitate deliberauit

18
Zact.

19
Corp.

10
Seru.

11
Societ.

mundū deserere & religionē intrare. unde mane scholaribus cōgregatis: hos versus cōposuit. In quo coarctatus: cras coruis / vanaq; vanis. Ad logicā pergo q̄ mortis non timet ergo. Et sic secūm deserens religionē intravit. Hoc exēplū valet ad ostēdendū ex pōdere illius capē: quō post diē iudicij qñ corpora erūt vnita alabus ex pōdere etiā aliā corporū dānatorū valde pōderantiū ac suorum mētorū erit maxima pena in dānatio: sic q̄ brachiū sup corpus suum valde passiuū multum affliget illud cum illo ardenti igne sulphureo & hoc pro peccatis cōmissis ex ornāmētis vestium & pellis diuersarū ex quibus superflue multa cōsumētur: vbi ex talibus magis deberet subueniri pauperibus. Non em̄ dubito q̄ si nobis accideret sicut illi magistro scilicet q̄ vnam guttā siue parūā penam inferni sentirem? sperneremus multa q̄ nunc sunt causa & occasio nostre dānationis. Sic igitur corpora dānatorū sunt multū debilia et infirma. Si ei nūc aliq̄s adeo debilis est vt nō possit surgere neq̄tate se de vno latere in aliud pie infirmitate & dolore quātoma gis in inferno vbi plus patietur q̄ si haberent oēs infirmitates: qm̄ (Job. ix.) Ois dolor irruit sup eum. Et. j. Erat fortitudo vestra vt fauilla stupe que nullam vim haberet contra ignem immo cinis absoberet ab igne. Job. xviij. Denotet pulchritudinē cutis eius & consumat brachia eius primo genita moie. Si ista moie sic deformat et reddit impotēs corp⁹ humanū quātoma gis illa q̄ quāsi in infinitū est acerbior: vñ erūt infirmi & interi? et exterius. Job. xx. Arcubif scy extra & estuabit. i. intra et ois dolor irruit sup eū: ita vt possit dicere dānatus. illud Job. xxx. Anteriora mea effuerunt absq; vlla requie. De infirmitatibus hō quib⁹ ibi percutiētur dicat infra. Deut. xxviii. Percutiet te deus egestate febre & frigore ardore et estu & aere corrupto ac rubigine. Et sequit. Percutiet te deus vice re Egypti scabie & purpura amētia & cecitate ac furore mentis. Et sequit. Augebit deus plagas tuas magnas & persequētes infirmitates pessimas & perpetuas: & conuerteret in te oēs afflictiones Egypti quas tū misisti & adherētib⁹ tibi: ideo nō solū vna infirmitate infirmabunt sed simul oib⁹. Non in vno tñ mēbro: sed in oib⁹ & ideo erūt mēbra impotētia ad operandū. Vnde

Ecclē. in. Quodcūq; pōt monuit & iussit ter operare: q̄ nec opus nec ratio nē. Scientia nec sapiētia ad inferos quo tu pperas. Secūdo erūt pōderosa aliter non deberetur eis locus infimus. Exo. xvi. Descēderunt in profundū quasi lapidē: & iterum. Submersi sunt quasi plumbū in aquis vehēmētibus. Aque vehēmentes sunt pene duriter cōcurrentes. Et. Apo. xvij. Et sustulit vnus angelus lapidē magnū quasi molarē & misit in mare dicens. Voc impetu mittet Babylōn ciuitas magna. i. in infernū & vltra iam non inueniet. Ita illi qui sicut molaris in hoc mundo non nisi terrena molere voluerunt: mittentur in mare amaritudinis hoc impetu: quātō em̄ grauiores sunt tāto maiori impetu descēdent in infernū. De aūte grauitas est mola. i. peccata que ita graues bit eos et deprimēt sub tristi oide inferni vt amplius nō inueniātur. Tercio erunt ligata pie pōdere pccatū suū & catenarū infernaliū. pō. Ad alligādōs reges eorū in cōpedibus et nobiles eorū in manib⁹ ferreis. Et nō habēti vestem nuptialē chus stus ait. Amice quōd hic intrasti nō habēs vestē nuptialē? At ille obmutuit. Tūc dixit rex ministris. Ligatē eum pedibus & pedibus mittite eū in tenebras exteriores. Matt. xxij. In hoc dat itelligere q̄ ligabunt manibus & pedibus vt nō possunt vti mēbris ad suā voluntatē sicut ligant phreneticū et cōpūmētur sicut in toculari vna: et hoc intelligit cum dicit ligatis manibus. Sed etiā erunt ligati quo ad affectiua: q̄ nullū bonū diligere possunt: et hoc cum dicit ligatis pedibus: pedes em̄ sunt ale affectus aīam depōnētes. Vñ ligata erit potētia intellectiua ideo dicit. At ille obmutuit et ita ligat q̄ ab alijs iuari nō pōt: q̄ nō est dignus eo q̄ vestē nuptialē nō habeat: scy charitatis fraternae. Tum q̄ pccatus est a corpore ecclē. Et nō differēt ligatū hō & iumentū: q̄ homo ligat in infantia: sed postea sine vinculo quo voluerit ire pmititur. iumentū vero in principio quo vult ire permittit. sed q̄ crescit ligatur: oneratur: & calcari⁹ pūgit. Sic q̄ vita humano et q̄ decet hōiem hic vixeret: i. hic ligetur ligatura salutori decē pceptoꝝ vel cōsilioꝝ: nō postea cum pueniet ad etatē plenitudinis chusit euadēt in vñ perfectū erūt liberi & sine vinculo. Sed qui hie duxerūt vitā iumentorū cum nō videntur ligati eo q̄

unt ingū soluerūt vincula transgressientes mandata dei. Ideo in alia vita iugabunt & onerabunt tormentis & pūgitur stimulis inferi perpetuis. Quarto erunt putrida. Job. ix. Si ascenderit vsq; ad celos: & caput ei nudēs tetigerit: quasi sterquilinus in fine pccatū. putrescet in inferno. Quid mirū si putrescant ibi tot trunci putridi qui defixi quondā fuerunt inferis terra ecclē & nō fructificauerunt. Membris em̄ pccatū. statim efficiū pus tridū et sanem emittit. Ecclē. xliij. Quasi stirps inutilis sanie pollutus & inuolutus cum his qui interfecit sunt gladio & descēderunt vsq; ad fundamēta lac. i. fundi inferni: quasi cadauer putridū nō habebit confortiū. Vñ em̄ erit in die nouissimo qñ corpus malignitatis suis enacet de sepulcro suo sicut stirps inutilis q̄ fructum vti lem in vitam eternā nō attulit & sanie ferro obuoluit in poetas secula. Viere. xxv. Sepultura aīni sepeliētur putrefacta & proleptus. Qui primo excoīat & postea in fossatū pccatū: a canibus & a vitijs & vitijs deuoīdus & nō solū ipi ferebunt s; etiā fama eorū. Pro. v. r. Nōmē impioꝝ putrescet. pō. Heterascet in inferno a gloria eorū. i. nō fiet mentio de fama & gloria amplius quasi de veterib⁹ allio putridis. Quinto erunt nuda. vñ brās Andreas dixit q̄ egredientur homines nudi & rei pccō res de corpore: nūc secū pccatū por tantes. Sexto erūt deformis obscura et opaca. Thē. iij. Denigrata est sup carbo nes facies eorū nō sunt cogniti in plateis: adhefit cutis eorū & ossibus aruit & facta est quasi lignū. Denigrata est: q̄ ipi erunt tñ ignis inferni & torris fumans in incendio qui denigrari pōt sed nō illuminari. Quod aut dicit nō sunt agniti in plateis: sensus est q̄ intratū ducunt ad aliū colōre a pulchritudine quā habi. rūt hic dū nū trērēt carnem suā in delicijs: q̄ in plateis nō cognoscent etiā si tunc viderent: q̄ tūc diaboli deformitas obtinebit facies eorū & nō colo: humano. Cutis aut adheret ossibus q̄ ibi pinguedo epularum & ingurgitationū remo. ebis: & sic erunt quasi lignū aridū q̄ erit abius inferni. Septimo erunt omni m. seris plena. Nā habebūt sicut in oculis: strido: in dentib⁹: fetore: in narib⁹: gemitū in voce: terrore in aurib⁹: vincula in pedib⁹ & manib⁹: ignem in toto

corpore: nec ipsa corruptio & putrefactio aufert ab eis sensibilitatē vt solet fieri de membro putrido: s; potius augebit vt lepra & vlcera Egypti. Ezo. vi. Nō poterant maledici stare corā Moysē ppter vlcus: ideo dicebat Dauid. Repleta est malis aīa mea & vita mea in inferno appropinquauit. s; per hoc q̄ facta est similis vite infernalis. Secūdo erit pena grandis ex cōtactu suorum locorū ipsos dānatos cōtingentium. Sicut em̄ videm⁹ q̄ infirmi si ponent s; per lectū durū vel lapidem paterent: imo in lecto molli valde patiunt nec quiescere possunt multi ppter infirmitatem sui corporis. Sic corpora dānatorū maxime passiua & sensibilia valde affligent ex cōtactu corporū que continebant illa. Et hec pena specialius debet illis q̄ in lectis mollioribus & ornatis multa pccā horrenda cōmiserunt: de quib⁹ Amos. vi. Ille qui dormitis in lectis eburnatis: & lasciuitis in stratijs vestris: ille em̄ imprecator est maledictionis eterne his q̄ dormiūt in talib⁹ lectis & ibide la sciunt: pccā luxurie & alia mala cōmittendo: vel qui vt pigri ibi steterūt multo tpe quo possent orare vel aliq̄ bonū facere. de quib⁹ Pro. xxiij. Sicut ossiū vertitur in cardine suozata piger in lecto suo. O q̄ grauis pena his q̄ assueti sunt dormire in albis lintheaminib⁹: culatris delicatē plume. O quā dōlebit eis latera imo totū corpus ex tā duro lecto & fetido: bene em̄ fetidus est locus ille in quo cōdurent oēs heretici luxuriosi & alij fetidi peccatores. Sed poterūt ne dānati seuertere: Dicūt quidam q̄ non: nisi pro quanto demones eos vertent. Sed quicquid sit de hoc pena eorū ppter illā vershones nō alleuiabit. Et de isto lecto dicit Ecclē. iij. Detracta est apud inferos supbia tua cōsolidat cadauer tuū. Subter te sternet tinea & operimentū tuū vermes. Aliqui tñ dicūt q̄ in rei veritate nō erūt ibi vermes eo q̄ nullū aīal erit in inferno nec viuet post diem iudicij. S; ibi erunt tñ diaboli & hoīes cū igne & ceteris de q̄ dicitur est. Sed scriptura loquitur p magis nobis notare pilla intelligam⁹: ibi dem peiora: ita q̄ ibide erunt mala peiora & abominationes maiores q̄ sit abominatio serpentū & vermiū & hmoi aīaliū. Cōst dera ergo si deberes in lecto etiā quantū cūq; molli cū centū serpentib⁹ & toridē b; fombus q̄ cōtinuē te inuaderent & affligeret

rent cubare: maior te passus in lecto inferni si illuc vadat. Et quidam magni clerici considerant quod magna pena esset ei cubare in lecto molli per unum totum diem: considerabat quod impetrum cubare posset in lecto inferni: hanc comparationem faciens propter hoc contempnitatem suam religionem ingressus est. Quod etiam pena erit gravissima ex tactu et pondere corporum aliorum damnatorum que compressa erunt: ita quod unus erit super aliud ut iam dictum est. Quarta erit hec pena masculis christianis qui erant sub iudeis et infidelibus saracenis: quia erant magis ingrati fuerunt deo:ideo plura puniuntur et receperunt beneficia a deo et facta legem quam piserunt se servare: iura illud per. Juravit et statui custodire iudicia iustitie tue. Sed sicut dicitur ps. Inimici domini mentiri sunt ei: ideo erit etiam punitionis eorum in secula supplicii sempiterna. Decima pena debetur his qui in tactu circa alios peccaverunt: osculando aut tangendo per imitationem ad malum. De quibus peccatis etiam pauci constituntur: et de cetera non esse peccatum in talibus impudicus tactus: ideo si velis effugere tantum peccatum tot corporum damnatorum abstine a talibus: consistendo de peritibus. Quarta pena erit ex tactu damnatorum: quod sine cessatione super eos percutiatur ut dictum est. Considera si infirmus percuteretur graviter in loco infirmis: ratio sue quod pateret. Quantum ergo dolor erit illis corporibus tam passivis et que tam graviter percutiuntur. Que pena specialiter debetur his qui in hoc mundo percusserunt vel occiderunt vel aliam violentiam in corporibus aliorum fecerunt. Unius exemplum habemus in vita sancti Antonii quod multum do demonum ita laceravit quod quasi mortuus propius minister asportavit. Cuius eum ovis qui comitatus fuerat quasi mortuum prolassent dormientibus: cunctis subito Antonius revivens et a ministro ad predictum sepulchrum se iterum portari fecit: qui cum ibi ex dolore vulnerum prostratus iaceret ex virtute tamen demonum ad confectum provocabat. Tunc illi in formis feminarum variis apparuerunt: iterum eum dentibus et cornibus et unguitibus crudeli sume laceraverunt. Et sic sanctus Job permixtus tantum percussit diaboli qui aliter non poterat nisi quantum patiebatur deus: quod interiori rancore prohibuit et ceteris permixtis percutere possit apud platea pedis ipsos ad verticem et in mo-

mento. Quod torquetur sibi datus in inferno et tormento eternum: sicut enim sunt decem totum pene: et forte plures alie erunt corporales: quod per sanctos nullus possit eas expellere. Et quis autem ad eas cogitet accedere peccata dimittit et ardeat iniquitatem que via salutis. Ecce. Qui timet dominum iniquitatem que de neplacita sunt illi: et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius.

Quod etiam pena est ab eis damnata a corpore post resurrectionem propter spaciales penas quas habent.

Consequenter vi. Considerandum est de penis inferni specialiter quod ad animam. Et ei corpus tanta patitur ut dictum est: cogitandum est quanta patietur anima quod per apertum deum offendit: ipsa enim data est cor non ut ipsum regeret et non e contrario. Ideo anima punienda est. Unde magister in libro. Insuper. dist. xlv. ait. Post resurrectionem deo facto universo impletore: iudicio suo fines habebunt civitates due: una christiana dicitur: una bonorum: altera malorum: utraque in angelorum et hominum. Aug. et recitat a magistro in libro. dist. xlv. Ovis autem cum de seculo creantur ad diversas exceptiones. i. loca tenent ubi bone habent gaudium: male tormentum. Sed cum facta fuerit resurrectio et gaudium bonorum amplius erit: et malorum tormentum gravius: quoniam cum corpore torquetur: pena enim spiritualis in corpore et pena corporalis in animam redundabit. Sicut experimur quod dum patitur corpus corporis anima: et e contrario dum patitur anima simul patitur et corpus. O quantum dolor: quanta pena: quanta tristitia cum corpus fuerit afflictum: predictis penis et anima consequenter dixerimus de penis. De vehementer quod inexcogitabilis dolor: non solum ex penis sed et in utraque sed etiam ex redundantia penarum corporis ad animam: et anima ad corpus. Cogitemus itaque quantum affligetur anima cum erit dum in parvo membro tui corporis patitur non possis dormire aut qualicunque recipere consolationem. Sicut enim qui in corpore infirmi sunt quod sanitatem in corpore concupiscunt: et magna operari sunt in medicis et aliis rebus ut sanis se recipiant et recuperarent: et nos in his cogitamus: nihil facimus ad evadendum has futuras infernales infirmitates: quas comparatione ille habet

in infernitate nihil sunt. Sicut enim non sunt condigne passiones ad futuram gloriam que reuadant in eternum: ita non sunt condigne passiones huiusmodi ac futura miseriam que reuadant in damnationem. Considera insuper quod dum anima est tristis quod immediate corpus tabescit et deficit. Propter. xvij. Animum gaudens etiam floridum facit. Spiritus tristis ericcat ossa. Si igitur anima afficiat tantis penis suis decem gradibus: quanta quod liber in plures diuidet quod corpus afficiet ex ea: e contrario. Unde et Alber. magister tres penas recitat quas anima in resurrectione propter illas quas spirituales habet contrahet a corpore. Prima est acceptio corporis ignis: et in censuram ignis inferni in quibus ante non cruciabantur eo quod non haberent ea. De quo Amos. liij. scribit. Juravit dominus in seculo suo quod ecce dies venient super vos et leuabunt vos in copias: et reliquias vestras in ollis feruentibus: et per aperturas exhibitio: altera per altera et percipiemini in Arno dicit dominus. Juramentum domini est immobile decretum iudicis: qui demones torquentes leuabunt damnatos in copias. Copta est instrumentum quo macellari leuant bonos exortatos intrudentes lignum per nervos crurum posterorum: et ita suspendit ad disseccandum et significat vinculum quo ligantur damnati ad supplicium. Reliquie sunt olla que erit in olla feruentis: et hec olla est integritas corporis in qua resurgent et feruentur sicut in olla. Altera autem aptura erit sepulchri: unde erit corpus: et altera erit infernus: unde erit anima: altera contra altera quod corpus contra animam quod coniungent et percutietur in Arno: id interpretatur anathema in deo: et significat inferni condensationem qui anathematizantur a deo. Quod etiam erit bellum continuu corporis ad animam: et e contrario: quod corpus contrahit anima quod ipsum debebat regere: et in ipsum directum ad malum. Alio e contrario quod delectationes carnales seduxerunt eam: et quod caro prona erat ad malum ob tempore: et ad bonum pigra et infirma: de cuius pigritia Job. xxx. Nunciam memetipso marcescit anima mea et possident me dies afflictionis. Nocte os meum proferat dolores: et qui comediunt me non domini: in multitudine corporis consumitur vestimentum meum. i. tunc anima marcescit quod etiam habet corpus: et e contrario sunt in possessione afflictionis quod afflictio dominat in corpore et anima: corpus proferat dolores: et venis conscientie quod

continue rodit non hominem et ab illoque verum multitudinem consumit vestimentum eius virtutis: ita ut ibi sit confusio nudatio: igitur minima pena non operatur decus virtutis quod admodum sit in sanctis. De due pene ab Alberto recitant. Quod etiam non erit incarcerationis duplex. Nam anima in infernum tamquam in carcere retrudebat: namque intra corpus suum tamquam in carcere retentum et strictum. Quod quanta anima tristitia esse in tam fetido et stricto carcere: in quo tamen prius laxe vixit habenas delicias et voluptatibus. Dec igitur pensetur tantam eundem possim miseria: penam agendo de penis et dei misericordia obediendo. Sic igitur ad penas anime de ceteris procedamus.

Quod damnatorum anime pena damni ex privatione visionis dei: angelorum et sanctorum consolatione: et bonorum et patium meritorum premiorum: et adiutoriorum in quadruplici differentia puenientem miseria biliter et eternaliter patiuntur. Cap. xvij.

Prima itaque pena spiritualis damnatorum erit carentia visionis diuine et eterne glorie. hec enim maior est inter omnes penas inferni. Nam et saluator. Mat. iij. dicens. Ois arbor que non fecerit fructum excidet et in ignem mittet. Illa pena que est excidii et se parari a deo quod est radix omni bonorum: prepositum fuit illi pene quod est in ignem mitti: super quo Chrysostomus in homil. Due pene erunt in inferno scilicet comburi et a regno excidii et hec pena diffinitio. Multi ei gehennam abhorrent: igitur occa sum illius glorie amarioris gehennam penam esse pone animam mitti in decem mille gehennas: nihil tale glorie a gloria excidii a deo ubi odio: et audire illam vocem non nouimus. Item Chrysostomus. Excludi a bonis et alienis effectibus ab his que preparata sunt sanctis tantum glorie cruciatum et doloris ut etiam si nulla extrinsecus pena roqueat hec sola sufficeret. Ovis ei gehennam su perat cruciatum: carere bonis quibus habuerat in preteritis perfrui: aut parum concipiebantur: eamque nescimus intelligere quod tamen bonum deus est ipsi anime dum possidet. Tantum ei quis plus dolet de aliquo bono amisso quantum illud reputabat magis vile et magis amabile. Et quis in presenti vita intellectus noster corpore aggrauatus se habet ad deum ut

Carentia.

22

Z
Pueri.

B
Pena.

oculos vespertilionis se habet ad lumē so-
lideo parā diligim? ipsum deū et ipsum
parum curam? amittere. Sed aīa que ali-
quādiu gūstauit dulcedinē diuine presen-
tie: per gratiā ex anietate et pena quā sen-
tit qñ sibi illum gustū subtrahēdo libipā
relinquit: potest aliquādiu lē valde parū
intelligere de tali pena priuationis visionis
diuine quāta sit. Sed cū aīa separat a cor-
porē: sibi subito infunditur species omniū
rerum naturalium: ppter qd maioriē cogni-
tionē habet de deo et creaturis q̄ quicq̄
mūdi p̄bā et sic cognoscē qd deus est sum-
mum bonū et summe vtilis aīe: vidēs se eo
priuatā sua miseria: cum capax fuerit eum
acquirēdi summe tristatur. Sicut em̄ affli-
ctio exculatōis maior est q̄ afflictio cus-
ticiq̄ sensus. Sic carētia visionis diuine
q̄ ignis et cuiusq̄ alterius. Quod si di-
ceretur hoc nō videri verū: eo qd pueri nō
baptizati carebūt visione dei et tñ non tri-
statur: quōd igitur carētia diuine visionis
est tāta pena? Ad hoc dicit sū aliquos q̄
tristabūt et q̄ affligēt pena ignis licet
minissima. Sed q̄ hoc opinio non tenet cō-
muniter a doctoribus: ideo aliter dicit qd
pueri non baptizati cognoscēt se priuari
gloria tantimodo ppter originē peccas-
tum qd fuit actuale et mortale in primis
parētibz: ppter originale peccatū qd fuit
actuale et mortale in primis parētibz? et nō
cōmissum pper voluntariē ipsorum puerorū:
ideo non tristatur de hīdi carētia. Sciūt
enim se non fuisse ad hoc natos neq̄ regis
filios ad hoc vt illam cōsequerent heredi-
tatem. Non em̄ tristat homo qui nō est de
femine regio si regnū non cōsequat. Sed
damnari ppter actuale peccatū cognoscēt
se curere gloria eo peccō mortali per eos cō-
missio: ideo summe tristabūt extali priua-
tione. Sicut si quis in hoc mūdo militaret
de priuatione hereditatis et patrimonij si
hec priuatio esset ex culpa suā: nec ita trista-
retur si esset ex culpa patrii sui. Qñ hec
pena damni ex quatuor pcedet. Primo ex
priuatione visionis dei. Etsi. xvi. Tollatur
impus ne videat gloriā dei. Est em̄ visio il-
la beata refectio et qua viuūt sancti. Iuxta
illud. Ioh. xvii. Nec est vita eterna vt cos-
gnoscat te deum verū et quē misisti. Iesum
christū: ideo miseri non erunt huius delec-
tabilissimi cōsuij participes. Et hoc ppter
propter multa. Primo quia sū doctorum

sanctū in tertio contra gentile. Et qui
peccat mortaliter oīs auertitur iustitio vo-
luntatis ab ultimo fine: igitur ei qd peccat
mortaliter hec pena et hec vt oīno excluda-
tur a cōsecutione finis. Iuxta illud ps. Di-
scite a me oīs qui operamini iniquitatē.
Cum secūdo per eundem doctorē videmz
quia in his que sunt ordinata ad illum finem
licet habitudo inuenit: qd si finis est vel erit
necesse et media ordinata ad illum finem
esset vel fuisse. Et ita ea que sunt ad finem
non sunt nec fuerunt nec finis erit. Homo
a et per opera virtutis cōsequit finem il-
lum vltimū qui est felicitas. Si igitur ali-
quis contra virtutē agit ab intētiōne vlti-
mi finis auersus: cōsequēs est qd vltimo
fine priuetur. Et ideo licet oīs vltimū deas
titudinem voluntate naturali vel indinas-
tione: in generali non tamē voluntate ple-
na et efficaci quia non faciunt illud. ppter
quod possent eam cōsequi. Sicut si quis
vellet ire Hierosolē et tenderet versus occi-
dentem: non acciperet viam per quā perue-
nire posset Hierosolē. Cum tertio quia tas-
les in hoc mundo alio abo grosso et vili di-
uitiarum delicias et honorum se imple-
runt. Exemplū de quodā rustico de quo di-
citur qd cum esset inuitatus ad nuptias re-
gales et in via constitutus sitiret: inuenit
aquam turbidā et fetidā de qua cum vel-
let bibere dissuadebat aliq̄ dicentes qd ad
huc expectaret parum et cito biberet in nup-
tjis optima vina et claretum et c. Sed ille
non acquiescēs impleuit se aqua illa intan-
tum qd eructabat fetorem. Cum autē venit
ad portam regis cum aliis illis intrantibus
propter fetorem illum repulsus est: sic mi-
ser ppter viliissimā cenam amisit nobilissi-
mam. Cōtrario autē faciunt electi. Refers-
nant em̄ se illi cōcupisio interm abstinentes
sicut onagri qui nolunt bibere quousq̄ in-
ueniant aquas laras. ps. Expectabūt ona-
gri in siti sua. Et iterū. Matth. xxi. Exem-
plum de illis qui inuitati ppter diuersas
occupatiōes in quibus se explicauerāt ex-
clusi sunt cum iracūdia a cena dñi dicitur
Amen dico vobis nemo illorū gustabit ce-
nam meā. et iterum. Qui iurauit in ira
si introibit in requiē meā. Qñ secūdo ppter
cedet hec pena ex eo qd priuabūt angelū
rum cōsolatione et sanctorū oīm societate.
Beati em̄ vident angelos qui de peccatos
rum salute gaudent. Iuxta illud Iuce. xvi.

B
Empy-
reum.

Est angelis sup vno peccatore per-
nitiā agente et c. Iacobiceueria gaudet
hoies beati vident eorū innumera multi-
tudinem q̄ tantū dñi vērāt eos dum essent
in hoc mūdo: sicut gaudet amicus de visio-
ne amici sui. Quātu igitur tristabunt da-
nati a tam gratissimo cōsortio exclusi. Itē
separabūt a bonis hoibz. Matth. xxi.
Eribunt angeli et separabūt malos de me-
dio iustorū et mittent eos in camin ignis.
et iterum ibidem. Eleg. Et bonos in vasa
sua: malos autē foras miserunt. vñ glossa
super illud Apo. i. Plangēs se super se. di-
cit qd non tantū dolebat mali de supplicio
sed quia separātur a tali cōsortio. O deus
quārus dolor et quātus clamor in tali sepa-
ratione: quādo aliqñ separabūtur malus
pater et mala mater a filiis et filiis? quos
generat et ita chare nutruerāt: et pater-
tes ab amicis et cognatis cum quibus vice-
runt. Qui autē saluabūt de tali sepa-
ratione non tristabūt vt postea videbitur.
vñ. Matth. xxi. Cuius ventiliabū in mas-
nu sua et permā dabit arcam suam et cōgre-
gabūt triticū suū in horreū. paleas autē
comburent igitur inertiū. vñ. Matth. xxi.
Separabit agnos ab ovis. et iterū.
Erunt duo in lecto vno: vnus assumet et al-
ter relinquet. Nec autē separatio et desin-
tio a suis charis tāto eis erit maior: quā-
to suorū curam habebāt et eorū recordas-
buntur: vt patet. Iuce. xvi. de diuitē q̄ suos
rum fratrū recordatus pro eis orauit. Vñ
possunt dicere illud. Osee. xii. Cōsolatio ab-
scondita est ab oculis meis: quia ipse scy in-
ferius inter frat. id. diuidet: qñ scy vnus
erit vnus et alter extra. Et hūc separatio-
nis ratio est differētia meritorū. Sicut em̄
saluati bene vixerūt: aut si male penitētis
egerunt: dñari dō male vixerūt et in pec-
catia mortui sunt. Sic iustū est vt etiā disti-
miles sint in pñtio et ab. sic separatizet
quia noluerunt angelis acquiescere: ideo
etiā ab eis separabuntur. Qñ tertio pcedet
hec pena quia priuabūt celi empyrei mā-
hōne. Est enim celum empyreū vt dicit Ri-
cardo lib. ii. dist. ii. supia firmamentū nō
ad ardore sed splendore sic dicitur: et dicunt
doctores illud fuisse celum quod in prima
die creatū est. In terra eo qd firmamentū
secūda die creatū est. Illud autē celum lo-
cus est beatorū qd noluit reuolui dñs ad
significandū quietē et pacem mentis illorū

qui in illo celo resident et residebūt. Nec est
illud celum stellatū: sed vniuersum per to-
tum luminosū quousq̄ sua luminositas sen-
sus nostros lateat: quia vel est oculis non
glorificatis in pporionabilis sicut lumē
corporis glorificati: vel quia aque q̄ sunt
super firmamentū nō sunt illius luminis
traductiue: vel quia propter eius longam
distantiam a nobis multitudine sui luminis
vñq̄ ad visum nostrū non protēditur. Cor-
pora autē beatorū erunt in illo celo pro or-
namento maximo. Nec Ricardus. Nec effi-
erit tāq̄ palatiū pulcherrimū et amēssimū
mū et clarissimū in quo angeli et sancti vi-
dent deum. hoc palatiū carebūt dñari et
ponetur in viliissimo sterquilino inferni
propter sua demerita. Et ratio est: qd sicut
duo corpora nō possunt simul esse in eodē
loco: sic nec mali q̄ sunt corpus diaboli cū
bonis qui sunt corpus christi. Iuxta illud
Rom. xii. Vñ autē corpus in christo sus-
mus. Cum igitur christus cū corpore celū
occupauerit necessario aliud corpus. f. di-
boli ab eodē loco ppetetur. Etsi. xvi. Eo
angustatū est stratum ita vt alter decaat.
Et hec pena illis debet: maxime qui hic
abusi sunt castis et palatis multa peccas-
ta mortalia in eis cōmittendo. vel in domi-
bus in quibz cor suū nimis apposuerāt.
Noluit em̄ deus quōd hoies mūdani de tē-
poralibz edificijs curāt: ea in maximis pec-
catis cōstruēdo ac si in mortales essent: dñi
cogitando de paradisi palatio. ideo dicit
ps. Sepulcra illorū domus illorum ineter-
num: quasi diceret: q̄ in magnis gloriabun-
tur diuitijs: castis: domibz: et palatis: et
oībus alijs hic derelictis quāsi ad corpus
nullā aliam domū habebunt q̄ terrenū se-
pulerū: et quāsi ad aliam q̄ inferni sepul-
crum. Vñ sapient hoies et intelligēt
non hic sed alibi edificare sibi domum non
transitoria sed eternā de qua Eccles. vlti.
Vbi thomo domū eternitatis sue. hoc est
palatiū: qd beatus Thomas. Vñ dñi regi
Bondofoio voluit edificare et elemosynis
acquirere: vt p̄t ad longū in legēda eius.
Nec sunt palatia de q̄bus dñs. Ioh. xii.
In domo patris mei in deo multe sunt.
Quarto qd priuabūt oībus bonis: pri-
mo quādo carebūt dulcedine charitatis et
spei. Iob. xi. Oculi impiorū deficient et est
fugium peribit et spes illorum. et Iob. xii.
Quāsi arbores auulsi abstulit spem meā.

Plouer. r. Spes implos. peribit. Lata em
 est charitatis dulcedo q. condit oia pena:
 lia. Unde Grego. Omnia seua et inmania
 leuia et prope nulla facit amor. Vex emi
 fariola que in oia in qua mors erat. iiii.
 Reg. iij. missa dulcorauit eam prope toime
 famartu et moites. Duino aut charita
 tis modica gustu vt vult Saul. parit. et
 habet dānari: sapo eius nam fortis et
 dulcis esset q. condit eis mala coia. Vt
 em duo. f. spes et charitas multu purgato
 riā penā condit vt sit magis tolerabilis.
 Sed seipis puiabatur. Nā dānari in
 inferno seipm perdidit: quid enim nō per
 dat qui seipm perdit? Dicitur em quis oia
 lā amissit licet cum habeat in capite: cum
 ipsum debitu vel voluntariū amittit: et q. in
 inferno damnatus nullius mēbi habebit
 vsum ad volūtate suā. Oculi em non
 videbit qd. vult. Auris nō audiet qd. pla
 ceat. Nec cor cogitabit qd. delectet. Nec
 pes ibit quo staret. et sic de alijs mēbiis.
 Ideo si perditus esse dicit. xxv. Ad mon
 te pēsseru qui coirūpebat orem terrā pā
 tū in eternū: nūc dñs. et licet oia dāna
 ti perditiōe hereditent: tū ppta peccata
 ppta penā hereditare legatur: vt supbi
 qui indebite quæserūt gloriā et honore ius
 re hereditario: habebūt ignominia et cōfu
 sionem. et hoc est qd. Beati. vi. Impropie
 riū et crumelia malus hereditabit. Impro
 peria. f. de recidando petitiō ai dicit eis.
 Esuriunt. Crumelia de vili et cōde a fan
 tū pōrtio eis dicit eis. Tre maledicti re.
 Magnis em psonis nō improperiat vt
 pia sine cōfusione: nec de maiorib. eiciunt
 pōrtio sine ignominia. Dicit. f. vel. r. Da
 bo vos in opprobriu sempiternum: et igno
 minia eternā q. nulla vnq. obliuione dele
 bit. culpa em semp manebit. Ideo oppro
 briū semp durabit: vt habēs auriculam
 abscaam sepi pōit suū opprobriu vbi
 eāq. vadat. Ideo Sap. iiii. Et. Erūt in con
 tumelias et sine honore. Similiter cupidi q.
 supflus et indebite q. furam et dāciū et furā
 et hmoi bonis tēporalibus hic replentur:
 in futuro tēp hereditariū oim bonitū per
 nuriā patiētur. Obi. xviij. Vex est pars bo
 minis impij apud deū et hereditas vfolen
 toium quā ad cōpōten suscipiūt. diuini cū
 dormierit nihil seculi afferret: priet oculis
 et nihil iuueniet: apprebender enim quosi
 aqua inopia nocte opprimet et cōpētet.

Jol em tñgitur quatuor bona necessarij, quo-
 rum oim penuria et carentia patiet. Sicut
 em bona quedã ad sustentandũ in tñgalia et
 bonũ inopia habebit. Et secum ea nō porta-
 bunt. Exitur em de domo per arcũ foras
 men sarcinas portare nō pōt. Sic exitur
 de mudo per angustã portã mortis secũ
 portalla bona nō portabit. Exẽplũ de mu-
 re pingui et crassa que macilenta per forã me-
 ingredit. Denũ rodẽ et comedẽ dũ fugã-
 ta est per suũ forã. nẽ redire nō potuit ideo
 capta est. Sic multi in principio pauperes
 per tẽporis intervallo dum diratur a catiis
 inferni capiuntur: nec per angustã portã
 portã transire possunt et hoc est quod dicit. J.
 Timo. ij. Nihil intulimus in hunc mundũ
 baud dubiũ nec aliqđ asferre possũm. vñ
 Apo. xviij. Oĩa pinguis et p̃clara perierũt
 et. Quidã em dicũt diuitias esse in digni-
 tis nature. Nã cũ ascẽdentibz ascẽdunt; cũ
 descẽdentibz nō descẽdunt pã. Ne timet
 ris cũ diues factũ fuerit homo? sequitur;
 qm cũ interierit nō sumet oĩa neqz desien-
 det cũ eo gl̃ia eius. Ascẽdunt tñ cum qui-
 busdã qz eas in manu ch̃isti qui est pauper
 rum manus possũt. Tñ fertur q quidã
 flecomaticus habuit discipulũ qui multo
 promittebat ei se daturũ cum foret diues.
 Adagister autẽ volẽs experiri an verũ dice-
 ret: fecit per quãdã incitaciõẽ ei videri q
 esset electũ in imperatori cõstantinopolita-
 num et receptũ. Cũ autẽ multe terre pacian-
 tes denũtiant ei: reducebat ei magister
 ad memoriã vñ esset memor pmissi surdũ
 do ei aliqũd de terris illis. Cũqz ille respõ-
 deret qz nesciret quis esset. Respõdit magi-
 ster ego sum q dedi vobis oĩa q habetis et
 nũc vobis eadẽ aufero. Et exussit a incan-
 tatione nihil inuenit de oibus q ante sibi
 videbatur: pauperẽ oĩno se inuenit. Sic
 facit ch̃istũ diuitiũ huius mudi q dedit
 oĩa subito aufẽdo: tñ inuenit se oĩno
 pauperẽ in inferno cũ gemitu et dolore: dice-
 tes illud Sap. v. Quid nobis p̃fuit super-
 bia: aut diuitiarũ incartia quid contulit no-
 bis? Trãsserũt oīavelut vmbra: cũt cũ per
 transierit nō est vestigiũ inuenire. J Sedo
 sunt bona ad mteritũ pr ei. emolũmetosita-
 tiones: et ieiunata cetera huius q faciliũ ca-
 pidi in pãd. quorũ inopia habebit q eis
 nō valebit ad salutẽ. Et hoc notat cũ di-
 citur. Ap̃eriet oculos suos. i. post mortẽ ca-
 gnoscet ad cũ cognoscere noluit et nihil in-

menietur bonis suis pā. Dormierunt som-
num. f. mortis: et nihil inuenietur obse-
ri diluictū in manib' suis. i. de opib' suis.
Frumentū etī inter spīas seminātū non
fructificat sed suffocatur: et peccata ad boni-
tatem non potest. Sic bonū factū in cupiditate
mortalit. Augu. f. Seminasti multū
a mellissis parū. Aliquid etī ualeat bona
opera facta in mortalitāte parū q̄ non ad
salutē. Nec solū pīnabātur bonis. Im-
mo et peccata illa faciēda. Tū Apo.
ut angelus q̄ tēpus non erit amplius scy-
ad merendū et penitēdū cuius amissio erit
ad dolorē maximū. Narrauit etī vir quidā
religiosus Clareuallus q̄ quidā vir sanctus
cum esset in oratione audiuit uocē quandā
in spū miserabiliter lamentantē: et cum que-
reret q̄s esset. respōdit q̄ esset alia cuiusdē
dānati suam plāgenam dānationē. Adde-
bat q̄ inter oīa q̄ ipsum et alios dānatos ma-
gis excohabant ad planctū: maxime incita-
bat amissio spūs sibi a grā dei collati. . . .
cur moula potuisset facisse penitētiā que
eos a penis eternis inferni liberasset. Job.
xxij. Dedit etī tēpus penitētię: et ipse abu-
tatur eo in superbiā. Ber. Tibi p̄ciosius tē-
pus. Sed hea nihil boni uilius reputat.
vñ et dānati non tñ dolent de amissione
bonorū q̄ fecerūt: sed etiā eorū q̄ facere po-
tuerunt et non fecerūt. Sicut doler meci-
us tñ trāsactio nāditis de licet qd amittit et
quod potuit acq̄sisse. vñ dicit Augu. q̄ ras
p̄iores et iuniores cōdes in inferno non solū
ignis cruciat: sed etiā ipsa suarū diuitiarū
putrefactarū memoria q̄bus tam facile po-
tuerunt suas nequicias redemisse. vñ dicit
cum lamēto illud.
finita est messis. f. tēpus idoneū ad opus
dum: ideo nūc infensandū est diligētē opes-
ci. Exēplū de operarijs q̄ tunc diligētē ope-
rauerunt qñ uidēt operadū tēpus ad finē tem-
dere. vñ et dñs Job. iij.
nit opera eius q̄ me misit donec dies eler-
uit et nō in qua nemo pōt opari. Q̄ Ter-
tio sunt bona ad premiandū vt celestia et
hōrum inopia habedōstrat: hic ea per cōdis-
gnam penitētiā non mererūt. Tūc cū bi-
bere non debet qui respicit peccatū soluere a
tabernario assignatū. Et q̄ nō uult in hye-
me laborare nō colligit qd mādatur. Pro-
uerb. xij. Propter frīgē piger arare noluit.
medicabit ergo in estate: hoc notat cū d-
Job. xxvij. Apprehēdet cū qñ aqua iopi-

Primo inueniabiliter: q: non poterit quis
 quantūcumq: sapiēs & potēs inopiā illā
 quā tunc incurrit impedire: sicut aque cur
 suū & impetū impediri non pōt, p̄uoc. vii.
 Veniet tibi pauperies quasi vir armatus:
 inermis em̄ sēdē armato defendere nō pōt.
 ¶ Secūdo appēhēdet eum indifferēter.
 Fames em̄ huius mundi nō appēhēdit
 diuites sed pauperes tantū: sed illa inopia
 oēs appēhēdet cuiuscūq: status & cuiusq:
 cumq: conditionis: sicut aqua nulli parcie
 nullā reuēret. p̄s. Circūderunt me sicut
 aqua: glōria. peccat. i. pena p̄o peccatis.
 ¶ Terrio appēhēdet eum totaliter: q: nō
 erit sensus q: non patiat inopiā sui p̄cipi:
 et delectabilis obiecti vīsus lumine audi
 tus melodia: olfactu bono odore: gustu
 cibo et potu: tactu suauī. immo quilibet
 contrariū appēhēdet. Cum quis em̄ ca
 dit & mergitur in aliquā aquam: tūc aqua
 per oculos: per aures: per nares: per os in
 greditur & totum tangit: inde est q: de eo
 rum maledictione dicit psal. Ingredietur
 sicut aqua in interiora eius &c. De quorū
 dolebunt damari quādo p̄pter vnum
 peccatū tanta bona perdēt et tantā misē
 riam incurrent. Eccli. i. Qui in vno peccā
 uerit multa bona perdet. Quia em̄ noluit
 runt in vīra sua facere bonum: ideo omne
 bonum auferet ab eis: hoc iussit. p̄s. Nos
 luit benedictionē et elongabit eōs: ideo
 dicit illud Esa. lix. Expectauim? iudiciū
 & non est: salutem & elongata est a nobis. Et
 subdit causam. Multiplicatae sunt em̄ in
 iustitiae nostrae coram te et peccata nostra
 respōderūt nobis. Tūc narrat vīr quidā
 magne p̄bitatis nepos cuiusdā sancti mu
 llieris & reputate sancte: q: dū ipsa semel in
 oratione rapta esset: vīdit in spū quādā ma
 gnam comitissā q: fuerat ei familiā. Istē
 cū demones eius atam traherēt in infernū
 ipsa eiūsdō clamābat ad dīcēdo. Misēre
 quia satis casta fui & abstīnēti & elemōs p̄
 naria: nec pro aliā re dānor: nisi pro onas
 tu vario quō nimis dilexi & admonira me
 cessauī. Viere. viij. Vīx clamone filie me
 de terra longinquā. Infernū in qua vīlū
 bit. ¶ Quarta bona sunt bona adiutū
 que multiplicata sunt. ¶ I. mo quidē diuī
 na mīa cūferūt experietes: q: de cetero nō
 miserēbūt eorū deus. Esa. xviij. Non est p̄
 vultu sapiēs p̄pter ea nō miserēbit eus: q:
 fecit cum: qui formauit eū: ut nō p̄terit.

E.
Edm.
nantes

pō. Clamauerūt et salui facti sunt ad dñm
nec exauduit eos. et pōner. i. Clamabunt
et nō exaudia sēs post mortem. Et in vitis
patrū legitur qd cū quidā senex quandā ci
miratōem intrasset ad vendendā vasa q̄ ses
cerat et sederet ad ianuam cuiusdā diuitis
laborantis in extremis vidit quosdā equi
tes et equis nigris horribiles habentes
baculos igneos in manib⁹ suis: et relictis
equis ad ianuā intrauerūt domū. Et ille
infirm⁹ videns eos cepit clamare dicens.
Dñe adiuua me. Illi autē accedentes irri
dendo dixerunt ei. Nunc primo memor es
dei quādo sol obscuratus est: q̄ sole lucen
te oblitus es ei⁹. Nunc autē nō est tibi por
ta spei aut consolatio: et hec dicens ra
puerunt aīam ei⁹: ipse autē miser nō serua
uerat morem ecclesie q̄ dicit. Deus in adiu
uatiōe in principio hōie et nō in fine. Et
cūdo sunt adiuuatiōe bona: sēs orationes
sanctorū. Esa. xx. Quid facietis in die visita
tionis et calamitatis de longe venientis?
Ad cuius sēs sanctorū cōfugientis auxiliū.
quasi dicens nullus erit qui vos adiuuet.
Dicit patuit in diuine. Luce. xvi. qui clama
bat. Pater Abrahā et c. qui sēs nō est exaudis
tus. Dicit. xv. Si steterit Moyses et
Muel corā me nō est aīa mea ad populum
istū: eijce eos a facie mea et egrediātur ad
mortem ad gladiū ad famē ad captiuita
tem et c. Et sequit. Quis miserebit tui Vie
rusalem aut quis cōtristabitur pro te: aut
quis ibit ad rogandū pro pace tua? Cry
stomus. Ibi nec sancti nec angeli pro hōi
bus intercedunt: nec mirū cum describant
se balneare in sanguine peccatorū. pō. Les
tabitur iustus cū vident vindictā manus
suas lauant in sanguine et c. Tercio sunt
oīa bona adiutoria suffragia ecclesie q̄ nec
eis proderūt. Dicit. vii. Tu ergo noli oras
re pro populo isto: nec assumes pro eis lau
dem aut orationē: nec oblitus mihi q̄ nō
exaudia te. Radix em nō mittit humorem
vel virorem ad radicē absolum: nec sol lus
men ad organū visus macula opertū. Sic
peccatū qd fecit potat auarus impedit qd
ecclesie suffragia ipm nō inueniunt. Unde dicit
Luce. xvi. Ad quā chaos firmatū est inter
uos et vos: ut q̄ qui velint ad vos transire
nō possint sēs adiuuando. Chaos em est in
stitia diuina ex vna parte: et pātm ex alia: et
hoc notatur cū dicit in auctoritate a prin
cipio allegata. Nocte opprimet cum tem

pestas. Postus em in maris et pō. Late nō
pōt ab amicis quibusq̄ q̄ sunt in uoco vel
tuto adiunari. Job. xxi. dicit de cupidis
Abolitur in tempore aīa eorū. Et quis
dā sacerdos p̄ matre sua defuncta se mul
tū affligebat et frequenter orabat et cele
brabat pro ea. Cum autē semel pro ea cele
braret et desideraret scire de statu eius: pō
dit eam in spiritu iuxta altare detentam a
duobus demonibus et ligatā: videbantur
autē et de capite eius pendere serpentes
igniuomi tamq̄ capilli et collis eius circū
cingere: et de manib⁹ eius videbat flamma
exire: et dictus est ei qd inutiliter orabat: qd
erat damnata et mortua impenitens: et qd
hec patiebatur pro adulteris et ornatu ca
pitio luxurioso et anulo manuū: et hūmō
gaudialis q̄ male acceperat et vasa fuerat in
vanitatem. Ideo dicit Augu. qd nō oraret
pro patre vel matre si sciret eos esse in ster
no. Quarto pōt adiuuare sepultura lo
co sacro. Sed nec ista eis proderūt ut ostē
dit multipliciter Grego. in. iiii. dialogorū
dicens. Quos grauiā peccā depūmde non
ad absolutionem sed ad maiorem eorū dā
nationem corpora in ecclesiis sepeliuntur.
Unde narratur quidā archiep̄s Bisuntin⁹
in theologia magister: qd cū in quadā abi
batia fuisset sepultus quidā vsurarius in
claustro a monachis spe lucris: ipse vsur
arius de nocte egrediens de sepulcro clama
do et ciulando: discooperiebat domū et mo
nachos mirabiliter inquietabat: et inuen
tus extra ciuitatem: manē iterum postus
est in sepulcro suo: qd cum pluries factum
fuisset adiuratus est a quodā viro sancto
quod ipse et monachi quietem nō haberent
Et ille: desperatū est de me: qd sicut vsuris
meis infestauit deum die ac nocte: ita non
quiescam amodo vñq̄: vos autē poteritis
quiescere si corpus meū de claustro eieceri
tis: quod cur factum fuisset non sunt am
plius molestati. Similiter voluptuosū qui
carnem suam curiosius et delicatius debi
to nutrierunt in carcere illo perpetuo gra
uiter punientur. vnde Eccli. xix. de fornic
atio dicit. Putredo et vermes hereditabūt
illum. In qua hereditat⁹ ne quatuor in
ueniri possunt notabilia valde. Primo
iustus et equus: qd res mort⁹ ex iure heredi
tario ad propinquos deuenire debent.
Nullos autē propinquos genere hys vo
luptuosos et putredine et hūmō: qd putre

do poter et mater vermis fore: et frater.
Job. vii. Putredini dñi pater meus es et
mater meaq̄ ex ea outur oīs homo natu
raliter et foras me vermis. Dicunt enim
fratres qd ex eodē pa. re generatur: homo
em et vermes idem p̄ncipiū habent: et ita
equū et iustū est ut putredo et vermes mor
tuum hōiem hereditet. Job. xxi. Dulcedo
illius vermis. i. sēs glosam caro: que dul
cis fuit luxurioso vermis erit et a vermis
possidēbis. Et secūdo ibi inuenim⁹ a. arbita
tem: qd carnale et delicatū qd modo p̄fectus
ram pulcra vel pediculi sustinere non pos
sunt: corrosiones vermiū velint nolunt cogē
te diuina iustitia sustineant. Iudith. xvi.
In die iudicii visitabit eos et ignem dabit
et vermes in carnes eorū ut viantur et sen
tiant vñq̄ in sempiternū corrosiones. i. ver
mum: vnde qui carnē suā delicate nutrit
nutrimentū catuli facit: quia quantopius
eam impinguat et luxuriose delectat tāto
pius corrosiones vermiū multiplicat in fr
turo. Eccli. vii. Elidit carnis imp̄ ignis
et vermes. Et Tercio ibi reperim⁹ ignobili
tatem: quia si turpe et vile est esse pediculo
sum: multo plus hūmilius et putredine
plens quod habebunt et males in futuro.
Esa. xlii. Subter te sterne et c. Nec mirum
quia carnes nō saluate putredine et hūmō
colligunt. Sic et homo qd per penitentia se
ipsum nō affligit et desecat. vnde Job. xxi.
In puluere dormiet et vermes operiet eos.
Quarto ibi reperit eternitas illius here
ditatis: qd em carnalis culpe finem non po
nit: equū est ut iudex finē pene nō ponat.
Esa. lvi. Vermis eorum non morietur et c.
Vermis cōscientie ibi synteresis (cur) tres
sunt actus iustus ex quatuor procedit: in
damnatio perpetua: in alijs quadripli
citer corruptibilis. Capitulum. xvi.

Secūda pena spiri
tualis ipsius anime erit ver
mis conscientie de quo etiam di
ctum est Esa. xlii. Vermis eorū
non morietur. Et autē iste vermis actus cu
iusdam habit⁹ vocati synteresis vel magia
naturalis potētie sēs Bon. cuius tres sunt
actus: vnus qd est infligare ad bonū et iste
oblatus est a dānatio: qd ibi nō est ampli⁹
locus hūmilitatis. Secundus est qd est retrabe
re a malo faciēdo: et iste extrinsecus est in de
monib⁹ vel dānatio ppter inprobā mali

tiam voluntatis eorū. Tercius est remurmura
ratio cōtra malū factū et iste manet in eis
iusto dei iudicio non tñ remurmurat malo
culpe qd inhonestū. sed qd ex hoc puniunt.
Nollet em impius peccasse vel fecisse hā
beret tot mala necesse pati. Est em synteresis
illa quantū ad hoc dei instrumentū ad fla
gellandū iniquos. Dec Bonauertura. Erat
autē in damnatio remurmuratio ex quā
tuor. Primo ex peccatis cōmissis. Erat em
cōscientie remouissū qd aietur ex peccatis su
perbi: luxurie et c. que cōmiserūt corde ore Remo
et opere: et fiet iusto dei iudicio ut puli Bo sup.
nauetura: ut mali simul oīa peccata memo
rentur ut de offibus cōtinue torqueantur.
O peccator cogita quantus eris dolor iste.
Eset nāq̄ magnus dolor si ex putrefactio
ne tue carnis vermes ouertur et continue
moisu crudelissimo te morderet. Ecce ma
ior erit dolor ex peccatis cōmissis qd ex eis
ouertur vermis perpetuo rodēdo: de quo dolo
re. Sap. v. Turbabitur timore horribili et
mirabitur in subitatioe insperate salutis:
et gemētis pie angustis spūs dicent intra
se penitentiā agētes. Vi sunt quos aliquā
do habuimus in derisum et in similitudinē
improperij. Nos infensati vitam illorū em
habuimus infansā et finem illorum sine ho
nore. Quō ergo cōputati sunt inter filios
dei: inter sanctos tota illorū est. Ergo er
rauimus a via veritatis et lumen iustitie
non luxit nobis: et sol intelligentie nō ortus
est nobis. Dec dicent dānati in inferno pe
nitētes de peccis cōmissis et videntes illos
saluari quos hic cōtēpserūt. Sed vñq̄ hec
penitētia tarda erit nimis quia sunt extra
merendi statum. hec pena debet eis qd hic
peccata sua non doluerūt nec de eis cōtris
ti sunt aut cōfessi. Et est simile de hac pena
vermis: sicut si quis existit in carcere cōst
deret mala qd fecit et dolo se fecisse propter
penam carceris quā paritur. Sic damnati
propter penas horribiles quas patient ve
hemētissime dolebūt et se peccasse tristabā
tur: nec poterūt se auertere ab illa cōsidera
tione. vñ Job. xxi. Dulcedo illius hūmō.
Loquit em per cōtrariū quia non dulcedo
sed amaritudo dulcedinis loco. Sicut em
vipere interiora dilanant. fetus eius. Sic
peccatorū fetus dilacerant miserā mentē.
vnde et Lato ad Catellū flagitiosum. In
quitates et scelera tua quā quēdam furie
occurrunt tibi. Esaie. li. Dicit vestimentū

Tractatus. III.

nunc comedet eos vermis. **M**ali enim diu-
tes nunc cooptorū habē. vulgo dictum
de mēuuer. **E**t in futura vita erit de gros-
ser. Sed licet vermes moderni et corporales
les sint suaves et leues: futuri tñ erunt viui
et rodētes. **T**unc em̄ maxime torquentur
in cogitationib⁹ suis: cogitantes statum des-
lectabilem in quo fuerūt: et statū tristabilem
in quo sunt quō amiserunt societate ama-
ram locum amenū: esculenta: poculēra: in-
dumenta delicata loco istorū inuenientes
contraria. **V**nde Augu. super illud. ps. **P**o-
nes eos vt clibanum ignis. **S**icut ignis in
clibano maiorē ex reflectōe causat calores
ita ex reuolutione et inclusōe cogitationū
iniquarū maior causat pena. **J**ob. xviij. **C**og-
itationes mee dissipate sunt: torquentes cor
meū. **Q**uod si multū torquet in vita ista quan-
do talis recordatio est nuda sine exteriori
pena dum tantūmodo dissipatur et spe fru-
stratur: quid erit quādo cum hoc crucia-
buntur et interior et exterior? **S**ecundo erit
dolor et bonis omissis necessarijs
ad salutē vt in christiano negligētia in no-
titia et obseruātia mandatorū dei et in alijs
negligētia in notitia et obseruātia promiss⁹
sōrū et votoz et aliorū que fieri debuerūt.
Quanta em̄ bona facerent dānari si redire
possent. Sed qz qdū in mūdo fuerūt ac-
quiescere noluerūt veritati: deo nō est mis-
rum si sint dānati. **E**xemplū hui⁹. **D**uo fra-
tres fuerūt. quorū vnus fatu⁹ alter sapiēs
simul per viam ibant. **E**um autē perueniss⁹
sent ad biuīū vbi erāt due vię vna delecta-
bilis alia aspera. **F**atuu⁹ respiciēs viam de-
lectabilem dixit sapiēti. **E**am⁹ per istā viam:
sapiēs dixit ei. **F**rater estis via ista per quā
vis ire sit delectabilis tamen in fine ducit
ad malū hospitij. **C**ōsulo proinde qz cam⁹
per altam qz licet sit aspera tñ in fine ducit
ad melius hospitij. **R**espōdet fatuu⁹: vo-
lo magis credere oculis meis qz tibi de his
que non vides. **E**t posuit se in illa via: quod
vidēs sapiēs et nolens cum derelinquere
secutus est eum. **P**ergētes autē inciderunt
in latrones qui eos diuidētes posuerūt in
diuersis carcerib⁹. **F**actu⁹ est autē vt rex il-
lius terre faceret oēs incarceratos educi co-
ram se die quā. **I**ad iudicandū eos. **V**eniē-
tes autē int̄ alios cum scib⁹ viderent
dixit sapiēs regi. **D**ñe: cōquero: de isto fra-
tre meo: cum em̄ esset in via et ipse sit fa-
tuus: et reputatus sum sapiēs mihi noles

Capitulum. XVIII.

bat credere vt iremus per bonam viam
quā cum docebat: sed fecit me per
malam in qua incidimus in latrones vnde
reus est mortis mee. **F**atuu⁹ cōtrario dis-
xit regi. **D**ñe immo: cōquero: de fra-
tre meo quia cum sit sapiēs non debuit me
tam facile sequi per viam quā sciebat esse
malā: quod si non fecisset ego rediissē et
secutus eum fuissē et euasissē periculū:
vnde reus est mortis mee. **V**is auditis regē
dedit sententiā. **T**u fatue noluisse sapiēti
credere: et tu sapiēs secutus es fatuum:
ideo vterqz suspendemini. **S**ic erit in vobis
summatione seculi cum erubunt anime de
inferno vel alio loco ad recipiendū corpo-
ra et iudicandū coram deo. **Q**uia em̄ corpus
fatuum sequi noluit consiliū spiritus: et spi-
ritus sapiēs secut⁹ est corpus fatu⁹ vterqz
condēnabitur. et ideo dicitur. **A**po. j. qz gla-
dius. i. eius sentētia est ex vtraqz parte ac-
tus: quia aīam et corpus perdet. **E**t qz hoc
alde timendū est. dicit. **M**atth. x. **I**llum
timete qui potest corpus et animā mittere
in gehennā ignis. **E**st igitur dānatio mari-
mus dolor eo qz remissi fuerunt et negligē-
tes circa sue salutis opera. **J**oan. ij. **C**ui in-
credulus est ver⁹ detra deī manet super
eum. **Q**uantū autē solliciti sunt hoīes de vi-
ta corporali satis patet. **S**ed qz negligē-
tes de salute anime sue adhuc amplius pa-
ter. **Q**uātū autē dolor: eis erit cum dānati
buntur et ex negligentia tales penas incur-
rent non est qd estimare possit. **T**ertio erit
remorsus cōscientie ex bonorū fortune vili
exercitio sine abusu. **S**cit em̄ deus quomo-
do vtuntur immo abutuntur hoīes bonis
terrenis que data sunt ad salutem procu-
dam et vt mediū et occasio salutis retineant:
quippe multa supflua: nec necessitatis tē-
pore pauperibus ministrāt. **S**ed edificiorū
superfluis velibus: et ludis et alijs peccatis
exponunt. **E**t hoc ideo quia sunt ita insen-
sati qz solum de his rebus rēporalibus
curāt ac si immortales essent. **S**ed cum mo-
riuntur et impioerant. **Q**uia recepisti bo-
na in vita tua: **Z**azarno similiter mala. nūc
autē hic consolatur: tu vero crucians. **V**nde
autē pena his maxime debetur qui tēpo-
ralia inuituliter aut sērnaliter. **Q**unt aut ex-
posuerunt. **I**nde diuitib⁹ dicit. **J**aco. j. **A**gite
diuites: plorate: ululate in miserijs vestris
que adueniet vobis. **D**iuities vestre putre-
facte sunt: et vestimenta vestra et tinea cōs-

De verme conscientie. fo. lvi

esta aurum et argentum vestrum erit
genua: et erugo eorum in testimonij vo-
bis erit et manducabit carnes vestras sicut
ignis. **E**phesauris: et manducabit non solā car-
nes sed etiam animas: id est condēnabim⁹
in nō solum in carne sed etia in anima pro-
pter vestrum auaritiā. **Q**uarta pena ver-
mis erit remorsus sine dolo: ex donis gra-
tiam perditurū. **D**ona gratie sunt dupli-
cia. **Q**uedā sunt gratie gratis date. **S**ciē-
tias ingenium: sanitas: eloquentia: et multa
alia. **A**lia sunt gratum facientia: vt ea que
dantur in sacramento. **D**olebunt igitur dā-
nati quia non vñ sunt ad salutem gratijs.
Romā. vj. **G**ratia dei vita eterna. et ps.
Gratiam et gloriam dabit dñs: et maxime
qui in baptismo gratiā cum alijs virtutibus
fide scilicet et spe susceperunt. **N**ō dole-
bunt qui a deo fuerunt dispositi ad salutē
vt si illam custodissent in celesti gloria cum
oījs beatis posset fuissent. **N**am gratia f-
cit hominē iustum. **B**urea illud ad **R**atum
in. **I**ustificati gratia ipsius heredes sum⁹.
Item ipem vite eterne. **Q**uorū enim sunt bo-
minū subtilia ingenta in multis mundi re-
bus. **A**liqui em̄ sunt in hisijs subdiles:
alii in picturis: alij in pannorū facturis vt
rapetis: alij in scripturis: alij in mercatu-
ris: et breuiter non est aliqua parua ars in
mūdo in qua non sint plures subtilitates.
Non est aliqua simplex vetula que non ha-
beat et sciat aliqua specialia media ad vitā
temporalē manū tenendā. **S**ciunt multas
finulas narrātes: maleficia et sortilegia:
et vna puella finim sor multas cāstillas
ludere et chonizari: et alia multa talia que
plus faciunt ad damnationē qz ad salutē.
Sed paucissimi sciunt viam paradisi aut
quomodo gratiam dei acquirant et sic in
ipsis dona nature et gratie nō habēt vñ
principalē: propter quē facta sunt et dona-
ta: et sicut totus mūdus in maligno positus
est. i. in malo cōspicente igne. **S**ed que
ritur circa hoc. **E**trum vermis iste in dam-
natio sit spiritualis an corporalis: et vide-
tur qz sic. **I**udith. vñ. dicit. **D**abit ignem et
vermes in carnes eorū. **S**ed que sunt in car-
nibus sunt corporales et materiales: igitur.
In oppositū arguitur quia dicitur. **E**stare
iñ. de diabolo: operimentū tuum vermes.
Sed constat diabolum non habere vermē
materialē: igitur. **A**d hoc respondet **B**ona

uentura in. iñ. dist. l. qz circa hoc **A**ugu-
st. de ciui. dei ponit duplicem opinionem.
vnam que dicit qz ibi erunt vermes mate-
riales affligentes corpora: et hoc propter
multa. **N**am scriptura sacra sepe conūgit
penam ignis cum pena vermīs vt patet in
aueritate allegata ante oppositū: et simi-
liter **E**ccli. viij. **E**t iudica impij ignis et ver-
mis. **S**ed scriptura non potest exponi tan-
tūmodo d: igne spirituali: alioquin diceretur
qz ignis eternus inferni non esset nisi
ignis spiritualis: ergo nec vermīs tantū
modo exponi potest de verme spirituali:
ita vt sicut igne puniunt corpus et anima:
ita et verme similiter puniatur vtrūqz. **P**re-
terea dānati resurgent cum penalitatibus
et deformitatibus suis: igitur habebit cor-
pora putrefactibilia sicut nunc. **S**ed ex cor-
pore putrefactibili generantur vermes nūc:
igitur et tunc. **E**t sicut per instrumentū dis-
uine iustitie ignis affligit demones qz sunt
spirituales: sic et vermīs nō ex eis gentis.
Sed ad vindictam malefactorū a deo crea-
tus. **N**ec mouetur ille vermīs inter ignem
sed conseruabitur sicut et damnorū cor-
pora in illis ignibus conseruabuntur. **A**lia
est opinio dicentis qz non erit ibi vermīs
corporalis sed spiritualis. **Q**um primo
quia nullus vermīs materialis est immo-
talis cum habeat formam corruptibilem.
Sed vermīs ille non mouet. **E**stare vñtū.
igitur. **Q**um secūdo quia vermīs materia-
lis in sua origine et nutritione aliquid mō-
uit de substantia corporis. ergo si corpus
illud non est minubile non est circa illud
talis vermīs. **E**t sicut ignis materialis off-
ligendo corpus affligit animā ei vñtam:
sic vehemens dolor et remorsus sine tristitia
anime redundat in corpus: quia. **P**ro-
uēb. xvj. **S**piritus tristis delectat ei. **E**t
quia erit in damnatis magnus remorsus
cōscientie et dolor: ita etiam vt redundet
hec mēstia in carnem. **I**deo vere dicit scri-
ptura qz daret vermen in carnem eorum et
hoc expellit multum ad terram carnem
lium qui magis abhorret penam carnis qz
anime. **E**t sic sicut ignis inferni procedit ab
exterioribus ad intima puniendū: sic econ-
trario vermīs ab interioribus ad exteriora
procedit: ideo ignis est materialis et ver-
mis spiritualis. **E**t hec opinio videtur ma-
gis ab **A**ugustino ibidem approbata. **D**icit
tur scō fm̄ quāde qz sicut in verme mate-

Dānati

Real duo sunt consideranda origo scilicet et motus. Oritur enim ex putrefactione et mordeat illud in quo oitit. Sic i spūali dolore nō quilibet dolor est vermiculatus q̄ nascitur ex putrefactione peccati: tūc peccati dicitur putrefactio finaliter in eo requiescat aīa. unde Jobel. f. cōputruerūt iumenta in stercore suo. Secūdo op̄q̄ sit in dolore mortuo que ransatur ex cōfūso duorū mouentius sibi uicem obuiantia et resistit. Que duo sunt uolūtas naturalis et uolūtas dei liberatua quarū utraq̄ mouet aīam. Sicut cōscientia dicente aliq̄ factū esse indebitum: tunc obuiant sibi: quando naturalis uolūtas detestatur indebitū ppter qd ransat cōsequit pens: et tū deliberatue uolūtas ei placet. Tunc enim restant q̄ utraq̄ in suo actu uiger: sic q̄ illa efficaciter detestatur et ista imutabiliter adheret. Quid dicitur tertio q̄ quadrupliciter pōt deficere uermis. Primo ppter defectū putrefactionis ut in iustis q̄ nihil habet peccati. Secūdo quādo est materia uermis scilicet peccati: sed tū nō est cōscientia de peccato ut in hereticis q̄ credūt peccatū bene fecisse. Tertio quādo deficit obuiatio: ut puta in penitentibus: uerē qui dolent de culpa sūm uoluntatem nō tū naturalis: sed etiā deliberatiua. Quar to quādo deficit resistentia ut puta q̄ uolūtas tanta delectatione fertur in peccati qd absorbet uolūtatē naturalis mortū ut nō sentiat de quibz p̄uocet. f. Zerantur cū malefecerint et exultant in rebus pessimis. Et quibz p̄t q̄ in dānatō maxime uigebit uermis. Cū ibi erit peccati putrefactio: ex hoc q̄ peccati finaliter remāsit in aīa eorū q̄ ibi erit etiā cōfūsus ppter peccatū aptissimā uisionē. Et q̄ glof. sup illud Eccl. vii. Vindicta carnis imp̄i etc. Dicit q̄ uermis est iera scelerū pnia: tūc enim penitebūt: sed tarde nimis. Erit etiā ibi obuiatio p̄p̄ uolūtatē deliberationē obfinationē et syncretis remunerationē. q̄ ibi erit et resistentia: q̄ delectatio peccati erit ablata per pene acerbitatē: et ex hoc ipsius syncretis actio fortificata: et hoc uermis mirabiliter rodens et puniens. Dec Bonauentura.

Q̄ Damnatū ē: ex causa tredecim appetentiam p̄ra diuinā potentia: p̄p̄ia miseria demones et amicos: et eos qui peccatū occiderunt: eis dederunt imitabiliter exercebunt.

Capitulum. xix.

Tertia pena erit ira

cor iracundie. Tanta enim pena est iracundia in hōie irato ut in nullo q̄q̄ possit cōsolari: comedere aut bibere: aut etiam aliq̄ boni facere. Dec erit in dānatō pena ut uult p̄. Peccatū uidebit et irascet dentibz suis fremet et t̄as belcet etc. Dec autē pena eis cōtinget cōtra quatuor eis displicētia. Q̄ Primo irascet cōtra iuinā potentia. Iudicabit enim deū esse iniustū tortorem et misericordē: et ideo cōtra eū irascet et furorē magno blasphemabit. Esa. viij. Cū esurierit irascet et maledicet regi suo et deo suo. Q̄ quātus furor quātā insania quātus rancor in damnatō maledicere factori suo et cōtra iudicem iustissimū irasci. Dec pena erit illis q̄ nolunt irasci cōtra peccatū suū et suas pessimas consuetudines q̄ si hic displicerēt eis nō alibi displicerēt: sed eas dimitterent: nec contine peccarent: quibz p̄cipit in p̄. Irascimini et nolite peccare. Et duplex est ira: una p̄ Zelū: alia p̄ inuidiam uel uindictā. Prima est bona: q̄ cōtra peccatū. Secūda mala et phibita: q̄ in uindictā et ego tribuā Damnatū enim ē: ira et furorē plenitudo ut uellent deū nō esse si hoc possent facere: et sic quātominus poterūt irā suā exercere magis dolebūt. Et ident autē aliq̄ aliqui irati qui q̄ iuxta irā suā et uolūtatē nō poterant agere quāsi in furorē uersis dentibus suis lignū uel baculū mordebant. Sic erit in dānatō. Sed cōtrario deus eis maris me iratū uidebit irā q̄ iracundia eius adeo grauis erit q̄ facilius esset eis sustinere mores et sara sup se q̄ irā suā. Apo. vi. Reges terre et principes et tribuni et diuites et fortes et oīs seruus et liber absconderūt se in spelūcis et petris montiū: et dicent montibus et petris: cadite et abscondite nos a facie sedentis sup thronū: et ab ira agni: quā uenit dies magnus ire ipsorū. Et q̄ poterit stare? Esa. xxx. Ardens furor ei: grauis est ad portandū: facilius enim portarent oēs montes de mūdo q̄ irā dei. Sicut autē multa ex quibus hūmōi irā ppendi pōt. Q̄ Primū est sequestratio a sua presentia. Exemplus de Absalone. q̄ Reg. xiiij. qui ppter iram patris eiectus erat a facie eius multis annis nec uidit faciem regis. Sic isti in eternū. Matthei. xxv. Discedite a me maledicti. Q̄ Secūm est peccatū eorū in locū ire sue. Va

bet enim dñs sicut princeps magnus carcerem multū: quorū unus est p̄o illis quibus est summe iratus et ille erit infernus. Apocal. xxiij. Et uidebitur angelus uindictam terre: et mittet in locū dei magnū. Q̄ Tertium est uehementia turbationis in eo apparenso que tāta erit q̄ uidebitur in eis agere sicut furiosus. Cū enim non reputaret patrem furiosum qui p̄necaret filios suos in igne: sicut tunc fiet ab eo p̄s. In igne denique eos in miserijs non subfūct. p̄ Deus in ira sua conturbabit eos. et deuorabit eos ignis. Q̄ Quartū est misericordia sup eos. Et enim turbatus ad horā super eos descens: ret esset tolerabile. Sed sic erit iratus q̄ nō siccet misericordia iram eius ut extrahat eos de igne: sed perpetuo ardebunt coram eo. Esa. lvi. Ipsi erūt fumus in furorē meo ignis ardēs tota die. Prouer. xviij. Ira nō habet misericordiam: nec trāpens furor: et impetū concitati spūs. f. dei ferri quis poterit uicere. xxiij. Ecce turbo scz diuine indignationis egredietur procella erāpens sup caput impiorū: ueniet et non reuertetur furor eius. Q̄ Quintū est traditio eorū ad torquentes in manibus peiorū inimicorū quos habebunt scz demonū. Mat. xviij. Fratres dñs eius tradidit eū tortoribus scz demonibus qui dicuntur per excellentiā tortores. Dicitur enim in legēda sancti Antonij q̄ post uerberationē qua demones eum uerberauerant dixit uerba fuisse tā graua ut oīa tormēta humana superaret. Unde et quāsi mortuus in medio posito cōcurrentes monachi officiū faciebant: Si igitur in p̄senti sic flagellāt ad probationē quomodo tunc torquent ad punitiōē. Q̄ Sextū est gaudiū de penis eorū. Non enim solum sustinebit eos sic cōs se torquentes. Sed uidebitur ridere et irridere. Prouer. b. j. Ego quoq̄ in interitu uestro ridebo et subannabo cū uobis quod timebatis aduenire. Q̄ Septimū est obduratio ad gemitus et clamores. corā. Ipsi enim p̄re dolore cordis clamabūt: ut dicit Esa. lvi. Sed hoc nō mouebit eos. Sicut cōtrario quodam motus fuit super filios Israel in Egipto clamantes et gemitus. Exo. ij. Elidi afflictionē populi mei i Egipto etc. Q̄ Octauum erit repulsiō: sicut cum esset uehementer dñs iratus populo p̄ uirulo confecti: et uellet eis d̄ teretiamē ad p̄es Moysi placatus est ab ira illa. Exo. xxxij. Sed pro illis nullas audiet preces. Prouer. b. vi. Zer

lus et furor uiri non parcer in die uindictae: nec acquiescet cuiusq̄ precibz. Job. ix. De cuius ire resistere nemo pōt. Prouer. xix. Sicut fremitus leonis ita ira regis scz sumitruigente enim leone timet omēs fere deuorari. Sic dānati cogitātē irā dei. Q̄ Nonum est reprobatio sacrificiorū: tempore si quidē Noe placatus est ab ira qua concitatus deleuit mundū ad sacrificia animalium que obrulit Noe. Gen. viij. Q̄ Odoratū est dñs odorē suauitatis: et ait ad Noe: nequāq̄ uirra maledicā terre ppter homines. Sed p̄ illis nō accipiet aliquas oblationes: etiā illud beatissimū et acceptissimū super omnia altaris sacrificia: nec accipiet p̄o redēptio: ne dona plurima. Q̄ Decimū est reprobatio corporis ad maiore penam. Diert. xviij. Insuper eos dicem afflictionis et duplici cōtitione contene eos. Exemplū de tyrannis qui ad maiore penam puniri faciunt suos incarceratos in diuersis partibus uel in diuersis reponibus. Q̄ Undecimū est nutritum penarū. Ipsi enim sicut faber sufflat ignē ne deficiat: sic deus sufflat ignē inferni ne deficiat. Esa. xxx. Spiritus dñi quasi torrens sulphuris succedet. f. fornacē inferni. Q̄ Duodecimū est exultatio turbe celestis in pena eorū de qua p̄s. Et faciant in eis iudiciū conscriptum gloria hec est oibz sanctis etc. Quia enim dubiter q̄ illi qui sic conformes sunt in oibus uoluntati: nunq̄ sic gauderēt nisi forent ipm ualde irati cōtra dānatos: bonorū enim est gaudere de uindicta inimicorū dñi sui. Iuxta illud ps. X. Tabitur iustus cū uiderit uindictā: manus eius lauabit in sanguine peccatoris. Q̄ Decimū est clausio porte celestis perpetuo super eos. Mat. b. xvj. Et clausa est ianua. Tunc enim porta celi erit clausa et porta inferni aperta. Primū erit occasio clamorū: uel clamatur ad portā clausam. Secūdū erit materia uolutus sicut uolutus cū introducit quis in carcerem. Sopho. j. Mor clamor a porta piscium (scz a porta celi) per quā intrāt pisces (scz sancti qui ad modum pisciū hic uiuunt) in fluctibz maris. i. in tribulationibus. Et per pisces sancti intelliguntur quia ipsi squammis mortū ornati et uirtutū p̄nulis electi. sicut pisces in aqua uiuari intrabunt in gaudiū dñi sui: habentes in paradiso uindictā gaudiū et delicias ut pisces in uinariu aquas. Sed est uolutus a secūda scz in introitu inferni. Q̄ Sed quer

ritur vnde ire dei quis resistere possit? Et vi-
detur qd sic: enim Exod. xxxij. Dimitte vt
irascatur furor meus contra eos &c. Et pas-
set etia. Num. xvj. de Aaron quando inter
vivos & mortuos thuribulum sumpsit: & de
pharaon qui luxuriantē cū alienigena trus-
cidavit. Num. xv. de quo ps. Stetit phi-
raon & plauiit & cessauit quassatio. Itē de
Dauid qui angelus percussit se opposuit. ij.
Reg. xxiij. Quid in oppositum arguitur.
Job. ix. Deus cui? ire resistere nemo potest.
Ad hoc respondetur qd duplex est voluntas
dei: vna est antecēda qua vult omnes ho-
mines saluos fieri: & qua vult cōgregare
Hierusalē quasi sub alio. Mat. xxi. et licet
ista voluntate quādoq; sit iratus tamē per
penitentia quotidiē placatur vt patet in Eze-
chia & Timothei ciuitate. Aliquando p pecces
sanctorū. vnde Greg. Sancti qui ire dei ob-
stant ab ipso accipiunt cōtra impetū per-
cussionis eius opponantur. Acq; vt ita dicit
cū ipso se erigunt contra ipsum: qd in eo qd
aduersum seueritatis irā foras obuiet intrus
eos gratia iustitiae fouet. Itē dicit Greg.
gorius. Quid est seruo dicere dimitte me nisi
deprecandi ausum prebere: ac si aperte dice-
ret penia quantū apud me valeas & cogno-
sce quia obtinere poteris quicquid pro po-
pulo oras. Alia est voluntas efficitur qua ipse
determinate vult pdestinare habere glos-
riā & reprobos damnari & ista nunq; muta-
tur: qd determinate scit qui sunt pdestina-
ti & qui reprobi suis exigēdis demeritis.
Ideo ista ira nūq; pacificatur: quia quia ista
iram meruerūt: eundē pacificare potuerūt
sed noluerunt. vñ ad Hieremiā. Viere. xij.
dictum est a dño. Quid clamor ad me sup
contritione: insanabilis es &c. Quid dñs dā-
nat irascitur contra propriā miserā sicut
videmus aliquos hostes cōtra se iratos qui
sibi ipse dicunt. O miser homo tu hoc fecis-
sti vt tibi. Et quādoq; manus vltimas in se
ipso inqunt: se ledendo verberando aut
aliquid hmoi faciēdo. Sic & dñati contra
seipso valde irascuntur quia peccauerūt &
sibi maledicunt. Sed seipso interficere nō
possunt sicut desperati seipso interficiunt
in hoc mundo aut suspendendo aut gladio
occidēdo. Vñ ex ira sua contra se mandu-
cabunt linguas suas. Apocal. xvj. Seipso
in linguis mordebunt pie furorē et ira. Et
huius ire causa est peccatorū commissio et
bonorū perditio. Quid nunquid iste pene

quandoq; erunt minores: sic qd dñati ali-
quando minus patiuntur? Respon. & Be-
naue. di. xlvj. quarti. Quid mitigatio pene dā-
natorū dupliciter potest intelligi aut quan-
tum ad tarationē & ne infictionem. Et sic
in inferno est mitigatio: qd diuina iustitia
non totū erigit pro eo qd eius pietate inter-
ueniente aliquam partē pene infligende re-
mitit. Alio modo potest intelligi mitigatio
post pene taxationē & pene infictionē hoc
modo: vlla cadit mitigatio a diuina mis-
ericordia: quia ex. ac clauditorū viscera pie-
tatis. Quid irascitur demonibus qui
eos tentauerūt & in multis peccatis cadere
fecerūt: ita qd erit eis maximus dolor illos
videre: sicut multa pena est irato videre ini-
micū suū & maxime qui cum maxima bona
perdere procurasset. Apoca. xxiij. Qui ad-
rauerit bestiam. i. ei consenserit & acceperit
imaginem eius faciendo peccatū bibet de vi-
no ire dei. Ezechie. xxxij. Descenderūt in in-
fernū cū armis suis posuerūt gladios suos
ab caputibus suis. Arma iracundorū sunt
ira & odium & mola voluntas & inuidia: que
sunt peccata que nō occidunt mortē sed rema-
nēt in inferno vt dicit glos. Gladij vero qui
bus se ipugnant sunt maledictiones & blas-
phemia: sequitur. Ferūt iniquitates eorū
in ossibus eorū. i. iniquitatis causas & occa-
siones deferunt in demonib; qui sunt potes-
tes inferni. Quarto irati erunt cōtra eos
quos nunc dicūt amicos qui erunt vel fue-
rūt eis causa dñationis. Et talibus enim
dñati patiētur & corporaliter & spūaliter.
Sed plus in aia qd in corpore. Sicut enim
videmus qd scintille que de fornace erunt
non sunt vnite nec comitētes: sed per violentiam
ignis vna ab alia segregatur & disper-
gitur. Sic anime dñate propter violentiā
ignis inferni quo sunt infāmare diuiduntur
ab inuicem per iram &urbationē & tristi-
tiam & desperationē: etiam frater aduersus
fratrem & pater & filium. Narratur enim de
vsurario & filio eius quos alius filius reli-
giosus factus vidit in inferno descendētes
vtriusq; vt duas fitulas in puteo. Cum ad-
sibi mutuo obuiarent se inuicē mordebant
et maledicebāt: pater dicebat filio. Vales
dicta sit bona fili i qua te & mui: tu sis ma-
ledictus quia propter te feci mala propter
que hic crucior. Econtrariū filius patre ma-
ledicebat & horam qua eius pater fuerat:
quia cū docuerat fenerari & alienum ei reli-

quirit: vnde in perpetuum torquebatur.
Et ueratur vtrum etiā irascuntur con-
tra eos quos nunq; viderunt: aut qui nūq;
eis fuerunt occasio peccandi? Respondetur
q sic: qd dñati sibi inuicem nocebunt
et in ardore & in clamore & in pondere: et in
multis alijs vt dicit est. ideo etiā sibi inui-
cem irascuntur & maledicunt. Talis autē pe-
na eis debetur qui non irascuntur debite cor-
rigēdo filios & filias suas seruos & ancillas
sibi subditos qd acader sicut Veli. i. Reg.
ij. qui non debite et leue castigauit filios
suos: propter quod & ipse & filij eius in vna
die turpiter perierunt: et sic sepe punit deus
patres & matres propter peccata filiorū cō-
tra que noluerunt irasci ira bona ipsos cas-
tigando: & quia nolunt hic virtuosē irasci:
irascuntur in alio seculo in eternum contra
eos: & filij contra patres: et subditi contra
dominos. Sicut irascitur irascitur vnusquisq;
contra peccata & sui et proximi ne postea in
eternum irascatur eis.

Qd dñati quadrupliciter timore supe-
bie cruciantur. Capitulum. xx.

Quarto pena spu-
ritualis est timor superbie p-
pter quā & penas. Quid
ma qd eis displicebit dominij
creatoris. Vnde enī maxima erit superbia vt
eis displiceat deū esse dominū vniuersalem
omniū creaturarū: immo nollet sibi subijci
cū tamen ab eo habeant esse & viuere: et ab
eo multa bona receperint qd ab eis sunt
nunq; tamē poterunt illud abicere domi-
niū & hoc erit eis maxima pena. Videmus
enī cum aliqui sūt sub aliquo dño vel pre-
lato & maxime si eos molester puniat & cor-
rigat contra ipsorū voluntatē multum eis
displiceat. Et hec pena illis debetur qui hic
nunq; vere permanserūt sub eius dominio
preceptis eius obediēdo: sed fuerūt sub do-
minio diaboli. Et ideo cum erunt serui ab
eo pnuabuntur et cum societate dñi sui per-
petuo permanebunt. Quomodo enī se pos-
sunt dicere sub dominio dei qui eius repu-
gant voluntati nec curant scire qd eis pre-
cepit aut mādauit. de quibus dicit ad Eziā. i.
Iniquitate sūt mens eorū & conscientia: cō-
fidentur enī se nosse deū: factis autē negant
cū sint abominati & incredibiles & ad omne
opus bonū reprobi. Tales sunt plures simi-
les illi de quo Beda in gestis Angloī. No

ui inquit vtiā non nouissem conuersum
solo nomine sed morib; peruersum: qui cū
corripere non emendabatur. Sed qd ser-
uus erat optimus propter necessitatem: fa-
cilis officij tolerabatur: infirmis etē tandē
incurrere monetur a fratrib; vt penitent &
confiteatur. Sed acquiescere nolens dicit sa-
tis superesse tēpotis. Tandē cum ingraues-
cente morbo a fratribus iterato monetur.
Respondit infernum esse sibi paratū vñq;
ad profundū & non longe a Iuda & Pilato et
Caypha locum sibi paratum. Cum fratres
enī prouocarent ad penitentiam dicit se non
posse penitere: cum cōtra eū iam datū esse
iudicium & sic miser mortuus est. Sunt enī
plures tales qui christiani solo noīe: mori-
bus sunt pueri: dei negatores: perituri mē-
daces: luxuriosi: gulosi: & sic de alijs qd nūq;
emendantur sed perseverant vñq; ad mortē.
Timeo ne talibus sit locus cum Iuda para-
tus in inferno. Et si aliqui eorum videantur
penitere: nescio si sit sufficiens penitentia ad
salutem. Nō igitur cuiq; displiceat hic age-
re penitentia: & se supponere per vtrūq; obe-
dientiam diuine voluntati: custodiendo eius
mandata: quia hec sunt via perueniēdi ad
celū. i. p. c. i. Dum illi sub potēti mas-
nu dei vt vos exaltet in reprobis: visitationis:
omne sollicitudinem vestra prouocet in eū
quoniam ipsi est cura de vobis. Qd si cōtra
dicendo & superbiēdo mortui fueritis: per-
petuo humiliabit vos in inferno cum demo-
nib;: quia qui se exaltat humiliabitur. Vñ
ps. de peccatore dicitur. In laqueo suo hu-
miliabit eū: vnde. i. non poterit exire: & tūc
humiliatio est supbo maxima pena. Quid
tunc erit de superbiis huius mundi qui tan-
tum gloriāntur in superbia sua: certe talis
multum velint nolint in inferno subijciantur:
et erit eis maxima pena qd illam sub-
iun-
nem euadere non poterunt. ps. Dñs consu-
det ceruicem. i. ceruicolas superbias peccas-
torū. ps. Superbia eorum qui te oderunt
ascendit semper: glos. magistri. In cōspectu
tuo ne obliuiscaris eorū punitionem. Quid
cōtra pena i superbia damnatorū erit: quia
eis nō placebit iustitia redemptoris: & hec
erit maxima superbia tanto iudice et tā ve-
raci et iusto iudicio non contentari. Ratio
autem huius displicetie & arguitur inde stri-
ctissime de omnibus peccatis tam magnis
q paruis iudicabit. In iudicio humano de
vno vel paucis articulis cōtendit: i iudicio

diuino de oibus: et propter hoc nunc non re-
cipit ad seipsos in futurum iudicandos. In-
de est qd dāvenit ad cōputū reddendū dā
videbunt arcē dei iustitiā murmurabunt.
Credunt tamē qd sit sic de iustitia dei sicut
est in hoc mūdo vbi sepe de iure dimittitur
ad magnas vltimas vt para altera iuris has
beat. Sed tūc nō erit sic quia vlti ad vlti-
mū quadratē oīa scrutabūtur. vnde Esa.
v. Opus dñi non respicietur: nec opera mas-
nu eius cōsiderantur: ppter captiuitatē dñi
cuius est populus meus: qd nō habuit scien-
tiā: ppter ea dilatauit infernum aīam suā:
et aperuit os suū absq; vltimo termino: et de-
scēderunt fontes eius et populus eius et subli-
mes gloriōsū eius ad cū: et incuruabitur
hō et humiliabitur et oculi sublimis cōdē-
nabūtur: et exaltabitur dñs exercitū in iu-
dicio: et deus sanctificabit in iustitia. Quā-
ta pena est homini superbo cū ad oppositū
eius qd inēdit iudiciū exercetur. Et quāta
murmuratio cōtra iudicē: et cōtra iudiciū nō
rō: qui in solio iudicij sedet. Tercia pena
q: semp desiderabāt facere suā ppiā volū-
tātē: tūc nō faciet. Superbia em̄ siue su-
perbia dicitur quasi sup aliū ire: qñ igitur
quis vult facere suā volūtatē et nō vult do-
minis subijci supbus est qualis erit oīo dā-
natus. Sed tūc erit misera eorū volūtas: qd
multa volēt que nō poterunt adimplere: et
hoc erit eis maxima pena: sicut videmus in
his qui aliquid maxime cōplere desiderāt:
et tūc nō possunt: et hoc ideo quia diuinā nō
luerūt implere voluntatē: sic nec sua imple-
bitur. Inde Mat. vii. dicitur. Non oīo qui
dicūt mihi dñe dñe intrabīs in regnum celo-
rū: sed qui faciūt volūtatē patris mei qui in
celis est: ipse intrabit in regnū celorū. vnde
Rom. xij. Probetis que sit volūtas dei boni
et beneplacēs et pfecta. Vt autē propria
volūtas est causa quare sunt in inferno: et
tūc semp volūt eā adimplere: ideo in infer-
no semp necesse est eos esse: qd fm Bernar.
Solle propria volūtatē et infernus nō erit.
Zollamus igitur causam et volūtatē dei fa-
ciamus. hoc em̄ petimus in oratione dñica
fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. Et
sicut dicit Prolemus in sua p̄spectiua. Ad
visionē nō sufficit organū dispositio et distā-
tie debita prop. iñō. Sed requiritur cōuer-
sio actualis oīe ad rē visam: non em̄ sufficit
qd species rei visē in oculo recipiatur: s; opor-
et qd aīa cooperetur. Sic ad nostrā salutē

cōsequēdā nō sufficit liberalitas dei cōtra
tis gratia: sed et exigitur conatus l' et ar-
bitrii. Vnde Aug. Qui fecit te sine te non
sustinebit te sine te. Sed querit cū dam-
nati ad hunc peccatū: vnde Bonauē. in. iij. p̄sent.
dist. l. qd nolunt se peccasse: qd petri eis dis-
plicet: aut qd sit iniusti: aut qd cōtra deū.
Sed qd eis displicet pena iustitiae: ideo habet
malā volūtatē hoc nolendo: et in eis vnde
volūtas adhuc peccat: licet dolore penas
rū impediat ne reat in actū suū: habebit
tūc semp aliquā inordinatiōē volūtatē
actualē que erit versa in penā: sicut beatus
bona volūtas in gloriā. Quarta pena erit
qd impugnebāt omnē veritatē et bonitatē.
Similes em̄ erūt demonib; in montib;. Et
qd effigē illius maluerūt sequi qd imaginē
chulsi: et voluerunt magis esse participes
imaginis eius qd dei: piores simia que effi-
giat nō aīalia beata: sed rationalē hominē
tāq; nobiliorē imaginē. Sicut diaboli om-
nē virtutē et bonitatē: et veritatē persequū-
tur: sic damnati omne bonum malū iudica-
būt. Nec mirū: qd etiā hic iudicant gustu
suo deprauiato mala esse bona: et bona ma-
la qñ mala bonis p̄ceptantur. ideo dici-
tur Esa. v. Ne qd dicunt bonū malū et ma-
lū bonū. P̄terea tūc erūt cūes ciuitatis
Babylonice: sed cūes illius ciuitatis erūt
cōtrarij semp cūibus supne Hierusalē quē
omēs et tuerent omnē veritatē et bonitatē.
igitur nō est mirū si erūt veritatis aduersa-
rij. Propterea cōter dicitur qd patrē sequi-
tur las pioles: et qualis rector ciuitatis: ta-
les et qui habitāt in ea. Eccli. x. Scdm iudi-
cē populi sicut ministri eius. Sed diabolus
qui est caput et princeps oīm dānatorū: testis
monio saluatoris Jo. viij. mendax est et pa-
ter eius. i. mendacijs: ille homicida sicut ab
initio: igitur ab initio oēm veritatē cepit
impugnare et omnē malitiā adinueniendū
mīū igitur si loquens sui et sibi subditi pa-
trē in hoc sequatur. Et igitur semp veritas
raevincat et bonitas superexcellent malitiā:
qd vt dicitur Sap. vii. Sapientia non vinct
et malitiā: cū sint super bīssimi spūs maris
me torquētur: cū impugnatione sua deū in-
cūtur et cōfundantur cum quotidie superas-
tur: nec ad intēctum perueniūt. Dicitur etiā
Esa. iij. Forte vinum fortis rex: et in fine
super oīa vinat veritas. Forte enim est vis-
num ire dei quo potantur et inebriantur dā-

Intus
dia.

Intus
bunt.

nati: et fortis est rex super omnes filios sup-
bie. Veritas super omnia vincit: nec mi-
rum: quia mortui facile vincuntur a viuen-
tibus: vbi autem mortui sunt in eternum et
in lacu mortuorum id est etc.

Quatuor liuore inuidie percussit quatuor
maxime inuidebunt. Capitulum. xij.

Quinta pena est li-
uor inuidie. Inuidia enim tristi-
tia quedā est de aliena. Licet
re: nullum autē maius tormen-
tum nullus maior cruciatus inuidia. Vnde
quidā orabat pio aduersario suo: oībus in-
uidias inuide nemo tibi vt. f. oībus inui-
deret: vt de oībus tristeretur. Vnde poeta.
Inuidia scilicet nō inuenet tyranni tormen-
tum maius. Quatuor autē maxime inui-
debunt. Primo inuidebunt diuine bonitas
et quā maxime odio habebunt: dolebit em̄
quia deus erit eis superior dñs et iudex tā
acriter puniens: et ita quem noluerunt ha-
bere dñm habebunt illicet nolint in-
dicem. Quanta pena erit esse perpetuo tri-
stem inuidiā tāte maiestatis et tam boni iu-
dicis. Vt autem pena hīa debetur qui sine
charitate et amore mori: sunt: pensamus
igitur quanti meriti sit diligere deū quādo
delinquentibus in amore eius tam grauis
pena debetur. Amemus igitur deum super
oīa suas creaturas sicut eius bonitas oēm
excellent creaturā: videmus em̄ qd dā cognō-
scimus aliquā rem excedere in bonitate: ex-
cedente p̄tiamamus. Quis autem dubitat
deū meliorem creaturā? Quare igitur nō di-
ligemus eū plus creaturā: cū et gladio euas-
ginato petat amorem illi: aut enim amabi-
mus aut eterna morte interficiemur. Pō.
Nūc conuer si fuerint scs ab amore mīdi ad
amorē dei gladium suū vibrauit. Et defectu
igitur huius amoris erunt hoīes damnati
inuidēs et dolentes de tanta dei bonitate
cuius memoria erit maxima pena. S; dō
inuidebūt puritati angelorum. Si em̄ deo
inuideant inuidebunt eius toti curie. sicut
quādo quis inuidet et dolet de prosperitate
alterius etiā inuidet prosperitati sue dom-
et familie: et est sibi magna pena videre pul-
chrā eius et bene morigatā virentem: bone-
stos filios et filios etc. que ad ipm pertinet.
Sic erit in dānatio respectu familie dei de
qua sunt beatissimi angeli: et hoc erit indus-
rata iniquitas inuidere illis qd tot beneficia

impio dānatio contulerūt. Et hoc erit illis
in penam qui hic ipsa beatissimis angelis
nullā reuerentiā fecerunt: sed corā eis inue-
re: de peccatū: nec deuotionem ad eos
habuerūt: eis gratias agēdo de cōcessis be-
neficijs: nā vt d. d. b. j. Omnes sunt admi-
nistratores spūs in ministris missi: propter
eos qui hereditatē capiunt salutis. Tercio
inuidebunt sanctoī societatib; em̄ pa-
ter inuidebit filio et dolebit de eius salutē
et filius de patre et matre: sic qd vellet ipos
secum dānari. Nec mirum quia sicut sancti
desiderant per amorē quem habent ad nos
restaurari ciuitatē supernam ex nobis: ita
suā ciuitatem Babyloniam desiderant illi
miseri repleri ex nobis. Sed querit vtrū
dānati mallēt oīs esse dānatos qd quosdā
esse dānatos et quosdā non? Et videt qd sic:
qd Luce. xvj. d. de diuitē qd rogabat p̄ frat-
trib; suis vt erudiretur ne venirent in lo-
cum tormentorū. Cum igitur damnati mul-
tos habeāt consanguineos in celo: sequitur
qd mallēt eos esse in celo qd in inferno. Ses-
cūdo ad idem. Si dānati habeant volunta-
tē malam: non tamen oīderunt affectio-
nem naturā. Impiissimi enim hoīes dilis-
gūt sibi proximis vt in presenti: si pater mi-
ser habeat filium miserū non inde letat sed
magis tristatur de tali societate: igit sic erit
in inferno. Tertio desiderū si compleat des-
lectat animā: igitur si dānati aliorum des-
derarent dānationem si cresceret aliorū dā-
natio: ita et eorum consolatio: igit post oīm
illorū dānationē crescet eorū consolatio:
cuius tamen oppositum verū est: qd magis
crescet desolatio sicut d. super illud ps. De
siderium peccatorū peribit. Quarto beatus
aditus multitudinis electorum multiplicat
gaudiū: igitur per oppositū dānatus am-
plificat merorē. Sed sicut beatus desiderat
amplificationē gaudiū sui: sic dānatus dimi-
nutionē sui merorū: igitur cū beati semp
velint hoīes peruenire ad gloriā: dānati
refugiunt vt aliqui descendant ad eorū mi-
seriā. In oppositū arguitur per illud quod
cōmuniter solet dici qd solatium est miseris
socios habere penarū. Et ratione sic: qd inui-
dia surgit ex defectu charitatis et amore p̄
p̄ij boni. sed vtrūq; est in damnatio: igitur
in eis maxima regnat inuidia: igitur vellēt
nullum esse beatū. Ad hoc respondet fm
Bonauē. in. iij. dist. l. qd licet in dānatio ali-
quo modo remittatur affectio desolatio
h. iij

Inuidi

Tractatus. III.

qui. f. fecit habent annexā delectationem et hoc propter primariā magnitudinē. Aliē tamē affectiones in quibus viget pena et penultima vigo. dicitur ideo quis non cesset affectu luxuriandi: et dominandi tamē intenditur affectus sine fine furor impatiētie et furor inuidie. Et tunc dēribus suis fremēt et tabescēt in gloria electorū: ideo ad satisfaciē suā impuissimā emulatiōē vellent nullo electos esse beatos: sed oēs miseros. Sancti esī et donati sunt adiucem inimici propter hoc qd dānati sunt inimici dei. Pō. Perfecto odio oderam illos inimici facti sunt mihi: ergo cum dānati non diligāt inimicos sed potius odiant: et qui odit aliū mallet ipsū videre miserū qm beatum: ergo simpliciter vellent omēs beatos esse miseros. Et qd nec ipsi ad beatitudinē possunt pertingere nec alios a statu beatitudinis possunt amouere: ideo ī semetipsis vehēmēter tabescunt et confusiditū. Qd dicitur secūdo qd licet in generali dānati nolint videre aliquos beatos: tamē qd specialius habēt aliquorū amorem naturalem et priuatiū nolent ipsos dānati alijs existētibz in statu glorie: qd si illi dānētur adhuc manet occasio tabescēdi et emulatio. Sed nō sic esset de oībz. Attamē nullo ita diligat naturaliter quin vellēt eos esse dānatos: hoc pacto qd nulli essent beati. Exempla patet in illis qui habēt odium capitale: quia tamen desiderant vīā con sanguineorū. Attamen vellent qd multi ex con sanguineis essent mortui: vellent effectū vindicte de inimicis suis implere. Qd dicitur tertio qd sicut homo sanus in quo est natura bene disposita appetit cibari sibi cōpetentē: et infirmus ea que sibi nocent: qd exstimat ea sibi prodesse. Sic beati tāq mens te sa appetunt aliorū glorificationem que vere est eis vilis: et dānati dānationē aliorum quā exstimant sibi vtilem et delectabilem: sicut inuidus aliorū subuersionem: attamen si enuerit miseria corū non decesseret immo augetur. Vex Bona. Qd Quorū inuidebunt dānati paruulorum leuitati in pena. Illi enim qui decesserunt in peccatis et originali ante baptismum vel circūssionem ī vteris matris et ante rationis vīam talem perpetuo dānabuntur sic qd non vadebūt deum: et sūm Augustinū libo de fide ad Petrū: et recitatur de conf. dist. iij. Firmissime tene te. punietur igne eterno. Sed commiserit illud moderatur deceptos qd

Capitulū. XXII.

erunt in illo igne sed ab illo non patientur
sicut damnati pro proprio peccato. Et Ale
xander de Bal. in secundo dixit: in illo igne
nihil patientur sicut damnati: quia aliter est
in igne ferru aliter in cinis manns: quia
illo ferru dolorem non patitur sed manns.
Sic suo modo erit de paruulis et damna
tis. Cuius exemplum habemus Daniel. iij. de tri
bus pueris qui ambulabāt in medio flammę
laudantes deū et benedicētes ei: et illos oīes
nō tēgit ignis neq; cōtristauit: neq; dō
molestie intulit. Sic et doctorū sententia
q; pueri in originali nihil patiūtur. Super
quo inuidebunt damnati patientes pena
horribiles ac etiam credi potest q; ipsimet
sibi inuidebunt et demonibus desiderantes
ipsis maiores penas. Furo enim et inuidia
non sūnt eorū animos quiescere exēplo
maris quod semper a causa extrinseca in
quietum est. Esaię. lviij. Eo impj quāsi ma
re feruens quod quiescere nō potest: et quia
nō cōsiderat sue inuidie nullum sortierē effe
ciunt: propterea valde dolēbunt. Et hec pe
na dabitur patribus et matribus maxime
q; suo malo regimine paruulos interficiunt
in vteris matrum: vel etiam occidunt ante
baptismum: aut etiam necant quod nū
la vncę bestiarum faceret que naturaliter
suos paruulos fouet.

¶ Sic agitur de quadruplici timore dam-
natorum ac de voluntate qua mallent nō
esse q̄ esse. Capitulum. xxi.

Extra pena erit timor, unde Greg. Dic flāma que succendit illuminat: illic ignis crucians obscurat. Dic ignis a nitratur cū tolerari incipit quod timebas: tur: illic dolor dilanatur et pavor angustiat. Torrendo ergo modo tūc erit reprobis dolor cū fortissimē. In temporalibus cum pena infligitur timor quiescit. Apud inferos pena ne inflicto timore est augmentatio. Exempla de Cain ad cuius magnā infelicitatem ascribitur tremor cōtinuū in capite: quāto magis ad maiorē demeritorū infelicitatem erit ille tremor et timor totius in anima et corpore. Iste autem timor quadruplex erit. Primo timebunt iudicē supernū. Consi deremus quanto dolore torqueretur puer in schola sentiens se deliquisse et videns magistrum trahē cum virgis delicatū et scōdē

De timore spūali in dānatis.

libere volente ipsum verberare: plus adhuc labor met ad iudicium suspendio videns patibilioris: ita etiam aliquando exanimis deficiere videatur. Sed certe talis timor: nihil est ad illum timor: quem potentur dānari viderē: irati iudicem qui tunc erit terribilis malis: his mitissimus bonis: sicut lux est sanis oculis delectabilis: sed egros odio sa. De hoc autē amplius dicitur cū de diuino iudicio agitur in sequētibz. ¶ Secūdo timebunt societate tot dānatorū hominū sicut timebunt hoīes incoerari cum multis alijs et q̄bus sciunt penā carceris augmentari. Nam si poneretur infirmi et fetidissimi in vno carcere: tunc quāto plures essent tāto plus timerent bi qui illis pōndē essent. Sic erit de carcere inferni quinimo dānati erunt tā horribiles ad vidēdum q̄ vnus quisq̄ pauebit ad alterius vīssionē. Sicut enī homo defigurat vel mortuus quatuor vel quinqz diebus infert timorē magnū: ita et etiam aliqui quasi perdant sensum et maxime ex vīssione inopinata alicuius terribilis: sic dānati ex vīssione inuita maxime timebūt ad augmentationē dānationis suae. Esā. xij. Vnusquisqz ad proximū suū superbi facies cōbuste vultus eorū. Ecclī. xij. Pauor operatibz iniquitatē. videtur enī magis iste timor pertinere ad penam spīrituālē q̄ corporealem licet etiā pauore sine timore rei vīse corporaliter sensus immutetur: tū patēdō: si iste timor: poterit magis causari ex vīssione anime terribissime ex deformitate peccati. Legimus enī in vitā patrū cū quidam fener ambularet per cremū ad iungit se ei angelus in humana specie. Cū autē venissent trāsī. Ado circa quoddā cadaver fener obturāte nares suas piopter ferorem/ angelus non obruratur. Euntibz illis vitra obturauerūt cūda iuueni: angelo autē obrurāte nares nō obrurante fener: sed requisitū angelū cor defaceret: qui respondit. Iste ferorē corporalē seducit nos: sed peccata hominū ita ferent nobis. Unde terribilior fener canis putridus hominibus q̄ anima peccatū angeli. Igitur in inferno vbi anime damnatae se mutuo videbunt siue intelligēt non obstat corpore vna infereat alteri: totum ē timore. Ista pena timoris debetur illis qui hic propter hominū nō timorem percediam dimittunt bene agere et saluti suae prouidere. Et iste potest dici timor humanus quo duci homines m

gis elegerunt mala anime q̄ corpus. Sis miles illi de quo dicitur q̄ eundo ad forum portabat fustiales in collo: magis eligens ledere pedes q̄ fustiales. Adagis enim alii qui timeant perdere bona temporalia q̄ animas: adeo etiam vt multa committant peccata iurando & periurando pro vno denario. Vix autē est malus timor qui ad alium deteriorioris timorē perducit. ¶ Tertia pena est mortis erit ex visione demonū. Sicut enim anime beatorum videbunt deum clare & eo gaudebunt: ita anime dānatorum videbūt demones per infernū qui visio spiritualis magnū timorem infert. Tamen experimur q̄ nominatio eius infert nobis timorē: immo etiam beatīs quāto magis visio eius spiritualis. Et ista pena erit illis qui nolunt hic i mere acquiescere eius operibus & cōsilia: sed frequentant malas societates & mala cōsilia. Job. xviij. Terrerunt eum vndiq̄ formidines. ¶ Quarta pena timoris erit in dānatis propter penas vehementes quas patientur. Quātiū timere si videres ignē in quo oporteret te tenere digitum per horā: magis per diem: tū ad hoc magis si totū corpus per annum: & corpus tuū deficere non posset. Cogita quāto timore dānati timeant qui perpetuo et sine fine talem ac tantum ignem patientur & non solum ignem: sed etiā frigus intensissimū & alias penas de quibus dictum est supra. Quātūcumq̄ enim itent in inferno ille pene non mutabūtur: quia in inferno nulla est redemptio: nulla penarū alleviatio. Unde dicunt illud ps. Timor et tremor venerunt super me & contexerūt me tenebrę. Cum enim habeant omnia mala semper expectabunt deteriora timeentes. Deutero. xxiij. Habet illi dominus cor paup̄um: & deficientes oculos & animā consumptam merore: & erit vna pendens a se te: & timebis die ac nocte. Fugiamus igit̄ hōc locum sicut timorosis tendēti: oīscursus festo: rem: mercato: furem. ¶ Sed quis vtrū voluntate deliberatiua dānati malum non esse q̄ sic esse? Respondetur s̄m Bonauē. in. iij. disti. l. q̄ non esse nullo modo est appetendum appetitū recto: sicut nec esse dānatum vel esse infelicem. Sed vtrūq̄ est fugiendum quia non esse & mitis totum bonum: pena vero partem. Dicitur secūdo q̄ dānati magis appetunt non esse q̄ esse in illis penis. Epoca. ix. Desiderabunt mori & mors fugiet ab eis. Et Aug. libro de misē-

Tractatus. III.

Capitulum. XXII.

ria huius mundi loquens de dānatio dicit. O mors q̄ dulcis ea quibus tā amara fui sit: te solū desiderat qui te vehementer ode- runt. Et christus de iuda dicit. Melior erat illi si natus nō fuisset homo ille. Existimāt se habere quietē si cōno nō essent. Et credo q̄ magis esset appetendum si poneretur in optatione oīno nō esse q̄ eternāiter torques- ri: loquēdo de appetitu qui refugit incom- modū: q̄ hoc indicat mens magis esse por- tabile decollationē q̄ diuturnā ignis adus- tionē. Verū tamen huius appetitum honesti q̄ cruciatus iniqui spiritus est ad gloriā dei: deberet vtrūq̄ malle ignib⁹ subiacere ad cōtinuam dei laudem q̄ per omnimodam anihilationem manum dei effugere. Nec Bonaventura.

¶ De dānati de quatuor sunt certi quibus gravatur eorū tormentā: q̄ tria ad bene agē- dū sunt requisita: et q̄ maior erit multitu- do dānatorū q̄ saluatorū. Capitulum. xxij.

Eptima pena spi- ritualis in dānatis erit certitudo sue damnationis. Vnde dā- cū pena est apphēdere q̄ nūq̄ cessabit a tāta tribulatione: et q̄ nūq̄ melius habebit. Si em̄ ita tristes sunt q̄ sunt adiudicati morti temporali vt quasi exan- tes fiant quātū trīstābuntur dānati certi de eterna morte. Sed quanta fatuitas pro momentanea delectatione dimittere se in- currere perpetuā hanc damnationē. Erunt em̄ certi de quatuor. ¶ Primo q̄ nūq̄ iu- dex reuocabit sententiā suā nec executionem differet: quia ibunt hī in suppliciu eternū: isti autē in vitā eternā. Mat. xxv. Nūc ve- ro incerti sumus de sententiā illa an contra- nos iaceat an non: vt ergo possimus eam euadere laboramus ad bene agēdum. Pri- mo quia multi credūt saluari qui dānabū- tur. Vnde in vitio patrū abbas Syluan⁹ cū factus fuisset in excessu mentis corā fra- trib⁹ rediisset ad se flebat valde: et inters- rogauerunt fratres quid haberet: et dixit. Ego ad dei iudiciū raptus fui: et vidi quē- dā de habitu nostro egredientes ad tormenta: quēdā vero de habitu seculari eūtes ad re- gnū. Et illud habetur Mat. vij. Multi dī- cēt in illa die dñe dñe nōne in noīe tuo pro- phetauimus: et in noīe tuo demonia eiecī- mus: et in nomine tuo virtutes multas feci-

mus. Et tūc cōfitebor illis quia nūq̄ noui- vos. Discedite a me oēs operarij in. Mate. Si autē propheta et fugātes demones: et mira- cula faciētes tūc repellentur: quia pōt esse qui de se nō dubitet. Incertus est igit q̄q̄ de lege cōmuni de illa sententia de qua tas- men certi sunt et erūt dānati. Ideo consule sapientē. Eccl. ix. Quodcūq̄ pōt manus tua in stāter operare: q̄ nec opus: nec ratio: nec sciētia: nec sapiētia erūt apud inferos quo- tu prop⁹ tras. Quodcūq̄ potest manus tua nō lingua tua tāc. m: nec manus capellam vel vicarij tui qui nō accipiet premiū tuū vel portabit penā tuā in iudicio: in stāter operare: vel ad cōuersionē peccatorū tuorū subditō: vel ad cōuersionē tuā: quia nec opus quo merearis: nec ratio qua te excu- ses de otio: nec sciētia qua penā iudicatum euadas: nec sapiētia qua de mīam inue- nias erunt apud inferos quo tu prop⁹as otia sectādo: opus em̄ nō erit ibi: quia Jo. ix. Operamini dū dies estis: vni⁹ nō quis uo nemo pōt operari. Ratio non erit ibi q̄ oībus hominib⁹ ad vnderā recepti sunt operarij in vīcā christi. Mat. xx. Nec sci- tia erit ibi decretorū: vel legum qua excipere differre vel interlūq̄ valde a sententia tue dānationis: q̄ tunc oēs iniquitas opilabit os et obstruetur os loquēti iniqua: q̄ dī- cet iudex. Existimasti inique q̄ ero tui simi- lis cōfundēs iudiciū et iustitiā: sicut tu fecis- sti. Nec sapiētia erit ibi qua te cōuertendo ad deū mīam inuenias. Est em̄ magna cōs- solatio cū habetur spes de mīa iudicis et de reuocatione sue sententię. Sed hoc nō erit tūc: q̄ sicut nūc est tēpus mīe: ita tunc erit tēpus veritatis et iustitię. Vnde Leo papa In veritate iudicabit te q̄ in veritate te res- demit. De cōit pena debetur illis q̄ nolunt credere sacre scripture. Sed dicat nos ista adiuuasse ad terrore peccatorum: quales sunt falsi christiani contradicentes euange- lio: et per cōsequē. Eō deo et ecclesie. Tales em̄ bene vellent perpetuo saluari: sed sine labo- re et certamine: cū tamē dicat Ap̄ls. Nō co- ronabitur nisi q̄ legitime certauerit. Cū ergo dicant vitā beatā esse eternā: quare nos credūt penā et mortē eternā? Nō enim mis- nus est iustus deus q̄ mīse. corā. Si ergo ita misericors est in hoc mundo vt cū nēra- ria contra eum facta facile cō. donet. Sic in alio seculo erit ita iustus vt peccata hic nō emendata nūq̄ dimittat: sed ea perpetuo

De certitudine dānationis in dānatis. Fo. LXL.

puniat. ¶ Secūdo erunt certi q̄ bene agendi nūq̄ obtinebūt facultatē: grauis certe pe- na cū se facit punitos illa facultate qua po- tuerunt lucrari regnum celorū si voluissent. ¶ Ad bene operari oīe tria exigitur. Sci- re: posse: et velle. Necesse em̄ est scire finem ad quem homo tendit: sicut dicit Aristot. j. Ethicorū: q̄ ad hoc q̄ sagittator perueniat ad signū necesse est pri⁹ cognoscere signū: et illud scire habetur per fidē. quia Joan. xij. Qui ambulat in tenebris nescit quā vadat homo em̄ absq̄ fide ad. solā istorū tēpora- liā arcib⁹ ad modū sālonis exculati. Ju- dicā. xvj. p. d. In circuitu impij ambulant. ¶ Secūdo requiritur posse. Nō enim tētās- da sunt que omnino efficā non possunt. Et illud posse peruenire generat spē et desider- nium habendi precognitum: hoc requiritur velle quod efficiat iocundat per charitatē. Prius bene habet damnari: quia Jaco. ij. demones credit et cōtremiscit. Sed quia carnet secūdo cū impossibile sit eos demer- sos in abyssis perungere ad celos: ideo nū- lum bonū velle circa vltimū finem habere possunt. Nullū enim bonū velle possunt ni- si propter affectionem cōmodi: q̄ quidē velle malū est. Cōsideremus igitur quanta pena esset alicuiet quanta tristitia si perde- ret vnum regnū. Sic maxima erit ipsa dā- natio tristitia quādo propter suā malā vo- luntatē perdiderūt gloriā et omnia media ad ipsam: quia nūq̄ habebunt tale posse sicut habuerunt: quod tamen posse ex se gi- gnit gaudium et letitiā: bonum em̄ opus et si nūq̄ premiaretur: tamē ipsum generat letitiā in animo facientis. ¶ Tertio q̄ erūt certi de eterna soc. tate maledicta et maledi- cto. Si sit graue homini esse in societas- te que displicet: et p̄cipue homicidarū: At- tronū et crudelium: et maxime quādo illa societas inferi penam et vbi habet manere tantūmodo per tēpus. Quid erit de dāna- tis quando certi erunt q̄ cū demonibus et alijs dānatis perpetuo infamebunt? Ex qua et in qua societate maxime affligētur in so- cietate videtis tā ignita tā fetida. Vbi erunt societates huius mūdi vbi prandia et con- uinia in quibus fuerunt tot excelsus et in verbis et in cibis. Vbi choree in quibus tot mala cōmittuntur: vbi societas bibentis et ludetium in ta. ernis. Certe ex talibus mū- danis societatibus nisi corrigantur: ibunt ad infernā societatē. Fugiamus ergo so-

cietates illas ne ad societatem infernorum descēdamus. ¶ Quarta pena erit certitudo loci infernalis. Si pena sit esse in loco fetis- do vel inbenefico: tamen tamē alleuiat spes exundi. Nō est autē spes exitus de tali lo- co. Si em̄ adiudicatus esses perpetuo sta- re in latrinis quātū tristis esses. Inde ani- me infernales dicuntur manes a manēdo: quia q̄ cadit illuc: perpetuo manet ibi. Est enim locus latus ad ingrediendum: sed ar- ctus ad egressum vt vasa diaboli. Esaiē. v. Dilatauit infernus os suum absq̄ vilo ter- mino et descēderunt etc. Mat. vij. Zata est via que ducit ad perditionem: ideo etiā los- cus ille dicitur stagnum a stando. Job. vij. Sicut cōsumitur nubes et pertrāst: sic qui descendit ad inferos nō ascēdet. Abala est ista taberna: quia qui ibi ponit animam in vadio: neq̄ p vadio: neq̄ pro cōtrauadio: neq̄ pro fideiussore: neq̄ pro oblide potest eam habere. Qui enim cadit nisi miraculo- se resuscitatus nō resurgit. Sicut nec lapis molaris de fundo maris. Eyo. v. Submersi sunt quasi plumbū in aquis vehementis- bus. Et ibidem. Descēderūt in profundum quasi lapso. In cuius figura dicitur Spe. xvij. q̄ iussit angelus foris lapidē mor- larem magnum et proiecit in mare dicēte. Hoc impetu mittetur Babylon in infernū. In signum huius precepit Dieremias Sa- raie omnia mala dicta contra Babylonem scribi et ligari cū lapide et proici in mediū Euphrates et dici. Sic submergetur Baby- lon et nō cōsurgit a facie afflictionis quā ego adducam super eā. Diere. is. Est em̄ in- fernus domus Dedoli de qua dicit a poe- tis q̄ potest quis in eam ingredi sed nō exi- re. Et quia nullus poneret libenter pignus bonum illuc vnde redimi non posset. Quan- ta stultitia est animā suam illuc cōmittere. Vnde quedam mulier futua que aliquātu- lum latinū intelligebat cū audiret clericos cantātes in officio mortuorum. In inferno nulla est redēptio cepit clamare alte. Ad- sum est ibi ponere pignus suū: malū est ibi ponere pignus suum: hoc pluries repetens- do. Quātum igitur timere debet homines huius mūdi qui propter loca transitoria. f. propter domos edificādas et acquirēdas et caltra et terras nunc pignora cōmittūt: nunc per violentiā vt patet in gueris: nūc per fraudes et cautelas: vt diuites a paupe- rib⁹ subtrahētes hereditates. Alij terras

C. Ecrti.

et peccata augent per amotionem diuissio-
nis inter priorum: non considerantes qua-
lem dominum postea habebunt quibus om-
nibus comminatur dominus ve eterne damna-
tio. *Eccl. v. Et qui coniungitis domum ad
domum: et agrum agro copulatis usque ad
terminum loci. Nihil quid habitabitis soli in
medio terre: Sane tales cito morietur: nec
amplius in illis locis habitabunt. Sed in
inferno ubi propter talium acquisitionem
non solum ipsi: sed et eorum successores in
talibus perpetuo damnabuntur. Ad hoc est
exemplum cuiusdam militis defuncti: qui in
deterio nigerrimo apparuit: de cuius nari-
bus fumus et flamma procedebant qui ap-
paruit tectus pellibus ouinis: et mole ter-
re gestans in humeris: ille autem cui appa-
ruit dixit ei. Eritis vos dominus Fredericus: illo
respondente ego sum. Adiunxit unde veni-
tis: et quid signant ista que video. Ego (in-
quit) in maximis penis sum: pelles istas a
calidissima abstraxi quas modo ardentes sen-
tito. Similiter partem cuiusdam talis agri
mihi vendicavi iniuste: cuius nunc pondus
re premor: sed si filij mei ista restitueret per
nam mea multum alleviarent. Sicque evan-
gelistae. Audientes autem filij verba patris ma-
luerunt cum in pena manere et scissos dan-
tare quod iniuste detenta restituere. *¶ Sed cir-
ca hoc quereretur: si maior erit multitudo
damnandorum quam saluandorum. Et arguunt
quidam quod non: quia propterea: creditur deus
ad saluandum quam ad damnandum: presum-
ptio igitur videtur quod plerumque miseretur
quam damnet eius iustitia. Secundo qualiter
implebitur domus dei celestis tanta pau-
citate electorum cum infernus (qui longe mi-
nor est) capere sufficiat etiam cum demoni-
bus tantam damnatorum multitudinem? *¶ Re-
sponsum: non videtur conveniens regi regni
et domino seculorum: ut plures habeat in carce-
re victos: plures patibulis affixos et tor-
mentis traditos: quam habeat sibi famulantes
et subditos. Quarto quomodo potest mise-
ricordia dei cuius non est numerus sustine-
re tantam carnis carnificum tormentorum. An-
enim creavit tantam multitudinem in perdi-
tionem et mortem. Non enim videtur cons-
uenerit diuini bonitatis eius et immensis
tanti misericordie sue eos creasse quos salua-
re poterat: et a iustis infernalibus depas-
cendis derelinquere: et igni infernali de ipsis
pobulum ministrare. *¶ Cuncto. *Mat. xxv. c.*****

dicatur quod quingenti erant pudentes virgines
et quingenti fatuerunt per fatuas intel-
lunt damnati: et per pudentes saluati: igitur ad
minus tot erunt saluari quot damnari. In
oppositum arguitur per illud *Mat. x. Ex-
Multi sunt vocati pauci vero electi. et per
illud *Mat. vii. Vni estis via que ducit ad
perditionem: et multi intrant per eam. Arcta
autem est via que ducit ad salutem: et pau-
ci ingrediuntur per eam. ¶ Respondetur per
prophetas. Prima est. Simpliciter plu-
res erunt damna: quam saluari. Et ad hoc sunt
auctoritates allegatae in oppositum. Sed ad-
huc iterum ostenditur. Primo auctoritate scri-
pturae in *ps. Multiplicati sunt super caput
capitis mei qui oderunt me gratis. Eius-
de quidam glossa dicit. Capilli adherentes ca-
piti christo sunt electi adherentes per fidem
super quorum numerum multiplicati sunt
inimici eius infideles: tam mali christiani quam
aliis secte. Sicut enim in senectute ho-
minis dealbantur capilli propter frigida-
tem et cadunt: sic in senectute ecclesie nunc res
frigerantur charitate christiani et facile las-
cantur in multa vitia. Ad hoc est etiam christi-
sti doctrina que dicit *Mat. xlii. Qui non
crediderit condemnabitur. Sed multo plu-
res sunt infideles quam credentes: ut patet de
omnibus iudeis: paganos: idololatrias: et
Saracenis qui multo plures sunt christianis:
ergo multo plures danabuntur quam sal-
uentur. ¶ Sed dices quia scribitur *Apoc. vii. Vidi
urbem magnam quam dinumerare nemo poterat
et omnibus gentibus stantes ante thronum. Hoc
autem intelligitur de electis ad gloriam: ergo tota
est turba infinita: non est igitur multitudo maior danan-
dorum. Respondetur quod maximus est nume-
rus electorum quasi nemo nisi deus nouit:
sed minor est numero in comparatione ad
numerum malorum: quia secundum Aristotelem
ii. *Epic. homines ut in pluribus sunt mali-
ci: et ut in paucioribus boni. Si igitur soli
boni ad regnum gradientur: mali ad dam-
nationem: sequitur quod multo plures danan-
tur quam saluantur. Unde hoc confirmat scriptura
*Eccl. i. c. Stridor infinitus est numerus. ¶ Sed dices iterum
quomodo credibile est quod tanta multitudo infidelium
puta Saracenos et iudeos: sic damnantur cum
arbitrentur obsequium se prestare deo adhe-
rendo sue secte. Et si sciret se errare eam des-
relinquerent. ¶ Respondetur primo secundum Bull.*******

Parisien. quod si ignorantia vel error excusa-
retur: minus peccatores errant et ignorant:
et tanto amplius quanto amplius peccant: omnia
peccata essent excusabilia: et maiora
magis excusabilia: et maiores tenebras
et errores ingerat peccatis. ¶ Dicitur se-
cundo quod tales ad viam veritatis non veniunt:
aut quia nolunt venire ad eam: aut si velint
nolunt diligentiam facere de inquirendo qui
eos instruat: aut saltem non faciunt quod in
se est de perueniendo ad eam. Sed omnibus
modis eis imputandum est: peruersam gra-
diantur viam recta dimissa non obstat igno-
rantia illius. Igitur minor satis deducitur.
¶ De primo patet. Nam volens ambulare cor-
poraliter si nollet apprehendere viam ipsius
discrimina et ostendit: et precipit que
oculis corporeis videri et percipi possunt: sed
magis clausis oculis et avertis a via vellet
incedere: quicquid ei mali puta offensionis
vel casus eveniret iustissime ei imputari pos-
set: quia per se poterat huiusmodi pericul-
declinare: ideo tali qui cognoscit viam aliam
esse bonam et suam non esse talem: impu-
tetur si recta via non gradiatur et in inter-
ritum demergatur. ¶ De secundo patet:
quia si quis voluerit ad eam aliquem (vi-
am ignorantem) pergere: pectus habeat qui
eidem viam ostendat: et ducatur itineris
prebeat: et neutrum istorum habere velit:
scilicet nec ducem itineris: nec viam ostensorem.
Si errat impugetur sibi error itineris.
sed in via motum multo magis necessarium
est habere ductorem et ostensorem viam
quam in via corporali. Quanto pericula ma-
iorem sunt in via motum quam in via seculi hu-
tius. Igitur qui non vult audire ostenses
huiusmodi: vel sequi ductores itineris: mox
si aberrat sibi ad peccatum imputetur. Cum
igitur ubique terrarum sint christiani: vel de
doctrina et fide eorum rumor: parati sunt
tales dirigere et tradere: cum eis im-
putetur. ¶ De tertio patet quod si videris alium
in via errare qui visibilis est: teneris illum
ab illo errore auertere: et a periculo que in
ipso itinere cernis: multo magis in via mo-
rum longe amplius tibi teneris quam alij con-
sultare: et tanto magis quanto magis sibi
met debitor es: quam alius: cum ergo hoc non fa-
cis: maxime tibi imputandum est. Creden-
dum enim est quod si faciat quod in se est: puta or-
do deum et diligentiam adhibendo quam
faceret in acquirenda magna hereditate se

potali vel vitanda temporalis morte: quod deus
sibi administrabit ea que sunt sue salutis.
Bulgo dicitur. Adiuua te et deus adiuua-
bit te. Aut per inuestigationem creaturarum
sicut philosophi perversionem creaturarum
devenirent in viam solius dei cognitionem.
Si enim talento intellectus quis bene nego-
tius fuerit et consideratione visibilium: fa-
cile esset ei devenire in cognitionem sui crea-
toris: et credendum est quod deus ei multipli-
cabit talenta vel divine revelationis vel in-
spirationis ampliora. Credendum enim est
deum neminem velle deserere qui ei stude-
at adherere. Sed dicit dominus. Arcta est
via que ducit ad salutem: et pauci inveniunt
eam: quia pauci sunt qui querunt eam. Om-
nis enim qui querit invenit. ¶ Secundo per
positio loquendo de tenentibus fidem christi-
licam. Simpliciter plures erunt saluari quam
damnati. Probatur: quia credendum est quod
ros baptizatos ante annos: in quibus con-
fessione vivunt decedentes saluari. Sed
quasi tot moriuntur intra illam etatem quot
moriuntur in etate adulta: ut experientia
docet. Et cum hoc multi de adultis salvan-
tur: ergo simpliciter credendum est plures
christianos esse salvatos quam damnatos.
¶ Tertia propositio. Probabiliter et sine
assertione magis consonum est scripture et
dictis sanctorum plures christianos adul-
tos damnari quam saluari. Probatur primo
auctoritate scripture *psalmi. ubi dicit dos
minus. Annuntiavi et locutus sum: multi-
plicati sunt super numerum. Glossa mag-
istri. Multi super numerum electorum: er-
go post annuntiationem et predicationem
evangelij adhuc multo plures sunt reprobi
quam electi. Secundo hoc ostenditur per fis-
turas. Nam dominus ascendens in mons-
tem ubi transfiguratus est: tres tantum
do assumpsit quibus gloriam suam demon-
stravit: et novem inferius dimisit. Tercio
quia de sexcentis milibus qui exierunt ab
Egypto et transierunt mare rubrum: so-
lum duo intrauerunt terram promissionis
scilicet Caleb et Josue. Sic de baptizatis
in mari rubro baptismi pauci intrant in ter-
ram promissionis. Unde in vita *Thome Cas-
tuariensis. legitur quod die quod sanctus predi-
catus moriebatur: in toto mundo mortui
sunt tria milia et triginta et tres: de quibus
tria milia ierunt ad infernum: et tri-
ginta ad purgatorium: et tres evolverunt**

E
Multi-
tudo.

Tractatus. III.

Capitulum. XXIII.

ad celum. Thomas marty: et duo alij: quorum unus suo charo hoc revelavit. Tertio hoc idem aliquibus apparere ostendi potest. Primo quia plures sunt qui haec studia et olympiades cernunt qui fortiter agnoscunt et vincunt. Secundo autem Aristoteles non fortissimè coronatur sed agonizans. Unde iudicium in figura legitur quod de deone in eadem bella contra Adianitas: in quo digni tantum modo fuerunt pugnare qui manu tantum laqueabantur aqua. Qui vero toto corpore prostrati bibebant: illi non fuerunt digni victoria illa: qui tamen multo plures fuerunt ipsi qui tantum manu lambebant aqua. Sic illi digni sunt victoria contra hostes infernales et per consequens corona eterna qui tantummodo ista terrena manu tangunt. I. quia ea tangunt tantum quantum est ad salutem corporalem necessarium. Non autem illi qui tota mente et toto corpore a toto conamine. Hic intendunt qui sunt multo plures prioribus. Preterea viae difficiles communiter dimittuntur et faciles multo deambulatur. Sed facile iter in infernum dicente Virgilio eneidos. vi. facilis descensus avernus. Ad se perendum sufficit solus homo sine quocumque alio adiutorio. quod Osee. xij. Perditio tua erit Israel. Difficilis est autem ascensus in celum dicente Seneca. Non est ad astra mollis e terris via: ideo non est mirum si plures vias illas quas reputant faciles ambulant ducentes in infernum et dimittunt plures eas que ducunt in celum. Dicit enim Aristoteles. ij. Ethicorum. quod contingit vno modo bene agere sed infinitis modis deuiare: ideo facile a rectitudine obliquari. Sic milititer via lata omnibus se offert nec indiget ut querat: via vero celi arcta et multis ignoratur nec queritur: ideo pauci ambulant per eam. Tercio. i. Eie Dion lugent eo quod non sit qui veniat ad solennitatem. Preterea secundum Guil. Parisiensem. libro de fide et legibus multi sunt qui danantur et pauci qui saluantur: et in naturalibus et in moralibus similitudinem habet. Uilios enim et ignobilis semper maior est multitudo quam preciosorum atque nobilium: ut ferri et plumbi quam auri et argenti: et lapidum ignobilium quam gemmarum. Similiter querunt qui cedrosium vel palmarum: et eodem modo stultorum et imbecillorum quam sapientium et malorum quam bonorum. Videmus etiam quia in terra multitudine virosorum paucos de illis reges et principes repositos efficit deus: nec in hoc mirari debemus quantum minus mirari debe-

mus si paucis largitur preclara ac nobilissima regna celestia: puta cum tam raris vis demus qui regna celorum appetant vel qui eadem curent: tam multos autem qui ab eis se auertant et contrariè sectentur. Non inde miremur si pauci illis perueniant. Preterea si videremus de centum paribus generis humani nonaginta nouem totis studiis curantes per viam quod ducit ad mortem: paucos vero curretes per viam quod ducit ad vitam. Non mireremur si tota illa magna multitudo deueniret in mortem et sola illa paucitas perueniret ad vitam. Quid igitur mirum si unusquisque hominum ad finem perueniat ad quem totis viribus ac studiis tendit. Ad primum igitur in oppositum dicendum quod omnia deus miseretur: imprecetur iustitiam: immo etiam ipsorum damnatorum quia non punit eos quantum iuste posset punire. dicere enim possent danati istud. Tercio. in. Misericordie domini multe quia non sumus consumpti. Tunc autem in eis magis apparebit et laudabitur dei iustitia et misericordia. Neque enim vult Guil. Parisiensem. esset perfecta laus dei et completa si non esset ei perennis et perpetua laus et gloria dei iustitia quem admodum de bonitate et misericordia. Et sicut iuges laudes et gratiarum actiones continue resonabunt eius misericordia: in redemptis et saluatis: sic planctus et exultatus resonabunt dei iustitiam in perditis et danatis. Et propter hoc ut vult Guil. Parisiensem. infernus in glorificationem auribus ineffabili suauitate succinet in paradiso. Nec esset iocunda et ex omni parte perfecta laus nec musicalis concentus suauitatis: si discantus infernalis a parte iusticie dei resonans cantui misericordie deesset iuxta quod scriptum est in psalmo. Adversum cordiam et iudicium cantabo tibi domine. Ad secundum dicitur quod infernus minor est amplitudine ipsa terra: eo quod continetur in terra. Sed in inferno ponentur damnati compacti sicut oues ut supra dictum est. ps. Sicut oues in inferno positi sunt. Sed in paradiso erunt beati collocati secundum regalem magnificentiam. Oportet autem reges iuxta magnificentiam regiam ampla habitare palatia: ideo palatium celi latum est propter tot regum et reginarum magnificentiis copiosum. Ideo ibi melius est sequi viam paucorum quam viam multorum. Unde in historijs phrysoni legitur quod quidam eorum dixit nose Rastboldus cum deberet baptizari et iam vna

De desolatione damnatorum.

fo. LXIII.

pede haberet in lauacro et alterum extra. Interrogauit ubi plures maior suorum essent in inferno an in paradiso: et audies plures esse in inferno in trinctum pedem retrahentes. Sanctius est inquit plures quam pauciores sequi: ita iudicatus a demone permittente sibi quod tertia die in comparabilia bona sibi cesseret. Quarta die subita et eterna morte perit. Sic multi se volunt magis sociare cum illis qui vadunt in infernum quam cum paucis qui in paradisum festinant. Ad tertium dicitur quod si reges et principes haberent iustitiam agere super subditos plenam et perfectam ita ut possent tam in foro interiori quam exteriori iudicare: in multis locis appareret infidelium cruciatus plus quam modo: et forte ibique in arboribus inueniretur suspensum: modo vero non nisi dimidia iustitia habent: sed in foro exteriori: chylus autem factus homo residuum iusticie sue cõtulit homini: quando Jo. v. pater omne iudicium dedit filio: quia filius hominis est: ut si homo se iudicat in presenti: non iudicetur in altero: et ita quia deus et de exterioribus et de interioribus iudicat: non est mirum si multos infideles et rebelles iudicet ad inferni patibulum: et plures quam iudicet reges et principes ad temporale patibulum. Dicitur scilicet quod peccatores et danati pro nihilo reputantur. Eia. xl. Bentes quasi vacuum et inane in conspectu domini dei reputate sunt. Non est igitur mirum si illa tota multitudo non reputetur: sed in patibulis suspendatur que nullus est valoris: quasi Ecclesi. xvj. c. Abolitus est vnus timens deum quam mille filij impij. Ad quartum dicitur quod non delectat deus tormenta malorum quasi complaceret in ipsis. Eia. j. Veni inquit ego consolabor super hostes meos: et vindicabor de inimicis meis. Sed tamen in ipsis delectatur in quantum per ea malis reordinatur: et propter pulchritudinem iusticie que in eis inestimabiliter miranda est et laudanda: et quam tanto delectabilius intuebunt sancti in patria quam hic cogitent eam vel audiant. Et quanto maior erit eis ibi amor iusticie quam hic. Et quanto magis videbitur ipsa diuine iusticie magnitudo. Ex quo sequitur secundum Guil. Parisiensem. ibi maius gaudium futurum esse de aspectu pulchritudinis diuine iusticie que ibi conspicietur lucidissime: quam esset gaudium ex omnibus diuinis modis gratiarum si constaretur in vno. Ad quintum dicitur primum quod ibi ponitur numerus certus in incerto. Nec ex hoc

argui potest equalitas damnatorum et saluatorum. Unde Eia. xxiij. dicitur quomodo si paucæ oliue que remanserunt excutiantur ex oleo: et racemi cum fuerint finita vindemia eleuabunt vocem suam et laudabunt cum glorificatus fuerit dominus. Sicut enim contigit in nuce quod post excussione nucum remaneret paucæ respectu earum que ante fuerant: et pauci racemi post vindemiam respectu eorum qui ante fuerant. Sic pauci erunt saluari respectu damnandorum. Dicitur secundo quod propter significationem quamdam dicitur quingis: quia oēs saluandos necesse est habere quingis: scilicet fidem veram non fictam: baptismum in adultis penitentiam: ablati relictionem: et dei et proximi amorē a quibus deficiat dannati. Sed dicere hec opinio de multitudine fidelium quod plures eorum damnabuntur magis ducet fideles ad desperationem quam ad bene agendum inclinaret. Respondetur quod non: immo ad bene agendum stimulat. Et enim deberent solum esse tres saluandi et ego solem sperare esse vnus ex illis: et ex operibus operam darem ut efficeret eorum tertius: ideo non est desperandum sed laborandum: quia pulices et pediculi et cetera nullius valoris animalia sine labore acquiruntur: bona vero et vtilia: ut oues et boues non nisi cum labore magno possidentur.

¶ Spiritualis desolatio ex quatuor bonorum priuatione damnatorum puenit: quod laboriorum duo sunt vitia: quod damnati obliuiscuntur a deo: sanctis et amicis: et cognoscent deos suos et conuersos. Capitulum. xxiij.

¶ Traua pena spiri

tualis est defectus consolatio nis non tantum corporis: sed etiam ipsius anime. Nam ut et de mus aliqui corporaliter consolantur qui non spiritualiter et conuersos: quis consolatio anime redderet in corpore. Quanta ergo pena damnatis erit qui considerabit a nullo se nec a deo: nec ab aliqua creatura consolari in tam maximis penis: sed erit in inferno positi quasi deo non sit amplius de eis cura. O domine Iesu quam curam pro hoste salutem habuisti: qui homo fuisse passibilis abiectus et despectus et mortē tam vilem passus es. Nihil obliuisceris misereri deus: aut cōtinēbis in ira mias tuas vtrique domine: quia nunc est tempus misericordie. Tunc autem iusticie vbi de-

et quilibet illud p̄. Dñe memorabor iusticie tue solius. ¶ Erit igitur occasio huius desolationis in dñatōis grauissima pena et quatuor. Primo quia erit p̄uatiō diuina consolatione: quia deus iudex iustus nihil eis dabit in quo sibi cōplaceat: immo de quocūq; recordabuntur siue de deo aut alia re quocūq; hoc totū erit in desolatione. Unde est q̄ inueniunt appellatur s̄m p̄p̄ia: acheron ab a quod est sine: et ibi q̄ est gaudium: quasi sine gaudio. Nō em̄ habebunt aliquā gaudij consolationem retro a mūdo quē dimiserunt: quia nō valēt eis eius suffragia. Nec desuper a celo: quia nō fuit inde desuper aliqua mīsa. Nec de futuro sperant gratiā aliquā: ideo sunt semper sine gaudio: vt sicut est locus celi semper cū gaudio: mūdi vero locus modo cū gaudio modo sine gaudio. Sic et infernus locus est semper carēs gaudio. Bernar. Quid erit cū se videbit illa miserā cōditio omni se consolatione p̄uatiā. Job. xv. Auferetur de tabernaculo eius oīs spes fiducie. Exēplū ad hoc Luc. xvi. de diuitib; qui cū perisset guttam aque et respōsum fuisset de chaos magno desperans: rogare cepit pio fratribus suis. Unde dicitur infernus terra miserie: quia ibi est ablatio omnis refrigerij: miseria em̄ opponitur felicitati: ideo sicut felicitas perfecta patrie supernę excludit omne defectū: sic miseria inferni excludit omne refrigeriū et solatiū. In hac vita sustinemus multas miseras. p̄pter q̄ Job. xix. de homine dicitur: q̄ repletur multis miserijs. Sed inter eas multa sunt refrigeria: et scit istas miseras tādem debere deficere. Sed in inferno vbi est summa miseria nullū est refrigeriū a deo vt pio gratia singulari dñati velle permanere in illis penis: saltem in annis quot sunt gutte aq̄ maris et grana arene eius: et postmodū liberi essent: et ex hoc refrigeriū aliquod susceperent. Quia em̄ illa sint innumerabiles nobis: finita eas em̄ sunt et a deo dinumerata: et sic aliquando finē haberēt. Sed cū sciunt nūq̄ finem hic habere penā eorū: ideo refrigerio carēt. Dic autem vt dictū est non sic punit deus: quia quantūcūq; hic aliquis patiatur: aliis quā tamē cōsolationē suscipere potest. Sicut Job licet grauissime afflictus: patienter tamē sustinuit. Scripsit em̄ est Job. ii. q̄ percussit eū Sarban plerē pessimo a planis pedigylis ad verticem capitis: qui testa-

sanis radebat in sterquilinio. Et cū dimisset illi vros suos. Adhuc tu permanes. Impiitate tua benedic deo et morere. Aut illi. Quasi siua de iustis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu dñi: cur mala nō suscipiemus: quia quod patet patientia eius quā nō habebunt damnati: ideo blasphemabunt et maledicent: sicut consuebat mulier Job dicens. Benedic deo. i. maledic deo. Erit em̄ adhibere scriptura diuina maledictionem vt loco maledic posuit: et benedic. vnde in e. vus his nō peccauit Job labijs suis. Eici. Duob; modis labijs peccamus. Primo cum iniusta dicimus. Secundo cū iusta tacemus: sed Job neq; cōtra se rictum superba dixit: neq; cōtra iudicem recta tacuit: et sic patet q̄ per patientiam et sapientiam quibus vros arguit (que sunt duo dona dei) cōsolatus est. Et etiā q̄ hec pena p̄sentis tēporalis est: per patientiā potest esse eterne vite meriticia: cum hoc purgatiua et satisfactoria. Sed nihil tale accidet dñatōis. Nec autē pena illis dabitur q̄ hic habet cōsolationē suā mundanā in iocis: tryp̄is: confectionibus: porationibus: luxurijs: et alijs peccatis multis de quib; noluerūt penitere. Credūt em̄ tales decipere deum: quia vident ore se dolere de peccatis et proponere abstinere. Sed in rei veritate aliud habent in corde: q̄ patet. Quia facta quis confessione coram sacerdote tali quali statim redeat ad modū viuendi priorem. Et sicut prius iurauerūt et blasphemauerūt: sic postea faciunt dicētes q̄ aliter viuere nō possunt. Et ideo quia hic noluerūt acquiescere deo: futuro in nullo deo acceperit eis. ¶ Secūda pena erit quia p̄uatiabitur angelorū cōsolatione. Post diem iudicij nullus bonorū angelorū ad dñatōis descendet: modo em̄ ad purgatoriū quādoq; credūtur descendere ad purgandos consolādū. Sicut in libro de dono timoris legitur q̄ quidā peccator correptus grauissima infirmitate rogabat dñm vt eū tolleretur de mūdo isto: quod cū frequēter pensaret: adhibuit angelus dei dicens se missum ad penitentiā suā expediēdam. Elige (inquit) tibi q̄ vīs: aut duobus dieb; in purgatorio stare: aut duobus annis infirmari: istam sustinere. At ille gaudens elegit primum: et sic mortuus est. Post horā autē modicā apparuit ei angelus existens in purgatorio: quē ante illius defuncti videret ait. Quis es tu?

Abia

Qui ait. Ego sum angelus dñi qui apparui tibi in templo adhuc viuenti. Cui ille: abist. Tu nō es angelus: quia angeli nō mentiuntur. Tu autē mihi mentiris ea dicēs q̄ solū duobus diebus stas in purgatorio: hic autē stes tot annis. At angelus. Scias q̄ nōdum hic per bonam integrā stetit. Tūc ille. Rogo ergo q̄ me reducas ad seculū: q̄ paratus sum sustinere quācūq; infirmitatē que deo placuerit dñmodo hic nō reuertar: quod et factū est diuina dispensatione. Et regressus hic sustinuit patienter infirmitatē per duos annos post quos mortuus est. Ple ergo creditur q̄ boni angelivisitent in purgatorio suos cōdices et cōsolentur eos: et vt patienter sustineat exhortantur: et specialiter eos visitant quorū fuerūt custodes: damnati vero nōq̄ sic per bonos angelos consolabūtur: et hoc iustitia: quia nūq̄ eis uoluerūt acquiescere: vel si quādoq; acquiescerunt nō tamen perseuerauerūt: et maxima erit desolationis occasio in eis dñ recordabitur q̄ deus eos tātū dilexit q̄ eis (sicut dicit Hieronymus) ab octu natiuitatis dederit angelū custodē. Quanta infirmitas super desolatione eis nō acquiescere monitionib; sui boni custodis: et cum eo non iussit ad gloriā celestē: sed magis acquiescere illi damnato angelo dato in exercitiū. Considera enim q̄ si tibi daretur duo vici: quorū vnus induceret ad bonū terminū alius instigaret ad malum: si crederes malo inducenti te ad locū talem qualis est infernus quātū dolere et tristari deberes: q̄ malo acquiescisti et bono credere noluisse. Sic erit de dñatōis in eodem loco. ¶ Tertia pena erit p̄uatiō oīm sanctorū cōpassione. Primo quidem quia sancti tūc cōpati nō poterūt eo q̄ (vt dicit Hil. Passiōn. lib. de virtutibus) cōpassio sit que dā cordis miseria: si esset in eis cōpassio: esset in eis cordis miseria: cū ergo miseria tūc se totā conferat in gaudij q̄d erit de omni nō sublata miseria: sequitur q̄ in illa felicitate nulla erit cōpassio. ¶ Tum etiā q̄ tūc letabitur sancti de iustitia dei. p̄. Terabit iustus q̄ viderit vindictam: vt enim dicit Hil. Iustitia dei de dñatōis apponet maximū ferulum gaudij beatis cum viderint eos cruciari: q̄ tot secula quot tormenta. Summe enim diligunt iustitiā dei quam hic est cruciari: ideo nō mirum si tunc saturati erunt. Tum tertio ratione amoris glorie dei quam summo opere zelant. Ita vt

Ep̄o
flo.

transacto mari huius seculi decantēt illud Exodi. xv. Cantemus domino: gloriose effi gloriatus est equum: id est cetum diaboli: vel equum: id est superbiam: et ascensorem eius: id est totam carnem superborum proiecit in mare. i. in abyssum eternarum amaritudinum. Et hoc idem dicitur Apocalyp. xix. Post hec audiuī quasi vocem tubarum multarum in celo dicentium: alleluia laus gloria et virtus deo nostro: quoniam vera et iusta iudicia sunt eius: qui iudicauit de meretrice magna que corripuit omnem terram in prostitutione sua. Eterna enim malorum est illa meretrix magna que meretricum ac turpitudinem omnimodam peccatorum sp̄ito sacratissimo chasti connubio nec erudit nec expauit. Unde Psal. Abas nus suus lauabit in sanguine peccatoris: Quia iustus balneabit se cum viderit tantam de damnatis fieri iustitiam: et sic pater in celo nō tristabitur de damnatione filiorū in inferno: nec filius de damnatione matris: nec filia de dñatōis matris. O quanta tristitia in dñatōis illa quando scient filios et filias quos ita charē nutrierunt gaudere de damnatione sua. Unde disti. l. quarti. dicit magister inquirēdo. Sed cum sancti malos in tormentis videant: nonne aliqua comparatione erga eos mouebuntur? Nonne eos de tormentis liberare cupiunt? et respondet in fine capituli dicens. Iustorum anime et si nature sue bonitate misericordiā habent iam tunc creatoris sui iustitie coniuncte tanta rectitudine cōstringetur vt nulla ad reprobos moueantur cōpassione. Scitis vero in. iij. eadem disti. dicit. Non credo q̄ beati cōsolentur absolute de penis eorum: nec gaudent de eis nisi propter iustitiam iudicis: et quia vident deum hoc velle: volunt et ipsi: hoc tamē (si placeret deo) absolute nollēt. Nec propter hoc est in eis tristitia: quia volentes eorum prius non est tristitia capax propter dilectionem perfectam que impedit omne tristitiam: nō solum oppositam: sed etiā quācumq; contingentem. ¶ Quarto ideo non compatiuntur sancti damnatis: quia tunc perpetue obliuioni tradentur. Primo quidem obliuiscuntur a deo dicente eis. Neis vos. Mart. dei. xvi. Amen. Et vobis quia non noui vos. Job. xxiij. vix ad infernum peccatum illius: obliuiscatur illius misericordia. Unde Hil. i. Passiōn. lib. de

habeat. Sicut hircus emissari? absque culte de re inquebatur in deserto expositus bestio deserti ad deuorandū propter peccata que in figura portabat. Sic populus oneratus peccatis a deo custode et defensore de relictis bestiis inferni diuēdus: reponitur sine consolatione. Unde alter hircus crematur in teplo: alter in deserto mittebatur quia peccator: quidē in ecclesia ardore charitatis crematur et cōtritiōis calore. Alij vero in desertum inferni peccata portantes absque omni consolatione dimittuntur. Secundo obliuiscitur a sanctis: unde infernus a poetis vocatur letibet id est obliuio: quia in perpetuam obliuione traditur. Unde sancti omnium illarū miseriarū obliuiscuntur. Job. xij. Absque recordatione: et quia aqua: que preterierit non recordabitur: et hoc ideo quia inebrians ab ueritate domus dei et torrente voluptatis potatur. Ideo dicitur Propter. xxxj. Bibat et obliuiscatur egestatis sue: et dolores non recordentur amplius. Sed dānati bonorum non amplius recordabuntur quia tunc habebat: quia non habebat. Job. xij. Repulsa est a pace anima mea obliuio sum bonorum. Tertio obliuiscitur ab amicis suis. Psal. Perit memoria eorum cum sonitu. non enim curat de eis. Exemplum de quodam puero a quo cum quereretur pater eius quomodo uocaretur respondit: nescio quo spiritu inspiratus: vos uocamini dominus cito oblitus. Unde possunt dicere damnati illud Psal. Amici et proximi mei de longe steterunt et uim faciebant qui querebant animam meam. Hac pena plecentur qui deum hic obliuiscuntur vacantes deliciis et ebrietatibus et meretricijs. Ps. Intelligite hec qui obliuiscimini deum nequādo rapiat et non sit qui eripiat. Sed querit Dōna. in. iij. dist. l. Et dānati? mutuo cognoscant beatos et euerlo et uiderit quod sit: quia diues positus in tormentis uidit Abiā et Lazarū: et euerlo ipsi uiderunt ipsū. Luc. xvi. In oppositū arguitur: quia inter eos est impossibilis distantia: nam inter eos firmatū est chaos magnum. Preterea cum compassio sit de bonitate nature: et uideret tormenta eorum cōpaterentur eis cum ea: que sunt bonitatis nature in eis non sunt ablata: sed hoc non igitur. Respondeatur primum quia reprobis consideratio glorie beatitudinis est pene cognitio pene reprobis electis est gaudium: quia illi considerant gloriam sub ratione amissionis: isti per-

nam sub ratione diuine uoluntatis: et gloria electorum semper manet: et post iudicium eos pios erit: ideo electi et nunc et tunc uidebunt penam reprobis: uel in se uel in deo ut dicitur Esa. xlii. Reprobis autem pena post iudicium interdetur: non licet eis cōsiderare nisi confusa tunc: nec a sanctis auxiliū petere sicut diues petijt quia tormentorum suorum multitudinem non poterunt sustinere: ita quod licet alijs vacare nec tunc sancti cōpaterentur eis quia cōpati non est de bonitate nature nisi passibilis. Quarta pena erit quia priuati erant mutua cōfederatione: quia non solum sibi inuicē inuadebūt immo impossibile erit ut sibi inuicē aliquo amore coniungantur. Sic autem licet quādoque aliqui se odio habeant: interdū tamē pacificantur et postmodū sunt aliquando boni amici. Sed nihil tale inter dānatos poterit fieri: ita quod de se mutuo gaudere non poterunt. Et licet societas afflictorum quādoque refrigeriū prestat non tamen istis sed potius augmentū pene. unde Aug. de dānatis ait. Non propterea minus ardebit quia cum multis ardebunt. n. q. j. multi. Et si querat nāquid poterūt gaudere de dilectione sui sicut uideamus peccatores gaudere cū se amant inordinate: Respondeat doctor subtilis. dist. l. quia si quilibet dānatus et maxime demones possent stare in cognitione sua et dilectione perpetua et ad aliud non determinaretur ab alio: se reputarent beatos beatitudine naturali: et ideo in cognitione sua maxime quiesceret. Sed ab hoc impeditur quod est eis maxima pena: quia nullus eorum absolute potest stare in cognitione et dilectione sui: sed tantū ut ex terminis cuiuslibet alteri: sicut infirmus qui se considerat non tamen delectatur inde: quia non considerat se nisi ut est terminus concupite sanitatis qua caret et quā obtinere non potest: et ideo amplius tristatur cū plus considerat. Sic diligens se ad habendū aliquid quod non potest habere et illa dilectione patitur maiore penā et tristitiā. Dānati igitur amantes se et considerantes finem propter quē facti fuerunt: quē potuissent cum diuino auxilio acquirere maxime cruciabunt et confusionem super se habebunt. quia nonauerunt facere bonū et effecerunt malum.

Dānati quatuor bonorum et in seipsis desiderant priuationem quorum scientia est eis indelectabilis. Capitulum. xxx.

De desiderijs.

De desiderijs damnatorum.

Una pena est mortis desiderium. de quo Apoc. ix. Desiderant unum mortem et mors fuerit eis. In quo apparet quod infelix erit eo quod uita quando uiuent in tanto redio quod amarissimum ille morsellus quod desideratissimus: et mortem illi uice preponunt: propter quod non sine causa dicitur dñs Iu de Abat. xviij. Bonū erit illi si natus non fuisset homo ille. Et Aug. q. mors quod dulcis esset quibus amara fuisset: et solū desiderant quod se uelutem oderūt. Unde prius uellent se nunquam fuisse creatos uel factos: quia si non fuissent facti non commississent idem propter quod perpetuo damnati sunt: ideo maledicēt cōceptioni sue et natiuitati. Job. iij. Percat dies in qua natus sum: et non in qua dictū est cōceptus est homo. Cōsideremus ad hoc quod dicitur homo cadens in profundā foueam. O maledicere inquit ut tibi qui per talem uiam uenisti: si non uenisses non cecidisses. ita damnati dicent: si non fuisses genitus non fuisses dānatus. Talis pena illis cōtinget qui cōsiderare nolūt quare facti sunt. de quibus? Ps. Homo cū in honore esset non intellexit cōparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis: imo deterioris cōditionis: quia cū illa iumenta moriuntur nihil plus de eis remanet: nec in bonū nec in malū: hi autem in tormentis perpetuis manēt. Apprehender etiam hec pena eos qui delicate nutriti sunt et qui in hoc mudo bonos morsellos comederunt: quibus mors esse morsellus delicatissimus: quē desiderabūt si non habebūt: quia impossibile desiderant: cum ut recitat Aristot. ab Agathone philosopho. vj. Et hi. B solo priuatus est deus quod non potest facere facta esse non facta: et genita esse non genita. Secundo uellent damnati ad nihilari: quia si non potest esse quin fuerint: posset tamē fieri quod nihil essent. Estimarent enim se habere quietem si oīno non essent: quia enim non habet affectiones honesti sed cōmodi tñmodo uellent dei et iudicij eius honestatē non esse et suū cōmodum reputare: id est: sicut mens mea iudicaret magis appetibile decollari quod diuina pati ignis adustione. Sed sicut scit mias dñi in eternū cantabūt: sic damnati in eternū iustitias dñi ululabūt. Scriptū est enim in ps. In eternū oīa iudicia iustitie

tue. Et hac pena plecentur oīes et maxime qui in hoc mudo apparere uoluerūt aliqd esse cum nihil essent: tūc autē desiderabant non esse et non apparere sed nimis tarde eis non poterunt. Tertio uellent non se fuisse redemptos: magna enim erit eis pena cū cōsiderabūt tantū remediū cōtra sua peccata spemisse. Cogitare posset quod si esset ad iudicium mortis uel perpetuo carceri: et alius quis uellet cū laborare et hanc liberarios nem cōtemneret: et postea cū uellet libera: si non posset quanta melioria officere. Sic erit damnatis maxima pena cogitare de illa liberatione quā contempserūt immo uellent quod deus non fuisset incarnatus: quia magis punient eo quod non curauerunt de tanto bono eis oblato: maxime chuliani: et hec pena maxime dabitur his qui tāto beneficiis sunt ingrati. Miseri proinde sunt illi dānati qui tanto amoris funiculo ad christi amorem trahi non poterūt. Ostendit et nobis christus amorē maximū cū corpus suū morti et oīa mēbra sua flagellis exposuit et etiā morti. Nam ut ait Ier. Si dñs Iesus tot mēbra habuisset in suo corpore quot sunt in firmamento stelle: et in uis quocumque mēbro: singularem uirā habuisset oīa agillaris morti exposuisset antequā amā uirā in fauibus diaboli dimisisset. fuit igitur christi passio pro totius humani generis redemptione sufficiens. Sed maledicēt dānati hoc non curantes magis eū quam tum in eis fuit peccis suis iterū occiderunt iuxta illud Iob. vj. Rursus crucifigentes sibi mēbris filij dei. Et ita tristabunt cū scient se si uoluissent per meritū passiois ab illa eterna morte fuisse liberatos. Sed queritur quod hoc scient cum ibi erūt tenebre et spūales. Ecco enim ubique est tenebra: bre. damnati autē per malitiā suā sunt excecati. Sap. i. Excecauit ei eos malitia eorum: ergo nesciunt se fuisse redemptos: neque illud de necessitū cōsiderabunt. Rñdet Bonauen. in. iij. dist. l. quod tripliciter est actus lucis corporalis scilicet manifestare dirigere et delectare: sic suo modo est in luce spūali. Quantum ad primum actum non sunt oīno damnati extra lucem: quia aliqua ei aut eis manifestata sed solum illa que faciunt ad cumulum pene et non alia. Ideo ista lux est ad manifestandū tenebras et ducens ad tenebrositatem: ipsi enim habebunt remotum conscientie et uermē qui cōtinue mordebit: ideo be-

ne habebunt illam continuam cognitionem bonorum que p[er]iderunt et remedia q[ui] omis-
serunt propter eorum mala opera. Similiter
tunc mali arbitrii sunt obsequi se p[er]
stare deo interficiendo martyres: et tunc
erunt qui fuisse deceptos: et tunc primo
cognoscent defectu quem antea cognosce-
re noluerunt. Similiter qui deo credere no-
luerunt: et de fide et h[uius] qui sunt in alio se-
culo dubitauerunt: tunc certitudinaliter
sciunt. Sed hoc n[on] erit p[er] noui luminis do-
nationem sed p[er] pene infirmitatem ut pas-
sit de diuine. vñ. Beg. Pena aperit oculos
quos culpa claudit. pñ. Cognoscitur
dñi iudicia faciens. ¶ Quantum ad secu-
dum actum qui est dirigere tunc erunt oino
extra lucem. Non enim tunc poterunt diri-
gi quia erunt extra omnem viam et t[em]p[us] et lo-
cum bene agendi. Sicut enim ebrietas aufert
sensum et motu[m] et eternam d[omi]natio[n]em et acer-
bitas tormento[r]um aufert ab ip[s]is d[omi]natio[n]em
plum r[ati]onis quantum ad motu[m] bone opera-
tionis: immo et cogitationes quando erunt
debiat[i] de vino ire dei. Job. xviij. Aur ob-
tenebescet in tabernaculo impij: ideo dis-
citur Eccl[esi]as. ix. Quodcumq[ue] p[er] manus tua
instanter operare: q[ui]a nec ratio naturalis
nec sapientia scy infusa nec scientia scy ac-
quisita est apud inferos quo tu properas
et ideo ad infirmi exempla qui de p[re]sente
si timent facimus: ille enim condit testamen-
tu[m] et de suo facto ordinat. Sic et nos p[er]uic-
ad locum illum accedamus de conscientie
nostre statu disponamus. ¶ Quantum ad
tertium erunt etiam oino extra lucem: q[ui]a nihil
cognoscent in quo delectent[ur] q[ui] erunt oino
abio: p[er] a magnitudine penar[um] ita ut no-
liceat eis cogitare ad aliqua delectabilia.
Unde Beg. Tanta erit ibi vehementia do-
loris q[uam] alibi ferri n[on] possit ip[s]ius cogita-
tionis. Et scy scientia qua quis habet in vi-
ta p[re]senti multu[m] delectet eum qui habet:
illi tamen d[omi]nati et si retineat scientia[m] hic
acquisita[m] et maiorem adhuc recipiant: hoc
tamen n[on] est eis ad subleuatione[m] pene vel
ad delectationem sed ad augmentu[m] pene:
q[ui] cognoscit sua culpa se p[ri]uari p[er]fectio-
ne scientie que solum habetur in sup[er]na pa-
ria quam valde optat: immo talis scientia
est eis occasio proteruendi contra deu[m]: q[ui]
quantu[m] magis cognoscit ip[s]um tanto plus
eritatur de p[er]ditione ip[s]ius et tantu[m] magis
in ip[s]um irascunt blasphemando manue-

tudinem eius et iustitia[m]: verum enim nos
scunt sicut demones. Sed contra veritate[m]
proteruunt et certant: ideo dicit Dionysius
q[uod] phantasia sive r[ati]o habent: sed p[ro]p-
terea p[er]a. pñ. Nihil quid cognoscent in tenebris
mirabilia. i. cognoscent beneficia tua cu[m]
gratitudine et iustitia tua in terra obliuio-
nis: quasi diceret n[on]. Et vere terra obliuio-
nis est infernus: q[ui] ibi obliuiscit[ur] misereri
deum: obliuiscit[ur] mater infantis sui: nec
eius misere[re] ibi. Erunt in memoria p[ri]o-
ra scilicet ad delectatione[m] ibi quondam amici
obliuiscunt[ur] amicos: ibi etiam damnatus
obliuiscit[ur] sup[er]fluum misereri quando se
ip[s]um p[er]petua tristitia affligit. Et hoc p[er]
q[uod] d[omi]nati dicuntur excecari quo ad directio-
nem et delectatione[m]: et ille sunt tenebre in-
teriores. Unde sup[er] euangelia vbi dñs ius-
bet seruum p[er]ici in tenebras exteriores di-
cit Aug. q[uod] p[ri]us etia[m] fuit seruus ille in tes-
tebus interiorib[us]. vñ. Almos. v. Nihil quid
n[on] tenebre dies dñi: et n[on] lux caligo et non
splendor in ea: Tenebre p[ro]pter exteriorio-
caligo p[ro]pter interiores erunt in die iudicij
particularis vel vniuersalis quo ad malos
¶ Quarto vel d[omi]nati in extremo ius-
dicio se nunq[uam] iussit suscitatos: immo libe-
ter damnatorum anime illa vilissima corpo-
ra dimitterent. Quia quatuor dolores ip[s]is an-
imabus damnatorum in resurrectione corporu[m]
runt: scilicet q[uod] o[mn]es pene corporales que p[ri]us
dixit sunt in aiam redundabunt. Sicut glo-
ria corporis i[n] celo in aiam redidit: ideo
anime beate cum gaudio sua corpora resu-
ment: et alie damnatorum cum tristitia. Cogis-
ta igitur corpus putridu[m] et verimib[us] plena[m]
et quantu[m] deformis pensari p[ot]est. Certe an-
ime damnatorum plus vellent illud habere
corpus q[uam] illud damnatu[m] cum penis illis
et cruciatib[us]. Aur igitur tantu[m] places huic
corpori? Cur illud nutrio in luxuria in gu-
la in ocio et alijs delectationib[us]? Cur n[on] co-
gis illud fruire tibi n[on] tu illi? Tu desiderasti
ut illud a te n[on] separaret[ur] dum erat in hoc
mundo et n[on] potuisti obtinere quia p[er] mor-
tem separaret[ur]: tunc optabis ut separet a
te et n[on] p[er]teris obtinere q[ui]a mortis fugiet a
te. Talis pena merito erit illis qui nimis
carualliter vixerunt: ita q[uod] eorum corpus erit
alabus carcer p[er]petuus. ¶ Erunt infirmam[us]
voluptuosi aut quicq[ue] mali in aliquo me-
bro patientur statim apponunt remedia
vadunt ad medicu[m]: adhibent vnguentu[m]

intus: necq[ue] suaferit medicu[m] obseruan-
da p[er]uantate corporis diligenter obser-
uant. Sed si infirmum in aia non curant:
nec querit medicu[m] immo fugiunt. Nolunt
credere deo ip[s]os diligenti ad salutem per
predicatores et confessorum: ideo n[on] est miru[m]
si damnentur: sicut n[on] est miru[m] si q[ui] infir-
mus nolens credere medicu[m] moreretur.

¶ In damnatio quadruplex erit: p[er] eadem
dia seu p[er]futio spirituali. Et angeli dam-
natorum penam vident in verbo. Quomodo
d[omi]nati recordabuntur bona a deo acce-
pta. Et quomodo cognoscent q[uod] apud nos
gerantur: similiter et sancti. Capl. xxvj.

Ecima vltima pe

na sp[irit]ualis est verecundia sup[er]
dum quado d[omi]nati n[on] solu[m] ve-
recundia corporali confundunt[ur]
sicut confundunt hoies nudis: etia[m] verecun-
dabuntur et confundent[ur] ex denudatione et
visione seu cogitatione suorum peccatorum: quod
modo n[on] fuit q[uod] peccata hominu[m] nunc a solo
deo videntur: nec ex tali visione curant. Nec
aut confusio sp[irit]ualis est quadruplex.
¶ Primo enim confundent[ur] ex dei cognitione
Pensari enim p[ot]est quanta esset latroni co-
fussio si inderet videret ip[s]um in furto suo: et
hoc bene sciret. Sed maior esset puelle ve-
recundia si a patre suo inhoneste cu[m] alio viro
suo videretur: sed vere maior erit in dam-
natio confusio ex visione patris celestis. hec
est illa confusio de qua Viere. xviij. Dñe o[mn]es
qui te dereliquerunt: pfundent[ur]: recedentes
a te in terra scribent[ur]: q[ui] dereliquerunt ves-
tam aquar[um] viuentiu[m] dñm. ¶ Sed quare
modo n[on] sic pfundunt peccatores cu[m] sciat
q[uod] aperta sunt et nuda oculis dei omnia?
Certe hoc est q[uod] vel n[on] cre sunt vere: vel si
indubitanter credant: vident[ur] tamen de-
dissimulare peccata eo q[uod] non punit ea: s[ed]
non curant. Si igit[ur] in aliquo inhoneste fa-
cto vel verbo hoies perecidi confunduntur
quatu[m] magis ex peccato mortali q[uod] sum-
me deo displicet confundentur: et hec pena
erit illis qui n[on] noluerunt confundi sive
erubescere de peccatis propter deum que ta-
men n[on] fuerit. Nam hoib[us]. Ad hoc est
exemplum cuiusda[m] sancti viri qui euidam
mulieri eum insequi ut peccaret cu[m] ea di-
xit: veni et sequere me: et cu[m] eam dixisset ad

forum dixit. Adhuc para te: que dixit. N[on]
hic vbi hoies vident: sed in domo. Et ille
Si tu n[on] vis hoc opus hic exercere p[ro]pter
hoies qui viderent: nec ego in domo p[ro]pter
deu[m] qui videret. Unde Boetius lib. de co[n]-
solatione. Magna est nobis indura bene-
faciendi necessitas cum cuncta agimus an-
te oculos iudicis cuncta cernentis. Si tamē
coram deo peccaueris remediū est ut non
in eternu[m] confundaris: ut scy confitendo co[n]-
fundaris: de qua confusione Eccl[esi]as. x. Pro
anima tua n[on] confundaris dicere veru[m]. Est
enim confusio adductio gloriā et gratia: quasi
diceret. Est duplex confusio: quedā est ali-
quor[um] qui ita verecundant[ur] et confunduntur
revelare in confessione peccata sua q[uod] ea tacent
et hec est mala. Alia est confusio qua confun-
duntur et verecundant[ur] in confessione: n[on] tas-
men sic quin dicant peccata sua: et hec est
bona confusio ducens ad gratia[m] et gloriā
ex qua confundit[ur] diabolus: et p[er] quam eua[n]-
ditur eterna confusio q[uod] tanta est ut eam co-
gitare quis n[on] valeat. ¶ Secunda confusio
pena erit ex sanctorum visione. N[on] enim solus
deus videbit peccata damnatorum: sed etia[m]
tota celestis curia. ¶ Et si querat quō po-
terunt sancti angeli et alij beati videre pec-
cata damnatorum: cu[m] nunq[uam] ad infernu[m] des-
cendant et tanta sit paradisi distātia? Ad
hoc Bonauen. in. iij. disti. l. q. iij. q[uod] isti vi-
dent in speculo eterno pena[m] reprob[orum]: ut
faciat ad eorum gloriā cumlandā et ad ma-
iorem damnatorum confusio[n]em. sicut magis
confundit[ur] larro dum eius furtum cognosci-
tur a tota curia alicui[us] dñi q[uam] si a solo deo:
ita magis confundent[ur] ad min[us] magis exte-
rius sive ex cognitione curie celestis q[uam] si a solo
deo: cognoscerent eorum peccata. Sciunt enim
et memorabunt quomodo eoru[m] peccata. Alia
fuerunt in iudicio a cunctis et ad eoru[m] con-
fusio[n]is cumulum recordabuntur illi vni-
uersis confundentis. Sicut si quis recorda-
retur q[uod] peccatum suu[m] viris honestis fuit
et est notum confundetur et verecundaret[ur].
Et in rei veritate magna erit confusio dum
sient d[omi]nati peccata sua nota fuisse et esse
virgini gloriose: angelis et sanctis dei qui
tot erunt in illa sup[er]na Hierusalem. Et
hec pena illis dabitur qui sanctorum vitam
derisunt nec imitari sunt. Sunt enim mul-
ti miseri qui derident et obloquunt[ur] non so-
lum contra sanctorum vitam: sed etia[m] con-
tra christu[m] cōtemnentes eius precepta et

IR
Dus
plex.

Angli

Tractatus. III.

Capitulum. XXVI.

confilia. Nam confitionem illam damnati non habuissent si voluissent sequi sanctos rum vestigia vel dei precepta: cum expresse scriptum sit. *Zunc non confundar cum per spero in omnibus mādatis tuis.* Et si queratur an in damnatis erit memoria vel recordatio istorum: videtur q non: quia dicitur Eccl. iij. *Malitia vnius hore obliuionem facit luxurie maxime: ergo maiorē obliuionem facit eterna pena.* Secūdo res cre oblitus est qui non habet copiam memo randi. Sed damnati non habent illam copiam. vnde Augustinus: et recitat illud magister in. iij. dist. l. q nimo dolore premū tur: adeo stupescit et terretur vt interim mentem in aliam cogitationē non ferant. Tertio erunt subiecti tempori et alio infir mitatibus. p. Erat tempus eorum in secula: igitur ex longitudine temporis possunt omniū obliuisci sicut nunc videmus in nobis. In oppositū est sacra scriptura. Dicent enim damnati illud Sapientie. v. Dicent in tra se penitentia agētes. *U sunt quos alio quando habuimus in derisum et in similitudinem improperij: quia deridebam? eorum vitam sanctā. Et Abiam dicit diuini. Zate. xvi. Fili recordare quis receperit bona in vita tua. hoc autē non dixisset nisi re cordari potuisset. Ad hoc respondet Bona. in. iij. dist. l. q damnati de nullo recorda buntur ad suam cōsolationē. Zunc em nec eis memoria erit de deo vt conuertant vel reuertantur ad ipsum vel vt delecentur in ipso: vigeat tñ in eis actus memorie ad eo rum desolationē quia semp habebūt peccatorū que cōmiserūt memoriā et dei quem offenderūt ad suam cōfessionē: et hoc ppe nas que faciēt memoriari. Dicit em Eiaie. xxvii. q veratio dabit intellectū. Zūc em intelligēt que hic noluerunt intelligere: q pene exteriores ducēt ad cogitandū interiū suum demeritū q grane sit. Et ita recorda tio illa non est via lucis sed tenebrarū: nec ponet hoīem in statu bono vt deo appropinquet sed potius elongabit ab eo et a vero lumine eius. Et quis eorū aīa subiecta sit mutationi et tēpori. Non tñ ppter hoc isto rum obliuiscet: assidua pena coget me morari. Tertia pena erit ex aspectu dāna torum. Nam sicut ex aspectu vicini cui par teris cōfessionē: sicut mulier ex aspectu viri miseri confundit in sua miseria: et pater ex miseria filiorū: sic dānati mutuo videntes*

peccata sua q fuerūt eis prius occurrunt: sicut nūc cōfundētur si viderēt eorū mala ab his q sunt similes et talibus peris maculati: sic infinitis cōfessionibus cōfundētur: qm a quolibet demone et quolibet cum eis dānato cōfundētur et exprobiabuntur: et maxime hi qui maiorē opportunitatē salutis habuerūt. Et pūci paliter verecū dabunt christiani in quibus appareat character baptismalis: et per amplius viri reliq. oī q maiorē salutis occasiōē habuerūt: et fm q maiora et plura peccata habebūt. Cōfundētur etiā maris me illi supbi demones q de celo ceciderūt: et maxime ille Lucifer apostata cui dicitur. illud Esa. xliij. *Quo cecidisti Lucifer q mane ouebaris. Cōruisti in terrā qui illuminabas gentes: qui dixisti in corde tuo in celum ascendā sup astra celi et exaltabo solū meū. Sed ego in monte testamēti in lateribus aequilinis: ascendā sup altitudinē mū bium ero sicut altissimus. Eleuā tamen ad infernum detraheris in pfundū lacū.* De cō fusio debet supbiis qui similes demonibus deum contēperūt: voluntatē suam diuine voluntati preferēt: et debet etiā his qui pal lam et publice nō verecū dantur peccare: et suis malis alios corūpere. de qbus Mat thei. xvi. *Qui autē scandalizauerit vñ de istis pusillis minimis q in me credunt: et pedic ei vt mittatur mola aīnaria in collo eius et demergat in profundū maris.* Scā dalizare em est aliquid facere ruere in peccatum qui dicit pusillus eo q nullus scādali sator passiue nisi parue virtutis sit: q hos mo magne virtutis ex d. ito vel facto ma lo alterius nō ruit in peccatū. Ideo vt mū do ab scandalis. i. a mūdānis hoībus qui non curant scādaliizare proximos: necesse em est vt veniāt scandala. Hoc est si hoīes velint viuere mūdane et in oībus voluntatem suam adīn. plere: necessario ad hoc se quitur aliorū scandalū: quia non formidat proximos scādaliizare. Et ita tamen vt homi ni illi. i. cōcātor pene eterne sibi affigēde per quē scandalizaf actiue. Zales ergo qui hic non verecū dant coram alijs peccare et alios scādaliizare: in infern. sed valde tar de verecū dabunt hoc fecisse. Sic et diues euāgelicus cognoscēs mal. exēpla que coram fratribus perpetrarat: et per hoc ad ma le viuendū induxerat: verecū dabat: et libe ter oppositū tunc fecisset sed tarde nimis

de qualitatibus penarum inferni. Fo. LXVII.

erat. Et si queratur vtrū diues ille et si militet oēs damnati cognoscāt ea q apud nos gerunt et similitur beati: videt q sic. Primo de beatis. *Uit. Grego. Quid est quod nō vident qui videntem oīa vident? Similitur de malis narrat Greg. in dialo go q quidā malus homo predixit locum sine sepulture: et soluit Greg. q hoc fuit vir tute anime q iam abstrahēbat a corpore. Si ergo plus est cognoscere factū a q pie sentia que sunt absenti: sequit q etiā illa cognoscant. In oppositū tamen arguitur. Anime beates magis adherent deo q aliq viatores: sed aliqui viatores ita adherent deo q parū vel nihil sciunt de his q hic ge runt: igitur. Quid in dānatis lumen cog nitionis nō accrescit sed potius obscura tur. Sed cū damnati erant hic nō poterāt cognoscere ea q erant apud inferos: ergo nec modo cognoscere possunt ea que fiunt apud nos. Tercio tam isti q illi diligēt nos: Sed qui diligit alterū congaudet bo nis et contristatur in malis: ergo si mali nō debent cognoscere vnde gaudeant: nec bo ni vnde doleant videri q isti nec illi cogno scunt. Et cōfirmat p illud qd dictū est Jo hē. iij. Reg. xxi. *Dixit em ei dñs q auferet eum ne videret mala gentis sue.* Res pondet q aliqd potest dupliciter cogno sci: vno modo propria cognitōe et hoc du pliciter. Vno modo q aut est rei vt absen tis: et talis modus nō inuenitur in aiabus separatis q diu sunt in locis sibi deputa tis: q nimis distant a nobis nisi fortasse diuina pmissione veniāt ad nos. Alio mo do p quandā p. i. iurationem sicut facim? de illis quos nouim? cū sint nobis absen tes et talis in damnatis pōt esse non in bo nis: q huic admixtus est error et dubietas. Alio modo pōt aliquid cognosci p alteri instructionem et hoc dupliciter. Vel per al terius relationem et sic retrahit angeli bo ni bonis: et mali malis: vel p illustrationē et reuelationē et hoc tñ in bonis. vñ Aug. lib. de cura pio mortuis agenda. *Possunt (inquit) spūs mortuorū aliqua q hic agū tur (que necessariū est eos nosse) nō solum presentia sed et. i. pterita et futura spū sū de reuelante cognoscere.* Greg. in dia logo. *Sit in electis quoddā mirabile vt il los quos nunq hic viderūt vel nouerunt bene cognoscant.* et. *Quarta pena cōfusio est pūssio ex interiori aspectu pecca**

torum sue aīe et sue conscientie quā quisq dānatus videbit maculatā et turpem. Etc. xliij. *Cōfundant ab iniquitand? suis.* Si cur habēs pulchrā vestem cōfundit si ceciderit ex defectu suo in luto. Et magna dā natio erit cōfusio qui tam pulchrā animā a deo suscepit tamq ad imaginem suā factā: et tamen eā ita sordide cōfuderunt. Sic igitur de inferni dolorib? pauca de infi nitio excerpimus q nō credim? cor suffice re ad cognoscendū: nec os ad loquendum quante in inferno sunt miserie. Qui igitur vult fugere a vītura ira faciat dignos fru ctus penitentiae et abiciat peccata a cōspē ctu dei. Mercator em qd longo tpe et mas gno labore acquirit in grūte tempestas re totū pūct in mare: qd facit timor? peris culi: sicut legitur de Paulo Actu. iij. q in instanti periculo maris ipse et socij eius ins trumenta nauis piecerūt in mari cū ten derent Romā. Sic tendenti in illam impe rialem ciuitatem celestis patrie necesse est abijcere oīa peccata ppter periculū amari tudinis eterne: ne abforbeamur ab illo in troitu deprecando deū dicentes illud ps. Non me demergat tempestas aque: neq abforbeat me profundum: neq vigeat sup per me puteus os suum.

Septem penarū inferni qualitates: pec cati ppetratōes: q pena dānatorū sit eter na septem rōnes: q dānati sint incorrigi biles tres cause. Capitulum. xxvii.

Qua q varie sunt qualitates et cōditiones pena rā inferni q faciunt ad aggre gationē ear. Prima et eter nitas. de qua Mat. xxv. *Ibunt hi in sup plicia sempiternā. vñ Eccl. xxviii. In seruo malinolo torura et compedes: torura ad cruciandū: cōpedes ad cum penis ppetuis detinēdū.* Sed vt dicit Bui. Paris. *Qui dā mirant eternitatē penarū infernalium solā immensitatē mīe dei pāderēs et ma gnitudinē iustitiae ei? nō attendentes.* Luz nec minor: nec minus eterna sit dei iustitia q ei? mīa: nec minor nec i. infern? d? esse ipsius effect? in dānandos et puniēdos q effectus mīe in saluādos. Mouet etiā infi pientorū incredulos q per mōmētaneū est et admodū breuis ppetratio ipsi? quas liter ergo inquit iusta pōt esse pena eter

na pro eo latam quo manifestum est eam non cognoscere naturam ipsius peccati. Peccatum enim poenitentia vulneratio est spiritualis ex prima comparatione. **¶** Et huiusmodi sicut vulneratio supponit. Non est autem mirum si ex vulnere ratione brevissimi temporis vulnus multum duntaxat relinquitur. **¶** Secundo poenitentia peccati casus est in profundum ex quo nota est quod ubi obstat quis casus huiusmodi brevissimi temporis fieri possit ut sit in profundum etiam cum multo tempore. **¶** Tercio ipsa poenitentia peccati est sicut furta vel rapina spiritualis vel sicut aliquid ex maleficio forisfectio: multatio autem vel mors que pro talibus infligitur poenitentia est. **¶** Quarto ipsa poenitentia peccati est quasi contractus et emptio infernalium tormentorum: necesse est venditio: quo precio brevis voluntas peccati seipsum tam in anima quam in corpore vendit in servitium peccati. Cui autem dubium est quin ex venditione et emptione quantitas peccati brevis tunc fiat ius poenitentia rei empti acquiratur emptio et quin translatio rei empti poenitentia alienatione a venditore. **¶** Hoc etiam multiplici ratione ostendi potest. Primo secundum Augustinum. Mala merita omnia nostra sunt: bonum merito omne dei sunt et minimum habet a parte nostra. Mala igitur debentur nobis de iustitia pene malorum meritorum quam premia bonorum. Et quo sequitur de iustitia magis pro malis meritis puniendi sumus quam remunerandi pro bonis: si igitur eternaliter remunerandi sumus pro bonis multo fortius eternaliter puniendi sumus pro malis. Ordo enim divini iustitie exigit quod sicut premia respondet proportionaliter actibus virtuosus ita et pene respondeant peccatis. Sed premia beatorum eterni: ergo et pene damnatorum erunt eterne et hoc est quod vult dicere dominus. **¶** Mat. xvi. **¶** Qui in supplicium sempiternum: iusti autem in vitam eternam. Secunda ratio est ex qualitate offensae. Nam in humana iudicatione quanto maioris dignitatis est offensas tanto offendens maiorem penam meretur. Dando enim alapa regi mortem meretur: ubi dando puero etiam pro iniuria non meretur: cum igitur homo pro peccato quantum in se est peccaverit deum qui est infinite dignitatis: sequitur quod pena meretur infinita. Tercia ratio quod manere causa manere debet effectus. Causa autem pene est culpa: igitur cum culpa mortalis post mortem ab aera tolli non possit: quod secundum Augustinum hoc est homini mors quod

angelis casus: ergo semper debet manere poenitentia. Unde secundum Augustinum. Peccati poenitentia est quodammodo ligatio sive vinculario peccatis. Natura vero vinculi non est ut radsu ligatus omnem teneat quodammodo vincula ipsa sola et indurata duraverunt. Et ergo continua daret vincula culpe: continuo durat vinculario pene. Unde sicut ignis iste materialis non deficiat quodammodo materia parata in aenit: ita ignis inferni eternus est qui materia ignis inferni. Eterna est saltem poenitentia: unde secundum Augustinum. Momentaneum est quod delectatur eternum quod cruciatur. **¶** Quarta ratio peccatorum quantum in se sunt poenitentia voluntas poenitentia poenitentia. Nam semper voluisset vivere ut poenitentia peccati. Quod enim peccator poenitentia dimiserit: hoc est ex parte dei quod per mortem subtrahit sibi peccandi facultatem: ideo iustus est ut eterna poenitentia puniatur. Hanc rationem assignat Augustinus. **¶** Dialog. i. **¶** Iniqui voluissent vivere sine fine vivere: ut poenitentia sine fine peccare. Ostendit enim quod in peccato semper vivere cupiunt: quod nunquam desinunt peccare dum vivunt: et concludit ad magnam ergo iudicis iustitiam punitur ut nunquam ceant supplicio qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato et nullus detur iniquo terminus ultionis: quodammodo vult noluit habere terminum criminis. **¶** Quinta ratio: quod poenitentia poenitentia poenitentia bonum minimum summo bono et infinito. Nam diuturne honores et voluptates sunt valde parva bona et mixta amaritudo: unde deus autem summum bonum est: et non habet amaritudinem conversationis illius: ut dicitur secundum Iacobum. **¶** Miser autem peccator. ut consequatur illud fragile bonum tempore preterit et dimittit summum bonum: transgrediendo eius precepta: ideo quod in infinitum erravit in infinitum puniri debet. Unde Hieronymus. **¶** dicit quod christus in fine ne reprobus diceretur offendens quod iuste condemneret eum ad penas eternas. Ego propter vos homo factus sum: propter vos delictus casus: crucifixus: ego super gloriam meam vos habui et vos omnem rem vilissimam terre amplius dilexistis quam iustitiam meam et fidem. **¶** Augustinus in dialogo. **¶** factus est malo dignus eterno quod in se poenitentia bonum et eternum. **¶** Tercia ratio quod ista videmus communiter observari in humanis legibus quod qui peccavit momentaneo tempore perpetuo puniatur hominis conversatione. Nam secundum Augustinum. **¶** Augustinus. **¶** dicitur quod hominibus et hominibus

sancti et sapienter humanas puniunt mortales: maleficia temporalia et cito transierat actus eius: pena tamen est perpetua: quod separat a vita ista et conversatione hominis mors que inferitur ad quam nunquam revertitur. **¶** Septima ratio: quod ipse damnatus stat in inferno cum voluntate obstinata et semper odit deum punitorem suum: unde et propter odium quod habent ad ipsum dicitur Apocalypsis. **¶** xvi. **¶** damnati manducaverunt linguas suas propter dolorem et blasphemiam: unde et dem habent potestatem super has plagas. Ratio autem dicitur et iustitia exigit ut dicit Augustinus. **¶** sicut poenitentibus et veniis postulantibus iudex debet misericordiam facere: sic et obstinatis et contumacibus nullam debent veniam prestare. Quantum ei durat iniuria: ut dicit Augustinus. **¶** Pariter tantum debet durare et pena. isti autem in inferno poenitentia suis supplicium impetrant et contumacia nunquam poenitentia volentes sunt enim incorrigibiles. **¶** Primo quod tales a dei gratia et adiutorio sunt exclusi sine quibus nulla culpa corrigi potest: quod per. **¶** Vnde mo est spiritus vadens et non rediens: vadens per se in peccato: sed per se non rediens a peccato. **¶** Tum secundo quod relictus est a deo et ab omni creatura que cum corrigere possit. **¶** Eccl. xvi. **¶** Considera opera dei quod nemo possit corrigere quod ille desperit. **¶** Tum tertio quod ille obstinatus est in suo errore: quod Eccl. xvi. **¶** Si ceciderit lignum ad austrum sine ad aquilonem: in quocumque loco ceciderit ibi erit. **¶** Si ceciderit lignum. **¶** Homo ad austrum. **¶** In calore caritatis ad gloriam ibi erit quod nunquam poterit demereri. **¶** Si vero ad aquilonem. **¶** In frigore infidelitatis vel peccati mortalis ad infernum ibi erit et manebit: glossa. **¶** Quem locum tibi preparaue ris in futuro habebis. **¶** Que seminaverit homo hec et metet. unde Bernardus super hoc verbo ubi te innoverit ibi te iudicabit. **¶** Videat arborem quo casura est ante. **¶** At: quod postquam ceciderit non adhuc ut resurgat: sed neque ut se vertat. **¶** Quia parte casura sit arbor: si scire voluerit ramos eius attende ubi maior est hominum copia et ponderosior inde casuram non dubites. **¶** Rami nostri desideria nostra sunt quod ad austrum extendimur si spiritualia sunt. **¶** Si autem carnalia ad aquilonem. **¶** Unde et Juniperus optime custodit ignem (ut dicunt naturales) intantum quod sub cinere Juniperi ignis quantum per annum servatur ab extinctione.

Unde dicitur Juniperus quasi gignens vel nutrens pyram ignem: Per Juniperum vult Augustinus intelligi peccatum quod maxime nutrit et conservat ignem infernitatem non solum uno anno vel duobus: sed perpetuo in anima peccatrice conservetur. **¶** Secunda conditio harum penarum est ipsa multitudo penarum multitudo quod tanta est quod vix numerari possit. **¶** Deuter. xxxij. **¶** Edregabo super eos mala et sagittas meas copiebo in eis. **¶** Vnde ber aliquid dominus sagittas multas in pharaetra sua quas nondum extraxit. **¶** Mala enim inflicta hic homini propter peccata ibi copiebutur perfectes fames/sitis/frigus/calor/infirmas/languor/mors. **¶** Et ad hoc inauditas et nondum extraxit super dicit. **¶** Unde Augustinus. **¶** Erat in inferno frigus in superabile/ignis inextinguibilis/vermes immortales/feror intolerabilis/tenebre palpabiles/flagella cedentes. **¶** Vnde villo demonum/consilio peccatorum/desperatio omni bonorum. **¶** Unde Iob. xxi. **¶** Pluet super eos bellum suum: quod sicut gutte pluvie sunt innumerabiles: ita et pene eorum. **¶** Unde et septem alia mala ponuntur Eccl. xxi. **¶** Furor/zelus/tumultus/Anxietas et timor mortis/iracundia perseverans et contentio. **¶** Et iterum in eodem capitulo. **¶** Et super peccatores septem pluvie. **¶** Ad hec mors/languor/contentio et rhomphea/oppressiones/sagittas et cotritio et flagella super iniquos: creata sunt hec omnia et propter illos facta est catadysmus. **¶** Omnis bonorum perditio quo ad illos. **¶** Quanta igitur erit afflictio ubi tot pene concurrunt canonica pena in preteriti tantum affligat. **¶** Vnde Rom. ii. **¶** Ira dei et indignatio supple scelerum et creaturarum: tribulatio supple corporis et angustia anime supple in omnem animam hominis pertransit malum. **¶** Sicut oves in inferno positi sunt lana supple nudati mors depascit eos: quod reliquum semper in eis germen vite: ut per de ratione gigante cuius ut dicit Augustinus. **¶** vultures in inferno semper comedebant et semper renascebantur. **¶** Tercia conditio est continuas in penis. **¶** Non enim hodie tenetur pro vero quod legitur in quodam apocalypso de Iud. **¶** ubi visus fuit habere requiem pro aliqua die. **¶** Sed tenent doctores quod nulla est interpellatio in afflictione damnatorum. **¶** Apocalyp. xxiij. **¶** Ascendet fumus roborum in secula seculorum: et non habebunt requiem die

penarum multarum

scilicet

scilicet

scilicet

scilicet

Tractatus.III.

Capitulum.XXVII.

ac nocte: quia cum non sit interpollatio in culpa nec debet esse in pena: immo poete in suis poematibz vñ sunt hoc sentire. Nam fm eos in inferno est vna pena qd vna est ibi qui maximā molā necessario habet portare super vnum maximū montē: et statim quādo est ibi dimittit ibi eam: ruere ad pedem montis: et ibi iterum se inuenit: et iterū eam sursum reportat: et sic perpetuo nunq cessat: per quam fictionē voluerunt poete designare ppetuitatē infernalis pene que continue non facit nisi incipere. cursus enim illius pene nunq terminatur: sed continue renouat. Ecclesiasti. xviij. Cum consummas uerit homo tunc incipit: et cum quieuerit tunc operabit. Ad hoc est exemplū inuitis patrum de quodā qui vidit quomodo aia cuiusdā hypocrite educta fuit de corpore. Cum enim nollet exire: facta est vox ad demones qui eam extrahere volebat: dicens sic. Errabitis eam velis nolite: et sicut nō dedit mihi requiem in peccatis: que fecit assidue coram me: ita et vos nec dedit ei requiem in tormentis. Et si dicatur: iuxta illud Job xliij. Transibunt ab aqua niui ad calorem nimum: quod videtur in isto transitu esse interpollationē. Dicitur qd ille transitus est ab vno contrariū in aliud: ita tamen semper est sub altero damnatus: ex quo iudicari potest quāta sit illa afflictio. Si enim febri interpollata et permittens aliquātū lum quiescere in somno sic affligit: quāto magis illa continua afflictio et sine quiete. Quarta cōditio est extraneitas penarū. Sūt enim ille pene incōsue de quo Gregorius. Vix flāma que succendit illuminat: lic ignis cruciās obscurat. Vix metus amittitur cum tolerari incipit qd tenebat: illic et dolor dilaniat: et pavor angustat. Doctō igitur modo tūc erit reprobis dolor: cū formidine: flāma cum obscuritate: et quia a voluntate sui cōditōis discordauerūt: ideo a suis qualitatibz in eis tormēta discordabunt. Item Augustin. Vix opōrtēs iustitias futurorū prescia a prima mūdi origine gehēne ignem creauit quasi esset cōtrariū igni: ita qui adeo se succēsus nunq extinguitur nec studii humano succenditur: nec loque nutritur: succēione non indiget: ardore non caret: consumptionē non habet. Et licet sit corporeus: corporalīa tñ et incorpōralia torquet. Certum est enim qd sicut consuetudo facit ad hoc vt facilius pena feras:

tur: ita disuetudo vt magis affligat. Ad maiorem ergo reprobōis afflictionē sic p penis infusus torquetur. Exemplū ad hoc in Numeri. xvi. De Dr'han et Abiron qd maiorem confusionē ipsorum morte infusa puniti sunt. Quinta cōditio est vniuersalitas. Non enim pena illa erit particularis in anima solum vel corpore solum vel in vna vel in aliquibus partibus corporis: sed in presenti accidit in quibusdā passionibus: sed et tūc hominem occupabit omnes sensus et interiora et exteriora. p. Ingredietur putredo in ossibus eius. Ecce quo ad corpus: et sicut aque in interiora eius quo ad animā. vnde in libello petri. Cluiscē. legitur qd fuit quidam sacerdos in Ptania qui multis vitijs subiectus inducitur: est a quodā Priore Eisterciē. ordinis ita qd promisit ei se ordinem illum intraturū: sed differebat de die in diem. Cum autem subito infirmaret et Prior vocatus adesse inducēbat eum ad reddēdum promissum: Sed illo adhuc differente subito clamauit dicens. Pater ora pro me. Ecce duo diacōnes ad deuorandū me parati: illo sō cum alijs assistētibz oporuit liberatus est sed nec sic implebat promissum: et ecce iterum cepit clamare petēs oratōes dicens. Ecce ignis occupat me ad deuorandū et apponebat lecti coopertoriū igni: sed tunc iterum liberatus ad oratōes nō implebat promissum. Et ecce subito factus est i et ceteris et raptus ad iudicium audiuit sententiā cōdēnationis contra se fieri et rediens ad se ait. Ecce duo demones ferunt sartagine magnā vt frigar in ea in eternū. Et tūc. sēs cucullā Priore dicebat. Non infansio sed sicut verū est qd hec cuculla est: ita verū est qd discordum etiam hec diceret cecidit de sartagine vna gutta super manū eius que deuorauit eam vsq ad ossa et ait: modo saltem credite. Ecce nunc demon. a pronciat me in sartagine et hec dicens expirauit: vuln autē presdictum apparebat in eo semp et post sepulchrum. Et quo apparet quāta afflictio est ille ignis cuius sartaginis gutta sic pernetrauit. Sexta est cōformitas pene ad culpā et hoc multipliciter. Primo erit cōformitas penarū ad grauitatē culpā. Sap. viij. Potētes potentes cōmētra patiētur: et fortiores fortiores insit cruciatio: quales vt cōmuniū grāti peccāt. et Apoc. xviij. Reddite illi sicut reddidit vobis dux

De qualitatibus penarum inferni. Fo. LXIX.

plicat: et dupliciter sequit. Quāto glori ficauit se et in delicijs fuit: tāto et. Deute rononij. xvj. Pro mēsurā delicti erit et plagarum modus. et Matth. viij. In qua mensura mensueritis remetietur vobis. Hoc est fm mensurā meriti vel demeriti erit mēsurā iudicij est differētia: quia fm iudicij homin quādoqz pena maior pro mino ri culpa infligitur: sēs quādo ex mino ri culpa maior nocumētū ho: et imminet. Sicut furtum puniunt graui: et adulteriū: cum tamē adulteriū grauius sit furto. Sed fm dei iudicij grauior pena culpe grauior debetur. Et vobis responder pena culpe in multitudine: qd quot hic sunt peccata toribz erūt tormēta. Matth. xij. Colligate pñm sisaniam et alligate ea in fasciculos ad cōburendum. vbi Iddōus sic dicit. Alligate ea quia cōsimiles reos cōsimilis cruciat: constringit: et ita etiā cōrespondet in loco quāta simul adulteri ponētur: simul superbi et i. de alijs. Tercio responder pena instrumētis peccati. Sepe ei ipso instrumēto offensa sue puniatur peccatores vt Soliath suo gladio occisus est. s. Reg. xvj. et Aman in patibulo qd parauerat Mardocheo suspensus est. Velter. et. et diues epulo quia in lingua peccauerat in lingua est cruciatus. Sap. ir. Per que quis peccat per hec et torquetur. et Iudici. i. de Adonibesech dicit sicut feci ita reddidit mihi dñs. et Apoc. xij. Qui in captiuitatē duxerit in captiuitatem vadat: et qd gladio occidit necesse est eum gladio occidi. Et fm hunc modū qui seipso hic tract. ut male viuendo: illic se ipsos maledicēdo odio habebūt. Et qd hic iurando deum et sanctos blasphemāt: illic deum et sanctos negabūt: vt sicut sancti qd hic deum semper laudauerūt. (Iuxta illud ps.) Semper laus eius in ore meo in celo semper eum amabūt et lau labū: sic et mali qui hic ipsos blasphemauerūt illic semp eam blasphemabūt. Exemplū ad hoc narratur. Quidā em. sanctus vir vidit in visu quendā honorarū virum secularē qd multū excederat in gloria mundi: in gula et luxuriarum cantibus: et varijs solatijs illud deduci. Et ecce princeps demonū surgens de cathedra sua et c. currēs ei collocauit eum in ipsa dicēdo. Sede hic pro honore quē habuisti in seculo: erat autem cathedra rotas ignea: oblatas est autē ei vase potus amari

ssimus et fetidus et immundus et coactus est bibere a dicētibz. bibe hoc loco potus delectabilis que bibisti in seculo. Astiterūt autē et duo demones cum tubis insufflantētes in auribus eius et eribat p aures et oculos et nares et ceteros meatūs flāma ignis: et sicut inquit pro contumētia varijs que audisti. Posuerūt etiā serpentes circa collum et brachia dicētes. et hoc est pro mulierum amplexibus. et sic miser torquebat in quibus peccauerat. Quādoqz in puniatur contraria pena ita qd pene dānato: in instrumēto vel loco vel modo agendi sunt cōtrarie eorum peccatis. Iuxta illud ps. Erubescāt impij et deducātor in infernū: et sequit: murtasiant labia dolosa. f. falsorū iudicij et ad uocato: et viro: mendaciū que hic peccādo aperiebātur: et que loquūtur aduersus iustum in superbia: et in abusione legū et cōsuetudinū malitias et cautelas cōponēdo: tunc em ibi habebūt penam suam loquacitati cōtrariā. quia. s. Regū. ij. impij in tenebris cōriscet: quia non in fortitudine sua roborabūt vir eo qd non erāt tunc talis portētie sicut erāt dū viuerēt: et sic de alijs peccatoibz est intelligendū. Et superbi qd ab oibus glorioz volebāt videri: ibi erāt sub oibus in tenebris latētes vbi vis poterunt videri dicente dño. Inutilē seruū mittite in tenebras exteriores. Abdic. j. Aliter tamen detraheris in pfundū lacu. Inuidi qui cor: frigidū habebat qui cum viderent alios cōmēdare vel psperrari: semetipsos interius corrodētes affligēbāt: tunc calorē ignis et vermē eterne miserie patiētur: videntes bona sanctorū cum primo vocabātur bñdicti patrie. Cupidi similiter qd amplas terras et infinita bona mobilia et im mobilia habuerunt in arcissimo pu. et de trudentur omni bono carentes sine spe cōsolatiōis: lamēntantes illud Sap. v. Trāstē runt oia velut vmbra. Pigri etiā qd hic que fierunt sue carnis requie tunc nullā habebunt. Iuxta illud Hier. xviij. Seruient dñs alienis qui non dabunt vobis requiē. Busi loqui qui ibi excedunt ibi esuriunt. Esa. lxxv. Serui mei comedēt et vos esuriēti. Luxuriosi qui in lubricis delectati sunt tunc laquei: quia ibi erit sctus et strido: dentit: et contra illicitam visionē demonū terrebuntur aspectibus. Horum exempla parent in scripturis de Lucifero primo. de quo Esa. xliij. dicit. Ascendā super astra: similis ero

merentes

altissimorum peccati: et sequitur. Et rati-
men ad infernū detraberis in profundū
la crece penam opposita. Similiter de
vite qui quotidie epulabatur splendide
in inferno punitur est aque penuria. Et si-
liger etiam quandoque simili pena peccato
punitur. Unde in vitis patrum cuidā
pro viro sem ostēdebatur singule pene i-
rosūm peccato debitor: et aliena rati-
tes et de huiusmodi acquiritis vasa argu-
tes facientes semper in talibus torquetur:
sicut furi offenditur furtū ad suam
infusionem: becillis semper ostēdebat-
tur. Zurosi in locis genitalibus suspē-
debantur et torquebantur. Recidivati
pentes cōtinue euomebant et semper rel-
mebant, et sic de alijs. Septima est pe-
nuitas. Nam inferni pene sunt infructu-
se ipsa damnatio. Pene enim peccentia vi-
vites sunt ad tria. s. quo ad peccatorū
gationem: ad future pene diminutionem
annulationem et ad premij augmentū vel ac-
quisitionem. Pene autē purgatorij sunt vi-
les ad duo prima sed non ad tertij qui non
habet meritū. Pene autē inferni ad nih-
oio vitis est damnatio. vnde Bernardus.
Inferno cōfessio potest esse sed nō prodesse.
Eccles. xviij. Et mortuo quasi nihil perit con-
fessio. Similiter lachryme ibi nihil valent
ibi enim peccatores frustra hebant quia ibi
peccatorū suorum veniam nunquā obtinebāt.
Ideo Arsenius fratribus petentibus per vi-
dicit. Ploemus hic fratres antequā camus
ad locum vbi lachryme corpora nostra cō-
sumant: si non est ibi locus penitentie
crucis. Tū magister Ioannes de B. ait
ulla. Gabines, episcopus cardinalis dice-
bat quod fuit quidā fenerator quē cum mon-
ret sui sacerdos ad penitentiam: semper di-
cebat bene adhuc faciam: quia satis est ad
huc de responsione. Similiter in infirmitate
existens sic dicebat bene adhuc faciam: cum
improbe instaret sacerdos videns periculū
ille subito rapitur quasi mortuus: et cum ad-
huc instaret sacerdos hortus adhuc ad pen-
nitentiam clamavit eger. O penitentia vbi
es de cetero penitere non valeo: hoc iusto
iudice iudicant: quia dum facere peniten-
tiam poteram noui: modo dum volo non
possum: et hec dicens mortuus est. Nec ex
libro de dono spiritus sancti. Est tamē dā-
natorum pena alijs quā damnatio vilis ad
tria. Primo vt conseruetur divina iustitia

Secundo vt electi de diuina iustitia contenti
sunt. Iuxta illud. ps. Terribis iustis cu
viderit eē. Et tertio vt diuina misericordi
dia ab eis cognitur: videntes enim totum
cruciatum diuinam misericordiam recogitat
que hoc se euasisse cognoscunt.

9. novem militares in penarum inferna-
lium consideratione. Capitulum xxviii.

Consideratio pena
rum inferni utilis est valde et ne
cessaria. Postquam enim Hieronimus
collam succentam viderat et fas
ciem eius a facie aquilonis: et audierat di
centem dñm. Ab aquilone paderet omne
malis. Hier. j. Vortabat postmodum cere
ros ad illud spectaculū contemendū. Hier.
xij. Reverte oculos vestros et videre que ve
niunt ab aquilone. Per aquilonē cuius que
est regio insperperatissima et a sole maxime
elongata: intelligitur gehenna in qua erit
operata acerbitas pene et elongatio a so
le iustitiae: quā sepe respiciebat Hieronymus
qui dicebat. Cum cōsidero Job sedentē in
sterquilinis. Iohannem esurientē in cremo
re. Quāvis enim

pectus occidit gladio. Petrum suspensum
 in parabolo. ^{Conde} ^{ratio.} inc. agitur quis in futurū re
 diobis faciat q̄ in presenti sic affligit quos
 amas. De autē respectus vel consideratio
 vitiis est ad multa. ¶ Primo facit bene pu
 nire cōtra diabolum. Quis em̄ considerat
 p̄ finitū fuerit ab eoductus ipsum ad illa
 mōrta non pugnet viriliter ne vincatur.
 ¶ 2. Mare vidit & fugit: mare. s. eterne ama
 ritudinis: vidit domū & fugit. s. peccatū: ve
 rat in vitis parā de et qui tentatus ad
 solem Egypti nudus se penebat: querens
 uomodo sustinere peller ignem inferni q̄
 non poterat solem sustinere. Unde Egeps
 us de cladihus Iudeorū libto. v. Cum Zi
 nephani filius Hierusalē obsedisset
 suam animam: ne timore mortis recederet
 vel desisteret a p̄lio: p̄posuit eis
 emplū Leonidis regis Lacedemoniorū:
 u(cum instaret p̄lium et videret inus
 terabile Persarū exercitū contra trecentos
 Lacedemonios quibz p̄ceat) ait suū
 abum sumere: et viū confortas
 nem. P̄ andaniam die feci quia hodie
 iuratur sumus apud istos: quod verbū
 ad Lacedemōios adeo valuit q̄ nullus
 ex cepto a p̄lio se subtraxit: s. pugna
 runt & quasi victores fuerunt. Sic q̄ cot

gile: Mala sit cena inferni viriliter dimi-
 cat ne vincatur et victus ad illam deducatur.
 tur. Simiter narrat beatus Eriban⁹ de
 sancto Antonio qd cum diabolus cum tens
 faret de peccatoiple incendiij eterni penas
 peccato debitas remissionis: idem oppo-
 nebat scz diabolo qui ei sub specie pulch-
 rime mulieris apparebat: tandem diabo-
 lus i specie parvuli etisipio nigerrimi o-
 parens ei ⁊ ad pedem eius pulueris se ve-
 etum ab eo confessus ē. Tūde quedā con-
 cubina respōdisse fertur amallo suo a quo
 cum tunicam peteret: ipse diceret illā sa-
 tia habere vestimenti. Non inquit parum
 est quicquid tibi das pio pena eternis pro-
 pter te sustinenda. Sic enim debent mī-
 lieres cum eis aliqua donaria offeruntur
 per diaboli ministros vt peccat dicere: mi-
 nis parum est pio eterna pena sustinenda.
 Non emō tanti eternaliter penitere. ¶ Se-
 cundo valet ad domandum carnem. An-
 thodotus lib. 1. soliloquiorū. Propono tibi
 aduersas carnis ardoris eterni supplicij
 ignes. Admonito ardoris gehenne ardore
 excludi luxurie. Admonis enim qd quādo
 digitus est adustus applicat ad ignem vt
 minus calor extrahi possit per maiore. Sic
 et peccatos inflammaris igne peccati: si per
 considerationis igni se applicet infernali:
 minor calor extrahi poterit a maiore. Et si
 erit baculus qui versatur ⁊ reuertatur in
 igne ad apponendū ignem: ex ipso igne co-
 sumitur paulatim ⁊ demigratur. Sic qui
 cumq; per iugem meditationē versatur in
 igne illo necesse est vt in eo consumatur car-
 nostras. Sic enim iuxta dictum sapientia.
 Eccle. xij. frequens meditatio carnis: id est
 rei finire ⁊ corruptibilis si affricio quan-
 to magis meditatio illius eterni ignis qui
 carnem cruciat⁹ est. Exēplū de hoc in
 vita patrum vbi narratur qd duo fratres
 dimissa penitētia regressi ⁊ ad mundū
 postea ad diuino spiritui rati regressi sunt
 et recepti: ⁊ vterq; inclusus est in cella sepi-
 rata: ⁊ ministrati eis eis idem genus refe-
 ctionis fuit penitētia tarata. In fine
 anni iussi sunt egredi. Et ecce vnus appa-
 ruit valde pin⁹ ⁊ rubicundus: alter v-
 tro modo melleus ⁊ desponsatus inu-
 to per illū. Vnde qd idem fuerat vicij
 ministrat⁹ ⁊ nō aliud mirari sunt patres
 ⁊ omnes ipsi quēstus est a pingui qui
 contraxisset: et sic qd de bonitate dei qd cum

reducat super hoc gratias agēs afflicte.
Secūdus requisitus de eodem dixit q̄ de
peccatis suis cogitabat piopter que deum
tam grauitē offenderat et penas eternās
meruerat ex hoc dolens afflicte ⁊ iudicaue
rat patres eos eiusdē meriti. Et quo pas
ter q̄ huiusmodi meditari carnalitate cō
sumit q̄ carnositas dispositio est ad multa
ta mala. Unde euidam viro pingui deride
ti quendam clericum macilentu ⁊ dicenti.
Dne clerice vos videmini venire de infer
no. Respondit clericus dicens. Dne vos vi
demini habere faciem cūctis illuc Abac. j.
Incrassata est pars eius. ⁊ Hieronym⁹ cui
dam. Inpinguauit te deus ad victimam.
¶ Tertio hec consideratio anellit a delecta
bilibus mūdi. Exemplū ad hoc in vitis pa
trui dicit sener quidā q̄ nutrit cum obla
tare vult puerū ⁊ a dulcedine lactis auer
tere ponit aliquod amarū in mānilla: q̄
senties puer retrahitur ab ea. Sicet tu ad
iunge amaritudinē inferni delectabilibus
mūdi ⁊ retraheris ab eis. Job. vi. Nāquid
gustare poterit quod gustari affert mor
rem: quādoq̄ magis affert mortem amat
rissimū: idēo dicebat sponsa christi. Cant.
iij. Ibo ad montē myrre. Descēdit quip
pe in vallem myrre que descendit in ama
ritudinē conscientie sue. Ambulat in cam
po myrre quem affligit tentatio huiusv
te. Sed cōscēdit in collem myrre qui cō
siderans penas purgatorias timore com
pungit ⁊ dolore. Sed mons myrre est in
eliminabilis amaritudo mortis eterne. Cla
dam igitur inquit sponsa vt pauca. vadā
vt caueam. vadā vt caueam. vadā
vt lugeam. non perfunctoria prelabatione
sed crebra cognitione. Unde ps̄. Fulgura
in pluuia fecit. Timor quippe per am
ferri fulgura ipsius conuertit in abundan
tiam lachrymarū. Nam lachryme illę non
ex amoret sed ex timore procedunt piopter
quod si quis cōqueratur q̄ lachrymas ha
bere nō possit oculos suos aperiat per cō
siderationem ad fumum inferni ⁊ ad ar
dem eius et ad vehemētiā venti aquilos
nigri quo pandetur omne malū: tunc sus
ficienter materiam lach: nāli hauriet.
¶ Quarto valet ad reuocandum a via per
ditionis: via enim peccatorum est tenebro
sa. prout dicitur. iij. Et ideo non videt pec
catorum ad quod ducit et ideo perambul
ant illam viam. quousq̄ corrumpant in lo

Tractatus. III.

cum pditionis iuxta illud Eccl. xxi. In his ne illos inferi et tenebre et pene. Cum autem incipit illuminari cogitando de fine peccatorum, auertit se de illo precipitio: et tremens recedunt ab illa via. exemplo David qui dicebat. Cogitavi vias meas et conuertere meos in testimonium tua. Unde in aliquibus regionibus consuetudo est quod latrones a rupe precipitantur et in casu per lapides pernitens confringunt. Sed antequam veniat latro ad crepidinem ponitur vela ante oculos: qui si videret loci horrorem et profunditatem prius pmitteret se vulnerari: et oculos extrahi quod se in precipitium daret. Sic ante oculos cordis ponit diabolus velum scilicet delectationem in temporalibus: ne putei infernalis consideret profunditatem et acerbiter tem penarum. Si enim pena gehenne consideraret potius pmitteret se excoari quam culpam mortalem perpetrare: et ideo cessare debemus a peccato considerata pena sequenti et ei debita: quod Job. xvi. Si sustinueris. si expecta uero me emendare vel conuertere canis quem dimittis: et auis timore lapidis vel sagitte viridem ramum aut etiam timore laquei granum deicit: et pisces timore hamuli esca deprimunt: et tamen pauci timore eterni supplicii peccata relinquunt in hoc bestis deteriores: et hoc est quod dicit dominus. Ad. xj. Recinimus vobis. id est vitam eternam promissimus et non saltastis. i. non applausistis. vos a terrenis elevantes sicut qui saltat. lamentauimus vobis. i. lamentum eternum comminasti sumus et non plorastis. i. in glossam planctu puer non fecistis. Quintopales ista consideratio: quod est occasio homini ponendi se in bono statu: iuxta domini ad penam agenda in presenti. Cuius enim peccatum oportet vel eternam penam sustinere vel presentem et transitoriam: quis cogitans ad conditiones vitarum penarum non preclingeret sustinere hic quod ibi nisi sit infensus? Propter quod dicit. Ab. xij. Ingrediar hic. i. putredo in ossibus meis et subter me lateat ut quiescam in die tribulationis et ascenda ad populum acientium nostrum. et Job. ix. Dimitte me domine ut plangam paululum dolorem meum antequam vadam. i. potius eligo hoc quam illud et se peccato fieri. Exemplum ad hoc de quodam scolari delicatissimo quod Bononie commorans instantem refugiebat statim penitentiam quod nolebat ad sermones per-

Capitulum. XXVIII.

nire vel aliquid audire loqui quo rueretur ad ingressum religionis. Factum est autem ut quidam predicator compatriota suus et familiaris visitaret eum in domo sua. Cum autem ingrederetur cameram eius ipse timens ne vellet ei predicare: dixit. Frater ad quid huc venis? Si vultis mihi loqui de deo non cauto audire. Si vero de alijs negotijs bene venis. At ille. Magister habeo vobis loqui qui de quibusdam negotijs. Et ex quo non vultis loqui de deo non propono loqui vobis nisi de licentia vestra. Tunc recepit eum ad loquendum de illis negotijs. Cum autem huiusmodi verba et rumores essent finita et frater volens recedere vidisset delicatissimum lectum et pomposum in quo iacebat. Dixit illi. Magister date mihi licentiam dicendum vobis verbum de deo. Illi vero cum diffinita cultate precessit. Tunc frater ille. Magister obsecro ut hac nocte dum intraueritis lectum vestrum cogitetis quem lectum habetis: curi sunt in inferno qui hic penitentiam non agunt. At ille. Quis lectus erit ille? Respondit frater. Esaias dicit. Subter te sternet tinea: et operimentum tuum vermes. Post hec verba discessit frater. At ille in nocte sequenti recordatus est. ubi cum esset in lecto non potuit dormire cogitans de illo lecto inferni: et instantem preualuit huiusmodi cogitatio in eum quod post modicum religionem ingressus est. Unde et de Fulcone Massiliensi legitur quod cum esset primo ioculator: cepit cogitare quod si daretur ei in penitentia quod semper iaceret in pulcherrimo lecto et molli: ita quod nunquam pro aliquo inde recederet. Si non posset hoc sustinere quod minus in pena inestimabili inferni. Et propter hoc factus est monachus magnus et deinde Abbas silensis episcopus. Quod similiter confiterans David ad penitentiam monebatur: dicens. Quantas ostendisti mihi tribulationes et altas et malas et conuersus viuificasti me: et de abyssi terre reduxisti me. id est de periculo cadendi in abyssum. Dec autem consideratio mouit eremitam quendam ad asperissimam penitentiam quam agebat in profunda eremo: a quo cum quaereretur a quibusdam qui eum inueniunt: cur se ita interficeret. Respondit. Totius labor vite mee non est idcirco. eius comparari ad unum diem tormentorum qui per duobus futurum seculo preparant. Dec inquit patrum. Dec etiam consideratio mouit Petrum eremitam

De consideratione penarum inferni. fo. LXXI.

ad peritiam mirabile: de quo narrat Biegotius quod cum esset secularis et quasi mortuus inferni supplicia vidisset: et multos huius seculi potentes videm et se cum illis ibi debere submergi. Assistit quidam chorus suis subito et perhibuit diceo. Egredere et vide qualiter amodo sit tibi viuendum. Cui surgens hec narravit et tanta postmodum penitentia se affixit: ut si lingua hoc raceret penitentia et conuersatio clamaret. Et ideo si sepe quiescere non potes et lecto molli et camera parata et suauiter redolenti. Si non potes per horam modicum febrem sustinere. Si non potes tibi dictam iniuriam perferre. Si non potes alterum in maiori honore respicere. Si vis tantummodo hic habere tibi placentiam. Considera quod pati poteris inferni tormentum ut semper videas inimicos tuos et audire eorum opprobria et irrationes dum te videbis a societate sanctorum turpiter expelli. Quod penitentia huius mundi leuiter erit: si per oia ista in mente reuoluatur. Quod hoc consideratio confirmat hominem in bono facit enim aperire oculos ut videant homines bonum quod prius non viderant. Unde Biegotius pena oculos aperit quos culpa claudat. Nec solum hoc facit cum fuerit expertus: ut pater in diuitie epulone qui diuenerat oculum suum a Lazarorum: immo etiam si fuerit oculis considerationis diligenter inspectis. Dicunt enim naturales quod dormientes fulgus per culum inueniuntur habere oculos apertos. Sic qui dormiunt in peccatis cum huiusmodi fulgure in mente percipiuntur: per considerationem debitam statim aperiunt oculos ad videndum bene et illud perficiendum. Sicut enim colligum clarificat oculum. Sic et consideratio infernalis tormentorum: unde Job. xvi. In amaritudinis moratur oculus meus. Illius enim oculus moratur in amaritudine qui diligenter considerat amaritudinem gehennalis pene. Et per huiusmodi amaritudinis considerationem recuperat amissam visionem. In signum cuius Tobias fellis simitide visum recepit. Job. xj. Nihil enim hominem in bonum magis confirmat quam huiusmodi mortis timor. Unde Eccl. xxv. Nihil in timore domini tenueris cito subvertetur domus tua. Exempla ad hoc in vitis patrum. Fuerunt duo scilicet vir et mulier: vir sanctissime vite sed infortunatissimus in mundo: tantum ut etiam in morte cum deberet sepeliri tanta fuit pluuie inundatio quod vix potuit multis

diebus sepeliri. Huius vero contrarium pessime vixit: sed fortunatissima. Factum est autem ut post mortem vtriusque filia quedam quam habebant cogitare cepit cuius vitam imitaret. Cum autem suggerere corne aliquantulum inclinari cepisset ad imitandam vitam matris: facta est in ecclasi. Et ecce ostensus est ei locus amenissimus in quo cum vidisset patrem inter alios beatos: occurrit ruit in amplexus eius: rogans ut eam secum ibi retineret. At ille: non potes hic modo remanere: sed si duxeris vitam quam ego duxi tandem huc venies et eris semper mecum. Huius autem uultus ab eo ducta est ad locum quendam de quo deosum respiciens vidit matrem in horribili tormento: que respiciens sursum et videns filiam cepit euolare et clamare diceo. Filia vide quid patior: propter immundam vitam meam. Recordare obsecro quod dolores propter te sustinui: et si quid potes adiuua me. Ad hec verba illa commota compassione ad se redit gratias agens deo super his que viderat: et tunc confirmata est ad patriandam: timens illuc deduci ubi viderat matrem et facta est mulier sancta et magne abstinencie. Sic et psalmista qui dixit. Oia iudicia eius. i. condensationis malorum in conspectu meo (et sequitur) et iustitias eius non repuli a me. Propter hoc scilicet feci fiducialiter omnem iustitiam. Sic etiam in libro de bono timore legitur de alia muliere. Cum enim quidam eam admasset adulterino modo: in periculo suo subitoto mortuus est: pro quo cum ipsa multum doleret et desideraret scire de statu suo. Cum aliquando sola in lecto iaceret apparuit ei ille adulter pro quo erat sollicita totius ardens ut ferrum candens et ait. Unde qualis sum expertus et ecce cogitare poteris quiter mihi est propter peccata mea intrinsece: tunc ipse cui sit in oculis eius vinum ardentem quam metallum bullientem: cuius ardor terram videbat comburere et penetrare et subintrare: quod post hoc disparuit: illa ad hec perterrita conuersa est et tanta penitentia se onerabat ut oibus grauis et impenetrabilis videretur. Quod primo talis meditatio est materia gloriofandi deum: sicut iustitie que sunt in regno in patibulis sunt occasio benedicendi regi. Unde dicunt turbe. Apoc. xix. Laus et gloria et honor et virtus deo nostro: quia vera iudicia eius sunt iustitia. Sic David diceo. Confitebor tibi in directione cordis in eo quod didici iudicia iustitie tue. Laudabat enim

Tractatus. III.

Capitulum. XXIX.

dom cor de directo in eum eo qd pteogno
uerat ipsa iudicia terribilia eius. Q Octa
uo expellit acidiam: nihil em penas et peni
tentias presentes reputare facit que ad co
paratione eius nihil sunt. Unde Bern. Vi
gilias times et ieiunia: manusq labora.
Sed hec leuia sunt flamas perpetuas me
ditanti. unde in vitio patra dicit quida tu
mor frater leni. Quid faciam pater quia se
dens in cella acidior: Respondit senex: non
dum vidisti futura tormeta: quia si illa po
suisses in corde tuo et esset cella tua plena
vermibus vsq ad colla sustineres patietur
et non acidieris. Sicut em cu imminer nau
fragium oia apponit laboris ad exoneran
dum nauem: nec est ita infirmus aut debilis
quin pro posse man apponat adiutrices.
Sic timor: inferni diligentia adhibere fa
cit ad peccata deponendu: restituendu: et
bene agendu et latrones existetes in terra
cordis nostri repugnendu et super eos vigi
landu. ps. Cofige timore tuo carnes meas
a iudicio em tuis timor. Q Non hec medi
tatio continere facit presentia oia. vn Eccl
s. Et si multis animis vixit homo: et in his
omnibus letus fuerit meminisse debet tene
bras ipis dieru multoru: qui cum venerint
vanitatis arguentur preterita. Exeplu in lege
da beati Joannis euangeliste: cum quida dis
cipes ad predicatione Joannis oia dimissis
fuerat postea videntes seruos suos in glo
ria iudici: beatus Joannes facto auro devir
gis et gemis de sabulo restituit eis oia. Cu
autem quida iuuenis per eum refusat: nar
rasset eis de gloria qua amississet: et de sup
pliciis que eos expectabatur. Illi iteru redi
tis gemis et auro oia continentes redierunt
ad paupertate prius assumpta. Quis em
debet de se vel de aliquo alio curare si in
fine illis tormetis tradi debeat? Ideo con
uertatur in infernu oia gentes que obliui
suntur deo. Melius em est in presenti vi
ta per consideratione descendere ad inferos
q boscu ascendere ad celos. i. ad honori
cellitudinē per consideratione: Exeplu Lucie
feri et suoru compliciū. Sit em. Ascenda sus
per celos et similis ero altissimo. de plurib
autem dicit ps. Rendunt vsq ad celos: sed
sequit: et descendunt vsq ad abyssos. De pri
mis vero scribitur. s. Regu. i. Dns deducit
ad inferos p consideratione et reducit. Sed
sicut huiusmodi meditatio cedit ad bonu
electoru ita cedit reprobis ex eorum impe

nitentia ad grave malu. Roman. i. Com
duricem tuam et cor impenitens et duris
yas tibi iram. Exeplu Brege. in dialogo.
Quida nobilis ciuis Romanus: noie Gre
phanus defunctus fuit apud Constanti
polim: in mane cum deberet sepeliri surre
xit: et retulit mala de inferno q viderat et.
Voc autem nocet eis quia vbi deberent crea
dere et timere ista non credunt neq timere
demonibus deteriora. Nam demonio cre
dunt et cotremunt. Exeplu de sancto pa
tre qui tentatus quiescit a demone cur de
taret eum cum supplicia eius augeret. Re
spondit demon quia sciebat iudicium non
esse venturu quousq impleat numerus ele
ctorum et ex hoc volebat plangere iudiciu
ne ita cito veniret eius supplicium.
Q Due vie quadrupliciter differentes qua
rum altera est in principio facilis: difficilis
vero in fine. quadrupliciter altera autem co
tra difficilis in principio: facilis in fine. ad
causam ascensum tria requirunt iuuentia et
duo stimula: quid sit declinare ad dexte
ram et quid ad sinistram. Capitulum. xxx.

Clauero pericu

lum est redere versus illam
domu infernale qua deseri
psim horribiliter expedit cos
gnosce vias quibz itur in
illam et eorum conditione vt fugiatur et ad
viam paradisi diuertamus. Sumus em in
hoc mudo quasi in bivio vbi due vie sunt.
Alia tendit in citrate Babylonis q est ad
uitas perditionis. Alia tendit in Hierusa
lem superna in qua est vltimo paco. Et autē
due vie multipliciter differunt. Primo quis
dem vt dicit dñs. Matthei. vii. Nata est et
spatiosa via que ducit ad perditione: que
ideo dicit latave vult Chrys. Domilia. iij.
super Matthei: quia illa via non est intra
regula veritatis et discipline cōclusa: ambu
lantes in ea nō qd debent agere hoc agūt
sed qd delectantur: ideo in ea ambulant boies
videntes et gaudetes et comedetes. Ea em
quia introierit in ea prout vult se agit: nec
coangustat in aliqua parte ita vt delectet
eum ambulare p eam. Et nō multiambu
lant: quia multi suau sequitur cōcupiscen
tias. Voles em vt vult ps. Populus. iij. Zo
pi. in pluribus sunt mali et in paucioribus
boni: qd ideo est vt vult Augu. vt exerceat
bonos. Si em essent plures boni q mali

De vijs viatorum. Fo. LXXII.

laui auderent exercere bonos. plures
em sequitur turba vt faciant malu. vn de
Eccl. i. Scultoru infinitus est numerus.
Ad hoc exeplu Rabboldi Phyloni du
cis qui vt refert Egiu virtus predicatione
Iulianu episcopi ad hoc adducit: vt bas
pizaretur: cum vnum pedem in lauacro in
tinxisset: alteru pedē retrahē: interrogat
uit vbiā plures maioru suorum essent in
inferno an in paradiso: et audiens plures
esse in inferno: intinctu dem. res. abens.
Sanctus est (inquit) vt plures q paucio
res sequat: et ita iudificatus est a demone
promittere ei q tertia die ab hinc incorus
pibilia bona ei daret: qua die subita et eter
na perijt morte. Sed via paradisi (vt ibidē
dicit dñs) arcta est: immo dñs illam viam
perambulauit hūbēdo in cruce pedem sub
pede: ideo autē arcta dicitur: vt vult Chy
sostomus in loco allegato: quia illa est via
iusticie que intra regulam veritatis et disci
pline inclusa est: et ambulantes in ea nō
quod delectat faciunt: sed qd debent: ita vt
quadoq penitentiam qui eam ingreditur.
In ea em ambulat tristes lugentes et iei
nantes ita vt diceret ppheta David. Adē
autē pene moti sunt pedes: pene elisi sunt
gressus mei: quia zelam super iniquos pa
cem peccatoru vidēs. Ideo duo calcaria no
bis adhibētur ad pungendu et stimulan
dos vt per illam viam arctam incedamus:
que sū Augustinu sunt amor diuine iusti
tie et timor: infernalis angustie que duo ne
cessaria sunt. Alias si equus noster vno cal
cari pangeret: et non alio: nec recte nec se
cure incederet: ita sine timore quandoq
generatur stulta presumptio: et sine amore
desperatio. Unde Brege. s. moralu. Cum
quis solo timore bona agit: a malo penit
non recedit: quia eoispo peccat quo peccas
re velle si iuste potuisset. Unde est qd pro
pter huius vite arctitudinē pauci per eam
gradiuntur: ita vt videat desertaria et male
trita. Aug. s. iij. Quid non lugēt eo q nō
sit qui veniat ad solennitate supple paradisi
fi. Causa vero via ista stricta est: ideo cau
ambulanda est in ea vt homo videat vbi po
nat pedem amoris sui. Augu. Pes anime
amor est: qui si rectus est dicit charitas: si
curuus cupid. ad. Sicut em contractus ire
non potest ad sanctu Jacobu: sic qui pedē
istum non habet non potest ire in celum.
Item quia via ista arcta est: timendum est

illis valde qui latam habent conscientia.
Nati em currus incedere non possunt per
viam arctam: ideo cum conscientia eorum
sit quasi quida currus magnus et latu: se
rens eos ad terminu suum: timendu est ita
libus ne sint extra viam istam. Et quia illa
ducit in celum: timendu est ne pes extra ea
penatur. Nam in via alpium alca si pes ex
eat viam: statim cadit in abyssum. Sic hos
mo in infernu si pedem amoris extra illam
figat. Q Secūdo differunt quia via inferni
est via obliqua. Serpens enim quasi semp
toruose incedit: ideo serpens ille antiquus
qui vocatur diabolus primus adiuuauit il
lam viam toruosam. Iuxta illud psal. In cir
cumitu impij ambulat: quam sapiens sibi
difficilem estimabat. Non tam ad cognos
scendum q ad gradiendum: cum inter tria
difficilia vnum dicit esse viam. colubus su
per petram. Sapiens enim qito se sentit
in via obliqua ramisio se conuertit ad res
ctam: eo q quāto diutius ibi steterit: ita
a termino longius declinabit. Ideo debet
mus couere ne intremus huiusmodi vias
sicut psalmista dicebat. Ab omni via mala
prohibui pedes meos. Et audire Hieremias
precipiente. Reuertatur vnusquisq a via
sua mala. Viere. xviij. Cōtra malos q eas
nolunt dimittere cum tamen se sciant a re
cta via diuerrere: contra quos Viere. n. Cō
vilis facta es nimis iteras vias tuas. Sed
via paradisi recta est. Esale. xvj. Sentra
iusti recta est: rectus est collis iusti ad om
bulandu. Formice enim sibi rectas vias et
strictas facere solent per quas iugiter ince
dunt: et solent grana ad domiciliu deper
tare. Sic viri sancti vias virtutum eligunt
rectas per quas vadunt et ad para. Idos
mialium grana meritum trahunt. Unde
Prover. vj. iubetur insipienti. Vade ad for
micam o piger: et considera vias eius: et di
sce sapientiam. Q Sed dices via dñi est a
dextro: via mala a sinistro: iuxta illud Pro
uerbiosa. iij. Alia a qua dextro sunt no
uit dñs: id est approbat: peruerso vero sunt
que a sinistro. Et sū psalmista: mouit dñs
viam iustorum: id est approbat. Cum igit
tur ille qui declinat a dextro vel a sinistro
obliqua et non recta via incedat: videtur
q celorum via sit obliqua. Unde Deuterio
nomy. v. precipit. Nō declinabitis neq ad
dexteram neq ad sinistram. Sed per viam

E
Calca
ria.

E
Uia.

Tractatus. III.

Capitulum. XXIX.

quā p̄cepit dñs de vester ambulabit. **R**esponder. **S**im. **P**rouer. iij. q̄ dextera via bona est: sinistra reproba: & ideo nō prohibemur dextra via ambulare: sed ad dextrā vel sinistrā declinare. Declinat autē ad sinistrā qui iniustus est: declinat ad dextrā qui sibi vult arrogare q̄ iustus est. Declinat ad dextrā qui de suis viribus piculmit saluari: declinat ad sinistrā qui propter suā fragilitatem desperat se posse saluari: declinat ad dextrā qui plus vult sapere q̄ oportet: declinat ad sinistrā qui stultitie pambulat. **D**ec. glossa. **O**is em̄ qui viam dñi pambulat dextram sequit. i. p̄torem viam. Sed dum est in via dextra a dextris ab ea nō declinet nimis excedēdo: q̄ p̄cepit sapiens Eccl̄. vij. Noli em̄ nimis esse iustus. **T**ertio differūt: q̄ via celi laboriosa est & difficilis. Act. xij. Per multas tribulatiōes oportet intrare in regnum celor. **Z**uc. vii. Oportuit christū pati & ita intrare in gloriā suā. Ideo dicebat psal. Propter verba labior. tuorum ego custodivi vias duras. **S**eneca. Nō est ad astra mollis & terris via. Quia ei recta est illa via nec ab ea declinare oportet q̄ tamen sic facilius: ideo sine duccore difficilis est ad tenendū. Ideo dicit Sāp. x. Iustum deduxit dñs per vias rectas. Sed via inferni facilis est ad ambulandū & sine labore. **I**nde Virgilius. **v**. **e**neid. **f**acilis descensus auerni. Sicut ei onerata q̄driga ad ascendendū indiget plurib⁹ equis propter laborē ascēsus vbi in descensu sufficeret pa⁹ solus equ⁹: sic ad ascensum laboriosum paradisi nō sufficit homo solus ad se trahendū cum onere carnis suae: sed requiritur deus auxilians: p̄latas adiuvans: & ar. zelus custodiens. vbi ad descensum inferni ipse peccator solus sufficit. **O**se. xij. Perditio tua ex te **I**srael ex me t̄mmodo auxilii tuū. **S**ed dices laboriosa & arcta est via que ducit ad celū: ideo illam intrare timeo. **R**esponder. **A**ug. Si dicit aspera est via que ducit ad vitā: christus transiit per eam: & adhuc post caput membra dubitant pertransire. Sed dicit christus transiit deus & homo: vides quot milia nunc post eum transierūt. Senes em̄ & iuvenes & pueli & puelle p̄ eam transiunt & transierunt: & viam quā tu times intrare sibi eris fecerunt. **P**reterea duab⁹ de causis declinat quis a rectitudine vie christi.

El timore alicuius mali quod estimat se passurū si perviam illā inceserit. **E**l amore alicuius boni quod estimat se habiturū si a via christi recesserit. **E**nde Aug. Omnia peccata due res faciūt in hōie: scilicet cupiditas & timor: propter delectationem mala facimus: propter tristitiā a bonis recedimus. Qui timore mali a via dñi recedit est quasi equus ymbiatricus qui ymbriā vici met & periculum verū nō timer. **E**tera mala sunt. mala fati revire que ipse nō timer. **P**resentiādo mala nō sunt nisi ymbria futurorum malor. **S**ap. v. Omnia transierunt sicut ymbria. **P**rovenit autē iste timor vie ex defectu cognitionis: ideo in psal. vocatur timor nocturn⁹. Nisi em̄ in tenebris peccator. **E**ssimus: benevidemus q̄ non sunt cōdigne passionēs huius sp̄is ad futuram gloriā que reuelabit in nobis. **R**o. viij. **I**nde Ber. Quid est q̄ nō opramus & per medios enses (fieri oportet) tantam declinare miseriam & ad tantā accelleram declinare nisi q̄ mortua est fides nostra: Qui vero amore sp̄alis boni retrahitur a via celi: stultissim⁹ est: cum sp̄alia in infirmum excedant hec caduca & transitoria. Si igitur prop. ex hec sp̄alia ita occupamur veramur & angustiamur: quāto magis cū labore maximo illa bona pmanens & eterna querere debemus. Si em̄ sp̄alia bona solayolūtate sine labore nō habetur: nec etiā vtilia aīalia vt oues & boues: sed bene inutilia vt pulices & pediculi (vt lunus nolimus) sine labore in nobis onantur. **S**imiliter male herbe vt vitice: vt pres. & spine sine labor: proficiunt & sine cultura fructificāt: boneo vinee sine sumptibus magnis multitudinem fructuū nō asportant. **S**imiliter credendū est q̄ mala perpetua facilius lucrari possunt. **E**terna nō sine sumptibus penitentie & laboribus magnis: alioquin deus viliora reputaret celestia q̄ terrena. **S**ed iterū dices Quomodo dicit vias celi est. duras & arctas & laboriosas cum dicat dñs **M**at. x. Jugum em̄ meū suave est & onus meū leue: Quomodo etiā dicit inferni vias faciles cum tamen dicant damna illud **S**ap. v. **Z**assati sumus in via iniquitatis: ambus laumus vias difficiles? **A**d hoc facile responderetur: primo q̄ via inferni facilis est in ingressu quasi strata floribus: salis cet presentis delectationis dulcore & tem-

De duabus vijs viatorum

fo. LXXIII.

potati & edidate. Sed tñ multipliciter est difficilis. **P**rimo quidem in p̄gressu p̄pter cōscientie remorsus: qui multa affligit animā. **N**ō ei patit ordo iuine iustitie vt vel ad momentū sit culpa sine pena. **E**nde Aug. **I**ussisti dñe & sic est vt pena sibi sit ipse animus inordinatus. **I**nde Eccl̄. xij. **E**ia peccantiū cōplentata est lapidib⁹. i. mirabiliter dura & plena offendiculis ad ruendū. **S**ecundo difficilis est in regressu: vt nō pōt q̄ a suo p̄tō postq̄ ingressus est retro: exēplo dom⁹ **D**edali in quā cū quis introiret vit exitū inuenire pōt. **V**inc est q̄ lubi tus postq̄ luxuriose vixit vie se continere pōt: & sic de alijs. **P**s. **B**er. q̄ in via p̄tō nō stetit: cōsuetudo ei & statum i p̄tō multum facit ad hanc difficultatē. **T**ertio difficilis est in egressu p̄pter separationem a presentivoluptate. **D**icit em̄ naturales q̄ talpa q̄diu vivit incessan. ex fodit sub terra & oculos deuasans: oculos h⁹ sub pelle. **S**ed p̄pe mortem scindit cū pellis: & tunc vider. **E**unc sic voluptuos & diuites incessanter thesaurizat sub terra: & p̄t sibi thesaurisat irā dei & nihil in celo reponit: & suis auaritijs rapinis: & litigijs de iustit oculos ecclesie vel domos p̄tō virop. **N**ec oculos habent vt videat q̄ recta sunt & maxime celestia. **S**ed cū ad mortē pueniūt vt inde egrediant: tunc aperunt oculos eor: & tunc recte cōsiderant quia tarde q̄ nihil p̄fuerūt oīa ad q̄ p̄cauerūt: dicētes illud **S**ap. v. Quid nobis p̄fuit supbia: aut diuitiarūis exantia q̄ cōtulit nobis? **Q**uarto hō difficillima est hec via post egressum p̄pter subsequens: gebene tormentū. **H**ec est via q̄ videt homini recta. **S**z nouissimā ei ducit ad mortē. **S**z via celi in principio dura est & aspera quousq̄ in cōsuetudine deueniat vt dictū est satis. **P**ostea dō facilis & delectabilis inuenit. **p**s. **Z**atū mā datū tuū nimis. **P**rouer. i. **D**ucā te p̄ semitas equitatis: quas cū ingressus fueris nō arctabun gressus tui: & currens nō habebis offendiculū. **vñ** Ber. **E**xerto credite q̄ via monastica quāto arctior: quanto molestior: tanto latior: tanto iocundior: inuenitur in p̄gre. **E**nde hanc viā nō solū cōsuetudo faciem reddat: sed etiā labores et tormenta & an. illi saluatoris. **vñ** de eius aduētū **E**sa. xl. dicit. **E**rant aspera in vias planas. i. faciles ad ambulandum: & tertio spes p̄cun p̄missi adeo reddere de-

bet eam faciem. **vñ** de **C**hryso. **Q**ui viā la biosam estimant: sue de dñe est accusatio. **S**i em̄ tempestates pelagi nautis: vol nera militibus: frigora & glacies agricolis: leuit & portabiles sunt: p̄pter spem premij sp̄alis: multo magis cui crīa placet nullum debet sentire periculum. **A**dxime labores mitiga in benignū finem venire. **N**e aspicias inquit q̄ aspera est via: s⁹ quo ducit. **N**ec alii q̄ lata est: sed vbi desinit. **Q**uarto differunt: q̄ via inferni est via mortis. **P**rouer. ij. **I**ncinata est ad mortē domus eius: & ad inferos semite eius. **O**īs qui ingredient ad eam nō reuertent: peccatores em̄ peccando in infernū cōtinue descendit & aliquādo ita q̄ nunq̄ reascēdit. **vñ** de **P**rouer. xij. **I**n semita iustitie vita. **I**ter autē deuitū ducit ad mortem. **E**t ita q̄ ambulant p̄ eam appropinquant vsq̄ ad portas mortis eterne: imo latrones & homicide per eam qui tali graditur viā ambulant & viam faciunt. **J**ob. ix. **E**nterūt latrones & fecerūt sibi viam p̄ me. **I**n viā autem vbi sunt latrones nihil transēdit: res manet pulchra & bonū quin totū rapiant. **S**ic diaboli latrones in viā ista oīs gras & virtutes sic depredant: & extirpāt: iuxta illud **E**zē. i. **M**anum suā mittit hostis ad oīa desiderabilia eius: ideo petebat peccatores vt hec via ab eius terra tolleret: cum dicebat in **P**sal. **E**ia iniquitatis amoue a me: nō dixit. **A**duce me a via iniquitatis: sed amoue a me viam iniquitatis. **L**ōrins git aliquādo quando viā fit p̄ campos alii cultus: vbi non debet esse viā: petir a dño suo q̄ amoueat viā illa. **S**ic diaboli & peccata fecerunt viam p̄ hostem qui est in peccato: immo q̄ deterius est volūarie in seipso fecit viam. **D**icit em̄ diaboli illud **E**sa. i. **I**ncurrare vt transcam⁹: incurrare scilicet dignitate tua ad terrēna ista concupiscenda vt transcamus. **S**ed dicit **B**er. **N**e credas dicentibus vt transcamus: hec rere enim volūt nō transire. **vñ** Eccl̄. vij. **O**mnis mulier fornicaria quasi steruus in via ab omni pretereunte concubabit. **S**ed viā celi est via vite. **d**e qua **P**sal. **d**eo gratias agit cur dixit. **N**otas r. **I**bi fecisti vias vite: quas tamen prius sibi desiderat de monstrari dicens. **E**ias tuas dñe demonsttra mihi: & semitas tuas edoce me. **Q**ue vie paradisi quā vna pedin⁹ et altera equitibus cōuenit. **Capitulum. xxx.**

¶ 3 vero queratur

Que sunt vie paradisi et quæ sunt
vie inferni. Ad primam responsio
est psal. *Uniuersæ vie dñi mis
ericordia et veritas.* Vñc Aug. super psalm.
m. cxxvij. *Misericordia et veritas sunt
vniuere vie dñi: et si nō sunt aliæ vie quibz
ad nō venit: nec aliæ quibz nō ad il
lū venimus. qd si dicatur: qd alibi dicit
psal. Omnes vie tue veritas. Nō est ergo
aliqua misericordiæ via.* Respondit Aug.
super psal. cxxvij. *q. erga sanctos et vniuere
vie dñi misericordia: et vniuere vie dñi
veritas: q. et in iudicando eis subuenit: et
ita nō deest misericordia et in misericord
ia exhibet quod promittit ne veritas desit.*
Vñc August. Sic igitur sicut sunt due vie
quibz ad nō venit dñs scy misericordia
in primo aduentu et veritas in secundo. Sic
nōsem vñs nō alijs gradimur ad dominū
Et conuenienter sunt iste due vie. Nā alia
via requiritur pio peditibus: alia pio equi
tibz. Pio peditibz sufficit semita: vbi p
equitibz latior: requiritur via. Sic qui
dem per arcem penitentie viam gradimur
veritatem iudicii de se facientes. Nec
expectantes dei iudicium: et isti ambulante
per viam veritatis arcem. de qua David
dicebat. *Viam veritatis elegisti: deo iudicia
tua facere supple non sum oblitus: cuius
exemplo et iob. i. in captiuitate
positus viam veritatis non deseruit: hec
via mūdiffima qua quiescit in iud. do dei
aquis lachrymarū mīdantur et purificant
per peccatores vt sint immaculati. psalm.
Beati immaculati in via: qui ambulant in
lege dñi. Et p hanc viam sepe deus gradi
tur. ps. Deus in sancto via tua. et hanc
libenter docet: q. Mat. cxxij. Viam dei in
veritate docet. De maxime peditibz cō
ueniens est: vt pote religiosi et viri sancti
qui calcant mundum sicut pedites ter
ram: qui mundiciem viam eligunt ne pes
da affectuōn luto auaritie et luxurie pol
liant: qui semitas striccas eligunt vt be
uius ad terminū perueniant: qui expeditio
nes et per pperantes leues et deoni
li veloces currunt vt ad terminū perue
niant: quemadmodū ille de quo. n. Regij
cviij. *Euertit Achimaas per viam com
pendij et preuenit Chusi.* Vñc in sup via pa
uifica est intra illud pñerit. in. *Ute qua**

vie pulchre et semite eius pacifice. Nec
 enim in pace a mundi turbibus viuunt.
 Et diu enim sumus in via ista pacis cōsenti-
 ent ad deum et ad m. lū latronū spiritua-
 lium insidias et homicidū nō sentimus: et
 a diabolo ruti sumus sicut ea caute ambus
 lemus. Sed si ab eis recesserimus ad viam
 victorū et delectabilū mūdū in periculo sa-
 mus quin eternaliter a demonibz occida-
 mur: d. holus enim sicut dicitur Proverbi-
 xij. inuaditur in quasi latro: et quos
 incautos videri interficiet. ideo dicit apo-
 stolus. Eph. v. Videte quomōdō caute am-
 buletis vocatione qua vocati estis. Cōtra
 illos factuos qui viam virtutum litigiosam
 et dyfcolam magis q̄ viam virtutū eligūt
 de quibus psalm. Ederitio et infelicitas in
 viis eorū. i. destructio corporis p̄ voluptas
 tes et infelicitas aet̄ p̄ mala desideria in
 vno eorū et viam pacis nō cognouerunt.
 Et alia est via misericordie q̄ latius est: ideo
 quibus magis cōuenit: per quā inter-
 ligitur q̄ secū negotiis occupant: qui iō dia-
 dicuntur equites: q̄ a suis prelaris quasi
 equoz vehiculo p̄ paradisi viam vehunt.
 Et est per viam misericordie gradus ad
 deum. Est enim via dec. charitate frata que
 lata est q̄ cōiūct deū et proximū amī-
 cos et inimicos. Est enim via regia et publica
 per quā oēs ambulant qui ad paradisi am-
 tendūt. de qua Num. x. Alia publica gra-
 diemur: neq̄ ad dexterā neq̄ ad sinistram
 declinantes. Et Num. xij. Alia regia gra-
 diemur. Dec. est via q̄ viator Paulus des-
 monstrare solebat. q̄. Cor. xij. Adhuc ex-
 centricem viā vobis de mōstro. Sed mul-
 ti nō ignorant ignoratiā crassa vel affectu-
 ra. de quibz Job. xxi. qui dixerūt deo. Ret-
 redi a nobis satentiā viarū tuarū nolum?
 Sed. i. Et p̄. viā. Ignorantia scilicet tali igno-
 rantia ignoratur cum illis qui damnati
 dixerūt Sap. Errauim? a via veritatis
 via est dñi ignorauim? In his ergo viis
 semp̄ eūdum est nec reuertere. Et contra
 eos qui plus reuertuntur in vno die q̄ va-
 lant in vno mense: tamen Ezechie. i. de
 angelis talibus dicitur: q̄ animalia nō re-
 uertebantur cum incederent. Nec etiam
 laudum est in via: propter quod precipit
 dominus Luc. x. Nemo in salutariem
 in via: id est q̄dū viatoris estis nulli rei
 mōre vel familiaritate adherescite: per
 cuiusmodi impedimini ire ad deum.

CS: p^upler via inferni: facilis quidem
in principio: sed in fine difficilis.
Capitulum. xxi.

Edvie inferni sunt multiplices. Multipliciter enim contingit deuiare: vt dicit Aristoteles. h. Ethicorū. Unde tales vix sunt magis deuotionis q̄ vix: propter quod peccatoribus precipitur. Ezechiel' xxiij. Reuertimini ad vniuersi pessimi: et quare moriemini domus Israel? Quando enim contingit ire ad aliquem per vias diuersas & modo diuersis, puta pede & equo nauis & draga. Sed nō refert quocumq̄ modo veniatur dimodo ad terminum deueniatur. Sic in infernū per diuersas species totius vias & p. diuersas vniū peccatorū species itur. Ideo qui vult velociter illuc peregre proficisci vitare dicit omnes vias et modos peccandi: dicendo cum David omnen viam iniquam in odio habui. & iterum. O diui omniem viam iniquitatis. Elupes enim Samsonis in facies erant diuise: sed in cauda ligare & vnde. Sic in facie conscientie diuisi sunt peccatores: sed in cauda vel in fine ligabuntur in vniū locum. Quia itaq̄ via superborum est: montuosa est & alta. Sunt enim sicut capre que temp. volunt in locis altis ascendere: quod locus montuosus difficilis est ad ambulandū: cōmuniter enim homines fatigantur & sudant in ascensu: & propterea quando possunt tales vias declinant. Ista est vias superborū qua querunt se alijs pueris de minimis magnos: putari & calcarī: alios deprimere: se excolere. Sed laboriosa est: quia multum perturbantur & anxiantur: les & alij famulantur vt honorem interitum habeant, vnde Grego. in moralibus. Omne quod hic eminet meronibus plū afficitur q̄ honorib' gaude. Sed sup̄b nō sentit istū laborem. Pūmo quānu efflues aīr v. 12 & leuis cito ascendit. 3o r. Elir vauit in superbiū erigitur: sic vā vacuū super aqua natat: is pleniū sūma tendat. Secundo q̄ superbus paucū habet amorem: & deū & multū ad mundū. Accidit enim de co sicut de lepore qui facili ascendit ad montes currendo: cū tñ cōtē ascendens sit difficilis: & hoc q̄ crura anteriora habet breviora posterioribus. Ita sit faciliū descendere per humilitationē

ascendere per elationem et ambitionem: tamen qui superbus crura anteriora, i. affectiones ad deum modificas habet: et crura posteriora, i. affectiones magnas habet ad mundum: ideo non sentit laborem: sed facili ter curriturata illud Job. 9. Currunt ad uertus dei erecto collo. Tertio hec via facilis est ad oberrandam. Alii enim montes facile niuibus operiunt. Sic autem nix publicam viam operione itinerantem errare facit et ledit eius oculos. Sic splendor mundane glorie nixi simulat: eo quod luceat in simplicium oculis et ad modicum fervorem diuine iustitie vel iram regum et principum cito liqueat et emollitur: impedit ne superbi viam Christi ignorent. psal. Semite tua in aquis multis. i. in voluptatibus honoribus et deliciis: et vestigia tua non cognoscent scilicet tunc. Quarto periculosa est via ad ruendam. rupes enim et muri alti alia via habent: et ascensum difficile. Et magis sunt subiecti tormentis machinisque obfessi: et altissimam conuulsam per fuguram. Sic et superbi casui et ruine. Unde grammaticus dicit. Prepositio nis quor accidunt. i. prepositio in dignitatibus. Respondit. vna. Quid? Calus tui. i. ruina. Et de his tribus dicit Ecclesi. 9. Via peccantium coplantata lapidibus. i. dura et aspera doloribus: et in fine inferi et tenebre et pene. Inferi propter peccatum: quia desiderauerunt dignitatem sublimitatis: id ad inferosque abyssos deiciet ut. ps. Desiccati eos dum alleluarent. Propter secundum dicitur tenebre: quia male acquirunt mundi claritatem et a vera claritate defecerunt dicentes illud Sap. 9. Iustitie lumen non illuxit nobis. Nec mirum quod Christus lux vera que illuminat mundum: viam humilitatis quam ab infantia didicit. i. per vadit et nunquam viam superbie: ideo in illa via non apparet lux. Propter tertium dicitur et pene propter voluptatem et desideria que suis aliis animis antequam ruerent compleuerunt: hec est prima via. I. Secunda via est spinosa ita quod transiens per eam apprehenditur: ab ipso dilaceratur pungitur et cruciatur: et sic habet laborem. Tertia est auarorum via in qua queruntur diuitie spinis affumilate. Luc. viij. Quis mentem dilacerat distrahendo a dei timore: et pungit cotinuis sollicitudinis timoribus et angustia. Cruciat etiam in duce do ad diuersa peccata: puta mendacia, peruria

Tractatus. III.

Capitulum. XXXI.

proditorum fallacia y furas & sic de alijs.
de quibus dici potest illud Osee. ij. Sepia di-
cens ananis vias tuas spinis. Solent enim
auari facere ne quis sua ingredias loca: sicut
solent facere rustici sepe de spina ne
quis ingredias eorum hereditatem. vñ Eze-
chie. iij. Cocluse vias meas lapidibus quas-
dris & bene quadras: quia sicut figura quas-
drata inepta est ad mori: sic nec ipsi ad lar-
gitatem vel coparationes moueri possunt.
Vñs autem vie terminus est infernus. qz. s.
Limo. vñ. Qui voluit diuites fieri incidunt
in laqueum & tentationem diaboli: & deside-
ria mala que mergunt homines in interitum scy-
inferni. Tertia via est lutoosa difficilis qz
dem: qz in ea lubricus homo. Peto etiam infi-
citur in ceno & cu difficultate distrabit eum:
& talem via. s. lutoosam solent bestie paga-
re. Dec autem est luxuriosorum: via bestie simi-
lis. de quibus ps. Coputruerunt iumenta in
stercore suo. Tor enim ibi sunt stercore quot
peccata. Isti difficulter retrahunt pedem affe-
ctionis a luto volupratu quibus infigitur.
ps. Inquinare sunt vie illius in omni tpe.
Semp enim in luto luxurie mala est via & ibi
semp male ambulat immo talco oem locum
per quem transiunt inficiunt. i. pueros & ado-
lescentes. Sicut testudo vel limax murum
maculat per quem transit. Tales autem vie res-
deunt a via ista quia sit ita turpis & luto-
sa. Et ratio huius est: qz dei auxilium ad eos
non dirigitur: & a luto in quo sunt subtrahuntur:
sicut pater filium in luto existentem ex-
trahit clamante illud ps. Eripe me de luto
ut non infigat. Deus autem non est potest
per luto transire: & qz lata via cõteret propter
luto dimittit: & stricta nimis lutoosa est: mas-
time qz crederet ripa: oio stricta pnie via ars-
rip. mus & lutoosam luxurie relinquamus.
Nā nūc in via mundi aque diuitiarum & deli-
ciarum tora inundauerunt. Oim diuitie erat
intra ripa necessitatis. Act. iij. Diuidebat
oia prout vnusquis opus erat: delitit etiam
erat intra ripa sustentationis. s. Tim. vñ.
Videntes alimēta et quibus regamur: his
cõtentis simus. Adodo totum est extra ripa
mensura rōnis: sō nūc via vbiqz lutoosa est
luto luxurie: fugiat ea quilibet. Nā quis
liber viam mundi eligere ne sua vestimen-
ta vel calciamenta inquinet: multo magis
ne sua aiam tali infectione polluat. In via
enim corporali non potest homo pollueri
nisi pedes: si est pollutus exterus non tñ

interi. In via autem lutoosa luxurie in cor-
pore & in anima et in fama polluitur homo:
ideo est maxime fugienda. Et si in hunc mō-
dum per viam lutoosam concupiscentie & ori-
ginalis peccati venimus: tamē debemus ad
nostram redire patriā per aliam viam: sicut
ex diuino respōso accepto reges per aliam
viā reuer. sunt in regione suam. & s. Re-
gum. xij. pceptum est viro dei qui iuit ad
Dierothā in Bethel ne reuerteret per viā
qua venerat. Quarta via est tenebrosa:
ideo difficilis qz qui per eam ambulat opor-
tet ire palpando ne cadant in aliquod peccati-
pitum qd non videt: hec est inuidiosā via
de qua ps. Fiat via illorum tenebre et lubri-
cum & angelus dñi persequens eos. Tene-
bre quia inuidus tenebrosus est. Dicit enim
inuidus quasi non videt: quia bona aliorum
videre non potest nisi cum magna sui affli-
ctione: & semp timore stat ne alij habēat
bona: de quibus potest intelligi illud Pro-
uerb. iij. Ambulat vias tenebrosas qui
lerantur cum malefecerint scy alijs bonis
nibus et exultant in rebus pessimis. id est
in casibus aduersitatis aliorum. Q Secūdo
via illa est lubrica: quia periculū vie lubri-
ce est quādo pes non sinit vbi primo ponis-
tur. Sed statim labitur vitra: ideo facile ho-
minem cadere. Sed si stare vbi primo po-
nitur: possit recte transire. Sic pō affectio-
nis hois circa alius: pura circa propriam quā
parentem vel discipulū aliquādo satis do-
nus est. Sed quādo vitra labitur circa aliū
forte meliorē se: tunc labitur in peccatū in-
uidendo & male de ipso iudicādo & sentien-
do. Sed angelus dñi persequens eos: quia
talco persequitur bonos nec possunt eos
videre et eorum bona principaliter persequi-
untur: ideo obstant eis angeli tamqz eos
rum aduersarij: sicut angelus aduersarij est
Balas qui veniebat ad maledicendū filiis
Israel. Dicit enim angelus: ego veni ut ad-
uersarer tibi quia peruersa est via tua nisi
quis cõtraria. Ad hos autem non accedit
deus nec per viam eorum. & deus non
est latro: ut de nocte et in rebus vadat.
Q Quinta est tumultuosa ideo difficilis: qz
cum multi per eam ambulant: ita se copu-
munt qz quādoqz impinguntur hoies: alius
quādo constringatur: de quo dicit Petrus
christo per eam ambulanti. pceptum est
de te cõpimunt. Decira cõdorum via qui
propter iracundiā multis et varijs modis

De signis reprobationis.

fo. LXXV.

affligitur & cõculcatur minis: rixis: cõ-
tumelijs: clamoribus: & odij: & hoc dicit
ps. Cõtrito & infelicitas in vijs eorum: qz cõ-
terantur corporali: & felicitate priuant
quo ad animā propter iram suam: ideo ses-
quuntur: & via pacis nō cognouerunt. Q Se-
cunda est sumptuosa vt ore cum vñlle hospi-
ria cara sunt: & multum hoies expendant
& hoc est guloso: qui vt satisficiant quē
sire non curat de tali difficultate. pendē-
tes multā pecuniā in cõtrimentū anime
et corporis. vnde Seneca. Lito morimur
quia de moribus pasimur. i. de animalis
bus mortuis quod maxime faciūt gulosi.
de quibus ps. Hec via illorum scandalū ip-
sis. postea in ore suo cõplacent: licet enim
sepe recipiant ipsi anime & etiā corpori scā-
dalum pte doloribus & singultibus: tamē
postea transacto dolore volunt cõplacere
ori suo. Q Septima est tenebrosa ideo diffi-
lis: quādoqz multā saxosa quādoqz
ta plana & vniformis & nescitur terminus
Dec est via acidię que surgit ex duritia pe-
nitentis: & etiā quādo aliquis vult semper
occupari in vno aliquo: puta vel semper le-
gendo vel semper orando vel semper medi-
tando vel semper manibus laborando. Dicitur
enim cõmuniter qz via quādo est tota plana
magis fatigat ambulatē qz quādo est ali-
quādo plana aliqñ montuosa per paruos
colles. Sic in opere hūano melius fertur
labor quādo aliquis vno tēpore legit: alio
oratio: alio in exterioribus vacat qz si semper
vel legere: orare: vel operari: qz ex tali cõ-
matione vniformi alicuius rei aliqñ artes
diatur homo. Ex plūm de beato Antonio
qui vidit angelū aliquādo orātem aliquā-
do laborantē: cui dixit angelus vt similiter
faceret: & sic fecit. et per hoc acidiā vtrāque
contra multos pigros qui nolunt audire
cõsiliū: de quibus p. vñ. xij. Inter
pigros quasi sepes sp. rum. Non enim
piger vult audire sollicitatē ad bene agen-
dum vel cõpientem: et hoc ideo quia se-
pem ponit inter se et cõpientem. Et quia
omnes iste vie sunt male: derelinquend.
sunt iuxta illud Esa. s. Derelinquat impius
viam suam.

Q Duo signa perne damnationis: quadru-
pliciter nobis loquitur deus: septem indu-
centia ad obstinationem: quam tria mala
sequuntur.
Capitulum. xxxvij.

Quia qz signa eter-
ne reprobationis inueniuntur
ex scripturis sacris. Prima est
incontingibilis seu obstinatio
in peccato & duritia cordis: et hoc habetur
Ecl. iij. Cor durū male habebit in nouis
simo. Dicitur enim naturaliter res dura que
nō cedit tactui sicut lapis. Sic cor durū est
quod nō cedit digito dei tangenti ipsum ta-
ctu diuine inspirationis. Sed vt ait psalm.
Vodie si vocē eius audieritis nolite obdu-
rare corda vestra. Loquit enim nobis deus
quadupliciter. Q Primo per inspirationes
sui illud ps. Audis quid loquatur in me
dñs deus. Q Secūdo per scripturas. Job
xxxij. Semel loquit deus. s. in scripturis
& secūdo idipsum nō reperit: qz non oportet
cū oia in scripturis plene pteant. Q Ter-
tio per propriū filium. Heb. s. Nouissime die-
bus ista locutus est nobis in filio nō solū
per verba: sed etiā per opera & facta qz des-
bemus imitari. Q Quarto per tribulationes
Job. iij. Quādo solet sopor. i. peccati occu-
pare hoies & dormiunt in lectulo scy deles-
tationis mūd: tunc aperit aurea virois
& erudiens instruit eos disciplina. Vodie
igitur. i. in vita presentis: si vocem eius aus-
dieritis nolite obdurare corda vestra: sicut
Dei in deserto: quibus iurauit deus si in-
troibunt. i. nō intrabāt in requiem meam.
Sicut & ille de quo aplo Ro. Tu autem sū-
duricia tuā & cor impenitens thesaurizas
tibi iram in die ire & reuelationis iusti iu-
dici dei. Sicut & illi de quibus Stephanus
Act. vi. Dura ceruice & incircūcisi corde et
auribus vobis semp spūs sancto resistitis. Ex
plūm de illo de quo in lib. de dono scitu-
dinis legit: qui cū diuinus plenus quos ma-
le acquiuerat moreret & ad penitentiam
prius moneret nec veller: tandē in fine cuius
acrius moneret dixit se nō posse amplius
penitere: qz ipse ibat in inferno cum celeri
cursu dicēdo verbis gallicis. Je men voya-
en enfer le grant pas le grant pas: cū nō
posset virtute deficiente amplius torū dis-
cere dicebat virtute qua poterat: le grant
pas le grant pas &c. Talis enim obdurati-
cōter improuisa aut subita morte moriū-
tur. Apo. ij. Dedi illi tps vt penam ageret
& nō vult penitere. Ecce ego ponā ea in tes-
trum. s. mortis subito & oēs qz mechānt cū
ea. Et qz hoc sit iustum pñs: qz sicut artifex

Tractatus.III.

Capitulum.XXXVII.

inmensa ferru duru: forma cū succendit & martello parat ad domandū illud. Sic deus ignem & tormenta & torrentes penas rum parat ad cōfundendā duriciā supbie & inobedientie & obstinationis. Deut. xxxii. Ignis succensus est in furore meo & ardebit vltg &c. Vnius aut indurationis multa sunt inducentia q̄ maxime cauenda sunt. Prima est nimia sollicitudo secularis. Sicut em carnes fiunt dure cū liquori expremunt & humores eliquant. Sic p sollicitudinem seculi paulatim humor gratie & deuotionis subtrahit & inde quasi insensibilis fit ad diuina. Unde Ber. ad Eugenū. Prudentius te abstrahas a curis huius seculi q̄ trahitis ab illis ne paulatim ducaris ad cor durū. Sicut em frig: solet aquā cōstringere & in frigidis regionibz ita pdu rare: q̄ in crystallū indurat. Eccli. xliij. Frigidus ventus aquilo habet: & gelabit crystallus ab aqua. Sic si frigus indeuotionis diu pmaneat in hōie: ita q̄ p magna rpa peruagat in curis seculi nec reuertitur ad cor suū p cōtritionem: nec ad deū p deuotionem: tunc sepe volūtas sua ita indurat q̄ vix se ad bonum ordinare potest. Job xxxviii. In similitudine lapidū durantur aque & superficies abyssi. Cordis pectus cōstringit. Si em non fluant & resuant: aque facilius cōgelantur. Sic stans & occupat: nimis secularibz negotiis nisi per interpollat onem se ad deū conuertat cito efficitur durus & pene indeuot: & aridus. Sepe em contingit q̄ hōies quando recedunt a terra ppta ita radicanz in patria aliena q̄ ad ppropiā redire dedignant: vt apparuit de filiis Israel qui i Babyloniā captiuati: postea paucis exceptis in Hierusalem redire recusarūt: vt p̄z Esdras. i. Sic homo quādoqz ita longe recedit a deo cōuertendo suā intentionem ad secularia ne goria: & p iniquitatem & obstinationem q̄ ad ipsū redire cōtemnit: immo capitiuam & peregrinationem pro patria eligit: de quibz cōqueritur dñs per Job. xxx. In eoꝝ cantū versus sum & factus sum illis in p̄uerbium: abominant me & longe fu giunt a me: & P̄ter. ii. Quid inuenerūt patres vestri in me: q̄ elogauerūt se a me cū tū deberēt aduerrere illud p̄. Qui elogāt se a te peribunt. Q̄ dñm inducens est fr̄: quē flagellatio sine emendatione. Sicut incus ferrea ex frequēti malleatio magis

indurat. Job. xli. Cor ei durabit. Nam ita pis & quasi malleator incus. Sicut etiam via quāto magis terit pedibz ambulantiū tanto magis indur. f. Sic aliqui quāto magis atterunt & percutiunt tribulatioibz tanto sunt deteriores. Dicit. v. Percussit eos & nō doluerūt. f. cōtritione attritū eos & renuerūt accipere supple disciplinam se emendando. Inde imprecatur eis diabolus illud & ruter. xxxviii. Sit terra quā calcas ferrea. f. qua via. & es & ambulans in hoc seculo sit dura & obstinata. Sicut ei pasta hūida ex cōmixtione farine indurat: ita cor hōis hūidū pū p deuotionē ex aggregatione terrenoy & eoꝝ frequēti cogitatione siccat & indurat. vñ ex corde auari et diuitioꝝ fit quasi cementum indissolubile: et ita durum & impenetrabile q̄ vix gladio diuini iudicij frangi possit. Alter ei ut re molliat: ut in re dura pcutit gladiū. Nā em molles cito penetrat: durādo minime. Sic molle cor p sui & alioꝝ pietatē facile penetrat diuinoꝝ iudicioꝝ gladiū: nō aut cor durū & obstinātū. Quādoqz tñ pcutit deus cor obstinātū flagellis suis: tñ videt loz chym: ari & emirere aquā cōtritionis: & hoc sit apparet. Sicut videmus q̄ tpe nubilo sudant lapides & vident fere: & hoc non est verū. sed ab extrinseco puenit nō ex interiori lapidū. Sic multi tpe pestis & guerre vel famis vident lachrymas pro peccatis: sed hoc nō est ex interiori cordis: ideo recedente nubilo tempore non amplius sudant lapides: sic nec illi recedente gladio dei. Quidam hō vsqz ad interiora penetrant: quemadmodū. Itegit lib. nūmeri q̄ petra bis virga pcutta fluxit aquas largissimas. Ps. Quoniam pcutit petra & fluxerūt aque & torrentes inundauerunt. Et iterum. Conuertit petram in stagna aquarum: & rupem in fontes aquarum. Cōtingit ita q̄. andoqz q̄ magni peccatores & obstinati quando a deo visitantur q̄ ad magnas lachrymas & emendationes faciendos se conuertunt. Q̄ tū induratus est ex aduersitate in prosperitate magis gratio. Sicut em metallum per ignem liquesit sed amore igne magis induratur: sic aliqui dum sunt in igne paupertatis & tribulationis liquefiunt p. r. compunctionem & deuotionem. Sed si permeneant ad prosperitatē & diuitias: duri efficiunt & crudeli. Sic Phara inter flagella li

Designis reprobationis. Fo. LXXVI.

ques tus & cōpunctus se disponebat ad bonum: recomēdā se. Adoyli: sed habita quere & reuoluit flagellis indurauit. Exo. xviij. Exēplū de hoc: vñtis patrū de quodam fabio qui erat valde deuotus & liberalis ad pauperes. sed per orationē cuiusdā sancti reperto thesauro effectus est durus & crudelis ad pauperes. Sed deo dispensante oia sibi fuerunt ablata & pauper effectus reuersus est ad deuotionē p. r. finem. Sed sunt aliqui q̄ sicut & cōfranguntur timore: ita nec molliantur amore: sed sicut flagellis ita beneficiis indurāt. de quibus Prouer. xviij. Impius proceperit obfirmat vultū suū. Ideo & dñs cōtrario firmat suū vt non habeant quod capiunt scz regnum eternū. Sicut em in nemore clauso: dñs nemoris habet sub sua potestate diuersa genera animalū: quedā indisciplinabilia nec domesticabilia. leo & aper: ista non capiunt nisi ad vinculandū vel occidē dūm: leo em captus vincula & includitur. aper occiditur & maceratur. Alia sunt domesticabilia & disciplinabilia & hec capiuntur ad dñi solatiū vt lina & chirogynū. Sic hōies qui sunt in carcere huius mundi qd est nemus clausum quādo sunt indomabiles in fine vite capiunt & vinculant vinculis inferni: sed domabiles per correctionē quādo capiuntur: eliguntur ad dñi solatiū & seruitiū. Vnus est figura. Dañ. i. q̄ rex precepit introduci pueros doctos disciplinā q̄ possent stare in palatio regis. Si igitur talis est disciplina q̄ per eam venitur in regnum: sequitur q̄ indisciplinabiles timore nec amore & flagellis extra regnū vinculis retrudēt. Delruit enim artifex materiā de qua non potest facere qd intēdit. Exod. xxxij. Scio q̄ populus iste dure ceruicis sit: dimitte me vt irascā furor meꝝ contra eos & disperdā eos. Arbor em que nec firmi appositione nec si persfluorū pietate fructificat ab agricola iubetur p̄secaudi & in nem mitti. Sic qui nec terroꝝ bus nec bene agendū conuertuntur. Q̄ uarrū inducēs est ire succēssio: sicut em calor aeris consumit humiditatē interiorē: ita ir̄ que est accensio sanguinis circa cor humanū humorē gratie consumit interiorē. Be. xliij. Symeon et Zeui fratres vasa iniquitatis bellatrix: maledicti furor eorū quia perit: & indignatio eorū quia dura. Symeon interpretat quā

audiens merore & signat iracūdoꝝ: q̄ semp habent anrem erectam si quid male de eis dicatur vt se defendat & in eos insurgat: et ideo vas bellicolum dicit. Zeui interpreta tur additus & significat eos qui semp furorū addunt & quasi pro vno maledicto reddunt duo vel tria. de quibus. Prouer. xvi. Sermo durus suscitāt furorem. Sicut Nabal carmelus dicebat durus. f. Regū. xvi. Quicumqz em talibus se alliserit vel affricerit quasi a lapide durissimo nō sine vulnere vel linore ab eis abscedet. Eccli. xij. Quid cōmunicabit cacabus ad ollam? Nōne si se colliserit cōfringētur? Omniū em aliorū hōim corda velut cacabi sunt: malorum hō corda sunt olle enee cōfringentes sicilia. Q̄ Quintum inducens est mala assuectio seu prauorū inuicatio. Consuetudo em est quasi altera natura & facit habitum mentis. Habitus autē est de difficultate mobilis a suo subiecto: ideo peccatū cōsuetudinarū difficile tollitur: & tanto grauior quāto consuetudo mali prouior est. Unde & Zazarus qui sepultus erat et super eum lapis signans duriciā cum difficultate fuit resuscitatus: quia cōcurrētibus multis. f. clamore christi: fletu orationē &c. Dicit. vii. Indurauerāt ceruicem suam et peius fecerunt q̄ patres eorū. Si em nā vis vbi est ferrum casu ab adamāre trahitur: vix aut nūq̄ potest amplius recedere ab adamante. Sic si in nauis ventis humana ne per consuetudinē peccandi ferrum dure obstinationis inueniat: ita a peccatis & cōsuetudine trahitur vt nunq̄ recedat ab ea. Prouer. xxvij. Adolecēs iuxta viam suam graditur & cum senuerit non recedet ab ea. Cum senuerit. i. cum in peccatis autiquatus fuerit. Et taliter aliquādo indurāt. q̄ et quāto magis cum bonis ambulant tanto deteriores fiunt: sicut luna quāto magis soli cōiungitur tāto plus lumen perdit: imo quādoqz ita cōiunguntur q̄ boni inde deteriores efficiuntur: sicut cum luna immedieate cōiungitur soli nō solum eclipsatur: sed & eclipsat solem. Eccli. xxi. Qui tetigerit picem inquinabit ab ea: et qui cōmuni caverit superbo induet surditiā. Q̄ vñ est negligentia & sui et peccatorū. Multi em seipson negligunt nec ad se cogitant & ideo indeuotior & aridior permeneat: quādo dū multi literati q̄ sunt quādamodū lapides in aquis: qui licet cōiungantur aquis rigentur

infinita mala procurat populo & imponit
ceruicibus eorū quod nō faceret si in timo
re audiret verbū dei. Sunt enī isti nobiles
sicut sui nobiles canes q̄ habent aures per
sus terram pendētes: ita q̄ operiunt forā
men per q̄ intrant vox & sonus. Sic libe
ri audire loquī de terrenis vana & trif
fis & nūq̄ volunt audire de supernis; cum
desus habeat obturatas & clausas aures.
Et hoc multiplex de causa. Q̄. Primo quia
in sermonib; quādoq; tangit eorū vita et
putat q̄ quicq̄ in eo dicitur propter eorū
conditū. Scabiosus enī pectine timet & fu
git & ppter hoc sermonē audire nolunt: q̄
scandalizaretur. Un̄ & pharisei audito dño
scandalizati sunt: & eo audito vnus post aliū
recedebat. Matth. xv. Un̄ Ioan. xv. Ser
mo meus nō capit in vobis. Non enī capit
hamus piscem nisi capitur a pisce. Sic nec
peccator a verbo dei nisi verbū dei per ve
ram fidem & affectionē capiat: et ideo pre
dicatores sunt sicut piscatores qui piscant
ad lineam. Quia in linea raro capiunt ma
gnos pisces. Vies. viij. Magnificati sunt
bitati sunt: perierūt sermones meos pelli
me. Secō hoc cōtingit quādoq; ex eorū
certa malitia: quia bonos abbohetēteorū
bonam doctrinā irrisidentes. Vult enī susti
nere non pōt odorem vinee Moyses: nec no
cna dei lucē Similes regē Iosachim Vies
re. xviij. q̄ predicationē Dieremie contēp
tū audire & librum eius combussit. ideo venit
super eum gladius regis Babilonis & per
didit regnū ductus captiū in Babilonē.
Quē non secut⁹ est Carolus magnus qui
in mensa sua etiā legere faciebat sacra scri
pturam: vix final cum corpore aīa reficere
tur. Sicut enī verbū dei eternū est pabulū
angē. nō in celis: verbum dei est pabulū
animarū sanctarū in hoc mōdo. Ideo di
xit dñs diabolo qui ietunus erat hoc cibo.
Non in solo pane viuit homo &c. Q̄ Tertio
vero ideo nolūt audire quia morbi suū
non cognoscunt: ideo ad medicū accedere
non curant. Sicut phrenetici: quia non sen
tiunt dolorē suū: non curant de medicō
immo ridēt cū sunt in maiori periculo cō
stituti. Tales enī ab infantia nutriti sunt
in malitia vel nūq̄ correcti sunt: ideo ma
lum suū: crudelitatem videlicet blasphemias
& animū elatum credunt esse virtutē.
Et tales nūq̄ aut vix lauantur etiam per
verbū dei. Sicut enī ille demoniacus tū

tuo ab infantia cum discipulis effe- non
sanatur: nec demon eicitur: sed solum per
dñm Iesum. Sic tales ab infantia repleti
diabolica vita p̄ p̄dicatores aut quoscūq;
alios correctores non poterunt emendari
nisi dñs Iesus appoliat manū. ¶ Quarto
vero ideo nolunt audire: quia nolunt a sua
bestialitate i. mutari: immo eum derident
qui ad verbū dei audiendū vadit: dicētes
cōpelle fieri eremitas & papellardos. Ner-
dum enim dei veritatē habet immutandā.
p̄. Dedit vocē suam inota est terra. vñ mi-
nistri Pilati missi ad capiendū Iesū capti
fuerunt in sermone eius qñ dixerūt: nō
sic locutus est. Sic & Saul audiēs prophe-
phas immutatus est in virum alterū. i.
Reg. x. ¶ Quinto quandoq; s̄m Elyso
nomā: quia talibus non sapit verbum dei.
Non em̄ possibile est inter tantas amaritu-
dines seculi huius gustū eorum sapere ver-
bum dei. Sic ut enim acerbas multi acci-
per̄: super immixtā gatrā mellis non miras.
sic est in hōie malo q̄ propter modicā dul-
cedinem verbi dei q̄ p̄dicatores p̄pina-
tur nihil in tali mutabitur de multitudine
amaritudinis malitiē. Similiter si oīe
deris leoni vel c. in viridem herbā aut cū-
pum bene florentē: non exaras eum ad cō-
cupiscētū: quia non habet hoc a natura.
Et cōtrario si boni offendas carnes non
cōcupiscit: quia non est bonis natura. Sic
homini carnali si de bono celesti loquaris
non inde exaras in concupiscētia. An quā-
dammodi lapidem humectas a quo cadens
desuper: abintus autē siccat est quia non
intrat eū humor. Sic tūc solum vñ
i dei desuper percutit aures talis: in cor-
utemorem nihil descendit. Dec Elyso.
¶ Sexto hoc idem testimoniū p̄biberet
Iesehias in suo cantico. Ely. xxxvii. Non
expectabunt (inquit) qui descendunt in la-
num veritatis trāam. Degenerē enim se po-
tē & paterna hereditate inditiū qui vo-
cant patrio audire designat. i. nec sibi de-
buit. Pater filia vocat f. i. veritatē
nam: non alienis ab eo. Auct. vñ poscunt
nutriti filios suos non alien. o abo quē
ore suo emittit. Sic verho q̄ ore dei
ocessit cibā electos suos non alienos o-
culis suis: ad quā vocati vñ ire contēdūt.
Ito cū Iyhelisro sit euadat frustra clama-
re post ipsam: et frustra sibi cibum offen-
tere quia non venit ad manum domini

pascet. **M**inus elongabitur perdet eam. Nō
 sic de domesticis autē. Sic reprobi syis
 vestres a domo dei postq̃ in peccatis ceas-
 derunt vir aut nūq̃ ab eibꝫ predicator de-
 nis ⁊ ad ināq̃ abominatōis sacerdotis de-
 notevenerunt. Non sic illi qui sunt de domo
 dñi qui ad eibꝫ istum veniunt cum appe-
 titu. Donor est loquēti⁹ et sc̃i. ubi hui⁹
 iustitiae audient. Deus em̃ est qui loquit̃
 tur. Quia illud Alberti. Non em̃ vos
 estis qui loquimini sed fr̃ spiritus p̃no ve-
 nit qui loquitur in vobis. Ideo honorare
 debet loquentē si ab eo in futurum expe-
 ctamus honorē. Et qui non vult ipsum au-
 dire bestialior est bestia. quē vel legitur in
 passionibus beati Blasij et Adami. Iad
 eos cōmunicant quāsi nāsture ab eis ver-
 ba dei audiebāt. Non em̃ reparātur hoīes
 qui non curant nisi de cibo corporis quāsi
 siam non habeat: ⁊ peccē sint in quibus
 non est nisi corpus depascendū. Vobis em̃
 homo dñe pascere corpus sc̃s ⁊ animā. Ideo
 domo autē religiosa servat ordo per prius
 ut corpus abbas ⁊ cōventus: ⁊ postea pri-
 uo corpus autē servus est anime. Ideo pri-
 mum reficiat animā verbo dei vel oratio-
 ne vel aliquo alio bono. corpus pascat̃
 Ideo prius auditur missa q̃ comedat
 corpus. Et in religiosis canitur in mēsa
 vel habeat alia unde nihil reficiat cum corp⁹
 pascit. **S**eptimo hoc idem persuadū potest
 aliquibus rationibꝫ quia scriptū est. **L**og-
 xij. Si quis ignorat sermonē ignorat
 tales nō veniētes ad sermonē ignorat
 dñm: ignorabitur. Quomodo em̃ cognos-
 cerent quē non viderunt nisi per auditū ⁊
 quō audiet sine pascit. Rom. xvij. Ideo
 talibus cum ingredi voluerint gloria dei
 dicetur: nescio vos. Sed ideo multi fugiūt
 sermonē quia illie putant audire malos ru-
 mores. Vellent enim qd cib⁹ corporis me-
 lior ⁊ valior pio se pascit: cum inter plu-
 res dñi. si libenter pio se partem meliorem
 accipit. non sic de anime cibo: quia
 quod est a vilius qd qd sibi libentius
 accipit. o em̃ cupiunt audire de pecc

tis alienis ꝑ suis. et cum hoc audiūt iudi-
 cant in corde suo hoc nō est ꝑ me sed ꝑ
 tali vel tali: ꝑ se minus ꝑ potest de illo
 cibo accipiūt: in quo magna fatuitas indi-
 catur. Aliꝑ ad sermone veniunt ꝑ tēpo-
 re conpūguntur sed statim oīm obliuiscun-
 tur: velut suis in pisaria oīm obliuiscun-
 dit pīsa ad clamorē hoīs caput erigit. Sy-
 co faciente ad voranda pīsa redit. fictiles
 audiunt predicatorē clamātes ꝑ increpā-
 tes vitia ꝑ tunc euigilant et lenant mentē
 ad deū. Sed statim facto sermone redeunt
 et oīm obliuiscuntur: sicut calathꝑ qđiu est
 in aqua retinet aquā: sed extra nihil. Sic
 qđiu sunt in sermone cōpunctionē habēt
 sed extra sermone nihil: et istud piculissī-
 mū est si sepe verbum dei habeant. Nam
 Heb. vi. Terra enim sepe super se veniētē
 bibit imber: proferens autē spinas ꝑ tri-
 bulos repōba est ꝑ maledicto proxima: cu-
 ius consummatio in combustionē. Super
 quo Lhyso. Si non est terra exalta: si nō
 irrigata imbribus non esset tantū malum.
 Si nō venissem (inquit) ꝑ locutus ēis non
 fuisset peccatū non haberet. Si vero se-
 pio bibisti et excepisti cuius ratione alia
 ꝑo fructibus pulisti. Expectaui (inquit)
 ꝑ faceret vvas ꝑ fecit labīncas. Aliꝑ dete-
 riores sunt qui ad sermonem veniunt sed
 nihil inde intelligentes: ad fabulandū con-
 uertuntur: vel sermone ꝑ sermocināre im-
 pediant. Similes hirundini que licet in ecclē-
 sia faciat nidum: nihil tamē quā facit ibi
 ꝑ garriendo impedire diuinum seruitium
 Sic tales sedent.

Explicit fructuosissima opus de triplici
morte corporali scy gebenne t culpe: quod
doctrinale mortis dicitur: crimi^{ar}
tum ac sacre pagine professoris Parisiensis
Joannis Rantlin ordinis Eluniacen. Imp^{re}
pressum in famatissimo Zugdunen. impo
reosidua et impellens honesti viri Joan
nis Klein Alemanni chalcographi diligens
nissimi. Anno post Christum natum sciqui
millesimo decimonono: mensis Februarij.

Religio, probitas, diuina scientia; daruna
Hunc fecere uirum; comprobatur istud opus.

ascendit in celum. qd. x. post resurrectionem
non potuit mori. s. nec ascendere. qd. nota. qd. sic ascendit
vel inclulit motu. aut probat quia ois motus est a
corpore. qd. sic motus fit per intelligentiam terminatam ad quod
post resurrectionem in eis corpus glorificatum nullum
est alius imperfectum, nec aliquo carere. s. nec moueri
potest.

si. x. ascendit in celum. aut descendit per qd. hō aut per qd.
per qd. deq. qd. ascendere et descendere sunt perfectio
corporis circūscripti. eandemodi nō ē deq. qd. per qd. hō. qd. nō
descendit per qd. hō. s. nec ascendit per qd. hō. aut motus. qd. hō
natus suus non ascendit de celo. sed ipse de matre virgine assum-
psit. p. qd. qd. per eadem naturam ascendit per qd. descendit per qd.
per qd. nemo ascendit in celum si qd. de celo descendit. r. deo
quedam morantur apud principia corporum: et talis motus arguit imperfectionem
in mobili. quedam autem principio intrinseco ut puta qd. hō motum
in se ipso ut alia. et ista sunt in duplici dō. qd. qd. morantur
per supplementum indigentis in quibus ē motus, et iste arguit imperfe-
ctionem alibi autē ē motus ad virtutem declarationem, per qd. motus
potest imperfectionem in mobili. qd. vero perfectio, ascensio
autē. qd. nō fuit motus hōi principium entitatis, nec ad supple-
mentum indigentis, si hōi principium intrinsecum. s. suam beatam
aiam et naturam corporis glorificati obedientem aut ex utroque
obedientia divinitati, et per talis motus in ipso arguit perfectio-
nem imperfectionem.

ad. 21. hōi qd. aut hōi per motus conditiones ascendentes et sic ascendit
per qd. hōi vel per naturam humanam qd. loco continet et motus per se
ipsum et nō per naturam divinam aut signat eam ascensionem et
sic ascendit per qd. deq. nō per qd. hōi. qd. ascendit virtute
divinitatis. v. aug. in sermone de ascensione

de meo ē qd. filius hōi ascendit per virtutem
de suo qd. ascendit per virtutem

